

METALLORVM AC METALLICORVM NATVRÆ OPERVM

Ex Orthophyſicis fundamentis recens

ELVCIDATIO

QUA EORUM OMNIUM PRINCIpia, Cauſæ, Proprietates, Generationes; Generationúmque modi apertè ac fideliter enucleantur.

INDEQVE ARTIS CHEMICÆ, THEORICÆ, Ac Practica veritas & ordo revelatur. Methodo breviori, clariori, diligentiori ac firmiori, quam ab alio quocunque, ſeu ex veteribus ſeu ex Recentioribus hucuſque ſcriptore præſtitum fuerit.

OPUS SANE CUNCTIS VERITATIS Sectatoribus non minus utile quam gratum.

AVCTORE

LUDOVICO DE COMITIBUS
Maceratenſi, Philoſophiæ ac Medicinæ Doctore.

COLONIÆ AGRIPPINÆ,
Apud JOANNEM BUSÆUM Bibliopolam,
Sub Monocerote, Anno 1665.

SERENISSIMO

FERDINANDO II.

MEDICES MAGNO ÆTRURIÆ DUCI.

METALLORVM provinciam nimio quidem inviam & asperam Magne Dux Serenissime diutiùs profundiore mentis acie perscrutantem, in suas me tandem perduxit ædes veritatis claritas, ut copiosam cognitionis messem illinc referre valuerim. Sic metallicus in duriorum montium profundo consimili fodinarum scrutatione ad locupletes pretiosasque venas ducitur, ut inexhaustum inde thesaurum exantlati laboris pretium sit adepturus. Hanc sæpius mecum ipse jugi meditatione revolvens, non aliter quam metallici rudem subinde molem inventam à sordibus igne repurgant, ut indagatæ veritatis puritas ceu metallica massa jam defæcata suo splendore præniteat. Nisi enim pluribus errorum ac falsitatum fœcibus, ac impuritatibus, quibus adhuc fœdata mansit, expurgatur; sicut fossile corpus informe recrementis, quibus scatere solet, non emundatum ad humanos usus prorsus inutile habetur; postquam verò sic fuerit utraque men-

talis nimirum, corporeaque reperta materies, in finalem sinceritatem redacta, tunc demum ad mortalium necessitates, & ornatur, idonea redditur: at vero metallorum pars major ope artis elaborata ad æraria & aulas Dominantium ditandas, deornandasque devolvitur: ita pariter eorundem clariori speculatione refulgentem doctrinam æquùm est ad Principum manus deferri, ad eos potius, quos non gregaria naturæ cognitio delectat. Vbinam posset aliam sibi gratiorem, tutioremque stationem offendere? Quodsi cui talium possessio jure convenire videatur, Celsitudini suæ specialiter ob excelsa præclaraque, quibus præfulget, Majestatis lumina, offerenda erit, ut unde metallis sui vultûs imagine radiosa pulchritudo augetur, & ista hæc eorundem inde tractatio magna sapientiæ tuæ amplitudine, ac eximio dignitatis fulgore splendidior redderetur. Verum cum libelli tenuitatem, meique ipsius ruditatem agnoscerem, terrebar, nec ad sublime solium tuum contendere ausus essem, nisi sapientissimi Autistitis Rinaccini (cujus incomparabiles virtutes omnibus, sibique imprimis conspicuas hic recensere supervacaneum foret) auctoritas ac prudentia mihi summè veneranda labentem animum erexisset. Is ipse monuit immensæ humanitatis tuæ auram, quâ studiosorum sudores hæreditario more

Avorum

Avorum benigne recreare soles, mihi similiter inspirandam, favorabilemque gratiam sperandam concessum iri. Non enim alto carere mysterio crediderim, quod Majoribus tuis Planetarum ceu Metallorum Simbolum regio stemmate gestari libuerit, ut scilicet quam placido foveantur influxu scriptores de Planetis atque metallis arcana tractantes patenter ostenderetur. Quidnam aliud præsefert ille rubentium quasi luce flagrantium sphærarum congressus, ubi tria lilia in superiori globo Dianam triformem Phœbeo sideri connexam signant? quinque reliquis minorum errantium characteres demonstrantibus? Quamobrem hac fiducia fretus hoc metallicum Celsitudini suæ opus vel impar offerre constitui. Quod tametsi mole quidem levi, subjecti nihilominus ratione, gravitate non omnino exuta, immo non secus ac cætera cuncta mistorum genera metallorum ponderibus ita eorum, utpote primorum homogeneorum imaginem non unico nomine gravissimam: alias omnes naturales Philosophiæ partes hoc suo pondere longe antecellere sum arbitratus, cùm basis ac fundamentum sit, quo naturæ principia tendunt, & unde stirpium & animalium intellectus, si ritè comprehensus fuerit, pendet, ut super eminenti judicio tuo bene (ut scio) cognitum est. Ne igitur dedigneris instar

Oceani, qui lætabundâ fronte recipit exiguas non minus tortuosi rivuli, quam ingentium fluminum undas, ex quo soles favore prosequi hunc meum plurium vigiliarum partum, quem si tibi arrisisse scivero, nil ultra, quod ardentiùs expetere possim, erit. Interim ex intimo cordis recessu ad Triadem sanctam humiliter enixè preces fundere non desinam, ut Nestorea longævitate te fœlicitare dignetur. Vale

PRÆFA-

PRÆFATIO ALTERA

De ordinis ratione in nostris tractatibus observandi.

Ntequam seriò manus operi applicemus, necessarium est ordinem & methodum assignare, qua omnes nostri tractatus digesti fuerint, imò & dispositionis eorundem rationem reddere, ne quicquam casu vel temere factum esse videatur; sed cuncta jure optimo præmeditato ac necessariò fuisse tradita; sic enim clarior valde doctrina reddetur, & memoriæ studiosorum magis accommodata videbitur. Cum ergo una cognitionis via, per quam ad divinam penetremus, ut hinc ad veram quoque fœlicitatem pertingere valeamus sit rerum naturalium vera, realis, recta, & non sophistica penetratio, quam sine illorum principiorum ac elementorum examinatione atque discussione obtineri neutiquam est possibile. De eo primus Orthophysicorum liber de principiis primis, & elementis mistorum discussionem dabit ex ipso rerum fundamento, & veritate non ex aliorum placitis, nisi quatenus experimento ac rationi consona fuerint.

At quia non satis est prima principia & Elementa cognoscere nisi sciatur & modus, quo illa simul coeant & uniantur, & per quæ media procedant, quibus circumstantiis, ordinibus & causis mista cuncta componantur, generentur, dissolvantur, corrumpantur, & in eadem prima principia & elementa redeant, vel in alias substantias, aut vitrum finaliter & ultimate redigantur, idcirco in secundo Orthophysicorum libro de his omnibus sufficienter traditum est.

Nisi vero hæc omnia sacris literis conformia essent, & Prothosopho, Archiphysicoque Moysi, ejusque tradita de prima

mundi fabrica, origine & creatione congruerent, ac consentirent, falsitatis aut erroris suspicionem & ansam inferre Lectorum animis potuissent: propterea necessarium fuit primi ac secundi Geneseos capitis, quibus prima physica Mosaica initia miro ordine recensentur, explicationem afferre, quantum scilicet ad instituti rationem spectare visum fuerit, quod in 3. libro breviter expletum est.

Necessarium praterea fore judicamus non tantum mistiones, & mistionum modos investigare: sed & insuper mista ipsa pari methodo ac ordine scrutari, & primo ea, qua primis principiis & elementis propinquiora sunt rudiora ac imperfectiora, qua meteora vulgo dicuntur. Hac enim prima veluti rudimenta, via, dispositiones, ac media sunt, quibus natura ad catera perfectiora mista peragenda procedit, ut ipsis utpote clarioribus ritè cognitis faciliori negotio catera subsequentia abstrusiora cognoscantur quod in 4. libro factum est ea ratione, quâ mirâ brevitate cuncta percipi possent, non tantum qua ab aliis de consimilibus mistis hactenus conscripta fuere, sed qua quomodocunque universaliter contingere possint in posterum.

Ex Meteoricis vero mistionibus ad perfectiora mista procedendum erat spontaneâ quadam ipsius natura necessitate, eo quod illa sint homogenea, non ex parentum seminibus ovis ac spermatibus genita; sed ex ipso cœlo & elementis immediate per meteoricas quodammodo mistiones orta, ex quibus etiam alimenta & substantia ad catera mista, stirpes scilicet, & animalia constanda excipiuntur, propterea de his fusè peractum est in 4. nostrorum orthophysicorum libro.

Naturam vero metallicam apprimè cognoscere non valemus nisi quod ipsa possit non tantum per se solam simpliciter, & in primo sua operationis actu, sed etiam ope artis obstetrices manus prabentis, cognoscatur, quo scilicet ipsiusmet natu-

natu-

natura potestas unà cum arte tendat ulterius, & quid eius seminalis cursus in reiteratione suorum actuum in finali complemento manifestet. sicut id quoque observatur in genere animalium ac stirpium, in quibus mirabiles patrantur effectus, & opera penè incredibilia fiunt, si natura manus artificum auxiliatrices inveniat, quæ priorem solius naturæ virtutem, nunquam efficerentur, idcirco necesse erat Orthochymicorum tractatum elaborare, quo metallica seminalis vis, cursus, ac finalis terminus theoricè demonstraretur.

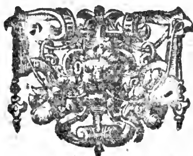
At quoniam non sat erat id totum theorice declarare, nisi hoc idem etiã per praxim, quantum res ipsa patitur & justa ratio dictat, & cunctorum veterum ac recentiorum magistrorum admonitiones & exempla permittunt ostenderetur, quod in Tractatu de Ovo Trismegisto factum est sufficienter.

Attamen quia Chymica veritas quibusdam hujusce mundi sapientibus incredibilis; aliis vero incerta & occulta nimis, aut scibilis nequaquam scita existimatur, propterea Oedipo nostro fuit opus, qui præcipuas ac nobiliores scriptorum sententias abstrusiores enodaret, ut sic multorum testium comprobatione Veritas firmior ac dilucidior appareret.

Denique quæ universaliter ostensa sunt in pluribus, specialiter etiam in uno solo summatim & ordinate comprehensa declararentur, ad majorem quoque veritatis præscripta evidentiam addimus ultimo scholia, & clavem Artephii, qui propter antiquitatem, peritiam, atque fidelitatem apud ceteros subsequentes authores magnæ semper habitus est authoritatis ac existimationis, atque sic universam de metallis discussionem complevisse credimus.

Ceterum de Plantis & Animalibus disceptatio instituenda foret, & potissimum de homine, qui longiorem disputationem exquireret propter suæ naturæ supereminentiam. Ve-

rum tum quia compendii, quod profitemur limites eiusmodi tractatus egrederentur, tum quia plura ad id spectantia ex prahabitis comprehendi possunt, unum tantum superaddere visum est expediens ac necessarium Orthomedicorum scilicet doctrinam ex prajactis orthophysicorum fundamentis depromptam explanare methodo non vulgariter consueto, ne ad nauseam usque redegisse videamur, sed clariori, breviori, fortaßis quoque firmiori à nemine hucusque traditam. Et hic *erit* Tractatuum *omnium ad plenariam propositarum rerum cognitionem pertinentium finis.*

METAL-

METALLORVM,
AC
METALLICORVM
NATVRÆ OPERVM
Ex Orthophysicis fundamentis, &c.

PROEMIUM.

Uicquid in hoc amplissimo rerum creatarum Theatro humanæ cognitioni sese contemplandum offert, vel principium est, & causa, vel ex his productum. Principium duplex dumtaxat esse cognoscitur, vel extrinsecum ad ea, quæ ex principio suæ essentiæ compositionem sumunt; quod propriè causam vocant. Vel intrinsecum, quod rei compositionem tanquam sui partem essentialem, & portionem ingredi, & cum ipsa permanere oportet, & hoc propriè principium appellari decet. Extrinsecum adhuc triplex; vel infinitæ potentiæ, & hoc Deus est, vel terminatæ, certis videlicet limitibus circumscriptæ, & hoc naturaliter operans, quod naturam appellare consueverunt, non tantum eam, quæ cuicumque rei individualiter ex intrinseco inest, sed eam quoque; quæ ab extrinseco in quocunque subjecto sit, suam actionem exercet universaliter. Aliam liberam, quam Artem hic appellare non erit inconveniens.

Principium intrinsecum tria elementa corporea Terra, Aqua, & Aer, Ignis triplici perfectione dota-

tus

tus mediam naturam obtinens, & spiritus, qui duplex adhuc exiſtit, vel rationalis, ut Anima rationalis Hominis, & Intelligentia, vel ratiocinationis expers, ut Spiritus Aſtralis, ſeu influxus, à quo rerum omnium ſeminales rationes originem, & fundamentum capiunt. Quæ autem ex his principiis producuntur tria tantummodo demonſtrari queunt. Vel ſentientia, ut Animalia. Vel Vegetantia, ut Plantæ. Vel Subterranea, vegetatione carentia, ut hactenus, quamvis immerito, exiſtimata fuere, quæ Mineralia Recentiores nuncupare ſunt ſoliti. Inter quæ media quædam ſunt, extremorum naturam participantia, ad quæ principia, quæ ſecundaria dicta ſunt, reduci commodè queunt.

De Principiis igitur, quantum quidem tenuitati noſtræ conceſſum eſt, & rei neceſſitas poſtulare viſa eſt, ſufficienter pro inſtituti noſtri ſcopo determinatum eſt in noſtris Orthophyſicorum libris, methodo (ni fallor) adhuc intacta, brevitate, claritate, ac infirmitate non injucunda, nec aſpernenda; ubi etiam plurima, quæ ad animalium, & præſertim Hominis, naturam genericè cognoſcendam ſpectare videbantur, accurata indagine perquiſivimus. De Metallicis, ac ſecundariis principiis quamplurima innuentes tetigimus, unde ſtirpium quoque natura generalis quadantenus conjici potuit.

At cũ Metalla, utpotè quæ, propinquiora principiis apparent, clariorem, ſi exactius cognita fuerint, doctrinam phyſicam ſcrutantibus inſinuare poſſint, exactiorem, ac ſpecialiorem diſcuſſionem expetere nobis viſa ſunt: quinimò ſi horum traditio relinqueretur, Orthophiſicorum tractatio mancha, & imperfecta juremerito eſſet exiſtimanda.

Neque

Neque hanc ſolum utilitatem hujuſmodi diſquiſitionem allaturam credimus,ſed quamplurima præterea ad Medicam peritiam, & ad Artem, quam Chemiam appellant ſummopere conducentia, imò penitus neceſſaria, recolligi apparebunt.

Et hinc, quod eſt omnium maximè utilliſmum, ſumma Dei Omnipotentis Sapientia non tantum intelligi, ſed penè conſpici humanæ creaturæ conceditur; ut inde in eum amor conſequenter ardentior excitaretur, ac in nominis ejuſdem ſanctificationem mens humana promptior ex gratitudine redderetur.

In hac tamen Metallorum inquiſitione eorum Hiſtorias, inventiones, foſſiones, purificationes, cæteraſque praxes proſequi non intendimus. In hoc enim argumento ſatis luculenter verſati ſunt Viri quamplures eruditiſſimi Plinius, Georgius Agricola, Auctor Pirotechniæ, Cardanus, Matthiolus, aliique non pauci, penes quos, qui id curioſius intelligere optaverit, quicquid ad hanc tractationem ſpectat, facilè exquirens inveniet.

His igitur ſuppoſitis, atque relictis, ſicut etiam iis, quæ in Phyſicis univerſaliter de principiis, elementis, etiam ſpecialiter de igne, & ſpiritu determinata ſunt, ad ulteriorem inquiſitionem ſermonem directuri ſumus, ut hinc ſpecialius percipi poſſit quantum ad Metallorum principia, cauſas, generationem, proprietates circumſtantias, ac modos ad generationem neceſſarios conducere videbitur, ut eorum natura perfectiori modo, quam fuerit poſſibile ſtudioſorum, ac philoſophantium præſertim cognitioni patenter innoteſcat.

Tranſmutationis verò Theoria in Orthochemicorum opere, praxis in alia de ovi Triſmegiſti tracta-

tractatione uberius revelatur, cum hic summis tantum labiis, ut dicitur, degustandam obtulerimus. Ab hoc sanè labore libenter supersedere voluissemus, si quos innumeros quoque hoc idem tractantes pari liberalitatis candore prosecutos fuisse conspexissemus: at cum plerosque invidos, obscuros, avaros, ac data opera implicatos, nimisque universaliter doctrinam tradentes cuilibet inquirenti passim inveniri pernotissimum sit: operæ pretium non leve facturos speramus, si quæ nobis ex diuturnis in practicis operibus experimentis, atque in Theoricis speculationibus nova, clariora, ac certiora, nec purgatioribus auribus indigna visa fuerint, scripto comprehensa ad inquirentium utilitatem in medium proponerentur. Neque enim hic scriptorum sententiæ quomodolibet receptæ sive à veteribus, sive à recentioribus subscribere intendimus, nisi eadem rationibus apertis, ac firmissimis, non dubiis, neque incertis, sed necessariis, ac nostris probatis principiis convenientia inniterentur, sicut enim plurima ex Chymicis operationibus huc transferre scriptoribus placuit, quod optimum inquisitionis genus fore, & jure quidem putavit Albertus; Ita multum inde obscuritatis metallicæ naturæ cognitionem impedientis derivare constat, ne artis illius arcana religiosissimè tecta in vulgus prodita vilescerent.

Hinc acutissimus Geber protulit, eum ab arte illa longè removeri, qui principia naturæ scilicet Metallicæ causas, generationem, & generationis modos in seipso ignoraverit, cum veram radicem non habeat, ubi suæ intentionis firmet fundamentum. Quamobrem licet aliud utilitatis ex nostris hisce sudoribus provenire sibi nemo speraret, hoc tamen unum spon-

ſpondere non erubeſcimus, quod liberaliori ſaltem, ac ſinceriori animo omnia ſunt exarata. Inter cæteros verò, qui de hoc ſubjecto aliquid memoria dignum poſteris tradiderit, quod nimirum ſpectaret ad Theoricam Metallorum cognitionem, neminem acutiori, ſinceriorique lance librantem invenire contigit, præter Albertum cognomento Magnum, qui ut potè in abſtruſioribus Chemiæ operationibus verſatiſſimus Metallorum naturam apprimè cognitam ſenſibuſque ipſis inſpectam habere potuit, quem immerito ſæpius Georgius Agricola carpere auſus eſt, ex hoc potiſſimum, quod Chemicæ Arti addictum à veritate aberraſſe crediderit: cum potius contra inde illius de metallicis rebus judicium certius habere debuiſſet, quod ſcientiæ illius peritiſſimus extiterit: cujus peritiæ ignatus Agricola Metallicam, de qua ſcripſit, materiam imperfectam, vel erroneam pluries in ſuis tractatibus attulit.

Dividimus totam hanc inquiſitionem in quatuor libros. In quorum primo de Metallorum natura in genere. In Secundo de proprietatibus eorundem. In Tertio de Differentiis, & ſpeciebus ſingularibus. In Quarto de Mediis Mineralibus dictis.

DE ME-

DE METALLORVM NATURA IN GENERE

LIBER PRIMVS.

De modo universali, quo Metalla, & Metallica per naturam in suis locis generantur.

CAPUT I.

VT autem omnis posterius explananda de natura Metallorum doctrina clarior comprehendatur, modum universalem cum omnibus circumstantiis expedit assignare, certum tamen & necessarium, quod in Terræ visceribus Metalla, imo, & subterranea cuncta naturaliter generantur. Ut sit veluti basis, & fundamentum, cui tota posterior construenda fabrica innitatur, quod totum innotescet tum ex principiis lumine naturæ, atque sensibus manifestis, sive ex iis, quæ per prædicta principia probata fuerint: tum ex experimentis, quæ jugiter per expertos Artifices reperta, & scita extiterint.

Cùm ergo Metalla, sicut & cætera mixta quæcunque, tam illa, quæ per naturam, quam per Artem conflantur, duplicem suæ entitatis causam habuisse pateat, materiam scilicet ex qua, ac efficientem artificem, à quo originem suam sortita fuerint. Metallorum materia, sive corporeitas, tum Artifex naturalis, qui illa cudere sciverit nobis erit inquirendus. In his etenim major videtur difficultas, quam in Plantis, & Animantibus, quæ certum est ex parentibus mediantibus seminibus ovis, & spermatibus pro-

bus pro-

bus profluxisse. At non sic Metalla, quæ non ex progenitoribus metallis in suas species prodiere. Et licet universa, & singula, quæ in hoc Terrarum orbe reperire est ex elementis primis originem sumpsisse dicantur: nihilominus non pari ratione, nec modo eodem omnia, hoc enim de metallis specialiter asserendum erit: Siquidem hæc ex nulla alia dici possunt emanasse materia, quam ex elementis; hæc namque nullibi non existunt: sed qua ratione in Metallorum compositionem; fabricamque concurrant, quibus mediis, & instrumentis, quo progressu, & ordine, qua virtute, ac operante Architecto suas diversas species obtinuerint, non sat hucusque manifestum, nec à Scriptoribus evulgatum videtur, ne forsan mysterium, quod inde liquidò percipi poterat, vulgo prostitueretur.

Demonstratum est autem in Orthophysicis calorem ab igne nihil omnino differre, nisi secundum plus, & minus, ut calor sit ignis inchoatus, & imminutus. Ignis verò calor completus, perfectus, & ad subjecti naturam, & exigentiam auctus: & Ignem cum luce idem substantialiter esse, nomine tenus solummodo diversum pro diversitate officii, ac muneris: ut quatenus calefacit Ignis; quatenus illuminat lux: Sicut movens mototis nomine substantiâ eadem insignitur: hanc tamen substantiam non trine dimensam esse, neque corpoream nisi per accidens, prout à subjecto, cui necessariò inhæret hac, vel illa dimensione circumscribitur. Primum autem subjectum sibi propinquum conveniens, & affinitate connexum aërem esse, & per hunc tanquam per medium ad aquam, & terram transferri, ut sit primum, principale, & universale Naturæ instrumentum, per

quod elementa corporea perficiuntur, moventur, & ad mistorum productionem disponuntur, & per hoc tanquam per proprium, sibique connaturale vehiculum substantias speciales Astrorum huc deferri ad mistorum productionem.

Deinde probatum est etiam non solum Ignem substantiam esse mere Spiritualem, hoc est dimensione carentem, sed Astrorum etiam virtutes, quas influentias dixere nonnulli, nescientes tamen, quid essent, & quomodo agerent, & has in fine sæculi commovendas præmonet Servator Dominus Noster Jesus Christus, atque ibidem ostendimus, vim omnem seminalem speciem quamcunq; distinguentem, ac propagantem ab hac substantia cœlica spirituali per Ignem, seu lucem tanquam vehiculum ad inferiora transfusam dependere, & potissimum à Planetis, in quibus singulis singulæ virtutes tanquam in fontibus, unde rivuli derivantur, residere: sicut in Sole ut in propria sede ignem consistere, ut per ipsum principalem lucis, & Ignis auctorem cæterorum lux debilior, & virtus unicuique propria validius exploderetur.

Probatum est tandem substantias has universas tam corporeas, quam Spirituales in gratiam Hominis esse conditas, ut in illo tanquam in Epilogo omnes creatæ substantiæ, imò & Divinitas ipsa quodammodo complicarentur.

Sicut ergo corporea Hominis moles pluribus opus habuit elementis diversis proprietatibus ornatis, ut ex illis carnea compago, quæ ad functiones sibi injuffas exercendas requirebantur construeretur. Ita Spiritualis Vis non unica sufficiens erat ad tot instrumenta, organa, universamque (ut aiunt) organiza-

tionem

tionem conflandam : ideoque sicut corpus non ex elementis immediatè, sed ex materia in diversis instrumentis, & partibus elaborata compaginari debuit. Ita pariter, & specialis substantia, à qua corporea massa dirigitur coarctari oportuit suis numeris, ac legibus, ne huc, illuc errans vagaretur, & propterea semen à Creatore injunctum est, velut principium primum, & scaturigo propagandæ prolis, ut per varios, & multiplices gradus à parentibus inchoatum in progeniei complementum, ac perfectionem ascenderet. Hoc eodem modo licet inferiori perfectione plus minusve Animalium brutorum generationem procedere manifestum est; necessaria tamen in his fuit sexus utriusque distinctio propter rationes alibi enarratas. Plantas verò, ut pote non tot organis, & instrumentis indigas, non in diversitate sexus, sed in unico dumtaxat parente seminis, seu potius ovi fabricam molitas esse ad suæ sobolis generationem, ac propagationem liquidò apparet attamen quibusdam indiguisse, cum in illis partium differentia manifesta conspiciatur. Memoria verò hic repetendum est, semen non in rigore accipi, sed pro ipsis etiam spermatibus, & ovis. Semen enim propriè non est, nisi virtus spiritualis Astrorum in ipso semine, licet multiplex in unitatem redacta.

Ex his aperte dignosci potest Metalla, ut pote homogenea, nullique organorum, aut instrumentorum necessitati addicta parentum semine variis instrumentis, & partibus elaborato non indiguisse, sed ex ipsis elementis, atque virtute spirituali Cœlorum immediate fluere potuisse. Substantia enim Stellarum incorporea jam prædicta, cum omnia pervadat, ac durissima quæque sine resistentia penetret caver-

nas interiores terræ pervadens, si materiam aptam, sibique necessariam non inveniat, vel nulla fit generatio, vel abortiva & spuria: At si convenientem, idoneamque offendat cum necessariis circumstantiis loci præsertim solidi, clausique cum igne sufficienti, statim suæ prædestinationis munus obire incipit. Spiritus namque ille unicus, vel multiplex corpus sibi paulatim architectatur postquam ignis præparator sui muneris officium adimpleverit Et primò quidem aquam, quæ sola Ignis operationi subjicitur calore attenuando rerefacit, atque in altum sublimat, in qua sublimatione aër illi necessariò connectetur, quem sibi cum in superiori loco refrigeratur, inferius decidens connectit: aqua verò ipsa subtilior ex aëre, & igne in tali destillatione redditur, terræ portionem solvit, rursus per calorem attenuata, ac elevata secum defert, iterum refrigerata reincrassatur, ponderosa fit, & ad inferiora recidit, atque sic jugiter destillando, commiscendo, plasmando, atq; massam agitando tantum cujuscunq; elementi sibi coadunat, quantum ad suas proprietates obtinẽdas, corporiq; suas dotes, & virtutes impertiendas sufficiat. Interim spiritualis substantia sensim per media quasi vincula constringitur, corporeaque redditur, & ab opere eousque otiatur, quousque ad sui finale complementum ignis præparatio terminetur tunc enim seminalis spiritus suæ naturæ proprietates exprimens residuum generationis complet, & pro varietate Spiritus à diverso Planeta profluens, diversum etiam metallum gignitur.

Credidere tamen nonnulli videntes in suis Physicochemicis operationibus metallicas materias diversimode pro diversitate digestionum moveri, colorari,

lorari, varioſque id genus effectus edere, priuſquam ad ultimum perfectionis gradum perveniant, conſimiliter in ſubterraneis cavitatibus evenire, cum præſertim per ſectiora metalla cuduntur, ut ſcilicet aurum generari nequeat, niſi ex argento, & hoc ex aliis ſucceſſivè pro perfectionis varietate, quod tamen myſticè, ac per ſimilitudinem Auctores ſcripſiſſe ſciendum eſt.

Spiritus enim Aſtralis, à quo propria cujuſque metalli ſpecies provenit idem eſt in principio, medio, ac fine generationis curſus: ab eadem ſiquidem virtute, à qua generatio cujuſque ſpeciei incepit, ab eadem terminari neceſſe eſt: qua enim ratione, ſi Saturnia vis operationem inchoat, deinde ab illa ceſſabit, locumque Jovi ſucceſſori recedens concedet? aut quomodo ſolare ſemen, & Spiritus in generationis exordio ſuam potentiam cohibet, ut eandem in fine reſumat? Nihilominus gradus nonnullos exigi in toto hoc generationis curſu intelligere oportet, non enim ſeminalis virtus materiam corpoream illico aggreditur? Siquidem omne agens certas, ac neceſſarias ſibi diſpoſitiones præſupponit: univerſalis autem præparator nullus in Natura cognoſcitur præter Ignem, qui per ſuos quoque gradus materiam per ſuas virtutes dirigendo communiter cuicunque ſpirituali potentiæ ſeminis diſponit ex primis rudioribus initiis, quæ Meteora nuncupantur, quouſque perfectiori ligamine elementa cuncta ad ſecundaria dicta principia perduxerit. Ignis namque ſubjectæ materiei dominatur tanquam Rector, & dominus, quouſque ſeminalis virtus terminum diſpoſitionum ſibi opportunum inveniat, ut

ipsa sive prius, sive posterius pro sua indigentia dotes naturaliter sibi debitas in materia indere incipiat: tunc enim Ignis non amplius, ut dominator, sed ut servus semini famulitium præstat: ut sic ambo junctim ad prædestinatum finē perfectionis opus adducant, ex prædictis itaque manifestum esse potest, metallicam materiam non unico Naturæ actu, ac simplici operatione à primo mistionis puncto ad extremam perfectionis metam percurrere; sed per plures gradus, & medias dispositiones sæpe etiam oppositas elementa huc illuc ferri, agitari, & circumvolui, nunc frigore, atque calore, crassitie, & tenuitate, pondere & levitate, nunc volatilitate ac fixione (ut vocant) quousque tandem ad illum mistionis completæ finem perveniant, ad quem Spiritus interni efficientis vis, ac potestas juxta suæ naturæ proprietates ab initio vergebat. Atque hinc cujusque Metalli immo cæterorum omnium proprietates emergunt. Hunc verò Spiritum in rebus similibus homogeneis unicum tantum saltem prædominantem existimare oportet. Si enim ab effectu, & fine noto, ac manifesto latentium causarum existentiam inferre licet, cum unicus in unoquoque metallo finis, & effectus specie semper consimilis, & idem inspiciatur, unica solum erit assignanda effectrix causa. Sicut è diverso in Plantis, & multò magis in Animalibus, in quibus tam diversa instrumenta: & organa observantur, ab unico agente immediatè pendere nequeunt: ut fusius ostēsum est in Physicis. Atque inde organizatio, seu Instrumentorum diversitas primam suam originem desumit ex diversitate scilicet interioris Spiritus in dissimilibus partibus specie diversi ab uno primo, & principali rectore velut instrumenti diversi ad diver-

ſos effectus edendos adhibiti. Hinc ſæpè contingit, ut in eodem loco diverſa metalla, & miſta inveniantur, quia ſcilicet virtutes ſpirituales non ab uno ſpiritu, tanquam à principali dominante rectore, & ut illius inſtrumento diriguntur: ideoque ſæpe in ſubterraneis obſervantur miſta quædam homogenea quidem, ſed varia configuratione prædita, ut in ſalibus, diverſis admodum formis angularibus coagulatis, & clarius in lapidibus nonnullis partium diverſitate donatis, in quibus prima quædam organizationis, eius nempe quæ in Plantis, & clarius in Animantibus explicata erat obſervanda, quaſi delineata initia, ac rudimenta ſeſe dant in conſpectum.

In Miſtis tamen ejuſmodi homogeneis id quoque notatione dignum videtur, quod non toto ſuarum generationum tempore æquali ratione per ignem ferantur, quoniam modo facilius, modo difficilius, itemque altius, & humilius, nunc latiori, nunc ſtrictiori ligamine connectantur.

Et cum Ignis quamvis aeri primo jungatur, neque ipſum tamen, ſicut neque Terram immediatè localiter movere queat, ſed ſolam Aquam, quæ tantum Ignis motioni obedit, patet primum elevatum vaporem ab aqua calefacta in Aerem aſcendentem ob aerem tunc in vapore dominantem per majorem ſui portionem ſulphuris nomine inſigniri: & dein ex multiplicato aquæ vapore, ipſaque dominante Mercurii: ac tandem Terræ quantitate in diem ſuperaddita ſalis: quæ jam principia ſecundaria ex prædominante elemento cum Igne vocari demonſtratum eſt alibi.

Prædictus verò naturæ ordo, quamvis rationi conſonus videatur, poterit facillimè inverti pro di-

versitate agentis diversimode variati, non quidem sui respectu, qui semper unicus, & idem est, sed respectu potentiæ, ac deferentis vehiculi, instrumenti, materiæ & loci. De quibus infra: unde non solum ordo, sed effectus sæpissimè diversus contingere poterit.

Hæc tamen principia licet sensibiliter in mistis omnibus per eorum sive per artem, sive per naturam resolutionem, appareant; in metallicis tamen mistionibus ab ipso statim exordio necessariò requiruntur. Cum enim hæc non ex seminibus, ovis, & spermatibus suæ generationis primordia suscipiant, sed ex elementis immediatè; patet hæc non posse ad metallorum extremum deduci, nisi per dicta principia secundaria tanquam per media necessaria transeant; ideoque principiorum nomine indigitari æquum esse ostendimus præter alias, quas in orthophysicis rationes attulimus. Neque hoc intelligimus vulgare completum mistum, utpote per sulphur id, quod vulgo sic appellatur, neque per Mercurium Argentum vivum, neque per sal illud commune marinum, quo (vescuntur), quamvis aptissima proportione, & analogia non incongrue sic appellari deceat. Quicquid enim in mistis omnibus homogeneũ est, non elementũ, neq; ad extremam terminatæ mistionis ligaturam perductum, & mistum tamen incompletè, & dissolubile in componentia, si aereum sit, erit consequenter ab igne permeabile, ardebit ut sulphur. Si aqueum sine combustione ab igne fugiet, ut Mercurius. Si stabiliter in igne persistat, Sal. & hæc cum sint communia singulis mistorum generibus, patet non aliqua spirituali virtute specifica gubernari, sed per solum ignem domicilium seminali-

bus

bus ſubſtantiis quaſi famulum diſponentem, ac præparantem invicem ruditer commiſceri, & uniri, ut illæ deinceps ſuas perſequantur functiones, cæteroſque ſpecificos exercere valeant actus, ad quos ex vi propriæ naturæ collimabant.

Quæ omnia ideo hic à nobis ſic ùniverſaliter præponi opere pretium duximus, ut inferius, cum ſpecialius, ac ſtrictius de omnibus diſſerendum ſit, eadem repetere non cogamur. Ex his ergo, quomodo Metalla univerſaliter generantur per naturam facile percipi poteſt, quinimo proportionaliter etiam cætera omnia homogenea, quæ ſub terra conduntur, & non abſimili modo, & ordine procedentia, diverſitate tamen prædictorum quatuor agentis; inſtrumenti; materiæ, & loci diverſimode variata, ut cum de his ſingillatim ſuo loco diſputabitur, apertius patebit.

De cauſa efficiente Metallorum.

CAPUT II.

EX iis, quæ ſuperius de modo generationis metallorum univerſali præmiſſa ſunt, non difficile erit inquirere, quæ in hac diſcuſſione conſequenter cognoſcenda ſuperſunt. Et primò quidem de Metallorum cauſa effectrice; nempe de naturali Artifice, & operatione, qui metalla conſtruat: in qua diſcuſſione inſtrumenta etiam neceſſaria veniunt inveſtiganda: hæc enim etiam ad cauſas effectrices reduci ſolent. quare ut ſermo hic de cauſis ſuis numeris abſolutus habeatur, quatuor neceſſariò perquirenda videntur. Primum, quæ ſit cauſa ſpecifica, quæ ſcilicet hoc metallum in tali ſpecie conſtituat; & an ſit intrinſeca,

vel extrinseca. Secundum, an unica sit, vel multiplex. Tertium, quibus instrumentis opus habeat. Quartum, quomodo causa eadem à se ipso quodammodo diversa reddatur.

Circa primum, non hic naturam universalem, nec cœlum, ut communiter intelligitur, metallorum causam assignare possumus, cum hæc nimis communia æquè competant Animantibus, atq; Plantis, imò singulis Animalium, & Plantarum speciebus. Sed quærimus, quæ sit causa, quæ metalla in suas speciales differentias ducat, & contineat. Neque dici potest, sicuti Homo à Sole, & homine, & Planta à Sole, & Planta generari. Sic, & metalla: cum hæc, uti dictum est non ex Metallis producantur. Neque minus assignandus est ignis, seu qualitas aliqua (quam vocant) elementorum, quia hæc in orthophysicis pluribus rationibus est explosa. Ille verò cum ad omnia mista indifferenter exigatur, non videtur, quomodo Metalla magis quam cætera per ipsum in esse metallico reponi debeant. Præterea neque dici potest virtus aliqua mineralis metallorum, & lapidum formativa causa propria, & specialis, à qua hæc generentur: cum sic videatur assignari aliquid nimis obscurum, ac universale ignaro etiam cuicunque pariter cognoscibile. Sicut Lullius in principio sui Codicilli reprehendit eos Chemistas, qui male subjectum artis tractantes illud infirmatum cognoscunt, at corrigendi modum ignorant, Rusticorum similitudine, qui videntes hominem ægrotantem aiunt, illum morbo conflictari nescientes causam, & modum determinatū, cùm scientem oporteat specialius causas, & modos, quibus quæque res fiat, & in suo esse conservetur, assignare. Adhuc enim peti potest rationabiliter,

biliter, quæ sit ea virtus mineralis: quotuplex sit; an simplex, vel multiplex: an intrinseca, vel extrinseca, & à quo priori factore procedat. Ex tali si quidem causæ assignatione adhuc latet inquisitorem, an ex Cœlo immediate, vel ex mineralibus locis, & quomodo operetur. Aliquid verò metallo generante insitum, & intrinsecum pro efficiente existimare valde minus rationabile judicabitur, cum efficiens nequeat esse pars compositi: propter quod elementa à ratione efficientis excluduntur: quia cum sint mistorum materia, patet hoc modo efficientem causam illorũ haud esse posse, quia tunc idem se ipsum efficeret, quod est inconveniens. Secundo, quia elementa si efficientis dignitatem habere dicantur, cum innumeros in quãtitate proportionis gradus subire possint, infinitos effectus ederent. Tertio, quia mistionis modus non solum ratione quantitatis elementorum, sed connexionis etiam formæ multiplex concipi potest. At mista, & potissimum Metalla, quæ numero sunt septem, mistionis ejusmodi multiplicitatem nõ habent. quartò, esset accidentalis, si esset in proportione, & adhuc ignotum esset, num ea virtus insita aliunde, & à quo in materiam defluxerit. Ut his ergo singulis respondeamus id quod in Animalibus, & vegetabilibus contingit, proportionaliter quoque fieri in metallis nisi quod hæc ab alio priori parente suæ generationis exordium non habeant. Quare cum in Animantibus, & Plantis postquam fætus sive in forma seminis, seu ovi, seu alterius perfectioris partus excissus fuerit, non ab alia virtute suæ perfectionis progressum, & finem assequitur, nisi ex ea, quæ intrinsecus ipsis innata, & connaturalis implantatur. Cum verò nihil in genito recognosci possit substantiale præter elementa

elementa tria corporea, quibus agendi virtus ex naturæ fundamentis denegatur, & ignem, qui propter suam universalitatem tali munere non dignatur; necesse erit aliquid aliud spirituale, à quo tota directio pendeat, supponere; ideoque pars compositi jure dici minimè poterit, nisi quia sit de ratione essentiali ipsius: tunc vero non erit inconveniens affirmare, hanc virtutem partem esse rei essentiæ, sicut Anima pars est Animalis, licet plures in ejus corpus actiones exerceat.

In Metallis pariter similis concedenda virtus erit spiritualis, cum hoc tamen discrimine, quod virtus hæc ex parentibus aliis consimilibus non fluat, neque ex Minerarum locis. Necesse igitur erit spiritualiter ab Astris dimitti, & potissimum Planetis ad hoc potentiori virtute præditis, ut metallicas mistiones singuli singulas formarent, tanquam prima elementorum ligamenta, ut hinc cæterorum mistiones ordine sequerentur, quod quamvis plurimi cognovissent; non tamen, qua ratione id contigeret, explicare, aut difficultates emergentes diluere curarunt.

Modus itaque quo virtus Planetarum spiritualis in subterranea loca descendit, non est nisi per lucem, quam sicut rerum imagines suscipere sensibus ipsis cognoscimus, ita easdem ex Planetis susceptâ per aerem in aquam, & terram interius, effundi oportet, quibus ut spiritualibus nihil resistere potest, quominus corpora cuncta pervadant, ibique si elementa, atque circumstantias necessario requisitas offenderint, suas imagines, ac proprietates, suæque naturalis potestatis munera in elementis obire incipiunt. Et quia particularibus instrumentis non indigent, sicut Plantæ, atque Animantia, ideo nec individuationem aliquam,

aliquam, ſicut hæc recipiunt. Animalia etenim, & Vegetantia, quia virtutes has ſpirituales ex parentibus individuis ſuſcipiunt; & ipſa individua neceſſariò ex individualibus circumſtantiis cum ipſis concurrentibus oriuntur. At non ita in Metallis, in quibus talis individuatio non obſervatur, quia ſcilicet tota ipſorum ſpecies, tanquam unum individuum ex univerſaliori parente, nempe Aſtro proprio ſimilibus neceſſitatibus circumſtantiarum non obſtricto ſui ortus originem, & ſpecificationem ſuſcipit. Et ex hoc etiam apparet, quid ad ſecundum propoſitum reſponderi deceat, an videlicet ea mineralis virtus unica ſit, vel multiplex, id eſt, an ſpiritualis hæc Planetarum ſubſtantia in unico metallo ſit unica, vel multiplex. Vegetantibus enim, quæ quandam inſtrumentorum neceſſitatem habere viſuntur: talem virtutem neceſſario multiplicem concedere cogimur, & multo magis Animantibus, quæ præter inſtrumenta, ſenſuum organis indiguere. At in Metallis, quæ in ſuis partibus univerſis conſimilem cum toto naturam, ac uniformem ſubſtantiam obtinent, ejuſmodi multiplicitatem fruſtra confingeremus, cum ab unica ſatis, ac ſufficienter dirigi poſſint, ideoque nec etiam ſemine opus habuere, ad hoc enim ſemina Animalibus, ac ſtirpibus conceſſa fuere, ut in illis plures in unum ſpirituales ſubſtantiæ conſtringerentur.

Atque hinc etiam conſtat, quare virtus hæc ſpiritualis Aſtrorum non ubique conjungatur, nec ubique dominetur, licet enim omnia in omnibus aliqua ratione reperiantur, quod in ſubſtantiis corporeis verum eſſe ſenſibus ipſis cognoſcitur; nullibi enim ex naturæ propenſione aliquod ex elementis eſt, ubi non ſint, & reliqua. Multo magis in ſubſtantiis ſpiritua libus

tualibus hoc idem necesse erit accidere ad mutuam opem sibi præstandam in mistorum generatione, non tamen in omnibus suos effectus edere valent, pluribus enim circunstantiis, ac necessitatibus prædicta cœlica virtus quasi ligamine constringitur, quod in nostris orthophysicis, ubi de mistione disputatum est, pluribus explicavimus. Et ex hoc etiam Tertium in principio propositum explicari poterit. Cum enim unica sit operatrix virtus, & ad unicum semper finem conspiret, unicum quoque instrumentum patet, esse sufficiens nempe ignem, quo quasi malleo spiritus ille Architectonicus elementa concutit, efformat, ac rotationibus multiplicibus quasi ictibus circumvoluit. Et sicut elementi cujuslibet tantum suscipit, quantum sibi necessarium ex sua naturali vi sentit. Sic pariter, & ignis tantum sibi interius unit, quantum ad suas motiones, colores, sapores, cæterasque id genus proprietates metallico fætui edendo exigitur.

Quia verò instrumentum hoc maxime universale cognoscitur, magis tamen quam quodlibet aliud ex corporeis elementis: ideo nonnulli tanquam efficientem credidere. licet enim, ut aliud quodvis instrumentum efficientis ratione aliquomodo insigniatur, & ad ipsam reducatur: ignis tamen potiori jure nomen efficientis meretur, cum per se ipsum ex propria potestate maximè sit activus: elementa namque tria corporea Terra, Aqua, Aer, etiamsi æquè universaliter ad omnia non minus quam ignis requirantur, tamen nullam penitus actionem ex propria vi naturali exercere valent. At licet ignis sic activus (uti dictum est) sensibus etiam liquidò innotescat: non tamen primarii, ac specifici efficientis digni-

tate

tate potitur: Et quamvis etiam ipse spiritualium substantiarum numero adscribi alibi clarissimè sit demonstratum, ratione tamen suæ nimis late patentis universalitatis specificorum homogenorum, & Mistorum cæterorum omnium actuum propria univoca, ac specialis causa haberi nequit. Ut autem de igne cognitio distinctior habeatur ex dictis quoque prænotanda, sub triplici monemus consideratione ignem cadere posse.

Primò in quantum vehiculum est spiritualis substantiæ stellarum: nam sicut Aër primum est corpus, quo ignis spiritus ad inferiora descendit. Sic ignis seminalem virtutem ab unoquoque Planeta fluentem in sese receptam, ac impressam quovis locorum defert, & medium est, per quod virtus prædicta delata stabiliter inter misti elementa ligatur sine quo leviter alias evolaret.

Secundò intelligitur, ut movens elementa, sive ut principalis causa: sive ut instrumentum à seminali virtute directum, cum nondum mistionem fuerit ingressum, sed solum extrinsecè miscenda præparans, atque disponens.

Tertiò quatenus cum cæteris corporeis elementis ad misti generandi substantiam intrinsecè concurrit, ibique ad misti resolutionem usque permanet, & fit pars substantialis illius, qui tunc calidi innati, sive caloris naturalis nomine indigitatur: quæ ideo adnotatione digna censentur: quia ex varia quantitate ipsius per excessum, vel defectum, & diversa agendi ratione sæpe diversus, & ipse, & effectus existimatur: cum tamen perpetuò unicus sit, & simplex accidentaliter solum pro diversitate officii multiplex.

Ex prænarratis etiam comprehendi potest, quare Metalla

Metalla tot; septem scilicet nec plura, nec pauciora, ut infra cum de speciebus ipsorum clarius disputabitur, constabit: nisi quis nimis tamen ruditer contra omnium fere professorum receptas historias, atque Artificum observationes, in metallorum numerum aliquid aliud ex mediis (ut vocant) mineralibus asciscere præsumpserit: quia videlicet tot sint Planetæ, unde substantiæ prædictæ spirituales effectus emanare solent. A quibus singulis singulæ Metallorum species non regantur solum, sed constituantur.

Quartum denique, quod explicandum superest, erat examinare rationem, qua causa prænarrata tametsi unica, & unico Astro multipliciter tamen operari possit, ita ut diversa judicetur. Cum enim vehiculo lucis deferente indigeat, poterit ratione ipsius nunc directis, nunc obliquis radiis modo potentioribus, modo debilioribus simplici virtute propria, vel aliena imbutis deferri: quinimo, & sui ipsius cum cæteris configuratione, ac situ, nunc efficacior, nunc infirmior, aliove modo inverti, ut causa spiritualis unius Astri eadem diversos admodum effectus pariat. In quibus tamen semper aliqua suæ specificæ naturæ, & proprietatum inditia elucescunt.

De Materia Metallorum.

CAPUT III.

SIcut ex prædictis in primo capite quid de causa effectrice statui deberet retrahi difficile nõ erat. Ita ex eodem, quid de materiali causa Metallorum inferri conveniat percipi facilè posset, nisi Auctorum non ignobilium in varias sententias abeuntium in hoc

hoc subjecto conscriptæ opiniones in hanc disputationem fusius protrahendam impellerent.

Quidam enim è lõginquo nimis Metallicam materiam ab Aqua desumunt, eo quod ad ignem liquescant, quasi ea quoque ab Aqua non oriantur, quæ ad ignem non liquescunt, ut in Animalibus caro, sanguis, & excrementa. In Plantis succi liquores: poma, folia, & id genus similia, quæ majori etiam quam metalla, aquæ portione scatent, argumentantes quin etiam aquæ prædominantis existentiam ex una metallica proprietate, quæ est liquabilitas. Nec tamen idem inferunt de cæteris elementis ex aliis proprietatibus, ut ex coloribus, saporibus, & odoribus ignem: ex consistentia terram, quam etiam ex pondere (licet perperam) conjectantur alii sicut ex levitate majorem aeris quantitatem: ideoque sicut igne liquescunt, ita frigido congelantur: cùm tamen Argentum vivum, quod Mercurium vocant, nullo frigido, vel intensissimo coagulari queat: quamquam facile coaguletur in soliditatem, si Plumbo igne liquefacto in linteo suspensum super ponatur nulla suorum elementorum intrinsecus commutatione: quamobrem addidere humidum illud debere in metallis unctuosum esse, & subtile. Sed qua ratione subtile hoc, & unctuosum pareter, & quibus substantiis, non explicant. Si enim ad prima recurrerent, non nisi ab iisdem elementis illos eosdem effectus desumere fateri cogerentur.

Neque id, quod distinguentes addunt, difficultates diluet: quod duplex nempe humiditas talis unctuosa reperiatur, alia igne combustibilis, alia igne exterminabilis: sed unde hoc accidat, ex tali positione similiter ignoratur. Non negant hi elemen-

ta universa ad metallorum generationem concurrere, sed humidum materiam dicunt, quod hoc cæteris prædominetur. Cum tamen in Physicis nostris aperte ostenderimus Terram in subterraneis ferre omnibus sua virtute, ac proprietate cætera elementa continere, licet ipsorum substantia tota fere sit Aërea, quam ponderis solam causam probavimus.

Fuere præterea, qui lixivium ex calce, & cineribus per aquam dissolutis Metallorum materiam esse scripserint: ut recitat Albertus, & reprobat; licet hæc sententia Democrito Auctori accepta referatur: quæ tamen non ita simpliciter, ut prima fronte, se præbet, existimanda videtur: cum Democritus, & cum ipso quidam in Chymicis operibus profundiores Artifices non ita intellexerint, sed mysticè, & per allegoriam locuti fuerint, & materiam non simpliciter humidam, sed cum metallico sale in modum lixivii, licet strictius colligatam insinuaverint, quas tamen opiniones, dum physica sinceritate naturæ opera examinamus, recipere non decet.

Pro hac eadem materia, quam plurimi Aristotelis potissimum Sectatores, vaporem quemdam, seu exhalationem ex elementis, vel mistis ortam recognoscunt, quam nonnihil veritatis habere fateremur, si modum, & formam, qua id succedat, specialius, ac distinctius attulissent. At id quoque sententiam eandem sic universaliter prolatam rejicere cogit, quod sic dicentes videantur nescire, quodlibet aliud mistum vaporabiliter generari. Siquidem animantium corpus nonnisi vapor est condensatus. Consimiliter etiam, & Plantarum, ut alibi probasse

memi-

eminimus. Sunt denique Alchimistarum peritissi-
i ferè omnes, potissimum recentiores, qui pro me-
llica materia nullam aliam mordicus tueri nitun-
ır, quam sulphur, & Argentum vivum, seu Mercu-
ım, salem explodentes, quod non fecit cum qui-
ısdam aliis Paracelsus, qui non solum Metalla, sed
reliqua mista universa, imò, quod absurdius vide-
ır, elementa vulgaria ex his principiis secundariis
ictis exoriri jactitat. In qua re meritò à doctoribus
hilosophantibus exploditur; quinimò nec sal ne-
essarium existimatum est ad Metallorum produ-
tionem juxta prædictorum Auctorum opinionem.
um enim hæc ab initio mistionis ad ultimum us-
ue coagulationis, & perfectionis terminum semper
volatilitate, hoc est in vapido, seu humido vapore
tentur, non videtur quâ ratione sal principium fi-
ım (ut appellant) hoc est igni rarefacienti, ac suble-
anti resistens ad vaporum, seu exhalationum com-
ositionem concurrere debeat. Quare sale, licet u-
ım sit ex tribus principiis, excluso, sulphur tantum,
que Mercurium pro Metallorum materia assigna-
ınt.

At cum videant in Auro nullum sulphuris indi-
ım haberi, tum quia nihil illius deperit igne quan-
ımvis maximo, non olet, non inficit tractantem,
ınquam denigratur, dixere sulphur duplex existe-
, quod comburitur alterum, & alterum quod in-
ombustibile Auri dumtaxat compositionem ingre-
itur. In quibus omnibus difficultates innumeræ in-
eniuntur, quas ex tali positione emergere unicuique
anifestum est à nemine hactenus elucidatas. Non
congruum, nec inquirentibus inutile judicabitur; si
e his omnibus longiorem sermonem instituamus.

ut clarior, ac certior doctrina, sicut Physicum scientem, non opinantem decet juxta nostri propositi institutum ex nostris laboribus colligatur.

Quamplurima etenim ex arte, quam Chemiam vocant, in hanc scientiam intermiscere voluerunt Auctores, ut Ars tam excellens non omnibus promiscuè comprehendi posset.

Quamobrem nonnulla de Principiis secundariis, quæ præludia veluti sunt, ac media, per quæ transire debent elementa, ut Metallicæ mistiones compleantur, ex Physicis huc repetere non gravabimur.

De Principiis secundariis sale Mercurio, & Sulphure.

CAPUT IV.

PRincipiorum secundariorum necessitatem clarè cognitam quisque potest in mistis pluribus observasse, non quidem in eorum principiis, sed in eorumdem per artem, aut naturam patrata resolutione. Natura siquidem suis operibus quantum potest satagens eadem ab interitū conservare, & à totali ruina tueri procurans, non in elementa prima resoluta dispergit, sed in quasdam substantias corporeas homogeneas adhuc commistas, & priorum etiam mistorum virtutem redolentes: quod quamvis in cunctis ferè mistis observare liceat, nonnullis exceptis, quæ ob illorum fortissimam ligaturam ejusmodi resolutionibus non sunt obnoxia. In Animalibus tamen, ac Vegetantibus id clarissimam est, si quidem horum corpora si dissolvantur, ac partes dissolutæ conserventur, homogeneæ nonnullæ substantiæ emergent, quæ nonnullis suis specificis pro-

pric-

prietatibus dotatæ reperiantur: atque hæ tres tantummodo, nec plures, neque pauciores. Prima quidem Igne flagrans, Secunda ab Igne sine combustione fugiens & alta petens: & tertia, quæ nec per ignem uritur, nec ab ipso evolans in igne stabiliter permanet. Primam sulphuris. Secundam Mercurii. Tertiam salis nomine jure merito indigitarunt.

Neque quis existimet velim ea intelligi composita, quæ sic vulgò appellari consueverunt. Vulgare siquidem sulphur non totum igne crematur, sulphur tamen jure dicitur, eo quod sulphuris proprietatibus abundet. Sulphur enim principium totum est cremabile. Ita nec vulgi Mercurius pro principio Mercuriali recognosci debet, cum jam completum, ac terminatum sit metallum, quod licèt totum ab igne fugiat tale deinceps invenitur, quale antequam elevaretur, erat. Quare metallum est Mercurialibus proprietatibus dotatum. At non Mercurius principium Secundarium. Sal quoque commune secundum plurimum sui per ignem destillatur, & in acidum Mercurialem liquorum vertitur.

Principia ergo dicenda erunt, quòd nec elementa sint, nec mista in ultimum suæ perfectionis terminum deducta, ad quem scilicet seminales internæ virtutes illa traxerunt. Sed media quædam sunt necessariò ponenda inter duo proposita extrema: In Metallorum tamen generatione, ut pote quæ ex elementis immediate procedunt, non solum hæc principia per resolutionem innotescunt; Sed in ipsorum exordiis necessario sunt admittenda, cum non detur transitus ab elementorum simplicitate ad Metallorum complementum sine medio.

 Quamo-

Quamobrem principia secundaria tunc dicenda erunt, cum nondum spiritualis internus Artifex proportionatam elementorum quantitatem sibi pro naturæ necessitate congruam attigerit: quod cum hoc fuerit assecutus, hanc reliquam mistionis partem, quæ est in materiæ prius commistæ massatione, proprietatum, & virtutum omnium counione, ac totali, & integra terminatione prosequitur. Sicut enim in cæteris mistis omnibus totalis generationis cursus ab initio ad finem quibusdam terminis, & limitibus distinctus manifestè cognoscitur, eamdem proportionaliter distinctionem in subterraneorum generatione quæ videri nequit, necesse est admittere. quod etiam in Artificiali Alchimistarum peritorum operatione liquet. In qua quia natura ipsa, ut principalis operatrix, & Artifex ut Naturæ Ministrator opus dirigit, consimiles quosdam terminos intueri licèt. Ita pariter in Plantarum & Animalium productione non solum eosdem terminos in progressionis non interruptæ cursu cognoscimus; Sed in iisdem sæpè diutius etiam immorari: ut in stirpiũ seminibus, & Animantium ovis, quasi fatigata ad validiores vires pro eo, qui superest labore resumendas, quiescit.

Tria verò esse nec plura, nec pauciora ex eo probatur, quod cum tria tantummodo nobis elementa corporea concedantur: à corporeitatis ratione, ignem excludentibus, virtutem in misto producendo unum ex his præ cæteris habere oportet. quod si illud Aer sit, sulphur producet. Si Aqua Mercurium, & si Terra sal. De quibus singillatim opere pretium est sermonem instituere ut nihil, quod ad hanc cognitionem pertinere judicetur, desit. Concludentes ergo dicimus Principium secundarium esse corpus

homo-

homogeneum ex primis elementis exterioris, ac interioris ignis virtute commistum, medium ad simpliciores perfectiorum Mistorum compositiones necessarium, & omnium aliorum resolutione conspicuum.

De Sulphure.

CAPUT V.

NAturæ Metallicæ scriptorum neminem invenire est, qui rem profundius attigerit, quam qui veræ Chemiæ peritiam simul adeptus fuerit: nisi tractationem illam pluribus metaphoricis vocibus adeò fœdatam reliquisset, ut vix quid sibi ejusmodi verbis significare voluerit Physicæ studiosis percipi possit. In sulphuris tamen vocabulo certius innotescit, ut præsertim apud Auctorem tractatus de sulphure, qui in calce lib. peritos Artis allocutus, totumque arcanum referans, sulphuris hujusce nomine sæpius utitur, nunquam fere tamen eadem significatione. Primo pro subjecto vulgo cognito: ubi, ait: Intellexistis quomodo hoc sulphur vobiscum vulgus vidit? Deinde pro triplici diverso termino, quo per Physico-chemicam operationem trahendo quiescit, ibi: Monstrate horum sulphurum dealbationem. Et paulo post pro inutili parte, quæ per naturam reiicitur: ibi. sulphur exivit. Postea pro re completa, quam sulphur incombustibile nuncupat: ibi. Comburit ergo sulphur à sulphure incombustibili. Postremò tandem pro interno igne, cum subdit. Sulphure coquitur Mercurius noster. Quæ omnia fusius in Oedippo nostro Consolatorio enodantur. Lullius vul-

garja Metalla sæpe appellitare solet sulphura, aliique cum ipso aliter vocem illam, ut artem occultent mystice usurpant. Ut videre est apud Theobaldum ab Hoglande lib. d. difficul. Alchemiæ.

Nos igitur, cum jam physica tractemus, methaphoricis hisce loquutionibus omissis communes rationes, quibus nomen hoc sulphuris accipi solet, nunc solum examinabimus.

Ex Primo quidem communissimum illud naturæ mistum hoc nomine indigitatur, quod Ignis pabulum maximè dilectum, eumdem facilimè concipit, & subterraneorum incendiorum causa perhibetur, cum per naturam accensum foras Flammas eructat, ut in Aethna Monte Vesuvio, aliisque pluribus. Hujus similitudine quidquid Igne uritur, & flammam edit sulphureum non immeritò nuncupatur. Nos in nostris Orthophysicis non sine ratione excrementum illud sanguinis, quod Antiquiores medici Bilem flavam dixere nomine sulphuris indigitavimus; licet propter humiditatis exuperantiam flammam concipere nequeat, in ipsa tamen, plusquam in cæteris excrementis sanguine, carne, & partibus aliis adipe excepto ignis plurimum, & aeris inesse cognoscitur, ideo analogicè sulphurea fæx dicitur. Principium ergo secundarium illud scilicet ex tribus, in quo ignis cum aere supra cætera elementa dominium obtinet, apto sulphuris nomine prænotabitur, quod qua ratione generetur specialius est explicandum: ut hinc proportionaliter etiam quid de aliis omnibus sulphuribus, & potissimum vulgari, de quo specialius infra dicendum sit, habeatur, ac ipsius generatio, & natura intimius unicuique cognita pateat.

Nullum

Nullum itaque elementorum, Demonstrabimus
ui, affinius, atque amicabilius igni aere ipso,
ob suam tenuissimam, ac pene spiritualem sub-
ntiam diaphanam, & perviam, cujusmodi non
aqua, multoque minus terra, ignem subito in-
sinum admittit, totumque quamvis immensum
e resistentia sese illico penetrari, ac illuminari si-
, quod etiam sensu clarè innotescit. Cùm verò
plex aer in partes dividi nequeat substantiales di-
sas, nec à sua simplici natura dimoveri, nullam
o per ignis spiritualis præsentiam alterationem
ervare possumus præter motionem, illuminatio-
n, atque calorem, quos ignis effectus propriis-
os ostendimus. Cum ergo aer in mistionem ve-
cum cæteris, hanc suam ex natura propensionem
ittere nescit, quamvis illam aliquatenus modere-
ex commistione terræ, & aquæ, sicut & hæc pa-
r suas nativas dotes necesse est in commisto re-
dere, non tamen penitus deserere. Prout igitur
s minusve unum ex his dominabitur magis etiam,
nusve naturales suas proprietates in producto
cescere oportet. At cum mistum illud nondum
spiritualis interni Rectoris dominio concludatur
que coagulatum terminetur, hoc est, cum adhuc
mistum productum in tali forma, ut inter com-
sta elementa major adhuc Ignis recipi possit, si aer
sit in prædominio statim ignem sibi amicum in-
sinum admittit, non quidem intra corpus tan-
m, sed intra mistionem, in qua quia terra resistere
soliditate nequit, a qua rarescit eousque, ut à terra
olans separetur, ac in vaporem, seu potiùs exhala-
nem, seu fumum accensum exterminetur mistum,
que tunc flamma, quæ non est nisi aer ignitus cras-

sus

ſus per aquæ, & portionis terræ illi connexæ commiſtionem, ſeſe dat in conſpectum. Quod ſi aqua aeri dominetur, ut in Mercurio, tunc fit, evaporatio, ſed ſine luce, atque ſplendore; ſi verò terra cæteris præpolleat, hoc eſt virtutibus, non corporis mole, tunc miſtum ita claudit, atque elementa ſic fortiter quaſi catena conſtricta defendit, ut aditus igni, non corpore, ſed miſtionis interioribus penetralibus intercludatur. Sicut in Auro, & plus minuſve in cæteris eſt obſervare. ſi verò terra licet quantitate, non virtute ſuperabundaret, tota inferius poſt Ignis actionem reſideret, duobus reliquis, vel ſub forma flammæ, vel ſub forma vaporis abeuntibus. & ſi prædicta ſuper Aerem dominetur, licet aqua ſuperabundet, tunc ab Igne apprehendi nequit, ita ut miſtum exterminetur, ſed in fumum tantum vertitur miſtionis vinculis nullatenus offenſis: ſicut in Argento vivo vulgari apertiſſimè liquet. Hic tria ſumma notatione digna haud tranſeunda videntur. Primum eſt: quod ſicut ſulphur dicitur, quod facilè ignem concipere poteſt. Ita ex ſimilitudine, & analogia quicquid in ſui miſtione plurimum Ignis intrinſeci, ac eſſentialis recondit, ſulphuris nomine prænotatur. Sunt enim miſta quædam, quæ igneæ ſubſtantiæ multum habuere, vel habere poſſunt intra ſinum eſſentialiter, ac ſtabiliter counitæ, vel couniendæ, quæ ſcriptoribus optimo jure ſulphura nuncupantur, at incombuſtibilia. Sicut enim ſulphura quævis vulgò cognita ſic nominantur, quia ab igne ſoluto vulgari facillimè comprehendi ſolent. Ita ea, quæ ignis ligati, & inter elementa concluſi plurimum continere putantur, ſulphura incombuſtibilia Phyſico-chemicis appellantur. Alioquin ea verba aliqualem impli-

onem includere viderentur, cum sulphur solum debeat, quod comburi aptum sit, & combustibi- pariter propriissimè sulphuris proprietas perhi-tur. Hinc fit, ut sordes etiam quædam metallo-, immò & Animantium, non quia flammam fa-concipiant, sed quia naturalis ignis in ipsorũ mi-ne sit multiplicatus, sulphura vocari solent. In bus etiam aeris plus, quam aquæ & terræ super-ndare oportet: quia sine hoc, utpote propria, & venientiori sede Ignis deficiens augeri nequiret, ut verò in sulphuris nomine non minimum æqui-ationis inesse monstravimus. Ita similiter & in e hac combustibilitatis non minorem æquivoca-nem subesse innuimus. Sæpe namque id combu-ile dicitur, quod per ignem vulgarem extermina-e dissolui facilè queat. Hinc aurum vulgi, atque bum Elixir dictum sulphur incombustibile, me-orum verò recrementum nigrum combustibile: tallorum verò recrementum nigrum sulphur nbustibile dicitur similitudine carbonum sive na-alium, sive artificialium, qui licet flammam vel llam vel parvam edant, quia per ignem absumun-, inter sulphurea combustibilia locantur.

Secundum ex prædictis colligendum, duplicem elicet fixionis, seu in igne constantiæ causam ha-ri. Primam, Terræ constrictæ superabundantiam: in Cinere: Calce: Talcho, & similibus, quæ cum rræ plurimum, Aquæ parum, Aeris minimum ntineant, radicali sede ignis, quæ Aer est interius stituta, ipsum intro non admittunt, sed solum cor-raliter igniuntur ab externo agẽte, quo ab actione nte in pristinum statum immutata redeunt. Se-ndum strictam Misti coagulationem ex multiplici,

ac

ac pluries repetitâ elementorum circulatione in qua elementa maxime attenuantur, admiſcentur, & couniuntur; non ſolum quia plurimum unius ſit cum plurimo, & in plurimo, & minimum in minimo, & cum minimo alterius (ut aiunt) ſed quia Ignis beneficio elementa ſeſe penetraverint: ut manifeſtè probatum eſt in Orthophyſicis: ex hac enim coagulatione provenit, ut interior miſtionis compago ab externo igne comprehendi nequeat: quamvis in eo non ita, ut in prædictis per ſui quantitatem prævaleat: Sicut in Auro videre eſt, Argento vivo vulgi, & Elixiri prædicto, quæ licet plurimum aëris, & aquæ, imò & ignis eſſentialis plus, minuſve includant, indiſſolubilia penitus cognoſcuntur. Has duas tamen cauſas ad unicam, qui intimius rem ſcrutatus fuerit non in congruè redigere poterit. eatenus enim prædicta indiſſolubilia ſunt; quia in iis terræ virtus ſi non magis, æquè ſaltem ac cætera prævalet: ideoq; ex æquo elementa cuncta dominantur. Hinc ſi terrea exiſtimentur rectè quidem, ſi aquea non malè, ſi aërea, & ignea non immerito vocabuntur. Quodlibet enim elementorum factum eſt quodammodo alterum, mutuaque commutatione natura, & proprietates unius non magis in miſtione illi competunt quam reliquis. Tertium non minori contemplatione dignum eſt, quod nonnulli plura ſulphura Mercurios, & ſalia diſtinguunt juxta volatilitatem, ac fixionem, quæ tamen differentia incongrua videtur, cum proprietas unius principii propriiſſima alteri tribuenda non ſit: quinimò ex proprietate interiorem rerum eſſentiam conjicere licet. Quare ſi ſal volatile ſit, non amplius ſalis naturam retinere putabitur. Et ſi Mercurius ſit fixus non jam erit amplius Mer-

rcurius sed sal, vel salis naturam redolebit. Pari
do de sulphure dicendum erit. Hujusmodi veræ
ndi formulæ apud scriptores passim occurrunt
cum horum principiorum circularis ad invicem
ansmutatio, & conversio, quod Aristoteles de
nis elementis, nulla tamen probabili ratione tra-
t, fit ut sæpe unum in alterum facile commute-
At quia priorem sæpe naturam transmutatum
olet, nec omnes penitus proprietates exuit, vel si-
transmutatione duorum principiorum commi-
qualitates participat, utriusque nomine jure in-
iri poterit: nihilominus ratio suadet, ut à potio-
enominatio sumatur. De his tamen omnibus la-
ctum est in nostris Orthophysicis: ubi sub ipsum
m intuitum per typos, & figuras hoc totum o-
ditur. Potiori jure hæc eadem principia sæpe
gulata dicuntur. Cum enim coagulatio, seu flu-
s non sit essentialis rerum proprietas, sed ex acci-
i adveniēs, prout scilicet alicujus elementi, vel al-
us misti portio intra corporeitatem non intra mi-
nem interponitur. Sic interdum sulphur ex Aqua,
lio liquore fluidum: Ex terra, vel simili siccum:
ëre vel similibus leve ostenditur: quod & in aliis
ratione intelligendum erit Mercurio videlicet,
ale. quod quia ad eorum differentias, & naturam
uratius examinandam pertinere videbatur, non
hic sicco pede prætereundum.

Ex his omnibus concludendum est Sulphur prin-
ium, esse corpus mistum homogeneum virtute
inseca seminali nondum ad perfectionis termi-
m deductum, in quo Ignis cum aëre supra cætera
menta dominetur, flammam, vel ignitionem faci-
oncipiens.

De Mercurio.

CAPUT VI.

QUÆ de Sulphuris nomine pluribus æquivocationibus, scribentium technis, atque versutiis contecto: de Mercurio non absimili ratione contigisse poterit observari: quinimo solicitudine, atque cura majori, cum ab eorum nonnullis pro Metallorum materia solummodo accipiatur: sulphur verò pro efficiente, quod à materra excludendum proferunt, ut in fieri solum requiratur. Cum verò Metallum completum ad perfectionis extremum devenerit omni sulphure excluso, solus superesse Mercurius existimatur, & hunc quoque purissimum Mercurium, quem Philosophorum appellant prænominati Elixiris fundamentum, & solum ejusdem materiam, quampluribus frustra quærentibus exoptatam pronunciant. Quamobrem omni conatu secretioribus ejusmodi Methaphoricis vocibus illum recondere nituntur: quinimò & sulphuris etiam vocabulo Mercurium prædictum intelligunt: ut clarè videre est apud Auctorem Tractatus de sulphure loco superius citato ibi: Donec sulphur fiat Mercurius; Ut non mirum sit, si occultioris Philosophiæ studiosis similes locutionis phrases, tanquam omni absurditate refertæ sæpius damnentur, ac explodantur, & ab hujusmodi præclaro studio abhorreant.

Nos hic cum sinceriorem Physicam Metallorum profiteamur, obscuras, ac tenebrosas similes locutiones alio tempore diluendas reservamus. Nunc quæ nostri instituti ratio suadet, quod ad Mercurii

secun-

ındarii principii notitiam conducit, tantum per, tere intendimus.

Non enim Mercurii nomine Physico-chemi- : vel Vulgi: de quo infra, accipiatur: sed solum tum illud, in quod necessariò mista universa re- untur, & quod in Metallorum generationem lium est, per quod elementa, antequam ad metal, mistionis complementum perveniant, transire ret: dum scilicet adhuc incompleta; ac dissolu- , laxiori modo elementa per ignem complicata parantur, ac disponuntur, & in via sunt ad ulte- em gradum ducenda.

Tametsi cætera quoque cuncta, quæ Mercurii ibus, vel principalibus saltem proprietatibus do- tur non immeritò, quod etiam de sulphure su- us declaratum est, Mercurii, vel Mercurialia, nec robanda proportione appellabuntur. Proprie- tenim illius propriissima est ab Aqua in eo præ- inante mutuata, ab Igne fugere, seu mavis per m elevari, quæ conditio cum ab aliis quoque , minusve participari queat, si Mercurii qualita- is exornantur, ejusdem etiam nomine indigitari eniet (analogice tamē,) uti de sulphure dictū est.

Mercurius ergo principium in resolutione Mi- im omnium se prodit, cum per Naturam, seu Artem mistorum compago relaxatur; tunc ignis externus interiora misti penetrans inte- adjungitur Igni, & Aeri, qui aquam juxta natu- æ consuetùdinem rarefacit, quæ si Terræ soli- e, ac siccitate fortiter non fuerit coagulata sta- ub vaporis forma scandit; quod si externum ac- apertum invenerit, per ipsum dispergitur, vel in em mistionis ruinam, vel sub spe recoagulatio- nis

nis recasuræ. Si verò locus conclusus opponatur, igne decrescente incrassatur, ac deciduus ad ima remeat, vel magis, vel minus levis, fluidus, aut siccatus pro diversa sibi adjuncta materia: uti de Sulphure fuit adnotatum.

At in Metallorum generatione, licet sensibus observari negetur, non solum ex his, quæ per Artem naturæ æmulam intueri conceditur, sed per rationem omnino certam, & infallibilem Mercurialis principii necessitas erit admittenda, alioquin metallorum mistio compleri minime posset; quinimò ex hoc principaliter principio provenit, ut metalla misceantur, ac fortissima (uti conspicuum est) ligaturâ donentur. Non enim Sulphur, neque sal sine Mercurio circulari ascensioni, & descensioni idonea forent, ac proinde sine ipsius beneficio debili ligamine constrictum mistum quodcunque reperiretur. Ideoque Geber, qui metallorum naturam intimius scrutatus est libro summæ Perfect. cap. de Ferro, Mercurium Metallorum perfectionis solam causam protulit, sicut ejus deficientia imperfectionis eorundem causa existimatur: quod quamvis de Mercuriali principio in prima naturæ metallicæ generatione intelligatur; tamen proportionaliter, & ad hoc ea verba transferri possunt, & debent.

Hinc etiam est, quod in Animalibus, & Vegetantibus, quia similes Mercuriales rationes per ascensum, & descensum pluries repetitas non habuerunt, corpora illorum debili admodum mistione prædita cognoscuntur: quoniam elementa in ejusmodi per Ignem in Mercuriali substantia parata circulatione (quam diversis nominibus appellitant) attenuare in eorum sinu minime potuerunt, ideò facillime resolubilia remanserunt. Hinc

Hinc etiam est, ut quæ plurimum Terræ continere judicantur, utpote quæ circulationum repetitionibus sint inepta, debiliorem etiam mistionem nacta fuerint: veluti in ferro videre est, & Auro: hoc enim fortissima: illud imbecilli ligatura dotatum experimento cognoscitur: alterum enim nullo artificio vulgariter cognito: alterum verò facillimè dissolvi potest: quod etiam proportionaliter observatur in mistis cæteris subterraneis, in quibus, quæ sæpius Mercurii juvamine rotata fuerint (ut probabilis conjectura allequi potest) strictiori etiam nexu commista reperiuntur. Nec tamen quis credat in Metallorum generatione materiam quandam exigi communem, quæ sit Mercurius universalis, ex quo singula portionem pro materiali corpore sibi accipiant, sed unumquodque ab initialibus principiis desumptam materiam sibi propriam reddere, quæ nunc sulphuris, nunc Mercurii, vel salis proprietatibus, sed potissimum Mercurialibus prædita videatur: uti fusius inea, cùm de argento vivo examinatio instituetur & de materiâ metallorum. Concludimus igitur Mercurium pro principio secundario acceptum, esse corpus homogeneum mistum medium inter elementa simplicia, & completas metallorum mistiones necessario concedendum, in quo aqua per ignem summopere attenuata cæteris prævaleat ab igne sive inflammatione fugiens.

De Sale.

CAPUT VII.

DE Sale consequenter hoc loco disquirere oportet, sicuti de duobus aliis secundariis principiis

factum est: in hoc vero ejusque nomine magis quam in aliis lusisse videntur Auctores quamplurima intelligentes, quæ à salis natura longissime distant, licet mystica ratione cum illo aliqualem habeat semper analogiam, ac similitudinem, in qua nominis ejusdem ratio fundamentum habuisse cognoscitur. Et hinc Dominus etiā noster Iesus Christus in Evangelio Apostolos salis titulo exorbari voluit cum dixit: *Vos estis sal terræ.* Sapientia quoque salis vocabulo designatur. Quare vero ea sic apelletur, non est hujus loci longiori sermone prosequi: apud Chemicæ tamen scriptores, ut secretiores quasdam substantias sali proportione aliquâ respondentes occultent, sæpissime eodem nomine usi fuerunt allegoricè, mysticè, aut alia simili arcanâ proportione moti; nec solum ex principali illius proprietate, quam in igne constantiam, seu fixitatem esse diximus; sed ex pluribus aliis qualitatibus sali communi tributis, utpote quod ex terra elementali aquæ beneficio extrahatur, vel quod ad ignem sine fumo liquescat, vel quod elementa condiat, plurima præservet à putrefactione, similique facili dissolutione, quod sit acuti saporis, & id genus aliis dotibus prædítum, quibus recondiltas eorum intentiones suis discipulis explicent quas omnes in præsentiâ recensere non est nostrum, studiosis indicare sit satis.

Iam de sale ut principium est secundarium, sicut de aliis naturam, generationem, & proprietates persequentes differere libet, ex quibus quid etiam de sale communi, ac similibus salinosis corporibus sentiendum sit quisque statuere possit. Cum ergo ignis movens sit & disponens elementa ad mistionem, duplici ratione illa movere potest, velut instrumen-

tum

m à virtute seminali, id est sidereo spiritu, à quo ig-
dirigitur, & hoc modo mistio ad finale comple-
ntum specificum, nisi quid obstiterit, tendit, nec
minat, nisi omnis proprietas seminis in prædi-
m mistum fuerit introducta, vel ut principale a-
s universale communissimum: tunc autem eo di-
it elementa, quo ipsa dirigi possunt, ut si aër in mi-
one superabundet, ad sulphuream naturam mi-
onem adducit; si vero aqua superaverit ad Mercu-
lem; si denique Terra, ad salinosam speciem mistũ
igit & licet mistum quodlibet homogeneũ præ-
tim metallicum per hos gradus transire debeat,
n tamen sistitur in tribus prædictis differentiis: In
o enim tria prædicta principia ad auream ten-
nt speciem, quæ est aureitas, in argento ad argen-
m, quæ est argenteitas, & sic de aliis. At cum ignis
ncipalis est mistionis rector, ad prædicta tria mi-
onem trahit ibique remanet; & hac ratione sal
ncipium gignitur. Hoc enim nihil aliud esse appa-
, quam terra in misto superabundans, ab igne ta-
n primario directa, eique connexa: quoniam si
minaretur in illo spiritualis aliqua vis astralis, vel
integram specialem naturam mistum redegisset,
aliqua saltem indicia specialiũ proprietatum re-
erent virtutis seminalis dirigentis. Uti contingere
et in salibus artificialiter ex quolibet Naturæ mi-
dissoluto pacatis, in quibus aliqua seminis pro-
etas manifestatur, quæ cum nulla adsit, liquet nul-
a ibi talem virtutem dominantem existere: &
ic solam causam esse putaverim, ut in tota ter-
um orbe tanta salis copia reperiatur, ut sæpe
ntes etiam non parvi sale toti constantes assur-
r.

Nec minoris quidem copia sulphuris ac Mercurii mundum scatere quis credat, at cum ea in ultimâ sui finali profectione stabilia, ut sal non sint, sed in aere sub specie fumi, vaporum, ac exhalationum intuitum sæpe lateant, fit ut non ita conspicue sensibus comprehendantur. Et sicuti facillima sulphuris generatio ita consimiliter facilitas est in destructione. difficilior est Mercurii generatio, sicut & destructio. Et adhuc difficilior valde destructio salis, sicut & generatio, ut detur compensatio generationis cum destructione, quoad alibi declaravimus.

In mistis perfectioribus, ut in metallis necesse est etiam admittere terminum quendam, in quo spiritualis interna seminis virtus mistorum suas functiones exerceat; cum enim à principio ignis elementa præparet ac disponat, per suas speciales proprietates movendi, illuminandi & calefaciendi, non poterit spiritus prædictus suo munere fungi cum præsupponat subjecti aliqualem dispositionem, quâ demum completâ, tunc ille suos actus obire incipit, & tunc ignis non amplius ut principalis mistionis rector; sed ad nutum seminis reliquam mistionis partem complet; tunc ergo desinent principia secundaria in mistione, cum ignis desinit esse mistionis gubernator. Atque hinc liquet metallicas species singulas non æque in hoc ultimo termino præparationis singulis tribus principiis opus habere: sed eo potius, quod ad producendam exigitur, ut si semen vergat ad æris speciem, sulphures, si ad argentum vivum, mercuriali, si ad ferri speciem salinoso principio magis indigere constat. Quod inde cognoscitur, quia simul cum specie ultimò producta, dictorum etiam principiorum proprietates unius magis, quam alterius elucescent

In

In auro tamen, quia nulla videtur super aliam extolli, conjiciendum est omnes in illo ex æquo dominari.

Pariter hoc loco ex Physicis repetendum est, ut natura salis percipiatur, rerum mistionem quadruplicem esse; quicquid enim commiscetur vel 1. in modum terræ counitur, ut pulvis cum pulvere, vel 2. in modum aquæ, ut cum liquor liquori adjungitur, vel 3. in modum aeris, ut cum fumus fumo, & has omnes corporeas mistiones appellare convenit, quæ nec etiam veræ ac propriæ mistionis nomen merentur: quamvis una perfectior sit altera; vera enim atque perfecta mistio per modum ignis paratur, cujus cum proprium sit condensatio, per sui ipsius in se ipsum penetrationem fit, ut etiam elementa illi intime counita sese penetrent, & veram realemque mistionem perficiant. Et licet quodlibet ex elementis corporeis non solum counitum, sed factum sit ignis; certum tamen est in misto semper elementi prædominantis virtutem magis conspicuam emergere. Atque hinc est, ut in sale, in quo terram prævalere ostendimus; terræ etiam proprietates cognoscantur.

Præterea sciendum est quatuor prædictas mistiones sæpe omnes vel plures invicem commisceri, ut hinc plura consurgant mista, quæ à plerisque non ita subtiliter examinata fuerunt in causa non solum errorum plurium; sed etiam ut ulterior aditus rerum naturam speculantibus occluderetur; sæpius etenim fumosæ exhalationes principia secundaria sulphurea, & mercurialia, nec non etiam elementa ipsa aer & aqua oculorum intuitum, vel tractantis manus [illegible]unt, & scrutatorum pariter mentem lateant nece[illegible] ; ideoque quamplurimi terræ solum atque [illegible] meminerunt, quia ob corpulentiam & soliditat[illegible]

qua naturaliter sunt prædita non ita facile sensus effugere queunt.

Ex dictis liquet etiam, quare sal simplici aqua facili negotio solvatur, facileque pariter aqua in vaporem adacta, sospes resurgat sal incorruptum, aquæ siquidem proprium est terram liquare; at quia corporea, mistionis recessus non penetrat alioquin mistio, & mistionis compages exolveretur, unde corporis tantummodo exterius permeat, ipsumque corpore tenus liquefacit, tametsi sensus corpoream hanc in minimas particulas divisionem animadvertere nequeat.

Cum autem salis generatio quatenus principium est ex iis, quæ in superioribus capitibus declarata sunt, facile possit innotescere, reliquum erit ut conclusive sal describamus, quatenus principium est secundarium, & erit corpus homogeneum mistum, inter elementa & metalla medium, in quo terra ignea reliquis dominatur in igne sine fugâ & combustione permanens.

De materia metallorum iuxta veram sententiam.

CAPUT VIII.

His itaque hoc modo determinatis reliquum est de materia metallorum inquirere atque statuere juxta veritatem, & ordinem naturæ convenientem, quamvis alioquin frustranea videatur ejusmodi discussio, quoniam diverso respectu ac tempore diversimode responderi possit. Nam si de prima & principali origine intelligatur, certum est sicut alia quæcunque mista ex elementis tribus corporeis per

ignem

gnem dispositis, & per eum seminalem completis constare, cum hoc tamen discrimine, quod cæterorum mistorum principium non ex elementis simplibus; sed ex alio ejusdem speciei parente individua mediante spermate, semine aut ovo. At metalla ex elementis primatio ac principaliter, & ex primo orientali fonte defluant, principiis secundariis medianibus.

Si vero de propinquiori materiâ loquamur, ut ex prædictis recolligi potest, non vaporem aut exhalationem statuere oportet; sed principia prædicta, quorum duo cum volatilia sint, ut Chemistæ loquuntur, non immeritò sæpe dictum est, ex vaporoso & famoso subjecto metallorum corpus compagiari. Patet autem loquutionem illam nimis esse duriam, atque obscuram, clarioremque doctrinã reddi, si principia prædicta ordine quoque naturæ congruo ac respondente declarentur, qui observari potest in opere artis naturam æmulantis peritorũ Chemicorum quod cum sit arcanum, non intelligitur nisi ab iis, qui rem oculis conspexerint, manibusque tractarint, ab initio primo usque ad ultimum plusquam perfectionis finem completum. Cum enim semẽ ibi principale agens operetur, poterit inde clarè similiter percipi, quomodo pari cursu in fodinarum locis simili gradu procedat, Qui ergo expertus fuerit jam cognitum, habebit perfectam physicochemicæ artis materiam totam primitus præ eferre sulphuream & inflammabilem, quod comes Bernardus Trevirensis verbis obscurissimis innuere voluit in allegoriã, dum interroganti num multum laboris in opere sustinetur, respondit senex: plus à principio quã sub finem, quia fons inflammatur: deinde in operis progressu,

 sulphu-

sulphureitate recedente, materia tota mercurialis redditur, atque volatilis, quæ diu in sese circumvolvitur & rotatur, donec mercuriali virtute cessante salinosa sine ullo vapore in fundo vasis itineris residuum peragat, ad plusquam perfectionis ultimum, cum seminalis virtus quasi trono regio dominatrix immutabiliter quiescens residet.

Pari quoque ratione consentaneum est in subterraneis locis naturæ cursum progredi; cum enim ubique naturalis virtus interna materiæ ab exordio nativitatis infixa operationem peragat, cum solo materiæ perfectionis discrimine, necesse erit utrobique consimiliter operari, siquidem major vel minor materiæ perfectio operandi modum & ordinem variare nequit, tempus solummodo corripit, & rem perfectiorem in fine patefacit. Verum quidem est præfatũ ordinem variari aliquatenus pro varietate metalli producendi; in unaquaque tamen re, quam examinare intendimus, satis est id in medium afferre, quod in eo genere dignius, perfectius ac nobilius judicetur, ex quo proportionaliter, quid de aliis etiã inferioribus statuendũ sit, facile percipi poterit. In metallis enim quamvis omnia æqualiter per naturam intendantur, & penes ipsam nõ unum dignius quam aliud habeatur; attamen nulli dubium est, quin longiori, laboriosiori curâ in uno satagat; quam in alio; sic in auri mistione diutius ac laboriosius insudat natura, quam in ferro vel plumbo; ideoque in his citius, quam in auro finem assequitur. Consimiliter & in argento vivo vulgari, quia finis ipsius est, ut in mercuriositatis (sic dicere liceat) termino quiescat, non opus erit illud per salinosas mutationes incedere.

Ex his pariter constat, quid veritatis contineat, quod

od à plerisque Auctoribus statutum est, metalla
icet ex sulphure & Mercurio conflari tanquam ex
teria proximiori. Hoc enim ideo dixerunt, quod
erent in eorum transmutationibus tum per elixir,
in arcana per ignem operatione patratis, divi-
nem quandam fieri sulphurei cujusdam recre-
nti à parte mercuriali perfectiori, arbitrati sunt
metalla quævis ex sulphure atque Mercurio
poni, quod quidem absurdum foret imaginari;
idem metallorum materia tunc homogenea non
t, nec perfectissima mistione coagulata, quod ta-
n nonnulli primæ classis auctores scriptum reli-
re, inter quos Geber est, qui forsan prætactum
anum reticere invidus voluit, alioquin si materia
allica sic per particulas juxta positas commisce-
ur, quomodo unica dici posset, & ab uno rectore
igi? essent enim materiæ duæ non una. Altera igi-
vel excrementum erit interpositum non de es-
tiali proportione misti; sed accidentaliter super-
itum, vel de novo genitum, vel in projectione
dicinæ, vel in digestione prius imperfecta, jam ad
mplementum redacta.

Quamobrem saltem post excrementi separationẽ
tallum ex mercurio & sulphure constare minime
terit, non omne igitur metallum ex sulphure &
rcurio componetur. Quod vero dicunt sulphur
combustibile cum mercurio puro, auri misturam
icere, hoc obscurissimum est; vel enim intelligunt
teriorem ignem & aquam, aërem ac terram relin-
entes propter plures rationes, quod voluisse vide-
r Comes Bernardus prædictus in Epist. ad Thomã
Bononia, vel metallicum corpus mercurium, &
lixir, per quod in auream speciem transmutatur,

sulphur intelligunt, quod tamen Physico non erit admittendum; licet enim hæc videantur duo, unicum tamen revera corpore tenus est, virtute solum spirituali ignis & seminis discrepant. quod in nostris Orthochemicis, ubi de natura & proprietate præfatæ medicinæ plura revelabuntur.

Sunt præterea qui credunt, metalla ex solo argento vivo componi, in qua opinione sophisma quoque nō leve involvitur; si enim dicatur quodlibet metallū generari ex argento vivo vulgi, tanquam ex immediata sui materia hoc quidem inde esse falsum cōvincitur, quod nulla species, seu speciei individuum ex individuo alterius speciei conflettur; cum ergo argentum vivum metallum sit completum per naturam specie prorsus diversam ab aliis, nō poterit inde aliorum peti materia; nec similiter metalla ex materia quadam universali, omnibus æque communi, ita ut quodlibet singulare metallum ex hac universali prius existente materia suam accipiat corporeitatē, quod quidā voluisse videntur: plura enim inde consequenter absurda, inter quæ illud minime admittendum esset, quod metallica species unica solū foret; differentiā vero illorum tantummodo accidentalem, non essentialem, & ex intrinseco procedentem asserendum esse, quod infra falsum esse demonstrabitur.

Aliud etiam absurdum patet, quia in nullo genere mistorum id observatur. Animalium etenim, & stirpium species nulla ex communi materia generatur, quinimo nec individuum aliquod ex alio suum accipit corpus, tanquam ex subjecta materia, licet originale [illegible] exeo desumere queat: quanquam enim abusivè dici sæpe solet, animalia cuncta ex carne, & plantas ex ligno constare; hoc tamen ideo di-

çitur,

r, quod priùs necessariùm sit, carnem quandam
ersalem præexistere, seu lignum, ex quibus spe-
singulæ suam materiæ portionem sumant; sed
modo, quia in quibusdam communicare sin-
observantur; sicut enim caro cum carne in plu-
s convenit, ita lignum cum ligno, licet non mi-
differat essentialiter, & ex natura rei intrinseca
um à ligno, quàm caro à carne.

Consimiliter & in metallis rem se habere dice-
, quòd quamvis omnia videantur in quibusdam
municare, ita ut argentum vivum aliqualiter exi-
ari possit, nihilominus non minus unius essen-
ab essentia distat alterius, quàm præfata misto-
genera.

Ne quis igitur in posterum decipiatur, in metal-
naturæ disquisitione, statuere oportet, metalli-
materiam suam ex elementis accipere corporei-
primario, & principaliter: immediatè verò
rincipiis prædictis secundariis ordine ac modo
uatenus variato ut supra satis est explicatum.

De Fine ad quem Metalla creata sunt & generata.

CAPUT IX.

T integram & absolutam metallicæ naturæ co-
gnitionem assequamur, omnes necessariò cau-
ent examinandæ.

Cùm ergo de materiali & effectrice peractum sit
icienter, reliquum esset de formali & finali in-
irere.

Cùm autem formalem in physicis rejecerimus
odammodo & ut vulgo physici tradidere, substi-
tuen-

tuentes ejus loco effectricem intrinsecam, à qua sola specifica rerum mistarum essentia dependet, reliquum est, ut de finali loco peragatur. Metallorum ergo finis erit inquirendus, ad quid ea videlicet ab Altissimo creata sint, & per naturam jugiter generentur.

Nulli verò dubium est, quin omnia per creationem directa sint ad hominem tanquam ad ultimum finem sicut ipse ad Deum: in hoc tamen protinus difficultas occurrit, cùm ad hominem parum aut nihil metalla conferre judicentur; constat enim longum satis ævum egisse parentes primos sine metallorum usu, quin imo & populos nonnullos sine metallorum adminiculo vitam tametsi laboriosam ducere. Hâc eàdem ætate perhibent historiæ, & de auro disertissimè quidem ostendit Franciscus Picus Mirandulanus, in suo quem edidit libello de auro nullius penitus utilitatis ad humanas sublevandas indigentias, miraturque quâre tanti factum fuerit tacito omnium pene nationum consensu, ut cætera cuncta per ipsum metirentur: Deus verò & Natura nihil frustra condidisse jure optimo credatur, si nulla de auro necessitas assignetur, inanem prorsus auri creationem ac generationem inferre oporteret, posset quidem non male responderi ad Universi protectionem, & complementum illud conditum, ut inde infallibilis Omnipotentis Dei Sapientia & Bonitas manifestaretur; at hæc ex cæterarum rerum creatione, imo & ex ipsiusmet hominis satis superque illucescebant, ut non esset opus ejusmodi creatura, quinimo infinita pene alia creare potuisset Altissimus ad suam homini Bonitatem, Sapientiam, atque Potentiam ostendendam. Quare

nec

: inde auri necessitas ulla inferri apparet. Quod si
ŭræ opus in metallis exæminetur, nulla quoque il-
um necessitas innotescit. Morales necessitates
o dubito plurimas afferri posse , propter has ta-
n rationabile non est metallicas creaturas ab ini-
in creatione productas, ac jugiter per generatio-
m naturaliter propagandas.
Quamobrem aliunde metallorum finem nobis
edit recognoscere : Cùm ergo videatur natura in
nibus omne possibile medium attingere voluisse,
n poterat ab Elementorum simplicitate , & prin-
iorum aliorum ad Plantas percurrere sine metal-
, ut hæc essent veluti dispositiones inter mista per-
ctora ad plantas, & hæ ad animalia, alioquin non
ms possibilis actio spiritualis astrorum virtutis
mpleretur : sicut enim per ignem tria prædicta se-
ndaria principia præparantur ; ita per virtutes pla-
tarum septem homogenea corpora complentur.
ec solum in metallis, sed in quibusdam rudibus mi-
s, ut terris, lapidibus ignobilioribus, mediis mine-
ibus, ut vocant, lapidibus pretiosis, & demum in
ctem metallis ; quinimo & proportione quâdam
analogia in vegetantibus & animalibus , in ipso
æsertim homine , in quo propter hanc rationem
racelso non ita clare illucescentem existimatum
, omnia metalla verè ac realiter inesse , quodqui-
m non à veritate prorsus alienum existimari de-
e, licet aliter nonnullis visum sit. Virtus enim a-
orum in hominis visceribus & instrumentis mani-
statur : In humana etenim carne id peragunt side-
septem prædicta , faciunt in cæteris, cum discrimi-
tamen , & metallicis metallicum sibi corpus fa-
ctacit, in stirpibus ligneum, in animantibus & ho-
mine

mine carneum : quia virtus eadem pro diversitate materiæ diversis circumstantiis dispositæ ac præparatæ diversimodè necessariò operatur.

Quod ne frustra dictum videatur, aliquid specialius subnectere non pigebit ex nostris orthophysicis disquisitionibus depromptum. Quod licet aliis etiam videatur aliqualiter cognitum, non tamen pari ratione à nobis visum est explicandum; ex principiis namque valde diversis à communibus in diversas sententias operæ pretium fuit devenire.

A Luna ergo cerebrum pendere putamus cum nervis omnibus, spina dorsi, ac sensuum organis, & quidquid ad sensationem conducit.

A Mercurio Pancreas, & Lien, quæ ad acidi recrementi expurgationem inserviunt.

A Venere Testes cum vasis spermaticis & partibus ut ossa; & in mulieribus uterus, & quicquid ad prolis propagationem destinatur.

A Sole Cor in medio residens cum arteriis, venis, sanguine pulmone, trachea, & quicquid ad vitam influendam & nutritionem complendam attinet, ut caro musculorum.

A Marte Hepar cum vesica fellea, utpote quod directum sit ad bilem sulphuream, ex sanguine in ipso digesto separandam.

A Jove Ventriculus cum suis annexis, esophago, intestinis ac venis, lac, & quidquid ad primam alimenti præparationem spectat, sicut idem Jupiter Deorum & hominum principium creditus est antiquitus.

A Saturno Renes cũ vasis, uteribus, vesica & quidquid ad salis ab alimento repurgationem concurrit.

Ne quis vero miretur Astronomicorum ordinem

fuisse

ſſe hic obſervatum, cum de aſtris ſermo haberet. Phyſicus autem ordo clarior forſan medicis potiſſimum videri poterit, ut à Jove principium, 20. Marte, 30. à Mercurio, 40. à Saturno, 60. à Luna, 70. à Venere iuxta ſeriem & functiones per naturam ordinatas. Primò namque alimentum à ventriculo digeſtum in venas lacteas illabitur, & hinc in lumbare nuper à Pecheto inventum receptaculum, ibidem à tribus, quibus ſcatere poteſt ſuperfluitatibus per tria inſtituta glandulosa inſtrumenta repurgetur; Per Hepar ab amaro Sulphureo: per Pancreas & Lienem ab acido Mercuriali: per renes à Salſo & aqueo, ut hinc ſufficienter pro vita præparatum ad venas ſubclavias, indeq; ad venam cavam & hinc per dextrum cordis ventriculum & pulmones ſiniſtrum ingeratur, ut per arteriam arctam in universum corpus deferatur, per hæc ſufficienter prædictum: tunc demùm ad ſenſationes in cerebro commendas, ac ſobolis generationem & continuationē in vaſis huic operi inſervientibus idoneum eſt, de quibus omnibus in orthophyſicis copioſius diſſeritur.

Quod verò ab iiſdem planetis, à quibus metalla & viſcera conſtituant, ex analogia, ſimilitudine & proportione non levi ſcrutati ſunt nobiſcum plerique alii non ignobiles ſcriptores, etſi methodo aliquatenus diſſimili, hanc eandem analogiam in plantarum partibus, quæ proportione animalium inſtrumentis reſpondent, qui rem intimius introſpexerit, obſervare poterit. Radices ergo ventriculo animalium correſpondentes, utpote Nutritionis principium à Jove reguntur, Truncus ſeu radicum congreſſio, unde cortex & rami aſſurgunt, in medio reſidens

dens, quo succus nutritivus tendit, ut hinc in reliquum arboris distribuatur Cordi respondens à sole. Cortex tum exterior, tum interior omnis siccior atque terrestrior cæteris, ac proinde sale turgidior à Saturno, folia cum sua viriditate à Mercurio; floresque sulphurei à Marte, fructus sicut in animalibus sensus à naturâ principaliter intenti cerebro respondentes à Lunâ. Semina tandem, quæ spermatibus, seminibus, & oris animantium æquiparantur à Venere, sic pariter in mistis omnibus, potissimùm homogeneis, in quibus pro materiæ diversitate interior spiritualis astrorum potestas perspicua signa promit, per quæ quisque possit evidenter inferre hunc vel alium planetarum rectorem interius latere, qui quantum sibi permittitur suis proprietatibus & characteribus corpus intus & foris exornat.

Quare Planetæ septem ad superiora sidera sunt veluti ministri famulitium exercentes, ut homgenea forment corpora, quæ per ignem prius in tribus jam explicatis principiis secundariis inchoata fuère, ut ita elementa sensim, atque paulatim ad hominis mistionem ascenderent.

Patet igitur metalla necessaria in naturâ fuisse, ut omnis mistionis ordo possibilis expleretur, atq; spiritualis substantia ex planetis in toto terrarum situ tanta exhauriretur, quantam ad universam mistorum seriem attingendam natura exigebat. Hinc omnium Creator Sapientissimus ab initio metalla condidit, & per naturam voluit incessanter gigni. Tametsi & alia subesse potest eorundem necessitas, quam cùm homines omnibus præpediti, indeque in mentis caliginem & imperitiam immersi, eandem minimè advertere potuerunt. Hinc tot morborum

genera

neſa tot mortalium myriades nullâ opis ſpe de me-
it, quæ ab interitu facilè ſervari potuiſſent: ſi ſcri-
ptibus præclariſſimis fidem adhibeamus, teſtanti-
s ſe curaſſe ægritudines vulgò medicorum incura-
es exiſtimatas, quod & ſacræ teſtantur literæ:
us aiunt non fecit mortem, nec lætatur in perdi-
ne vivorum, ſanabiles fecit Nationes, &c. & alibi
tiſſimus creavit medicinam, ubi medicinæ non
dicinarum meminit, quam de Terra Altiſſimum
alle monet Eccleſiaſticus.
In metallis igitur medicinam illam ſervari clami-
nt Philoſophorum ac Medicorum plurimi viri non
lgares, de qua & nos ſuo loco latius.
Præterea ex metallicis exhalationibus vegetantia
n modica ſuum capiunt nutrimentum, ut ſine illis
ceſſariò defeciſſent, & conſequenter animantium
ecies, quibus nutriendis illæ deſtinantur. Multum
im quodlibet cuilibet inſervit, ut igitur cunctis ex
vinâ providentiâ proviſum eſſet, & omnia in ſuâ
rfectione conſervarentur; vel in ipſorum ortu
æparatis initiis, vel poſt nativitatem, ſi nutri-
tur; idoneis alimentis ac cibariis indiguêre.
Ut verò nihil intactum leviter ſaltem relinqua-
us; ut ſpecialis auri neceſſitas aliquatenus reluce-
; dicemus illud neceſſarium in naturâ fuiſſe; ut
nis naturæ poſſibilis in metallicis mixtionibus vis
que poteſtas compleretur, & in actum protrum-
ret, id eſt quantum metallicum ſemen, ſi non per
turam; ſaltem per eandem artis adjutorio uſque
extremum complementum & poſſibilitatem du-
retur; quod ſine auro, vel auri ſemine admi-
tri minimè potuiſſet. Ipſum enim eſt, cujus be-
ficio metallica virtus tam longe lateque aucta
 exten-

extenditur, ut iis tantum qui viderint credibilis, cæteris impossibilis plane videatur; Ideo Comes Trevirensis de hac immensâ auri seminis vi loquens ait: *is qui vidit, is pariter credit.* Hoc idem plerique alii ab illo recensuere & Avicennas inquit: *nisi aurum & argentum viderem, dicerem artem verum non esse; sed, &c.* De qua re etiam infra, & alibi copiosius.

De Loco Generationis Metallorum.

CAPUT X.

INter circumstantias rerum generationibus necessarias Locus primas forsan tenet, nihil siquidem generari poterit sine convenienti loco, neque hic locum dicimus, ubi metalla genita reperiantur, sed ubi per naturam conflantur; neque minus locum sumimus nunc mathematice ultimam superficiem corporis continentis, quàm considerationem nihil ad Physicum conferre putamus: sed locum appellamus vas, seu cavitatem totam cum corpore circumambientem cum suis virtutibus annexis, aliisque circumstantiis, ubi misti alicujus generatio exercetur ab initio ad finem, de quo multa dici & quæri possunt: at hic ea potissimum examinanda opinamur, quæ ad metallorum generationem & naturam cognoscendam attingere judicantur.

Sicut verò locum cùm suis circumstantiis seu exigentiis ad rerum generationem necessarium esse omnis ratio suadet, ipsumque posse quodam modo generandum immutare alterative, & acciden-

tali-

aliter invertere; ita nullatenus admitti debet, quod creditum est nonnullis sic virtute ipsius naturam impediri, ut ex semine unius rei speciem novam exurgere contingat, decepris forsan ex eo, quod viderint in animantium uteris & plantarum seminibus, alium ab injecto semine proficisci fœtum, quod quidem inde factum est, quia in locum eundem duo semina conjuncta confluxerint, ut cum mulus ex equa & asino exoritur; quod quidem in metallicis vasis pariter contingere posse denegari nequit, cùm sæpe metalla plura & alia pleraque cum metallis commista reperiantur sed id prorsus explodendum apparet, quod ea virtute loci, quatenus locus est contingere valeant, alioquin vas efficientis rationem haberet, contra quæ jam de effectrice causa determinata sunt.

Quod verò locus aliqualiter producendum fœtum commutare valeat, id inde poterit evenire, quod plura sint, quæ requiruntur ad locum, ut sit naturæ generationi aptus & opportunus, quorum uno deficiente, vel pluribus necesse est naturam à recto tramite exorbitare, ut vel nihil gignat, vel abortum, vel monstrum.

Abortum dicimus, cùm metallum nondum ad maturitatem suæ naturæ debitam accedit. Cùm verò metallum in duplici termino, dum in generationis cursu progreditur, considerari queat, primò cùm in statu volatilitatis, seu in fumo exhalante reperitur; tunc enim si locus ipse aperiatur, tunc metallum quod brevi forsan ad alium secundum gradum devenisset in aëra evolans dispergitur. Hinc est, ut dum fossoribus interiores montium

cavitates resecantur, non pauca metalli pondera deperduntur, quæ mox in metallum abiissent, quod ex fumositatibus inde sensibiliter & copiose erumpentibus liquido innotescit, tunc enim metalli abortus non incongruè nuncupabitur. Secundò cùm metallum ad gradum fixionis, ut vocant, pervenerit quando scilicet in corpore non fumido & vaporabili; sed in se ipso consistens, stabileque jacet; tunc enim si effossum per ignem examinetur facili negotio abortivum in perfectionem ducitur.

Monstra verò dupliciter quoque contingere posse videntur, vel quia plura simul genita ita commista sint, ut unum quid incertum & obscurum judicetur, hinc variæ inventæ sunt artes, quibus facilius difficiliusve commista omnia disgregantur, ac in propria homogeneitate, ac paritate explicantur, & juxta cujusque naturam repræsentantur, hoc autem evenit, quod componentia prædicta tunc counita fuère, cùm in termino fixionis erant, tunc enim à commisto non commutari potuerunt. At si metallum adhuc in termino corporis nondum ligati atque constricti manserit, tunc aliqua ex necessariis circumstantiis deficiente in quid corruptum, & imperfectum vertitur, sicut de auro creditur, cujus embrioni cum sufficiens humiditas seu aqua deficit, in lapidem, quem vocant, transit.

Atque hinc plura exoriri creduntur mista, quæ media mineralia vulgò nuncupantur, quinimò & & ipsi lapides pretiosi metallorum abortus non absque valida ratione perhibentur. Hoc autem satis inde apertè conjicitur, quod ex eisdem metallis igne cor-

rruptis & calcinatis, vel solis, vel vitro factitio mmistis gemmæ naturalibus non absimiles paran-
Hinc etiam est ut carbunculus vulgaribus artibus difficillimè construatur, quia ex auri destruone, seu calcinatione, quæ pænè est impossibipendeat. Ex his ergo patet locum primò debere conclusum ac solidum, ut nihil inde expirare sit, & hoc quidem duplici ratione; prima ut mentorum rotatio, quæ vaporabiliter in forma specie fumi exercetur, sub initio generationis tallicæ mistionis, quæ nullatenus compleretur, ocus apertus exhalanti materiæ exitum permitte-
Secunda quia cum exhalatio prædicta metallisit, & consequenter maximè ponderosa, ab acenui neutiquam sustineri posset, sed cum in disubmistionis progressus gravior reddatur, neie est, ut aer densetur, quod facile contingere test, quantum enim elementa miscenda inmus ratius rarescunt, tantum aerem superiorem sari oportet; quod experimento cognitum est rtissime, uti declaratum nobis fuit in libello, ni de liquore Alcha est, de lapide Philosophico, oftendimus minimam etiam rimulam materiæ quin perfectè dispositæ circulationes necessarias hibere solum aeris ponderosum vaporem sustie impotentis ratione.

Hinc clare dignosci potest, quàm graviter decintur qui dicunt metalla sub arenis aut aquis, aut nilibus locis surgenti fumo metallico exitum haud tantibus, nec ejusdem fumi circulationi comodam capacitatem præbẽtibus genita. jam metalaquarum illuvioné illuc deportata fuisse; rationale quidem est, at illic ab initio ad perfectionem

ultimam fuisse producta, est prorsus impossibile.

Præterea in superficie terræ, in durissimis lapidibus, imò & in ipsis segetum surculis, si verum est, quod aliqui fide non indigni scriptores in Hungaricis agris aurum sæpe repertum esse memoriæ prodiderunt, id enim inde provenit, quod cum generatio multiplicetur, ex affluxu elementorum, aquæ potissimum ad interiora mineræ loca in ejusdem porositatibus quasi filamenta geniti metalli intruduntur, quæ paulatim ab aliis quasi subcenturiati successive impelluntur, úsque quo exterius sese prodant fulchris, ut possunt, adhærescentia; Quemadmodum vitibus & hæderis suis pedaminibus annexis accidere videmus: non absimili ratione emergunt arbores, sicut & sub aqua corallia prioribus partibus à succedentibus inferioribus propulsis.

Absurdum quippe constat, ibi metalla genita, ubi sæpe inveniuntur, cum illis dispositiones requisitas omnes adesse non sit possibile, atque una deficiente, necesse est & generationem impediri. Nec solum aer expostitur, ut pars loci, in quo generatio patratur; sed insuper elementorum sufficiens portio requiritur pro metalli producendi corporeitate, quorum si unũ desit, generatio compleri nequibit, nec solum aer deficere potest, sed & aqua, imò & terra, quæ licet semper præsto adesse videatur, cum in suis cavitatibus metallorum nuptiæ celebrentur, nihilominus cum terra fere semper variis mistionibus occupata, si talis non adsit, qualis spiritui seminali efficienti expetitur, nulla succedet generatio, nisi forsan mistũ, quod occurrit tale sit, ut prædispositionẽ obtineat ad producẽdũ metallum, sicut & animalia, & vegetantia, non ex sim-

ſimplicibus tantùm elementis nutritionis auxi-
m capiunt; ſed ex miſtis quibuſdam antecedenti-
s, non tamen omnibus; ſed eorum naturæ conve-
ntibus. Hinc eſt ut metalla non ſolum invicem
n miſta ſæpe fodiantur, ſed plurimis complicata
idibus, terris, mediis mineralibus, atque id genus
ilibus.

Loci quin etiam capacitas idonea requiritur, non
m quæcunque opportuna eſt, quoniam ſi angu-
r, quam par ſit, fuerit, clarè patet metallicas circu-
ones haud fieri poſſe, neque minus ſi juſto am-
or fuerit, tunc enim velut in aëre libero & aperto
ores diſperguntur, nec per ignem, ſeu calorem
ratis rarefactionibus, ut decet dirigi, ac gubernari
erunt.

Ignis tandem potioris conſiderationis eſt in re-
n omnium generatione & conſervatione, ſicut
m in artificialibus ignis adminiſtratio primum lo-
m obtinet, ita in naturalibus primas partes obtine-
certiſſimum erit; ſi enim hic vehementior ſit quam
generandæ natura poſtulaverit, nulla penitus ſub-
uetur generatio, ita quoque ſi debilior ſit, quam
us futurum alioquin exigat.

Nec hic mihi quidem audiendus videtur Bernar-
s Comes Trevirenſis, qui calorem ferè nullum in
neris eſſe ſcribit, qui ſi tantillus eſſet, opus naturæ
leberrimum ſequuturum aſſerit, quod tamen non
e ratione protulit, cum ipſe vidiſſet in opere ſuo
cano calorem maximè debilem, & magis quidem
am credi poſſit actus omnes explere, indeque in-
re voluit, idem in naturalibus locis evenire: aliud
im eſt materiam jam à natura completam accipe-
, & in ipſam reſiduum quod deeſt perficere, aliud

est ex integro ab elementis generationis cursum inchoare; hoc autem artis Chemicæ veris professoribus satis cognitum est, & hi soli me intelligent, & non alii; hi siquidem experiuntur majorem calorem adhiberi in posteriori operis parte, cum videlicet ad plusquam perfectionem tendit opus, solum quia tunc elementa magis operta in circuitum agi vase strictissime obserato absque auctiori igne minimè possent. Quare multo major exigetur cum eadem omninò dissoluta erunt, ut in generationis initio.

Quod inde quoque probari potest, quod aqua vulgaris imbecillo nimis calore non assurgit, etiamsi vasis clausis detineatur, ac proinde cum in naturalibus locis hæc eadem elevatio vaporis sit necessaria, quomodo à calore ferè nullo hoc explicari possit nō video, ut prædictus Auctor voluit; at hoc illi condonari potest, cum ejus intentio tunc non fuerit primas naturæ operationes in naturalibus locis scrutari; sed duntaxat occultissimæ artis mysteria similibus exemplis licet non ita veris quærentibus artem insinuare.

Ignis autem consideratio in opere naturæ duplex apparet, prima de igne externo est, quatenus scilicet elementa promovet, disponit, ac præparat, qui sensim inter elementa miscenda ligatur, & ex extrinseco fit intrinsecus, & tunc pars essentialis misti producendi evadit & sic secundo aliam habet considerationem, sicut hoc idem de aëre contingit: hic enim duplex pariter esse cognoscitur, alter qui pars est misti propria & essentialis, alter extrinsecus ambiens, in quo metalli productio perficitur. Sicut ergo de hoc, ita de reliquis tantum natura sumit, quantum sibi opus esse scit; sic quoque de igne dicendum est, cujus tantam portionem sibi aggregat metallica massa,

quan-

ntum pro suæ naturæ exigentia opus habet quo-
ue eo deveniat ignis augmentatio, ut mistum
pleram quantitatem sit assecutum, in quo gradu
dum prorsus finis erit mistionis perfectus; ideo-
ignis extrinsecus liber requiritur, ut quod per ig-
interiorem ligatum compleri nequit per exte-
em interioris vires adjuvantem compleatur.

Quærere hinc solent nonnulli cur uno loco ma-
quam altero metalla exoriantur, cum ubique vir-
effectrix astralis, elementa materiam præbentia,
gnis instrumento presto sint. Neque solum uni-
aliter id quæritur, sed specialius, cur videlicet hic
mptius aurum, illic ferrum producatur? Hoc au-
ex materiæ ineptitudine contingere nequit: cum
n spiritualis stellarum potestas aptum ex elemen-
orpus reperire ubique valeat, & illa sit, quæ sibi
poreitatem juxta suæ naturæ exigentiam plas-
, quare metalla omnibus locis non innascuntur?
odsi plantæ non ubique eædem proveniant, id
um videri non debet, cum illæ ex parentum semi-
propagentur, & succum alimentalem exposcant
ribus circumstantiis. quam metalla, præparatum,
enim ex elementis immediatè materialiter com-
ui ostensum est. Et licet ab initio creationis ante
apparitionem per dispersam lucem universæ
æ vegetativa virtus desportaretur, non ubicun-
permanentes radices figere potuit prædictarum
gnitionum defectu. Quod etiam animantibus
enit, quæ non ubilibet degere, vitamque protra-
e valent, quamvis motu progressivo quavis pro-
di permittatur: quare metallorum generationis
ersitas hujusmodi causæ tribuenda non erit. Ex
vero quæ in solari luce & radiis observantur, quid

de Planetarum quoque virtutibus non ita sensibilibus statuendum sit, innotescet. Ambo siquidem spiritualem naturam habent. solares ergo radii non quovis locorum æqualiter feruntur, nec ubique nec semper ultimam suæ potestatis energiam pariunt: quod manifestum est in speculo urenti, ignem enim in puncto solùm, quo radii reflexi confluentes coeunt, edit. Non absimili ratione Planetarum substantia spiritualis luce ut vehiculo deportata non ubique terminum suæ potestatis ultimæ attingit, sed tunc duntaxat, cum viribus simul counitis ad extremum potentiæ finem aucta fuerit, si locus suis circumstantiis munitus adsit, illico materiæ infigitur, & juxta naturæ suæ prædestinationem opus generationis inchoat, & si nil obstiterit, perficit, quod prius imbecillitate virtutis exequi prohibebatur.

De Metallorum Vita.

CAPUT XI.

OMnibus pœne ac universis naturæ opera speculantibus receptum hactenus est tanquam axioma certum & indubitatum, metalla intrinseco vitali principio, ac seminaria virtute carere, ideoque propagationis vi destitui; hoc autem inde probare conati sunt, quod nec nutriantur, nec augeantur; ideoque nec vivere, nec mori posse putarunt. Et de augmentatione quidem non dubitandum est cum sensibus pateat, nihilque sine alimento, nutritione & organis huic rei destinatis augeri cognoscatur. Metalla siquidem sicut homogenea cuncta, & ipsa quoque elementa si sui corporis augmentum capiant, id ex alte-

rius

juſdem naturæ corporis additione contingit, ...admodum & alia prædicta, quæ ſimiliter au...ır.

...uodſi opponatur quod in arboribus longo ...ore diſciſſis, & animantium ovis evenit, in qui... virtus prolifica adhuc ſuperſtes & vegeta mani...tur, tametſi abſque detrimento diutius emortua ...ſteterint, quin imo in ovis animantium vitales ...n functiones abſque nutrimento non brevi ſpa... exercentur, quod evidens indicium eſt vitæ be...cio frui, licet illas ſemper non patefecerint, quare ...liter & metalla vitali poteſtate gaudere poterunt ...inſecè abſque eo quod illam exterius prodant. ...ic inquam facilè reſpondebunt, nullo indicio id ...netallis oſtendi, cum nunquam obſervatum ſit ea ...les actus, & opera prædictis ſimilia edere quic...id etiam contra de Chriſopœio & Argycopœjo ...nine jactitent chemicæ artis profeſſores, qui opere ...men ipſo palàm nunquam præſtiterint, nec ſemen ...d cæteris conſpiciendum obtruſerint.

Nos hic contrariam ſententiam tueri conabimur, ...etalla ſcilicet vivere prorſus, quinimo & totam ...niverſi machinam vitali poteſtate, atque prolifica ...gere, nihilque penitus in toto mundi ambitu eſſe, ...od vita imò ſenſu, quod magis eſt, non polleat: ...od & nobiſcum apertè ſenſit Divus Auguſtinus, ...i lib. 3. de Trinitate. Omnium quippe rerum, quæ ...orporaliter, viſibiliterque naſcuntur, occulta quæ...am ſemina in iſtis corporeis hujus elementis latent. ...& lib. de Civit. Dei. Inſunt in rebus corporeis per omnia Elementa quædam occultæ ſeminariæ ratio...nes, quibus cum data fuerit opportunitas tempora...lis & cauſalis, prorumpunt in ſpecies ſuis modis & finibus:

finibus: quod & in Orthophyſicis noſtris pariter demonſtratum eſt, & hic quantum quidem ad metallorum vitam ſpectat, nonnulla addere non pigebit.

Diſtinguendum autem prius hic eſt vitæ nomen anceps, ne forſan ex vocis æquivocatione erroris quid in doctrinam irrepat; ſiquidem duplicem vitam genericè dicimus, prima eſt, de qua videtur locutus eſſe D. Auguſtinus ſeminaria ſcilicet, ratio quæcunque ea ſit, non ad hanc magis, quam ad illam ſpeciem directa, & ſic ubique vitæ ſpecimen ſe prodit, ſi circumſtantias requiſitas offenderit, nec id quidem abſque ratione; cum enim vis ſeminalis non ſit niſi ſpiritualis ſiderum ſubſtantia, ut alibi probatum eſt ſufficienter, cum ſubſtantia hæc lumine, id eſt luce & aëre quoquoverſum feratur, ſolida quæque penetrans, nihilque ſibi deſit præter corpus, ad ſuæ potentialis virtutis energiam oſtendendam ſi illud obtinere poſſit, ſtatim illic implantatur, ſuoſque characteres imprimit & promit, nec id deficere poteſt, cum elementa ubique locorum reperiantur, corpuſque perficiendum advenienti ſpiritui offerat. Hinc eſt, ut ex miſtis putrefactis rerum ſenſu omninò carentium, vermes, papiliones, aliaque inſecta ſenſu prædita enaſcantur, utpote quæ corpus non exigant tot diſpoſitionibus præparatum, quot perfectiora. De hac ergo vita hic non loquimur, quæ caſualis quodammodo atque indeterminata videtur, non quidem ex parte ſpiritus aſtralis vitam exhibentis, hic enim utpote ubique idem eoſdem quoque parere debet effectus, at reſpectu circumſtantiarum, temporis, loci, caloris, & id genus ſimilium, quæ ſpiritui architectonico licet eidem diverſitatem violenter aliquatenus inferre poſſunt.

Alia igitur vita est specialior, quæ est in speciebus determinatis, & univocis, ut cum hoc animal ab animali, planta à planta gignitur, aliæque similes vitales functiones certæ atque stabiles exercentur; & sicut ista specialis ex generatione ac nutritione operatur, ita vita universalis prædicta ex putrefactione in actionem perducitur. Vita ergo sic accepta non est nisi vis interior seminalis, generationem & nutritionem juxta ordinem & modum suæ naturæ debitum edere potens. Hæc enim si semel destruatur, ut sæpe contingere solet, statim vita & vitæ potestas perit, ac tunc succedit alia universalior jam explicata: nunquam enim omnis vita deficit si secunda defectu corporearum dispositionum intermoriatur, statim succedit prima, ne omni vitalitate res aliqua privetur, nihilque tam mortuum jacet, quin ibidem vitæ alicujus scintillæ non elucescant. De metallis ergo jam nulli dubium est, quin universali vita, sicut & partes cæteræ cunctæ Universi fruantur, neque de hoc quis forsan ambigere posset, sed difficultas est, an vitam possideant specificam, an scilicet aurum, argentum, & alia vim habeant intrinsecam specificis proprietatibus gravidam, sicut animantia & plantæ. Et omissis quidem experimentis, ut plurimæ dignissimorum fide scriptorum historiæ tradiderunt, quæ tamen levis momenti esse non deberent, si verum sit, quod peritis in arte sit assentiendum, cum Physicus etiam argumenta ex rerũ natura deprompta exigat, nonnulla hic sumus allaturi, quæ nobis potiora videbantur. Et primo quia nulla species certo ac determinato ordine ac modo procedens vitali munere caret; igitur nec metalla hoc eodem carebunt; inductione verò patet in omnibus hoc veritatem habere, nullaque potest

afferri ratio, cur metallis denegetur, neque impedit, quod ipsa non nutriantur, nec augeantur, cum enim homogenea sint, & instrumentis careant, nullaque necessitas appareat eorum nutritionis, non videtur quare in ipsis illa postuletur.

Quare vero his sicut aliis nutritio non sit tradita, est, quia à semine parentum non procedunt, sed immediate à sidereo spiritu, qui loco cum suis circumstantiis apto positus, sibi sufficiens est ad vitalitatis munia integre obeunda. Secundo probatur ex eo, quod ea quæ veram generationem habent, & vitam habere necesse est: quod vero metalla sint ejusmodi, liquido patet ex iis, quæ de metallorum generatione superius attulimus; materiam enim aptam spiritus astralis exigit, hoc est igne & loco congruo dispositam pluribus motibus illam circumagit, movet, & perficit quousque ad finem prædestinatum veniat, ibique cessat: similes autem functiones sine vita esse nequeant.

Quinimo proportione respondet metallorum generatio stirpium productioni, at in metallis tota materia initio radix est, cum præparatur, & rotationibus suis revolvitur, arbor est luxurians, folia & fructus profert cum varios colores in digestione necessario exerit, quod sibi est ineptum, tanquam excrementum rejicit; fructus deinde in ipso complemento, & perfectione conquiescit, ab opere manifestat, in interiori recessu vim seminalem prolificam claudit quæ si pari ratione; ut in semine vegetantium convenienti succo, eodem nempe, quo prius ipsamet fabrefacta fuere, exolvatur, quidni & ipsa vegetantium more suam speciem multiplicare valebit.

Quare metallica materia submistionis elemento-
rum

rum initio cum ſpecie principiorũ ſecũdariorũ induta manet, quod fit dũ in prioris miſtionis parte tota radix eſt, & alimentum. Cum vero ſpecies aſtralis in poſteriori miſtionis parte ſpecificos actus edit, & ad extremam perfectionis completæ metam percurrit, tota germen eſt arbor & planta. Cum poſtremo integrum perfectionis curſum compleverit, finemque ſuæ naturæ permiſſum adepta quieſcens ab opere ceſſaverit, tota fructus eſt, tunc enim ulterius naturaliter tendere nequit: quodſi per artem naturæ adjutricem eodem prorſus quo ab initio compoſita fuit humore, ſoluta in ulteriorem generationem promoveatur, tota ſemen erit, & vim prolificam abſque dubitatione poſſidebit; quod enim in vegetantibus diſcrimen accidit inſtrumentorum & partium diverſarum ratione, illud idem in homogenis metallis ratione diverſitatis graduum & temporum ſuccedit.

Ergo ſi vitalis poteſtas ignobilioribus lapidibus incluſa obſervatur, multo magis eadem concedi debet metallis, utpote perfectioribus, nec ſolum univerſalis vitæ ſemen, ſed & ſpecialis. In ſaxis enim & lapidibus extrinſecus integris & inviis piſces & animalcula innaſcuntur, & corollia ex lapideo ſucco germinationem habent, & ſicut ſupra terram quædam ſunt germina; quæ nullam aliam partium diverſitatem poſſidere videntur, quam habeant corallia ſub aqua, ita hanc eandem metalla ſub terra habuiſſe videntur; arboribus enim prædictis ſimillima in minerarum latibulis conſpiciuntur.

Vitam ergo ſuam & metallis concedamus, non univerſalem duntaxat, ſed metallicam ſpecialem, quantum quidem illis ut homogeneis, & inſtrumen-

tis

tis carentibus permissum est; & hinc perpetua stabilisque procedit illorum propagatio iisdem semper proprietatibus, causis & modis circumscripta. Si vero præposita adversarii ratio roboris quid haberet, qua probatur metalla vita deficere speciali, quia nunquam visa sint suas species propagasse, nec semen aliquod protulisse, unde sese multiplicare per veram generationem possent. Hæc eadem ratio ad omnem illis vitam denegandam, non tantum videlicet specialem, sed & universalem, inservitet; nullam etenim in illis præsertim nobilioribus observare possumus; quare si vita speciali frui negemus, & quod vitales actus non ediderint unquam, consimiliter & omnem prorsus vitam quam toti Universo concedimus, eripere debebimus, quod absurdissimum esse ex prædictis constat; si plurima enim longe ignobiliora vitali potestate turgere visuntur, illa eadem metalla, quæ mista nobilissima sunt carere minime poterunt, tametsi actus ullos naturaliter promere prohibeantur.

Hoc enim ideo contingit, quia cum durissima sint, solida, compacta, clausa, sicca & terminata, interior vis seminis, unde vitalia opera proficiscuntur tali corpore quasi compedibus & carcere deligata cohibetur, quamobrem si ad ulteriorem generationem impellere spetemus, opus erit, ut carcere fracto, corpore humefacto vis interior exolvatur, tunc enim in tenellum corpusculum igne convenienti auxiliares manus adepta vitalia munia exercere incipiet, & si nil obstiterit integram vitalitatis suæ periodum complebit.

Non absimili ratione accidit in vegetantium seminibus, quibusdam, quæ durissimo cortice obducuntur;

cuntur; hæc enim nisi terræ iterum demandentur, atque succo eodem seu liquore, quo ipsorum corpora ab initio composita fuerant, humectentur, dissolvantur, ac operiantur, in novam generationem promoveri nequeunt, sed ita ut sunt, infæcunda manerent, non ex defectu inhabitantis spiritus seminalis interioris, verum defectu necessariæ circumstantiæ: ita propemodum sese res habet in metallis, quæ duriori etiam corpore, arctiorique ligatura stringuntur, ut propterea suæ vitalitatis munia obire nequeant, nisi (ut dictum est) vinculis dextere relaxatis interior vis sese in propatulum promat.

In Metallis tamen discrimen est hoc à vegetantibus & animalibus, quod in horum generatione quātitas seu numerus multiplicatur, non virtus neque potestas aliis extra se communicabilis; at in metallis simul cum quantitate & vis prolifica seminalis mirum in modum excrescit duplici ratione.

Prima est ratione spiritus interioris agentis, qui non ut antea vagus necessariis dispositionibus destitutus quasi peregrinus corpori suâ debili vi fabricato implantatur; at nunc quasi proprio domicilio inhabitans, omnibus requisitis circumstantiis præmunitus fortiori robore operari valeat. 2. ratione materiæ seu alimenti, quod perfectius requisitis omnibus conditionibus exornatum atque jam ferè complectum interiori naturæ offertur ab arte, cujusmodi non erat illud, in quod primitus per solam naturam componebatur, hoc enim ut dictum est, ex elementis primam sumpsit originem, quod paulatim & longo tempore, multoque naturæ labore in perfectionem didũctum est.

Cum ergo virtus operativa potentior, corpusque

longe perfectius superaddatur, necessariò & productum multis parasangis erit activius ac potentius, & proinde superabundantem suam virtutem cæteris imperfectioribus communicare poterit.

Quæ omnia in Orthophysicorum opere loco convenientiori fusius examinantur, unum hic addendum superesset, quomodo scilicet metalla non dissimili ratione nutriantur, ac cætera duo mistorum genera, Imò omnimodam habeant cum illis similitudinem, proportionem, & pro suæ naturæ homogeneæ conditione modum fere eundem. Id tamen hic retinendum satius duximus, ne frustra idem repetatur. De hac enim re abundè satis disputabitur infra libro 3. cap. 2.

De Possibilitate transmutationis metallorum per artem.

CAPUT XII.

EX his quæ superiori capite determinata sunt tanquam necessaria illatio sequi videtur artificialis metallorum multiplicationis possibilitas, cum enim constet illa sicut & cætera mista vitam habere, consequẽter vitalibus officiis, inter quæ principalis prolificatio est, fungi poterunt, quod si prolificá metalla cognoscantur, & suam quoque vice versa habere vitam metallicam generationem & nutritionem apparebit.

Quare sicut hoc caput ex præcedenti consequitur, ita illud ex hoc firmius roboratur, tametsi quæstio hæc non hujus loci proprie videatur, sed artis, quam Chemicam non multis ab hinc seculis vocatunt, cũ vetustioribus aliis speciosioribus titulis indigitare-

gitaretur: at cum omnibus, qui res metallicas tractarunt scriptoribus hæc eadem examinata videatur, inconveniens erat silentio illam præterire.

Cum ergo certissimum sit pluribus etiam argumentis non debilibus metalla transmutari non posse, & ex alia parte non minus innotescat, metalla sæpius opere ipso realiter, & absque falso transmutata esse, examinare utrumque plurimum expediet, primùm scilicet, quomodo metalla invicem realiter, & verè essentialiter commutentur. Secundò quomodo eorum transmutatio sit penitus impossibilis. Hanc in 3. libro, cum metalla specie ac essentia invicem differre monstrabimus examinandam linquimus, illam, hic examinare libet.

Duo ergo hic discutienda sunt, primum est an metalla gignere, & suam propagare speciem per artem queant, secundum ex qua materia, seu subjecto corpoream substantiam vis prolifica desumat, ad suam speciem augendam, Tertium quomodo scilicet virtus prædicta transmutans opere manuali paretur, relinquimus Theoricæ & practicæ aliis tractatibus explicandum ulterius.

Circa primum præter omnem rationem videretur metalla regulariter, stabiliter, ac determinate, suis proprietatibus per naturam generari in terræ visceribus & in vase naturali prorsus consimili supra terram per eandem naturam artis adminiculo in novam generationem impelli haud posse, quod enim seminali vi pollet, generare quoque per eandem potest. hujusmodi autem sunt & metalla, quoniam si talia non essent, nec in terræ visceribus producerentur.

Hinc nonnulli devicti generationem quamcun-

que etiam naturalem metallis abnegarunt; quod tamen sensu & experimentis falsum esse constat, cum pluribus locis visa sint metalla semel effossa iterum atque iterum reproducta, ut in Ilva Insula, propterea inexhausta nuncupata, quod viginti quinque circiter annorum spatio fodinæ jam inanitæ nova ferri reproductione impleantur. Sicut enim animalia, & quæ vegetant, non aliâ ratione prolifica sunt, nisi quia seminali vi turgent, quâ nunquam privantur; talia verò sunt & metalla.

Probatum autem est in Orthophysicis, in animalibus duplex inesse semen, novum alterum in vasis spermaticis, & alterum antiquum in toto corpore parentis disperso, hoc autem prolificum ideo non est, quia novam materiam idoneam & circumstantias sibi debitas habere nequeat, & propterea pes, caput, quæ partes valde dissimilares existunt, quamvis seminalem virtutem per totum corpus dispersam contineant, generare nequeunt; at plantæ, quæ tot dispositionibus subjectæ non sunt, non solum semine multiplicantur, sed ferculis virtute seminis antiquioris, quâ scatent, in perpetuam generationem percurrere observantur. Sic igitur & metalla, quæ valde minus, imò nullo prorsus instrumentorum jure obstringuntur, vim prolificam exercere poterunt. Non tantum ergo seminali virtute prima libera in suis mineris, sed virtute seminali secunda in toto metallico corpore diffusa, atque cohibita, in novam generationem protrahi arte valebunt; nulla etenim assignari poterit disparitas. Ex præhabitis enim liquet hæc solum ad metallorum generationem exigi vim seminalem effectricem, materiam aptam, locumque suis circumstantiis munitum quæ omnia cum æque

ars

ars ac natura ſuppeditare poſſit, nil obſtabit, quin eadem imò & meliora opera perficiat. Præterea probatur tranſmutationis veritas ex eo quod non entis nulla cognitio haberi poteſt. Res etenim ſicuti ſunt, ita cognoſcuntur; at ejuſmodi tranſmutatio ſcitur, ſecundum omne requiſitum; deſcribuntur enim cauſæ, inſtrumenta, modi, circumſtantiæ omnes tam ad Theoriam, quam ad praxim ſpectantes, adeoque uniformiter, ut nil prorſus invicem diſcordare in illis tradendis ſcriptores videantur quod ex præcedentibus manifeſtum ſatis putamus. Quare vera erit & poſſibilis tranſmutatio dicta.

Præpoſitæ rationi non abſimile eſt argumentum, quod Lullius attulit in quæſtionibus, quæſtione quâ quærit: An ars Chemica ſit ens verum & reale: ſic enim ſubtiliter argumentatur: Finis artis Chemicæ eſt aurificare, argentificare, & vegetare, ſeu tranſmutare: ergo hinc demonſtratur ſubjectum artis eſſe compoſitum ex auro, argento, & Mercurio vegetabili, quia hoc vult definitio principii quia ſicut ignis eſt principium ante omnia ignificandi, Leo Leonem gignendi, & triticum ſeipſum propagandi ſic aurum ſe habere ante omnia in ratione aurificandi, & vegetativa in ratione vegetandi. Cum igitur finis artis ſit aurificare &c. oportet in ipſâ eſſe aurum, & vegetativam, id eſt quod in arte ſit ſubjectum, aliud aurificaret, & vegetaret, abſque auro & argento & vegetativa definitio principii eſſet falſa; quia nullum principium eſſet primum, quod eſt impoſſibile; quod ſi in ſubjecto prædicto ſit aurum & argentum, & vegetativa actualiter, & eis propriè non competeret aurificare, argentificare, & vegetare, quod eſt contra curſum naturæ, quia finis pateretur vacuitatem, quam

natura ferre nequit. Ergo concluditur quod ars necessariò est de auro, argento & vegetativà, quæ sunt entia realia, & vera. Igitur & ars est realis & vera hucusque Lullius.

Rationes ab historiis certis, ab auctoritate in arte peritorum, atque consimilibus, hic nobis physicam tractantibus non magni faciendæ visæ fuerunt, sed eæ tantummodo, quæ ex ipsa rei natura per ea quæ analoga, & proportione in duobus cæteris mistorum generibus conspiciuntur, visæ sunt afferendæ.

Circa secundum, ex quâ scilicet materiæ multiplicatio prædicta efficiatur, jam certum est, non ex quolibet proximè & immediatè proficisci quodlibet, sed ex determinato, hoc est circumstantiis requisitis circumscripto. quod inductione patet in omnibus; ita metalla ex carne, ligno, lapidibus terreis, gemmis, vitro ac similibus, utpote subjectis, à metallica natura distantissimis, materiam idoneam desumere impossibile est, quare solummodò ex ipsismet metallis materia, in quâ vis prolifica operetur, desumenda erit; quinimò cum metalla singula non minimùm inter se differant, nulli erit dubium, quin vis seminalis specifica aptiorem inveniat in uno, quam in alio, ut si vis seminalis aurea fuerit, in argento vivo, & argento auro propinquioribus; si vis seminalis ferrea in plumbo materiam sibi convenientiorem inveniat necesse est. Et quamvis Geber artifex in Chemicis solertissimus protulerit, & aperte testatus sit se invenisse, inquirit ne longa nec non laboriosa maximè medicinam unam, qua quidem durum mollescit corpus, & molle induratur, & fugitivum figitur, & fœdum illustratur splendore inenarrabili &c. hoc inquam non obstat, cum certum sit experimento non singula metalla

talla vitalis medicinæ pari facilitate, ac utilitate commutari juxta siquidem convenientiam majorem facilior transmutatio sequetur.

Ex his liquido patent duo. primum est, quodquamvis metalla invicem circulariter converti possint, ut Albertus M. & alii cum ipso affirmant, hoc non fieri virtute aliquâ metallo transmutando in existenti, vel aliunde, quicquid illud sit, desumpta, nisi ex illâ met corporeâ substantiâ, in quâ vis seminalis per naturam indita fuit ab initio: quamobrem vim transmutantem auream v.g. ex nullâ aliâ re desumere possibile est, quam ex auro, argenteam ex argento, & sic de singulis. Secundum est virtutem transmutativam, cum proveniat ex vi seminis per naturam cuilibet metallo inditam, non potentiorem in uno, quã in alio reperiri, nè faciliori labore ab uno accipi posse, quam ab alio; hoc enim nonnulli sibi persuaserunt, existimantes faciliori negotio unum in aliud, quia magis invicem conveniant, transmutari; falsò enim crediderunt hujusce transmutationis originem & fundamentum ex mutuâ metallorum corporeitatis convenientia derivari, non ex virtute seminali, ex uno solo metallo, aliunde nullatenus possibili deprompta. Quare si vis hæc ex auro habeatur, reliqua omnia metalla licet non æqualiter in aurum convertet; si ex argento, omnia in argentum, si ex ferro in ferrum. Principium ergo transmutationis & seminis est non ex materiarum quantumcunque convenientium similitudine.

Id hoc loco non vulgari animadversione dignum censeo, quod in philosophantium peritiorum gratiam sum revelaturus, duplicem nempe metallorum transmutationem scriptores tradidisse, in qua pluri-

mùm errare contingit, nisi una distinguatur ab alterâ licet ab eodem fonte procedant ambo, prima pars quæ in unica singulari metallica materia succedit, sicut in semine quoque plantarum fieri diximus, cum scilicet granum tritici terræ amandatur, ibique humectatum, dissolutum & calefactum in novam generationem ducitur, in quâ corpus antiquum destruitur, quod tamen nova progeniei reparatione magno fœnore compensatur, dum ex priori corrupto multiplicati fœtus exoriuntur, qui tamen majori virtute non pollent, quam fuerint parentes & avi; ita pariter & metallum, uti dictum est apertum ex propriâ seminali virtute in sobolis multiplicationem pellitur, augetur etenim plurimùm, dum ex veteri corrupto additione convenientis materiæ novum genitum reproducitur, cum hoc tamen discrimine à stirpium seminibus, quod in hac transmutatione, quod secundò exoritur, majori valdè potestate præditum cognoscatur; sed hæc transmutatio adhuc duplex est, in qua metallum perfectioribus dotibus exornatur quas tamen in alienum transfundere nequit, sed in suum proprium corpus tantummodò operatur. cujus exemplum est in ovo, cum sine alterius materiæ additione in pullum transit, qui quanquàm perfectior est, quam ovum, perfectionem majorem non possidet, quam possedisset pullus, unde ovum exoriebatur; at hæc propriè transmutatio dici non debet, sed maturatio potius, non enim internus artifex seminalis inhabitator, sed habitaculum, & corporeum domicilium, in inchoatæ maturitatis perfectionem ducitur, quod in verâ transmutatione non fit. In hâc enim habitatorem unà cum habiculo alieno juri submitti oportet.

At in ſecunda, quod iterum enaſcitur non tantum dignioribus ac potentioribus viribus decoratur; ſed has cæteris etiam metallis per projectionem (ut vocant) ſuper ipſa igne liquata injecta impertire valet.

Et ex hoc ſecunda tranſmutatio metallorum intelligitur, in qua videlicet metallum tranſmutandum tanquam alimentum eſt alienæ virtutis tranſmutantis, quæ ſua poteſtate alimenti potentiæ dominatur, quæ tamen quantum poteſt reſiſtendo ſe vinci non ſinit penitus & integraliter, quare ex ambabus, quamvis debilior in magna corporis mole potentior in minori reſideat: fit medium quoddam, in quo terminus eſt naturæ communiter intentus, ſi tota vis ſubjecti tranſmutantis exhauſta fuerit, alioquin additione debilioris metalli iterata ſemel aut pluries prædicta uis elangueſcit, ut terminum ſibi à natura præſcriptum egredi nequeat, & hinc metallum naturali prorſus conſimile, imò identicum exurgit.

Quamobrem tranſmutationem hanc cum animalium nutritione analogiam & ſimilitudinem habere conſtat, in hac etenim ſicut in aliis vis ſeminalis tranſmutans requiritur, quamvis altera calore & inſtrumentis, altera verò ſolo calore propter inſtrumentorum carentiam perficiatur: in utraque alimentum aptum & idoneum expoſcitur, quod pro majori vel minori affinitate atque convenientiâ facilius, uberius & utilius in aliam ſubſtantiam tranſmutatur: quinimò ſicut animalium nutritio non ex omnibus indifferenter alimoniis, ſed ex idoneis, & proportionatis efficitur; ligna etenim duriora, lapides, & id genus ſimilia, utpote quæ pluribus diſpoſitionibus ab animalium carne longe diverſis prædita ſunt, à ſeminali virtute ſuperari, in proprium &

affinem ſuccum præparari nequeunt : ita metallica hæc nutritio non ex omni ſubjecto , ſed ex eo duntaxat, quod cum ſemine mutante ſufficienter conveniat, compleri poteſt. Hinc eſt quod aureum elixir vi ſeminali , ſeu mavis igneâ maximè aucta nil tranſmutat, quod ab aureo corpore nimis diſtet; In hâc nutritione conſimiliter, ut in illa recrementa & fæces ſemini incongruæ ac inutiles ex alimento ſegregantur, uti dictum eſt.

In ambabus enim ſuperius enarratis tranſmutationibus neceſſe eſt aliquid abſimile ſecerni , non aliter atque in animalium alimentis, quæ nunquam adeò alendo idonea & convenientia reperiuntur, quin aliquid impuræ labis, ineptæ tranſmutationis contineant, plus minuſve tamen prout ſimilibus vel diſſimilibus alimentum fuerit.

Tranſmutationē ſeu mavis trāſmutationes prædictas poſſibiles quidam concedunt, ſed vel reipſa impoſſibiles , aut ſaltem difficillimas ; quibuſdam è contra faciles prædicantibus. De qua re verbum quoque addere non diſplicet ; & facilem quidem ex altera parte dicimus, & ex altera difficillimam. Difficultatem verò ex circumſtantiis pluribus neceſſariò requiſitis pendere proteſtamur, quas in diſceptatione noſtra de Liquore Alchaeſt enumeravimus. quod verò facilis pariter ſit, inde probatur, quod nullum naturæ opus, ut videre eſt inductione in ſingulis difficultatem habet : has autem tranſmutationes explicatas omnes merè naturales eſſe fatemur, nec ars aliquid ultra miniſtrat, niſi quod plantarum ſeminibus & ſurculorum diverſorum inſitionibus , vel paulò plus, prout ſubjectum plus aut minus delicatum eſt

ac

ac destructioni obnoxium, de quibus omnibus in Chemicis nostris Deo concedente fusius.

Quod levis ab auro color, & tinctura nullo artificio sit separabilis.

CAPUT XIII.

EOrum qui contra veræ transmutationis metallorum artem sentiunt, duo sunt genera, alterum penitus impossibilem dictitans; alterum verò non tantum veram putat, sed ita ut in pluribus ac diversis materiis ipsam consistere mentiatur, cum non nisi ex unica penitus & singulari proficiscatur: unum autem dico, sicut ovum, ex quo solo ut principio pullus progignitur, excepto calore sufficiente, licet postquam exortus fuerit alimento idoneo egeat.

Præter hæc dico aliud est genus tertium inter utrumque medium, eorum scilicet, qui rationibus, historiis, ac experimentis non tantum virorum omni fide dignorum, sed etiam sibi met ipsis inspectis convenienter, artem quidem affirmant, illamque in auro tanquam in primo ac principali subjecto residere, & illinc emanare, sed erroneo prorsus opere existimantes ex illo per sophisticos, ac extraneos liquores colorem suum segregari, quem postea auri tinctura, seu spiritum, sive animam, aut quintam essentiam vocitant, quo postea tantundem auri super alia metalla liquefacta projecto resumant, quantum id fuerit, unde prius desumptum fuerat, decepti forsan Paracelsi verbis, quæ non sic ut primâ fronte videtur interpretanda sunt, sed mysticè, ut mos ipsius est familiaris, nec vulgares duntaxat, ignarique

rique homines credidêre : verùm doctiores scripturæ pariter monumentis tantùm errorem tradentes, quo plurimi à vero tramite deviantes non minimùm se detrimenti perferre senserunt, ut non tenue operæ pretium me facturum sperare possim, si sophisticam hanc opinionem ex artificum mente rationibus clarissimis eliminare valeam. Hoc enim si verum foret, è directo adversaretur iis, quæ hactenus hic demonstrata fuêre, cùm præsertim eorum nonnulli scribant auri tinctura detracta corpus residuū verum esse argentum. Ita Joseph Quercetanus vir alioquin de Chemicis disciplinis optimè meritus, & cum eo plures alii : quod tamen tam absurdum est, ut nihil magis : tunc enim ex auro argentum generaretur absq; argenti semine per solas res solum extraneas, per quas etiam aurum in substantias varias divideretur, valdè dissimilares, quod totum est contra artificum experientias : Aurum siquidem est omninò incorruptibile, & quàm maximè homogeneum, tam arctam possidens mistionem, ut nulli rei, præterquam uni soli, quæ in toto naturæ ambitu inveniri nequit, speciali Dei privilegio obtinendæ, sit dissolubile : quomodo ergo poterit intrinsecus penetrari per ejusmodi liquores, quantumcunque tenues, & acres, quod si nemo illuc pertingere queat, ubi principia seminalia, quæ spiritualia sunt, resident, quonam modo virtus ejusdem in alia metalla transfundi poterit ? aut quanam ratione liquores ejusmodi ab auri propria sede vim seminalem detrahent, ut in seipsos recipiant, & aliis dissimilibus impertiant ?

His adde vel prolifica vis ex semine spirituali promanat, vel ex corpore! si primum, quomodo vis spiritualis in subjectum sibi extraneum & dissimile recipi

recipi, aut recepta ſtabiliter *perdurare* poterit? ſi verò ex corpore, vel hoc erit integrum, vel in ſubſtantias diviſum non integrum, quia dicta tinctura non eſt integrum corpus; ſi diviſum, quomodo ex corpore diſſecto ſuperſtes vis prolifica obtinebitur? putant autem in ſolo colore auri eſſentiam ſuſtineri, quod eſt erroneum; in cæteris enim ſeminibus vel ovis tam animalium quàm ſtirpium non color attenditur, ſed vis interior, ex qua color & omne aliud accidens conſequitur. Nec propterea rerum tincturæ, vel colores quantum ad generationem ſui ſimilis ſpectat, ſupra reliquas partes miſti corporei quicquam poſſident efficaciæ majoris quanquam in quibuſdam proprietatibus illis prævaleant. In aliis vero vice verſa ſuperantur. Eſt enim tictura in animalibus, & vegetantibus pars ſulphurea magis, ideoque ſeparabilior, quàm ſit mercurialis, & ſalinoſa, quæ pertinacius ſubjecto inhærent, ac diſſolutioni reſiſtunt, ideoque in ſale vis potentior. Rationabile ſiquidem eſt ibi ſpecificas proprietates ſtrictius coerceri, ubi diſſolutio minus poteſt, cujuſmodi eſt ſal miſtorum. Ex adverſo autem ſulphur debilius eſt, quia promptius miſto ſegregatur, & aerium eſt. Si ergo vis auri præparativa daretur, potius in reſiduo corpore deberet eſſe vegetior, quam in ſulphurea: ſi enim hæc tam prompte à ſuo corpore diſiungi potuit, quomodo alteri extraneo ſtabiliter adjungetur?

Hoc autem clarè liquet non ſolùm in animalium & vegetantium tincturis, ex quibus ſubjectum antiquum non reparatur, nec ex Croci calore, vel Rhabarbari miſta, ex quibus extracta fuerunt, reproducuntur. Sed nec etiam homogeneis, ut in Croco vel ſulphure ſtibii, & ſimilibus, in his autem vires

quædam obſervantur majores, eo quòd in ſubjecto ſint debiliori, & idcirco ſenſibus ſeſe obviam præbent facilius ſulphuris ipſius interiores virtutes, quæ in Mercurio & ſale profundius latent.

Præterea ſicuti miſtio duplex eſt, ſpiritualis & corporalis, quæ triplex eſt, ita diſſolutio vel penes illam conſideratur, vel hanc: Corpus enim in pulveres quantumvis tenues diſſolutum, vel in liquorem; aut etiam in halitum vel tenuiſſimum, non propterea diſſolutum verè dicetur, ut in mercurio vulgari liquidò cernitur: ſed tunc duntaxat verè diſſolutum erit, cum elementorum compages ſic relaxata fuerit, ut in elementa miſtum redire queat. Sicut ergo in corporeis diſſolutionibus vis germinativa nō deperit; ita nec extraneis rebus communicari poterit. Nam hoc in exolutione ſpirituali tantum accidit. Cùm ergò nullum miſtum ſit tenaciori ligaturâ præditum, quàm aurum, nullo medio poterimus ad ſpiritualem ejus interiorem diſſolutionem pertingere, & per conſequens nec deſtrui, nec virtus germinativa poſſideri poterit.

Verùm concedatur etiam auri ſpiritualis interior diſſolutio, duplex hinc apparebit impoſſibilitas; ut ſeminalis vis productiva vobis reſpondeat. Prima eſt ratione ſeminis: cum enim hoc ſpirituale quid ab aſtris in elementorum conjunctione miſtioni alligatum ſemel diſſolutum evaneſceret nec ullatenus cohiberi poterit. Secundâ ratione liquorum diſſolventium, qui nullo artificio præparari poſſunt, ut ſint tam apti virtutem auream accipiendi, ut ex ſubjecto, cui naturaliter fuit indita ſeparetur, & in ipſa liquores ſuſcipiatur, ac poſtmodum ab iiſdem pariter ſegregetur, atque ſic perduret, quouſque corpus aliud

reperiat

reperiat in quod suas proprietates, & naturam infundat, quæ omnia absurdissima cognoscuntur.

Aurum ergo heterogenitatem admittere nequit, nec actu nec potentia, cum enim destrui nequeat in partes dissimiles disgregari non valebit: quod si etiam corrumpi dicatur nisi corruptio fiat vi naturæ, seminis potestas minimè sospes erit: at si fiat vi naturæ, totum corpus dissolvi necesse est, non in partes substantiales disjici; quod in nulla generatione contingit: quod si id etiam foret, multo facilius hoc eveniret in argento, & aliis; at ex his nemo tincturam extraxit, nec extrahere poterit, quæ sit reparativa corporis antiquioris: cætera enim debiliorem ligaturam obtinuisse experimento patet. Si per liquores igitur extraneos, hoc est à natura & proportione mistionis auri distantes fiat ejus dissolutio simul cum corpore dissolvetur, & seminalis interior spiritus, quo pereunte aurum inde reparare erit impossibile: quod si ejusmodi tinctura ab auro segregata per similes extraneos liquores obtineretur, nam pars erit à reliquo corpore aureo diversa sed corporis totius liquefacti portio: à vegetabilibus verò & animalibus tincturæ separantur quidem, eo quod vel actu dissimilaria sint, vel non difficulter per corruptionem in tria principia heterogenea redigi possunt. non tantum quia illorum corpus organis & instrumentis dissimilibus fabrefactum sit, sed quia alimento quotidiano indigeant, ut eorum corpus ab initio minimum ad ultimam perfectionis magnitudinem peraugeatur, & auctum conservetur: alimentum autem non ubique, nec omni tempore idem, unde fit, ut facile in heterogeneas partes segregari possit. In mediis verò metallicis difficilius, & adhuc diffici-

lius

lius in metallis : cùm alimento minimè opus habeant: totum enim quo indigent, ab initio sibi aggregant; ideoque homogenea redduntur. Aurum verò est omnino indissolubile, ac maximè homogeneum & propterea insecabile.

At dicet quis, auri tincturam ejusmodi à corpore suo albo separatam visam esse non semel : eo tamen concesso, non propterea germinandi potestatem ullam in eâdem residere posse dicimus, cum ea pars aurei corporis dissoluti non semen, spiritus, aut quinta essentia, ut jactitant, dici possit; nulla enim ratio id persuadebit unquam; quod si foret id possibile, rationi consonum magis erit ex inferioribus metallis hanc eandem tincturam posse facilius extrahi, cum debiliorem nacta sint mistionis ligaturam, quam aurum : Nemo tamen ausus est id affirmare, nec ex argento ejusmodi tinctura prolifica haberi potest, sicut alioqui deberet rationabilius. Sic pariter ex ferro & aliis, imò ex aere viridus extractus liquor, quamvis medicâ potestate polleat, metallum prius corruptum reparare minime potest, quod tamen experimentum non cuivis obvium erit, sed quibusdam solertioribus artificibus, quibus liquor dissolutivus mistorum innotuit.

Quodsi Auctores etiam celebriores dictæ auri tincturæ meminerint aliquando, non propterea eâ methodo præparatum esse dicendum erit, ut sit auri pars virtute generativa pollens, sed subtiliori artificio ad ejus possessionem opus esse, aliumque liquorem à vulgaribus longè diversum. In auro siquidem semina sunt auri, sed abstrusa recedunt longè; nec possibile est illa separata possideri, cum sint per totum corpus dispersa : secus in animantibus atque plan-

plantis, à quarum corporibus ſemen antiquum ſeparari neutiquam conceditur, licet in iis ſemen recens, ſeu potiùs ovum producatur ad ſobolis propagationem, quòd metallis naturaliter non competit, quinimò ab ipſo ſæpius dicto elixire ſubſtantia ſeminalis à ſuomet corpore ſeparabilis non erit unquam, quamvis augeri bene poſſit non ſubjecti diviſione in partes, ſed ſubſtantiæ totius apertione, ac elementorum relaxatione per liquorem ejuſmodi prorſus naturæ cum eo, quo fuit ab initio in terræ viſceribus genitum, qui ſit eidem auro tam affinis, ut eidem ſit ſtabiliter unibilis, ut in perpetuum cum eodem maneat iiſdem virtutibus ac proprietatibus omnibus exornatus. Quod Comes Bernardus Trevirenſis in Epiſt. Doctr. ac fidel, indigitavit apertè his verbis: Amen dico tibi quod nulla aqua naturali reductione ſpeciem metallicam, id eſt, aurum &c. diſſolvit, niſi illa, quæ permanet cùm eis in materia & forma, & quam metalla ipſa ſoluta poſſunt congelare. Et paulò pòſt idem repetens inquit: Quare corpora non diſſolvit aqua niſi illa, quæ fuerit ſuæ ſpeciei, & quæ à corporibus poterit inſpiſſari, nec unquam nutriuntur corpora ad generationem, niſi conſimili ad conſervandum ſpecie prædita à corpore illo tranſmutatorio per operis artificium quamvis vegetabilia ex diverſis ſpecibus nutriantur, quæ tamen antequam illa nutriant, diſſolutione prius factâ ad proportionem attrahentium animilantur. &c. & Lullius conſimiliter 26. cap. ſuæ Theoricæ exemplo grani tritici fideliter explanavit, licet in hoc tritici multiplicatio diſciepet à metallis, quod in illis non fiat augmentum graduum perfectionis propter rationes ſuperius adductas, At in his ſimul cum multiplica-

tione corpora fit incredibilis perfectionis graduum exaltatio: Nam ubi ritè mistum est, simul etiam virtute acerbum invenitur, omniaque superans ad suam virtutem & naturam adducit: ut Comes Bernardus ait fœnore tam magno, ut comprehensibile ei tantum sit qui viderit.

FINIS LIBRI PRIMI.

LIBER II.

De Accidentibus Metallorum.

CAPUT PRIMUM.

De puritate & impuritate metallorum.

POst examen eorum, quæ ad metallicam essentiam cognoscendam conducere videbantur, jam de extrinsecis, hoc est, de accidentibus ejusdem hoc secundo Libro consequenter peragendum est. Cùm verò accidentium præcipuum sit puritas, propterea hoc præsenti capite ab his sermonem inchoare voluimus, cùm præsertim plurimos ex præclarioribus observarim auctores puritatis nomine abutentes, dum quid purum & impurum, unde impuritas proficiscatur, quid ea sit, & quotuplex non explicant. Quare nos ut distinctè procedamus, primo duximus explicandum quid puritatis aut impuri-

rita-

ritatis voce significetur, quid impuritas sit, & quomodo rebus adveniat, ut illarum puritas fædetur, & quotuplex sit impuritas , & omnia hæc in metallis. Unde quid in cæteris quoque rebus de hac re constituendum sit, facilè percipi poterit.

Nihil autem purum dicere vel intelligere possibile est, nisi elementum vel mistum, & hoc vel homogenum, ut metallum; vel heterogeneum in suis partibus dissimile ut animal. An ergo Lullius rectè senserit, non video dum inquit: Res à Creatore puras esse creatas, at ex Adami inobedientiæ crimine conspurcatas, & impuras redditas, quasi quod fœditatem rebus induxerit , aliquid aliud fuerit ab elementis aut mistis.

Nihil autem tale constat ab Altissimo creatum, neque enim rebus apparet aliquid impuritatibus, quod elementum non sit, aut ab elementis compositum. Impuræ res ergo erunt, cum plura simul commiscentur, quod tamen in auro veritatem habere nequit, cùm ipsum in plenâ sui perfectione purissimum sit; mistum vero esse negabit nemo, quare nec ex mistione orietur impuritas.

Impuritas ergo, fœditas, excrementum, dissimile, & vel quid aliud his simile id tantummodo dicetur, quod de unitate essentiali rerum , vel de rectâ earundem mistione harmonica non erit. Si elemento ergo simplici aliud quid contigerit extrinsecus adveniens, illud elementum sit, seu mistum, Elementum impurum fiet. At si eidem vel corporeum, vel spirituale mistionem tendens adhæserit, illud impuritatem inferet , quia quamvis quod additur de natura proportione illius, cui additur, non sit, non est tamen alienum, & dissimile fini, ad quem vergit com-

miſtio ; quia vero totum quod advenit miſtioni aptum non eſt,ideo portionem reſpuit, quæ ſi caſu vel impedimento non excludatur tunc rerum puritas fœdatur.

In metallorum ergo generatione, ſi quid intercidat alienum,metallum impurum reddetur; cùm autem in diverſis gradibus conſiderari poſſit, diverſimodè etiam eorum impuritas dicetur.

Primò igitur cum metallum in ultimo perfectionis gradu conſiſtit, fœdabitur per naturam, ſi aliquo penetranti fumo vel vapore corpus ſolidum perforetur , & per artem cum metallo liquefacto unum, vel plura metalla, vel aliquid aliud illi ſuperinjicitur, quod quia perfecto, & terminato corpori advenit, non difficulter etiam ab illo ſejungitur, licet nonnulla intimius, ac profundius aliis conjungantur, impuritatem tamen ſemper inferent. Si enim quæ conjunguntur proximam affinitatem habeant , ita per minima miſcentur, ut ex his commiſtum impurum vulgo nuncupari dedeceat, ſicuti cum lapis calaminaris dictus æri liquefacto ſuperfunditur, inde auricalcum, ſeu ſalo purus emergit, at abuſive ſic appellabitur. Vere ſiquidem æs alieno corpore fœditatum. Et hæc omnia quia rebus in perfectione conſiſtentibus occurrunt inde levi negotio ſeparantur : quod maximè notandum eſt iis,qui per ſimiles impoſturas metalla commutare præſumunt.

Quomodo enim ſtabili conjugio connecti poterunt, quæ in ſui naturali perfectione ligata continent elementa? & ſi tentent peregrinis liquoribus corpoream ligaturam ſic aperire, ut ulterior vis compedibus liberata ſolvatur,quomodo ſperare poſſunt eandem ſpiritualem vim ſic apertam incolumem ſerva-

se

c si servabunt quâ ratione in corpore non ex na-
: indigentia dissoluto suo fungi munere poteri-
e his satis.

ecundo excrementis metalla fœdantur, cùm in
unt perfectionis, seu maturitatis, hoc est, cùm
dum in ultimo perfectionis puncto consistens
allum transmutatum est, sed adhuc apertum cor-
habet, plus minusve tamen, & prout fœditas
inquius in uno termino aut alteri existenti ad-
t, levius graviusve fœdatur, ac pari labore fœdi-
emovetur.

ergo si metallis sub alicujus principii secundarii
ie existenti fœditas acciderit, ita tenellum me-
cum embrionem conspurcare poterit, ut in alie-
a etiam abortivam notham spuriam, vel mon-
osam formam genitum reducatur, ut superiùs
laratum esse meminimus. Quod si tam intime ex-
nenticium accidens non intrudatur, impurita-
n non monstruositatem inferet.

Quarto demum consideratur metallum sub ele-
ntali formà priori: at quia tunc non magis ad me-
um, quàm ad aliam subterraneorum speciem
ctare poterit, nullam metallo fœditatem inde
venire posse cognoscitur.

Hoc totum ideo tam exactè discutiendum duxi-
is, ut inde non solùm metallica natura perfectius
elligatur, sed quam verum sit id, quod plerique ut
ber in primis tradidêre, excrementum scilicet,
od ex metallis post eorum ultimam artificialem
putationem per arcanam operationem extrahi-
, sive igne solo digerente, sive medicinæ Physico-
emicæ juvamine accidentaliter supervenisse. Cùm
tem accidentium remotio non sit impossibilis,

 hinc

hinc vel credidit, vel sic aliis credendum obtulit, quod ea spurcities metallicæ materiæ accidentaliter contigerit, cùm tamen id fæcis metallo priùs nullatenus adhæserit, alioquin metallum homogeneum non extitisset, & quod extrahitur non vi naturæ operantis talis operatio compleretur, sed levi artis adjutorio in sui depuratione segregaretur; at in prædictâ depuratione vis seminis interioris metallo inexistentis solummodo perficiendo fæcem ejicit, sine quâ virtute illam complere prorsus esset impossibile: quod signum est fæcem illam de novo genitam non extrinsecus advenisse, quod quidem non leviter transigendum monemus iis, qui ejusmodi peritiâ oblectantur.

Ex quibus innotescit duplicem esse in rebus omnibus fœditatem, alteram quæ rebus vel ante vel postea in perfectione existentibus occurrit, de quâ jam sufficienter disputatum est, alteram quæ nullatenus aliis inest, sed per solam naturæ actionem, dum mistum vel in maturitatem perducit, vel in alienam speciem transmutat, de novo gignitur, hanc potentialem appellare, illam actualem possumus: sicut in nutritione animalium liquido constat; in hâc enim alimentum, quod nullo excremento infectum ingeritur per digestionem non totum in sanguinem vertitur; sed magna pars illius in fæcem abit; nemo tamen dicet illam cibo prius adfuisse quinimò & succum inde productum tria paria excrementa continere, mercurialem sulphureum, & salinosum, melancholiam, bilem, & urinam medentibus appellata, monstratum est alibi.

Quapropter fœdum id existimari non debet, quod instrumentis & calore, sive per naturam, sive

per

per artem naturæ auxiliantem ſuperfluitates ejicit, alioquin nihil omnino parum foret, cùm nihil ſit in rerum naturâ tali puritate ac perfectione præditum, quin poſſit inde aliquid extranei ſecerni, quod albo lapillo notandum ſuadeo.

Ex his conſtat impuritatis nomen maximè anceps eſſe, & excrementum reſpectivè, non abſolutè ſic nuncupari, pro diverſitate ſiquidem operantis virtutis, & ſubjecti non unum idemque ſegregari ex eodem ſubjecto, utpote ſi pane veſcatur homo, canis & equus, ſicut valde diverſis inde gignitur ſanguis; ita diverſe admodum ſuperfluitates emergentes ſegregabuntur. Quod in metallis quoque contingit. Ex plumbo etenim aliud extranei genus per elexir aurum, aliud per argenteum ſejungitur. Ita etiam ex ferro, quo ſi ſtruthiocamelus aleretur; dubitandum non erit, quin diverſiſſimæ admodum ſubſtantiæ à prædictis pararentur. Imò animalibus, quod uni inquam fex inutilis expellitur, alteri alimentum eſt. Quare nihil abſolutè dicetur impurum niſi quod actualiter partes heterogeneas, diſſimileſque diverſo [s]eminali rectore gubernatas continet. Et hoc in miſtis ſpecie diſtinctis. In Elementis verò, quæ nulli ſpeciali ſemini ſunt addicta, cum alio miſto vel elemento fluctualiter non ad miſtionem tendente, fœdantur, impura dicenda erunt.

Miſtis verò tripliciter conſideratis impuritas adhærere creditur, vel in generatione, vel in nutritione, vel in putrefactione. In generatione quidem, ut cùm ſemen loci ſeu vaſis fœditate aliquâ inficitur, atque nonnulli metalla fœdari putant, imò nonnulli ſemen ita hac ratione mutari ſcripſerunt, ut in alienam ſpeciem ſæpè vertatur, quod mihi penitus impoſſibile ju-

le judicatur. Vis enim ſeminis vel in ſuo robore manebit, vel deficiet. Si deficiat, extinguatur, & aliud quid inordinatum emerget: ſi vero ſuo robore potiatur, quicquid impedimenti occurrerit, propellere, & reſpuere valebit, imò de proprio ſuo corpore, ſi quid generationi fore inutile abjiciet, & id ſolum aggregabit, quod ſibi opportunum erit. Quanto magis alieno advenienti hoſpiti ſuæ indigentiæ inepto adverſabitur? & hoc quidem in ovis manifeſtum apparet, ex quibus quid in metallorum generatione inviſa fiat conjicere poſſumus: in his enim tantum ſibi vis ſeminalis ab initio adjungit, quantum ſufficiat ad aliquem perfectionis terminum; quod ſi aptum invenire corpus nequeat, virtutem effectricem necari oportet.

In animalium ergo generatione, ſive per ova, ſive per vivum animal ea fiat, ſicut in plantarum ſeminibus, quid impuritatis inſeri poſſit, non intelligo.

In Nutritione ſimilis conſideratio erit; ſi enim ſemen cum debilioris adhuc potentiæ fuit, peregrinum quod non admittit, multò magis cum validius virtute auctum quicquid ſibi contrarium occurrerit, propulſabit. Hinc fit ut plantarum ſemina cum ſolo ſucco nutritioni non congruo injiciuntur, ut emoriantur neceſſe eſt, vel debiles fœtus exoriuntur alimenti deficientiâ, quod & Chriſtus Dominus protulit de ſemine ſupra petram cadente. In metallis verò, quæ ovorum conditioni ſimillima ſunt, alimento aliquo ſuperaddito ad priorem ſuam perfectionem non opus habent, ſed totum quo indigent ab initio ſibi counіunt, nihil ultra ſuperaddendo. Quomodo igitur illis excrementis quicquam adjungi poterit,

quare

quare nec in opere nutritionis aliquid impuritatis corpori alendo minimè adjungi potest; & si fæcale quid in eo observatur, id à virtute spirituali operante de novo gigni dicemus, ut supra satis discussum est.

In putrefactione similiter determinandum constat, quicquid in hac ratione dissolvitur, ut in novum corpus transmigret peregrina efficienti virtute patratur, quare à priori subjecto nonnihil potius tollitur, quam alius alterius fiat additio. In metallis autem, in quibus putrefactionem sapientiores etiam Philosophantes admittunt, putrefactio propriè non est, licet nonnulli interpretentur putrefactionem, quasi putris factionem. Certum enim est ex iis quæ hactenus nobis declarata sunt, ejusmodi putridum nullatenus metallo terminato ac perfecto inesse, sed quicquid impuritatis exoritur, de novo exurgere fatemur.

Ex præhabitis igitur concludentes dicimus impuritatem esse quicquid impertinens rebus admiscetur, quod earum naturæ nullatenus sit necessarium, sed utraque possint in suâ perfectione separata manere. Cùm verò quatuor ostenderimus generice rerum mistiones nec plures nec pauciores, tres corporales, quæ veræ mistiones non sunt; sed confusiones potius; quarta sola spiritualis vera & optima est, in quâ non solum elementa uniuntur, sed penetrantur quod fieri non potest, si quid impuritatis intermiscenda non confundentur. Siquidem illico penetratio impediretur ex alieni interpositione, & quamvis omnæque strictè miscibilia conjungantur secundum omnes particulas; cùm tamen eæ de ratione quidditativâ suæ naturæ sint, impuritatis nomine haud me-

rentur, ideoque metalla impura non dicentur, licet nonnihil intercidat inter miſtionem ipſorum. unde cauſatur opacitas;quia id totum de ratione eſſentiali eſt. Sicuti pari modo in plantis & animalibus contingit,dum etenim alimentum ejuſmodi licet non pari unione corpori adhæreat ac illud, quod prius jam fuerat aggregatum , eſt tamen illis neceſſarium & conveniens. Hinc Avicennas non inconvenienter quatuor addidit ſecundarias humiditates, licet non ita ſenſibiles, in quas ſanguis converti debet, priuſquam partibus nutriendis ultimatè couniatur: rationi namque conſonum eſt,ſanguinem non immediatè in illas commutari, ſed paulatim juxta conſuetum in omnibus naturæ ordinem per plures gradus & diſpoſitiones uſque ad finalem conjunctionem. Quare ſi caro tali ſucco plus minusve diſpoſito imbibatur,non propterea impura dicetur ; ſic pari modo proportionaliter ſeſe res habet in metallis,in quibus ſicut in aliis magna eſt latitudo prædictarum miſtionum ſpiritualium ; quamvis in corporalibus, quia ſenſibus magis innoteſcunt , clariores ſe prodant.

Tres autem ſunt miſtiones ejuſmodi corporales. Prima pulverea nuncupari poteſt, quod in modum terræ craſſioris,vel tenuioris factæ contingat, & hæc omnibus ſenſibilior eſt, & manifeſta cognoſcitur in metallis,quæ pluribus ac diverſis conjunguntur miſcellaneis, & hæc magnam, ſicut & aliæ latitudinem obtinent.Hinc metalla ſæpè puriora, ſæpè impuriſſima ſunt.

Secunda Liquoroſa, quia more aquæ fluida plura commiſcentur. Hinc plurimæ oriuntur aquæ thermales ac ſucci,qui propter aquæ naturam vaporabilem

i ex calore crassescunt, plurimaque inde veniunt ta seu confusa. Et hæc majorem quam prædicta tudinem, quia non tantùm ratione mistionis, sed one majoris vel minoris fluiditatis.

Tertia Vaporosa est, quia ad modum aëris per vaes, halitus & fumos efficitur, quam nonnulli ve- & optimam existimarunt mistionem, sibi perdentes arctissimè ea commisceri, quæ vaporabili- couniuntur, & hanc nec optimam esse inde li- t, quod nonnulla sic miscentur, quæ sensibus per- issimè counita videntur, cùm tamen facili nego- deinceps iterum separentur. Quod evidens est Cinnabari artificiali; usi fur Arabibus dicto, quod hydrargiro & sulphure simul igne compositis, & sublimationem, ut vocant, in sublime delatis pa- ır, ut in amœnissimam rubedinem & intensissi- m postea vertatur. Ex qua rursus hydrargyron rens, ut prius repeti potest, ut hinc clarè constet pora fuisse commista, non elementa, quæ vel ab- :nt, vel in alienam formam à primis dissimilem umutata fuissent. In similibus ergo confusioni- i, quia inde nova mista exorta creduntur illa non pura dicentur, quamvis revera impura vocari de- ssent; singulæ namque partes ex admistione alieni puræ fiunt, hidrargyron à sulphure, & sulphur ab rargyro, quamvis locutionis usus similes formas n admittat, sed pænes naturam, cui hæc acciden- ter occurrunt, rectè impuritatis appellatione in- itari patet.

Verum appendicis loco huc afferendum est, quod ines prædictæ mistiones, & consequenter impuri- es in unico etiam subjecto conjunctim inveniri ssunt, potissimum in metallis, quibus propter ho-

moge-

mogeneitatem & ſubtilitatem, diverſis temporibus, ut dictum eſt, plura poſſunt diverſo modo adnecti eorum puritatem impedientia.

De Congelatione & Liquefactione Libri Secundi.

CAPUT II.

POſtquam de metallorum natura, diſcuſſione, puritate & impuritate ſermonem abſolvimus, conſequenter de Congelatione & Liquefactione peragendum, eo quod in metallorum purificatione, quod ſecundo obſervatur liquefactio eſt in igne, & in frigore congelatio.

Differt autem multùm congelatio à coagulatione: Congelatio etenim aquæ proprium eſt, & in miſtis ab aqua procedit. Coagulatio miſtorum eſt ſolummodo, non elementi. Cùm enim aqua frigore glaciatur, non certe coagulata dicetur, ſed congelata. Sic pariter & hidrargyron, quod fluidum & liquidum eſt, non congelatum, ut metalla cætera, ſed bene coagulatum pariter ac illa. Congelatio ergo pendet ab aqua, coagulatio à terra: ſic quoque fluiditas ſeu liquiditas opponitur congelationi, diſſolutio coagulationi. Quamvis vocibus hujuſmodi abuti ſæpe ſoleant auctores, alterum pro altero confundentes.

Coagulatio igitur fit in generatione metallorum igne debili, terram cum reliquis commiſcente; dum enim metallum gignitur, euſque diſſolutum manet, quouſque vis ſeminalis proprietates ſibi debitas indat in materiam, ac integram ſui curriculi periodum abſolvat; tunc enim terra quaſi clavis corpus metallicum

licum terminando claudit, suaque siccitate omnia constringit, & hæc coagulatio est, quam in argento vivo fluido conspicimus. Hoc etenim fluidum est, at coagulatum non minus, quam cætera, ideoque in igne vulgari non dissolvitur, quia hic igni generanti non opponitur.

Dissolutio verò multiplex est, prout multipliciter mistum dissolvi potest, quinimò & ipsa liquefactio solutio interdum, at impropriè appellatur, cùm ibi elementa mistionis necessariò non aperiantur. At de congelatione, ac solutione in Ortophysicis, & in Orthochemicis plura; nunc de liquefactione, quæ congelationi adversatur.

Congelationem ergo diversimodè Philosophantes explicarunt, quâ scilicet ratione contingat in metallis, dum in igne liquantur, quod tamen facilè indicassent, si ad aquæ naturam & proprietatem recurrissent; siquidem aqua sola est, quæ in metallis, & in aliis omnibus liquefactionem causat; hujus enim solius proprietas & frigore congelari, hoc est, igne recedente redire ad genium; monstratum est enim alibi aquam in primæva naturæ puritate, id est, omnimoda ignis absentia congelatam, seu glaciatam necessariò existere. In fluiditate igitur, qua ipsam præditam intuemur ex accidenti per ignem illi ab extrinseco intromissum construatur, quod si augeatur ignis, eo usque liquescit, ut in raritatem, aëris raritati æqualem, & in vaporem tenuissimum in sublime scandentem vectatur.

In misto igitur, quod præsertim forti ligatura constringitur, aqua naturam suam minimè deserit, licet moderetur ex commistione sociorum: fit enim unum quid cum terrâ aëre, & igne; per ignem tamen & aërem

rem consistentiam obtinere nequit : alterum siquidem illorum spirituale naturaliter , alterum tenuissimum est;per solam ergo terram, cujus sola est soliditas; consistentiam,quæ soliditatis in mistione moderatæ species est, suscipit. Hinc fit ut in igne metallum liquefactum tantum rarescere nequear,ut in sublime feratur,quod alioqui per aquam fieret, à terræ namque vinculis constringitur,ut ad aliquem gradum solummodo rarescat, & non ultra, alioquin mistum dissolveretur,ut in mistis debili ligatura præditis evenit. Quod si aqua supra terræ potentiam extollatur rarescet metallum usque ad volatilitatis, non dissolutionis gradum, ideoque tunc terra sequitur aquam quocunque ierit, non tamen ultra modum rarescere finit , ac propterea igne paulatim recedente mistum in priorem statum redit, & nihil illi deperit, ut in Mercurio contingere videmus.

Cæterum si aqua sua potestate non eo processit, ut terram secum in altum sublevet, tunc in igne violenter detinetur,& ipsa terra tantùm retinere nequit, ut suâ naturali proprietate quadantenus uti non valeat, quæ est ut in igne fluat, & hæc liquefactio est in metallis,quæ suos quoque gradus habet.

Quandoquidem pro diversitate quantitatis aquæ dominantis supra terram diversimodè contingit metalla in igne liquefieri , quod enim plus humoris habuerit,promptius & plus liquescit, & quo minus, minus. Hinc ferrum quod parum aquæ contineat, difficulter in igne liquatur ; Plumbum verò faciliter, medio modo argentum & æs.

Liquefactio igitur in mistis est idem , quod solutio impropriè dicta in aqueo simplici elemento glaciato : vel dici potest rarefactio utcunque possibilis

aquæ in misto tereo ligatæ, & in ejus generatione coagulatæ.

Ex quibus quid de aliis liqualibus statui debeat, non erit difficile intelligere, tum quæ de stirpibus, tum quæ de animalibus petuntur.

Notandum hic erit fluiditatem seu liquefactionem duplicem esse, alteram quæ fit in subjecto liquabili absque additione rei extrinsecæ, quæ propriè liquefactio est, ut cum metallum in igne fluit. Alteram quæ per additionem rei liquidioris efficitur, quæ propriè corporis, seu corporea solutio poterit appellari, ut discrimen inter veram propriamque solutionem, quæ intimæ mistionis reseratio est, ponatur, ut cum metalla liquoribus acribus, & sal aqua communi dissolvuntur; solutorum enim corpora tunc in partes insensibiles conteruntur, ideoque humiditate solvente depulsâ, corpus iterum in priorem formam redit, mistione interim nihil detrimenti patiente. Hæc igitur eliquatio magis propriè dicetur, illa liquefactio.

Hæc autem in metallis tam utilis ac necessaria, ut ine illa ad extremum puritatis gradum artificialiter iduci minimè possint, quinimò plurimùm utilitatis lis decessisset si per ignem non liquescerent. Non arùm ergo naturæ Creatori debemus, quod metal- solubilia dederit, quoniam sine tali proprietate etalla humanis necessitatibus inutilia penè font.

Metalla porrò, quæ non penitus igne liquescunt, ferrum, tractabilia nihilominùs ita redduntur, ut varias redigi queant formas. Hæc autem tractabi- is nihil penitus à liquefactione distat. Idem enim in durioribus metallis emollitio prædicta, ac in

humi-

humidioribus liquefactio: Cùm enim ignis ex humiditatis carentiâ illâ colliquare nequeat, tractabilia saltem reddit. Differt nihilominùs à ductibilitate, ut proprio capite dicetur.

Quæ autem de liquefactione & solutione dicta sunt, de Congelatione & consolidatione vice versa dicta simpliciter intelligantur.

De Fixione, Volatilitate, & Cremabilitate Libri Secundi,

CAPUT III.

PRimum quod Metallis, cùm fodiuntur accidisse conspicimus, puritas vel impuritas est, quæ ergo statim intuitu sese cognoscendam offert. Deinde cum igne examinantur, liquefactio est, & congelatio, 3. Verò stabilitas, fuga, & combustio fixionem volatilitatem, & cremabilitatem vocant, quæ liquefactione innotescunt. Quare postquam de puritate & impuritate, nec non de liquefactione & congelatione superiori capite disputatum est, nunc de tribus hisce passionibus in præsentia sumus etiam peracturi.

Tres autem prædictas proprietates principiorum secundariorum ex primis tribus corporeis elementis emanantes non semel ostendimus, atque ex illis in cætera mistorum genera, & potissimùm in metallica, utpote homogenea, derivantur, de quibus neminem singillatim, & exactè tractasse reperimus. De Cremabilitate, & ejus opposita proprietate, nonnullos aliquid pertractasse observavimus; sed res est tot difficultatibus & dubiis implicata, ut quid certi in ea statuere oporteat, post diuturnum etiam studium inquirentibus prohibeatur.

Qua-

Quare ne frustrà tractationem hanc inutiliter suscepisse videamur, diligentius specialius, ac intimius hæc metallorum accidentia indagare expedit.

De fixione igitur prius est inquirendum quid sit, quâ causâ oriatur, & quid in rebus mistis indicet; nominant autem vulgo auctores fixionem seu stabilitatem in igne, quicquid videlicet ignis actione non læditur, hoc est, nec inceditur, nec in fugam vertitur; sed pertinaciter illi resistit. Id autem non sic simpliciter intelligendum est; quicquid enim est mistum, resolutioni pariter est obnoxium, quare nihil fixum diceretur, præter simplex elementum, quod prorsus incorruptibile, & intransmutabile esse in Orthophysicis demonstratum. Mista vero altera plus minusve sive per naturam, sive per artem experimento constat disslolvi omnia posse, & consequenter in elementa aut in principia saltem secundaria prius, & postea finaliter in elementa unde originem suam sumpsere retrogradiuntur, hinc sal quoque vulgare, quod cum sale principio magnam analogiam habet per artem distillatur, & in fugam vertitur totum pauca terrestreitate excepta ex illo residua. Id ergò solùm in igne fixum dicetur, quod igne vulgari, naturæque possibili est indestructibile, cujusmodi est aurum talcum, aliaque quamplurima, præsertim cineres, sive salia quæ alchalia Spagyris vulgò nominantur ex cineribus extracta, licet hæc eadem possint furnis, vasis, ignibus, similibusque artificiis per adjuncta potissimùm in dissolutionem abire, quare fixa vocabuntur, quæcunque igni simplici resistunt, in qua re magnam inveniri latitudinem apparet, prout res plus minusve tali proprietate sint præditæ.

Quæ igitur forti ligaturâ in mistione stringuntur,

fixa nuncupantur ex accidenti tamen, eo quod ignis externus corporeitatem solùm occupat, interiora petere nequit, ideoque quæ sunt indissolubilia, consequenter fixa dicuntur.

Quâ ratione Chemicæ Professores argentum vivum purissimum magnoque artificio elaboratum fixum asserunt, licet fugax sit magis, quàm vulgare, solum quia indissolubile penitus cognoscatur; de hoc enim dictum illud verificatur, quod vel totum evolet ab igne, vel totum in igne permaneat. Aliud est ergo indissolubile esse, aliud fixum, quamvis hoc ex illo etiam pendere queat, ideoque pariter in elementis simplicibus illud fixum est, quod ab igne alterationem ullam non patitur, cujusmodi est terra & aër, quæ duo ab igne si pura sint nihil immutantur; At si aqueæ humiditatis nonnihil habeant, vel partibus dissolutis, quod aqueum est evolat, & quod terreum residet; vel si non sint separabiles partes, quod prævalet, socium retinet, & sic aqua prævalens secum terram defert; terra verò dominans, aquam in igne sistere cogit. Aër verò indifferens est ad utrumque, non enim fugit ab igne ut aqua, nec permanet in eodem ut terra: propter suam etenim levitatem, dum in sua natura permanet, ascendit supra alia corpora, non fugit, quoniam ab igne immutabilis est, ut probatum est alibi, & ideo cum aqua ligatus ab eadem extollitur; à terra verò inferius detinetur; quæ omnia in argento vivo vulgari & auro cognoscuntur; in his enim metallis plurimum aëris includitur, & hinc pondus, utraque verò indissolubilia penè sunt, attamen aër in auro fixus est in argento vivo volatilis.

Passio igitur hæc quæ fixio dicitur terræ propriè, & principaliter competit, unde in sal principium deri-

itur volatilitas aquæ, quamvis huic ideo competere deatur, quia per ignem rarescit, attenuatur & sic tollitur: Terra verò quia his passionibus non est bjecta, idcirco in igne stabilis permanet. Quod si aquam dissolvatur, & cum ipsa uniatur ab eadem uasi violentia, contra suæ naturæ seges secum in blime trahitur. At si terra eadem aëre attenuaretur, que intimè connecteretur, non propterea ab igne fugam verti possent, utrumque enim ab igne mal-abile est, non est igitur substantiæ tenuitas volati-itis causa, sed aqua. Dici verò potest tenuitas con-io, sine qua nec aqua ipsa per ignem extollere-

Ex his porrò cognoscitur fortem coagulationem metallis, strictamque mistionem causam esse fi-onis per accidens; siquidem à terra prædominante a conspiciuntur, alioquin quantumvis strictissimæ t ligaturæ per ignem evolant, ut hidrargyron, od absque eo, quod aperiatur, in elementa sine ali-a sui amissione fugit, non semel sed pluries ac plu-s, ac nil penitus immutatur sine artificio. Ex his ncludimus permanentiam in igne, quam fixionem pellant, ex terræ dominio pendere in metallis; ubi-nque enim elementum terræ prævaleat super a-am, stabilitatem in igne parit: stabilitas verò illud cialiter indicat, terram videlicet in mistione suā testate super aquam dominari.

De volatilitate ex opposito est inferendum ab a-o scilicet elemento causari, cùm in mistione ter-superemineat, nonnulla tamen, etsi ex propria na-a fixissima per accidens evolat in igne, ut auro ntingit, cùm in cementatione (quam dicunt) in is & furnis ad id aptis, per sal ac tegularum pulve-

rem ab impuritatibus purificatur. Salis etenim vapore nonnihil auri in vasorum coopercula surgens infigitur. quod ex cooperculis in pulverem actis repetitum fixissimum ut prius invenitur.

Volatile igitur propriè dicendum est, quod per se jure sibi naturaliter debito semper in igne vulgari evolat cujusmodi est aqua principaliter, inter mista verò Mercurius principium secundarium.

Opposita ergo sunt fixum atque volatile, oppositæque rationes pariter illi competunt, quamobrem quæ de fixione dicta sunt, per oppositum de volatilitate intelligenda erunt, & id potissimum, quod ubicunque inveniatur, ibidem pro certo affirmari possit, aqueum elementum super terram vires possidere, & nihil ex adverso aquam in mistione terræ præcellentem obtinere, quod similiter ab igne non fugiat.

De Cremabilitate, seu combustibilitate, ejusque opposita passione non difficulter modum & causam indagabimus, si ea quæ aliàs de aëris proprietatibus disseruimus, memoria repetantur. Hoc videlicet elementum igni maximè affine, atque amicum dignosci, promptissimèque ab eodem penetrari, & illi counirì, quam proprietatem, cùm in mistionem venit aër, non amittit, licet moderetur, ideoque nisi stricta cæterorum elementorum connexio restiterit, mistum redditur maximè inflammabile, ut oleosa, pinguia, & potissimum sulphur vulgare, quod fortissimæ sit elementorum ligaturæ, ac mistionis: quia tamen aquæ ac terræ quantitas tanta non est, ut aëris maximam quantitatem intra sui dominii ac potestatis terminos retinere queat igne apposito, ipsum utpote amicum sinum aperit, secretiores aditus penetrare

trare finit, januasque reserat aquæ, quæ de more fugiens secum aërem accensum defert, & sic flamma oritur. Interim in ruinam abit mistum, quod si tanta aquæ terræque portio inesset sulphuri, ut immensam aëris copiam comprehendere terminis, vinculisque constringere posset, nequaquam ignis mistionis interiora pervaderet, nec mistum ullatenus in igne cremaretur, cujusmodi est aurum, argentum, hidrargyron, aliaque metalla plus minusve, ideoque & hæc omnia per sulphur in igne comburuntur præter aurum, cujus recessus sulphur petere minime valet. In ferro autem quamvis magna terræ portio insit, ob aquæ tamen defectum, paucis rotationibus conflatum est, ideoque facilè ac brevi gignitur, debilem tamen habet mistionem, cum extra naturæ fortis ligaturæ proportionem elementa contineat, & propterea facilè ab igne vulgari penetratur, ac dissolvitur partim in elementa, partim in secundaria principia; sed de his postea, cum de metallis in speciali 3. lib. tractabimus.

Nonnulli tamen in metallis plures volunt humiditates includi, radicalem unam appellant, sine inflammatione, volatilem aliam, ac tandem adustivam aliam, & hanc solum cremabilem dicunt. Quare vero tres ejusmodi humiditates sint, cur adustiva solum cremabilis, unde sit adustiva, & quomodo tres insint humiditates, an actu vel potentia distinctæ non explicant; at si quis penitiori dictum illud scrutetur ingenio, cognoscere clarè poterit prædicta tria humida actu distincta mistis haud in esse, sed in dissolutione progigni, dum videlicet mistum in tria principia secundaria exolvitur. Quid enim aliud est radicalis humiditas, quam salinosa? quid alia sine ustione vo-

latilis, quam mercurialis? quid denique adustiva præter sulphureum principium? ex primis tribus elementis has humiditates oriri monstravimus ex ipso naturæ rei fundamento, ut sic patere cuilibet possit, quæ sit causa prædictorum metallicorum accidentium, quæ generatio, quis generationis modus, & cætera cuncta, quæ ad perfectam & integram rei cognitionem spectare existimantur.

Quamobrem non parum luminis ex natura sic explicata doctrina metallorum naturæ scrutatoribus exoritur, cùm inposterum ex ipso rei fundamento intelligere queant, quid sit non solum in metallis, & subterraneis omnibus, sed & in plantis & animalibus, imò in tota Universi serie, adustibilitas. Seu cremabilitas, ejusque apposita passio, scilicet incremabilitas, & quid in mistis indicet, duo scilicet, unum per se primò & principaliter, aliud per accidens. Primum indicatur eo quod ubicunque fuerit aër superabundans, dummodo ex forti ligatura, per duorum reliquorum elementorum justam proportionem facta non prohibeatur, adustibilitatem in mistis parit; si enim mistum forti ligatura donetur tunc per accidens incremabile conspicitur.

At hîc dubitatio insurgit, quia si propter aërem res aduruntur, necessario & ipsum aërem magis aduri necesse esset, cùm tamen ipse in adustibilis dictus fuerit, & sensu ipso dignoscatur. At hæc dubitatio facillimè diluitur, eo quod id, quod in mistis est cremabilitas, in aëre est lucis ingressus, & adhærentia, ignis etenim vulgaris nihil aliud est, nisi lux in corporibus, quæ per accidens à luce dissolvuntur, ipsius enim natura est, ut subjectum, in quo residet, perficiat, purificet, & in unitatem redigat. Si ergo subjectum non

non perfectum, nec unum sit, in partes disjicit, ideoque cum elementum simplex in partes dissecari alias nequeat, licet à luce penetretur, non tamen crematur, sed ipsamet penetratio crematio est. Consimiliter & mistum si perfectum ita sit & unum, ut in membra secari propter fortem mistionis ligaturam nequeat, corpore tenus penetratur, & sic ignescit, sed non crematur, ut aurum, terra simplex & aër.

Ex his pariter constat, aliud esse cremabilitatem, seu adustibilitatem, aliud ignibilitatem: Ignitio siquidem non est, nisi lucis seu ignis penetratio, sive mavis præsentia plus minusve prout subjectum capax est, & causa igniens longiori vel breviori tempore ignem tribuit objecto, & hac ratione cuncta ignescere possunt, etiam aqua saltem in mistis indissolubilibus. Cremabilitas verò est per ignem dissolutio, quæ duplici ratione patratur, vel per flammam, vel per carbonem, cujus discrimen est, quia subjectum cremabile vel multum habet humiditatis, vel parum, vel nihil. Si multum habeat, cùm fumi & exhalationis plurimum emittat, flammam edit. Si nihil, sine flammâ crematur, & sic de mediis inter extremum utramque.

Concludimus itaque mistum quodlibet, sive sit ex subterraneis, sive stirpibus sive animalibus, si ad ignis examen exponatur, vel totum ibi manebit indissolubile, ut aurum, vel totum sine crematione avolabit, ut hidrargyron, vel totum exardescet, ut pyrius pulvis, vel denique in partes diversas abibit, prout plus aut minus ad naturam trium principiorum alicujus accedet, vel recedet. Quod autem aduritur, quia naturam sulphuris participet, si humiditatem evaporabilem habeat, flammam edit, ut oleum; si siccum sit, sine

ſine flammâ comburitur, ut funiculus bombardicus, ex quo patet cremabile duplicis eſſe generis, vel per ignem exhalabile, & hoc flammam edit; quod vero non eſt exhalabile, ſine flammâ uritur, in quibus ſi quid inſit ſalinoſum, reſidet inferius, ſi quid mercuriale, non facile animadverti poteſt, quia in vaporem reſolutum ſenſim effugiens evolat: Et hæc omnia in metallis per ſe quiſque poterit non difficulter obſervare, ex quibus natura eorum accuratius indagabitur.

De Coloribus, Odoribus, & Saporibus.

CAPUT IV.

NAturæ quodam ordine procedentes accidentia metallorum quæ omnibus ſenſuum organis cognoſcuntur, examinare debemus. Hæc autem ſunt color, perſpicuitas, opacitas, ſplendor, quæ ad organum viſus ſpectant; Sapor ad guſtum, Odor ad olfactum, Sonus ad auditum. Et denique pondus ſeu gravitas vel levitas, durities atque mollities, quæ ad tactum, quorum poſtrema ſequenti capite diſcutientur, penultima, cùm de mollitie & duritie tractabitur: quare reliquum eſt priora tria nunc in examen ducamus.

De metallorum autem coloribus parum quidem ſupereſt explicandum, cum abundè ſatis genericè dictum ſit de iis in Phyſicis. Metallorum enim colores, cauſas non habent ab aliis coloratis diverſas, nec generationis modum, nec effectus indicant diſſimiles, ideoque & illic metallicos præſertim colores deſcripſimus, ex quibus utpote homogeneorum ſubjecto-

rum

rum propriis pro dissimularium mistorum indagine rationes & exempla desumpsimus, nam in cæteris, quia jugiter ob alimentum, quo propter nutritionem necessariò uti debent, ac propter evaporationem, quæ perpetuo de illorum humido fragilique corpore transpirat, colorum transmutationis causas non ita firmiter observare, nec certum generationis modum statuere valemus. At in metallis, quia hæc non contingunt, de illorum causis certiores reddimur; nihil enim sæpè metallis deperit; colores tamen ex ignis duntaxat varietate, quam maximè variantur.]

Hoc autem in Amausorum confectione visibiliter conspicuum redditur; dum enim hæc in vitriariorum fornacibus variâ invicem cum vitro vel sine illo permistione conflantur, ipsorum colores subinde crebras mutationes pati conspicimus.

Quod & in Chymicorum Sophorum decoctionibus quoque non obscurè fit manifestum. In his enim nulla rei additione, vel amissione, igne solum interiori ab exteriori aucto, immutantur.

Ex quibus duo ad hanc inquisitionem summoperè conducentia recolligi possunt. Primum est ignem tantummodo colorum varietatem parere; hic enim interiora mistionis ingrediens, intenditur perpetuò, si mistum terminatum ac exiccatum nondum fuerit, & congruum agens externum non defuerit, quousque sic elementa subtiliata constringantur, ut debitum naturæ seminali spiritui requisitum attingant, ac in perfectione quiescant, tunc enim eo quod elementa constricta maneant, colores nullatenus variari queunt, quod igni exteriori aditus non pateat, ut interiorem augeat, & colorem immutet.

Secundum quod inde poterit observari, est ordo quidam naturalis quem natura videtur exigere in coloribus gignendis; sicut enim mistionem inchoat ex simplicibus elementis, hoc ex nihilo mistionis, privationem vocat Aristoteles, ita ex nihilo colorum colorationem inchoat. Elementa etenim in sua puritate nihil coloris habent, quia nihil ignis. Cum autem illa perspicua naturaliter omnia sint, etiam terra, ex diaphaneitate color initium sumit; ex hac enim in albedinem igne invalescente proceditur, & inde in viriditatem majorem vel minorem, quæ aucta nigredinem parit, si postea digestio ignem adeat interiorem, in obscuriorem albedinem prius, postmodum ad fulgidum candorem, & hinc ad flavedinem & denique ad rutilantem ruborem pervenitur.

Quæ omnia accuratiori lance librata sunt alibi, ibidemque in figuris colorum, mistionum, & rerum aliarum graduum typum, ut oculis penè ipsis modum & differentias intueri quisque posset apposuimus. Insuper opacitatis generationem & causas conscripsimus, quare ne hic frustra idem repetatur, quod alioquin de illis desiderari posset, illinc petendum relinquimus.

Quod verò alterum altero splendidius appareat, ex majori vel minori densitate, ac perfectiori mistione oritur, uti postea dicetur, cùm de metallis in particulari in 3. libro disputabitur.

Odores nihil à saporibus differre certum est, nisi quod odores producantur à materia tenui, vaporabili, ut scilicet objectum organo proportionem habeat, sicuti sapores hâc eadem ratione non in subjecto vaporabili, nec solido, nec fluido percipiuntur. Sicut enim halituosa olfactus organum petunt; ita fluida

fluida organum gustus; quare si odorabile sit solidum, ac etiam fluidum, utpote naribus ineptum judicandum odorem non efficiet; ita quoque gustabile si compactum, solidum ac exhalabile fuerit linguæ sentienti non erit idoneum. In hoc ergo ambo instrumenta conveniunt, quod si nempe objectum sensibile compactum extiterit, nec exhalabile, nec fluidum odoratus gustusve sensationes non pariet, ac propterea quæ sunt hujusmodi, ut aurum, nec odorem, nec saporem edunt, cum organa ipsorum efficere nequeant. Solum itaque aër ex propriâ naturâ odoratus organum ingredi valet, qui tamen nullum parit odorem, quia elementa omnia in suâ simplicitate inodora sunt; solum ergo mistum, & illud inexhalabile olere potest.

Hinc est ut non inter metalla tantùm, sed & inter subterranea cuncta vegetabilia & animalia ea plurimùm olere dignoscantur, quæ sulphuris naturam magis participant, eò quod aëris, plusquam cætera contineant, & quæ Mercurii sunt conditionis minus, & adhuc minus valdè quæ sunt salinosa.

Cùm ergo parum distent odores à saporibus, quæ de illis dicentur, de illis pariter dicta esse intelligantur.

Cæterum sapores tres tantummodo extremos esse, atque unum inter illos medium ostendimus alibi, quamvis pro varietate specificarum substantiarum latitudinem maximam habere cognoscantur. At cùm ad hos prædictos omnes videantur accedere, jure statui debet à triplici solum fonte manare, prout scilicet mista plus minusve de naturâ trium principiorum participant. Amaror siquidem sulphuris proportionem sequitur, Sicuti acedo Mercurii, salse-

do vero salis. Dulcedinem medium esse inter prædicta tria manentem. Hinc est, quod inter metalla, quæ magis sulphureum, & amarum saporem præ se fert, ut æs, & liquores, & aquæ ab ære infectæ, quod mercuriale acidum, & quod salinosum salsum, Et quamvis in metallis ob eorum compactibilitatem & soliditatem non ita clarè percipi possit, in eorum tamen solutionibus, liquidò intelligi poterit, quò plus enim naturam alicujus ex tribus obtinent, ejus quoque saporem patefacit, nec id quidem immeritò.

Siquidem sapor non est nisi actio ignis in subjecto aliqualiter soluto existentis, quare amarus sapor non est nisi ignis leviter comburens organum gustus in subjecto aëreo modicè dissoluto, quoniam si prorsus ligatus intra elementa clauderetur, nullatenus comburere posset, etsi prorsus liber nimis comburendo organum destrueret: dum ergo ignis medius inter liberum & ligatum linguam ferit, si subjectum aëreum & sulphureum fuerit, amaritiem producit, & sic pariter si fuerit in subjecto mercuriali acidum, si salinoso salsum.

Si verò ad medietatem mistum vergat, dulcem edit saporem, hinc aurum vera solutione fluidum redditum, dulcissimum est, eo quod ipsum nec sulphuris, nec mercurii, nec salis; sed omnium proportionem & naturam habeat; at in suo statu naturali, quia nihil penitus evaporat, nec fluidum facile redditur, nec saporem, nec odorem aliquem exercere potest. Et quamvis nonnulli sibi persuaserint diversimode illud attenuando in veram solutionem redigere oleum tamen & operam perdidisse tandem experti sunt: corpus quidem quantumcunque attenuaretur, sapor tamen ipsius sentire nequit, quoniam interior

terior ignis, utpote inter elementa captivus, ac nimis conclusus prædictam combustionem exercere prohibetur.

Ex quibus omnibus non solum intelligi possunt odorum & saporum differentiæ ac generationes, sed & generationum modi non tantum in metallis, sed & in reliquis omnibus mistis, si commistiones eorundem variæ observentur; possunt enim invicem multiplici proportione commisceri, quorum gradus & ordines in nostris Orthophysicis per typos & figuras sensibus penè ipsis manifesta fiunt. De metallorum sono, qui sensu auditûs cognoscitur paulò post dicetur.

Ex his similiter constare possunt effectus ab iisdem procedentes, quidque singuli naturam indagantibus medentibus præsertim indicent, ut ad humani corporis beneficium utiliter præfatas inquisitiones transferre queant.

De Pondere seu Gravitate & Levitate.

CAPUT V.

DE Pondere quod in metallis majus, quàm in cæteris sentimus consequenter dicendum est, ejusdem causas, generationes, circumstantias & effectus pro viribus scrutaturi; animadversione siquidem non vulgari digna censeri debent metallorum pondera, quare gravissima sint, non solùm rerum omnium mistarum, sed & ipsorum quoque elementorum ponderibus graviora.

Cùm enim ista componentium naturam jure consequi debeant non minimam parere admirationem

potest,

poteſt, quod magis valdè metallum ponderet, quam aliquod ex elementis, quinimò augetur admiratio, quod cum miſtorum corpora compaginentur non ex terra tantum, & aqua gravibus exiſtimatis elementis, ſed ex aëre leviſſimo ac igne ſpiritualis prorſus naturæ, vix intelligi poſſe videtur, qui fiat ut miſtum ſit longe gravius, quam quælibet ſolida, compacta & purior quam haberi poſſit elementis terra, rationi ſiquidem conſonum minimè videtur ex rebus minus gravibus, ac etiam levibus, ponderoſiſſimum exoriri.

Nihilominus nonnulli extiterunt, qui plura in medium attulerint, ut hiſce difficultatibus ſeſe extricarent, inter hos Helmontius, ubi de meteori progymnaſmate num. 18. multis rem declarare admititur; at obſcuritates nequaquam diluere apparet; ex dictis enim ignotum remanet, quæ cauſa, & generatio, & quis generationis modus in ponderibus metallorum, auri præſertim, quod rerum cæterarum omnium, quæ cognoſcuntur, ponderoſiſſimum eſt, Phyſicochemico mercurio & Elixire exceptis. De hoc enim conſtat apud artifices auro ponderoſius experiri, de illo teſtatur quoque Geber, inquiens, auro præponderare, dum eſt in natura ſua.

Et quamvis hæc nobis fuſe diſcuſſa fuerint in Phyſicis ut in proprio loco & ex demonſtratis principiis, conſequentia hæc tamen eadem aliquatenus repetere non exiſtimari debet incongruum, cùm ad metallicæ naturæ intellectionem non parum conferre judicetur.

Supponendum autem erit primò ignem ſpiritualis eſſe ſubſtantiæ, hoc eſt, corporeis dimenſionibus non eſſe ſubjectum, niſi per accidens, dum in corpus acci-

accipitur, at in suo naturali statu nullius di mensionis esse participem, demonstratum est in Physicis, ex quibus clarè liquet etiam ignem à calore nullatenus differre, nisi quod calor sit ignis inchoatus, nec ad ultimam intentionem progressus: ignis vero calor ad finale complementum auctus. Quare ut spiritus in unâ eademque quantitate diversis gradibus multiplicari possit, quæ multiplicatio seu actio, quam intensionem caloris vocant, condensatio ipsius est; hanc vero nullâ ratione fieri & excogitari posse asserimus sine propriæ substantiæ in se ipsam penetratione, unde condensatio sive densitas oritur.

Supponimus secundò, densitatem hanc propriam & connaturalem solius ignis esse, nec ulli elemento competere dùm in suâ naturâ consideretur, quod sensu etiam innotescit, nam terra & aër ab igne immutari nequeunt, cum illa in ultimo termino sit crassitiei, hic in ultimo tenuitatis, aqua medio modo, licet in suâ puritate ac simplicitate crassa aliquatenus dici possit, quia glaciata erit.

Supponendum est tertiò Crassitiem, licet quodammodo densitatem æmuletur, plurimùm distare, quoniam crassities terræ simplicis proprietas est connaturalis nulli alteri competens, nisi per ipsam. Densitas verò solius est ignis, & mistorum, propter ignem tantummodò, crassities non ex tenuitate procedit, nec ex ea tenuitas. At densitas ex raritate, & raritas ex densitate provenit. Crassum verò dicimus, quod durum, solidum, impenetrabile alteri corpori, ac difficilis divisionis in particulas ab igne non eliquabile. Crassius autem terrâ nihil dari potest, cum in quâlibet rerum naturalium specie oporteat ultimum inveniri; ex adverso autem tenuè oppositum

esse

esse crasso, sicut rarum denso. Cùm ergo aër ob suam tenuitatem terræ crassitiei opponatur, densitati à crassitie tam diversæ opponi haud poterit, sed ignis solus utriusque oppositionis subjectum erit; sicut enim ipsum densari videmus in sui auctione, ita in sui diminutione rarescit. Quare ignis subjectum erit raritatis simul & densitatis, quorum elementorum trium corporalium nullum suæmet substantiæ additione simul capax est.

Itaque liquidò constat in mistione dum elementa conjunguntur, ita ut ex pluribus unum fiat, singula cum suis proprietatibus misti compositionem ingredi, ibique suam naturam ac proprietatem non amittere, sed moderari, ita ut nulla subinde possit inveniri cum integra sua proprietate, sed in misti beneficium refrangi, ac temperari, unum interim ab altero reciproca retributione de proprio largiri, ac recipere de alieno, ut omnia in misti necessitates conspirent.

Terra igitur soliditatem, stabilem constrictionem, ac mistum non faciliter dissolubile, suipsius ariditate molitur.

Aqua suâ humiditate cætera fluere, ac rectè plasmari facit.

Aër spongiositatem adducit, ut partes ultra debitum in sese non concidant, sed aliqualem spongiositatem tribuat, unde ductibilitas in metallis, ut dicetur.

Ignis denique plura efficit, sed præsertim pondus adducit; cùm enim ipse sit solus condensationis & rarefactionis subjectum (ut dictum) dum cæteris counitur, & fit unum & idem cum illis, necessariò suam condensationis ac rarefactionis naturam illis impertit, aëri primùm, utpote sibi affiniori, deinde aquæ,

ulti-

ultimò terræ. Aër igitur igni intimè conjunctus, atque unitus ejusdem proprietatis ex communione fit particeps. Cùm verò ignis in ultimâ misti perfectione terminari, constringi, ac solidari debeat, in sese penetrando densatur, & hinc pondus.

Aër itaque dum igni in mistione unitur ignis, spiritualitatem induit, ideoque sicut ille seipsum penetrare potest, sicut è converso ignis ex corporis connubio, corporeis dimensionibus subjicitur, quia mutua repassione uterque afficitur, & quid de aëre dicimus, hoc idem de cæteris intelligendum est.

Ex quibus patet densitatem in mistione conspicuam fieri; quamvis enim in simplici elemento, utpote terrâ vel aëre ignis ad ultimam adduci possit possibilem densitatem, densitas hæc illis non communicatur, quia intimè iisdem non counitur, sicut fit in mistione omnium elementorum. Quare per ignem quantumcunque auctum, nec aër, nec terra condensatur aut rarescit. Cùm ergo densitas aliud quid sit à crassitie in ulteriorem gravitatem mistum redigit, quam crassities terram ducat; ideoque ex illa non simpliciter gravitas, quæ connaturalis terræ proprietas est, pariter, sed pondus quod ultra gravitatem multùm extenditur, ut in metallis patet, in quibus tamen nec ultimum naturæ possibile pondus observatur. In naturâ enim nihil auro ponderosiùs cognoscitur, adhuc enim aëris nonnihil elementalis inter minimas particulas interponitur unde opacitas. Quodsi nihil interponeretur necessariò perspicuitas sequeretur, ut evenit in Elixere Physicochemico, ut hinc pateat ultimum naturæ soli possibile pondus illud esse, quod in auro observatur, at ultimum absolutè & simpliciter in prædicto elixire Diaphano inesse,

quamvis & in eo gradu nonnulli secundum plus & minus distinguantur.

Ex prædictis aliud præterea sequitur licet necessarium vulgo tamen paradoxum, maximeque novum, primoque intuitu forsitan absurdum, quia cum ignis efficiat, ut cætera sese ipsa constringant, penetrent, & condensentur, fit ut quo subtiliora sint, & ad naturam spiritus redigi aptiora, eo quod constringi & condensari magis oporteat, indeque pondus exoriatur, quare quo plus mista terræ rarefactæ sunt continentia, eò rariora, & consequenter leviora redduntur: & quo plus aëris densati habebunt, ex opposito majoris densitatis erunt, & ponderis; Densitas enim seu condensatio efficienter ab igne subjectivè, ac materialiter ab aëre, cui affinior est ignis, quam reliquis exoritur, quod etiam experimento cognoscitur in mistis ponderosioribus & potissimùm in iis, quæ ob eorum facilem dissolutionem quasi autopsiâ eorundem componentia observari queunt, uti vulgare sulphur, quod valde ponderosum sentitur, & ferè totum nil aliud est, quàm aër, ideoque cùm comburitur, penè totum evanescit in fumum, qui ex humiditatis deficientiâ vix in liquorem recongelari potest, & hoc nonnisi humidis tempestatibus ac terræ modicum inde recolligitur.

Ad quorum omnium clariorem intelligentiam duo hæc adnotanda supersunt. Primum est, quod pondus in misto ex aëris densitate manans multò longius extenditur, quam sit gravitas à terræ crassitie producta, cujus gravitatis oppositum ex altero latere levitas est aëris à suâ raritate procedens, quo cùm rarius non sit in linea corporum, sequeretur ponde-

ris

ris extremi naturæ possibilis, quod in auro & in elixire prædicto reperitur, extremum oppositionis terminum non habere, quod inconveniens esse aperte cognoscitur, cum altero oppositorum dato, oporteat dari & alterum. Ignis ergo raritas erit ultimæ densitati prædictorum mistorum respondens. Hic enim utpote spiritualis naturæ corporeis dimensionibus non addictus, ultra raritatem aëris corporalis protenditur, & sicut in suâ naturâ rarissimam possidet substantiam, & nulla sit major, ita in subjecto corporeo, ubi suas tantum ostendere vires potest, ultimæ ac extremæ densitatis est particeps, cùm scilicet liber & solutus ultimatè augetur, quam densitatem in mistione ac unitate aëri communicans, ipsum densari cogit eousque, ut gravitatem terræ multum superet, unde pondus extremum exurgit. Alterum adnotatione dignum est, quod sicut ignis duplex in mistis cognosci potest, ligatus alter, atque constrictus in penetralibus mistionis, alter liber atque solutus, qui non misti pars est essentialis, sed accidentaliter superveniens, postquam mistum ex terræ crassitie ac siccitatis beneficio terminatum est; ita duplex consimiliter intelligi debet in misto aër, alter qui pars est essentialis, cum reliquis omnium mistorum, & hic est, qui utpote igni sibi socio counitus, ejus participatione sese penetrando densitatem accidentalem ab igne recipit, unde mistorum pondus. Alter aër est liber, atque solutus qui inter corporis commisti particulas interponitur, à quo major minorve spongiositas eidem corpori contingit, & hic levitatem in misto producit; quod idem de aqua, &

terra debet intelligi, ac de aqua præsertim, quæ cum triplici diverso statu in suâ naturâ conspiciatur, sic pariter intra mistorum corpora reperiri sæpe animadvertitur, vel in specie vaporis, unde porositates, vel in specie liquoris, unde foraminula, vel in specie glaciei, unde in metallis liquabilitas ad ignem: vel congelatio cùm frigescunt, acquirunt. Terra verò tantum abest, ut misto pondus impertiat, ut potius illud impediat; cùm enim ex densitate promanet, terra verò ultra suam crassitiem incrassari nullatenus possit, fit ut quantò illius misto portio major commiscetur, tantò minus condensationi aptum redditur, unde levitas procedit major. Id enim solum terra efficit, ut condensatio in misto stabilis ac forma perenniter sine ipsa esse non posset, sed facile difflueret, ut in aqua glaciata perspicuum est, & in aëre violenter condensato, ut in subulo sclopetario, ejusmodi siquidem condensationes, quia terræ soliditate ac constrictione non ligantur, facillimè quoque diffluunt ac evanescunt.

Ex his cuilibet liquidò patere potest, quam clarior metallorum cognitio habeatur, quanta præsertim ad illorum pondus spectare videtur, ex ejus cognitione plurima summoperè utilia illucescunt, & potissimum in eorundem ponderis varietate, quam ex Gastonis Dulconis experimento in Apologia, quam adversus Thomam Erastum edidit subsequentem esse colligimus: in corporis enim pari mole invenitur argentum ac plumbum dimidio minus auro ponderare, ut si aurum sexaginta duo grana pendat, argentum plumbumque triginta sex ponderibus, æs triginta, hoc est, parte sexta minus argento, & duodecima auri stannum, ferrum atque chalybs, tertiam circiter

auri ponderis partem æquant. Argentum vero vivum, seu vulgi, seu hidrargyron auro sexta parte minus ponderat, ut si aurum sex uncias pendeat hidrargyron quinque tantum pendebit.

Ad id non minimum difficultatis simul & admirationis vulgari cognitione parit, quod cùm duo metalla, uti aurum & argentum in bilance ponderata æqualis ponderis in dupla corporali mole inveniatur, si aquæ eadem filo appensa immergantur, quod minus imo dimidium est in mole, in pondere majus percipitur; quod quidem non aliunde procedit, nisi quod cum metallum ideo mole majus altero sit, quod plus aëris interceptum habeat, intra suiipsius corporeitatem fit ut supra in aëre ponderis discrimen non afferat, sed sub aqua quod plus aëris habet, plus corporale pondus sustentando levitatem majorem inducat, ac proinde pro diversitate portionis aëris liberi, & non commisti, corpoream densitatem impedientis, diversitas ponderis sub aqua conspicitur, quæ supra observari minimè potest, cum elementa propriis locis nec graviteut nec levitent.

De Ductibilitate, Duritie & Mollitie.

CAPUT VI.

Ex præcedentibus concludi quoque poterit, quid de ductibilitate metallorum statuendum sit. Ductibilitatem verò intelligimus non extensionem quamcunque simpliciter, sed eam, quæ propriè metallorum est, & non aliorum; nihil enim est quod ita malleo extendi cum continuatione partium, sine partium in sese constipatione & condensatione pos-

sit, ut illa; cætera enim vel ictibus franguntur, vel condensantur, ita ut difficulter postea dilatari possint, vel instrumento percutienti nimis cedunt ad similitudinem aquæ, cùm aliquid in eam infigitur, quod idem in aëre concipi potest, partes enim cedendo immisso corpori ad latera confluunt foveamque aperiunt.

Hanc verò proprietatem in simplicibus elementis non advertimus; terra enim ob duritiem sic duci nequit, nec aër propter nimiam ipsius fluxibilitatem, nec aqua, sive in similitudine terræ glaciata, aut aëris vaporosa reperiatur, sive sub tertio statu liquiditatis nimis fluxilis nec sibi consistentis. Quamobrem solius misti passio est. Inter hæc autem animalia vel ipsorum partes ductibilitatem non habent, quamvis cera videatur aliquatenus metallicam ductibilitatem æmulari, sed hæc facilè percutienti adhæret, faciliterque frangitur, quod metallis non accidit: stirpium verò nulla ductilis observatur. Inter subterranea nullum, sive ea lapides sint, sive mineralia, sive media dicta, quanquam lutum ductibilitatis imaginem præ se fert, at in multis distat, à metallicâ ductibilitate, quare multa necesse est ad metallicam ductibilitatem concurrere.

Terra enim primò requiritur, ut cæteris elementis consistentiam, ne diffluant, præbeat, deinde aër, ut suâ expansione terræ atque aquæ in metallis glaciatæ duritiem moderetur & mollitiem inducat, sine qua duci minimè possent, Aqua enim in metallis fluida non est, sed ex frigiditate glaciatur, ideoque per ignem moderatum mollescunt, Multò minus speciе vaporis, nisi aëri commisceatur, tunc autem aëris naturam induit. Postremò igitur aër necessarius est,

non ille quidem, qui quarta pars est elementalium substantiarum, ad mistionem concurrentium; sed qui sive purus, sive aqueo vapori commistus inter corporeas particulas metallorum interponitur, unde spongiositatem ac opacitatem oriri superiori capite ostendimus, alioquin si particulæ ita simul confluant, ut ad extremam unitatem perveniant, mistum diaphanum redditur, & cum opacitas ductibilitatem amittit, ut in vitro, gemmis, ac elixire prædicto succedit.

Ex hoc aëre intercluso procedit, ut cum malleo metallum percutitur, ex violentia ultra naturæ debitum condensetur, metallumque si mallearioni reddatur ineptum, crudum vocant artifices, ideoque necesse est illud ad ignem remitti ut iterum rarescat, prioremque suam naturalem ductibilitatem recuperet.

Ex quibus liquet ductibilitatem requirere terræ quantitatem mediocrem, si enim multùm exuperet, duritiem inducit, ut in ferro conspicitur, quod non ita ut reliqua ductibile apparet, ob terræ super abundantiam metallum nimis fluidum redditur, nec erit malleabile, ut hidrargyron, in quo patet aquam supra terram dominari ideoque malleo protrahi nequit.

Ex quo notandum est obiter ductibilitatem non ita esse propriam metallorum passionem, ut in eâ formalis ratio ipsorum consistere judicetur, alioquin argentum vivum metallum non esset, quod falsum est, eo quod essentialis ratio specierum ex uno accidenti non est accipienda, sed ex pluribus & principalibus illis generi convenientibus, unde fit, ut si quid occurrat cuidam etiam ignaro, statim dignoscere valeat, num illud in genere animalium, aut vegetabiliũ,

aut fossilium, metallorumve sit reponendum, aut minimè ex accidentium scilicet plurium sindrome formales rationes, si sint ignotæ colligere oportet, non autem ex unico. Quare cùm hidrargyron in pluribus cum metallis cæteris conveniat, quamvis ductile non est, à metallorum numero jure secludi dedecet. Non inconveniens tamen erit asserere specificam metalli differentiam à cæteris subterraneis ductibilitatem esse, utpote illorum proprium & inseparabile, nec obstat, quod de hidrargyro dicitur; Hoc enim faciliter per artem ductile redditur, ut reliqua, & suo quoque modo ductile fit; licet enim malleo duci nequeat ob liquiditatem; ducitur tamen suo modo non minus, quam cætera leviori contactu quod satis est, alioquin nec plumbum ductile diceretur respectu durioris ferri, quod valde difficiliùs extenditur. Ductibilitas enim metallica est extensio per rem comprimentem, sine interioris interpositi aëris exclusione, & hæc ipsa est in hidrargyro.

Cùm autem ductibilitas accidens sit separabile, fit ut hinc plus minusve metallis insit, quoniam singula suam ductibilitatem possident, aurum cæteris majorem, post hoc argentum, deinde cuprum, hoc sequitur ferrum & ultimò stannum & plumbum.

In metallis autem, sicut & in cæteris duplex observatur durities, altera quæ ex abundantia terræ procedit, altera ex coagulatione mistionis omnium elementorum. Hoc autem manifestum est, quia terra ex propriâ naturâ duritiem habet, ideoque duritiem misto confert. Aqua vero ex coagulatione duritiem acquirit, ut quando glaciatur, hanc tamen duritiem stabilem non esse liquet, cùm tantum terræ sibi adjun-

junctum non habeat, quantum alioqui requireretur ad stabilem permanentiam, utraque durities hæc in metallis observatur; in ferro etenim durities major, quam in auro, non quia majorem coagulationem sit nactum, sed ex majori terræ abundantia, aurum vero majorem coagulationem ex meliori mistione habuit, ideoque majorem densitatem, quam ferrum, non majorem præ se fert duritiem.

Mollities autem in metallis ex opposita ratione duplex erit, altera quæ terræ paucitati accepta referri debet, altera in debiliori coagulatione, sicut in plumbo & hidrargyro, cujus mollities aquæ non est tribuenda, sed debiliori coagulationi: aqua enim in triplici statu seu forma conspicitur glaciata, fluida & vaporosa. Certum est autem in metallis sub specie liquiditatis reperiri minimè posse, quoniam ex magna eorum frigiditate necesse est aquam congelari, ac proinde cùm ad ignem apponuntur, liquescunt, quod proprium est glaciei, si vero sub specie liquida forent in ipsis per ignem remota glaciatione non liquarentur; sed ad similitudinem aquæ fluidæ in vaporem magnoperè extensum ac dilatatum verterentur, quod in metallis non observatur; hæc enim nihil aut modicè ad ignem dilatari observamus, & licet in argento vivo ad ignem non ita clarè liquefactionem intueamur, nihilominus & ipsum pariter suam cum cæteris habet, quæ cognitu ignaris est difficilis, eo quod fluiditatem habeat naturalem ex liquefactione aquæ glaciatæ minimè procedentem, nam in ipso sic fluido non minus aqua glaciatur, quam in cæteris omnibus.

Mollities ergo hidrargyri non ex aquæ liquiditate provenit, quæ in ipso frigidissimo esse nequit, nec ex

debili mistione sicut in luto tenello, fortissimam enim habet mistionem, quod ex difficili ejusdem dissolutione innotescit, sed ex mediocri coagulatione, quod ex paucitate terræ contingit; hæc enim respectu aëris copiosissimi,& aquæ majori portione, quam terræ portio sit; aër enim cum aquâ ad ipsius actualem fluiditatem concurrit,ideoque sulphur,quamvis aër ferè totum sit,quia tamen aquam tantam non habet, ut terram eliquet, propterea siccissimum apparet,alioquin fluidum esset,ut oleum naptha,bitumen liquidum, aliaque id genus quam plurima, quæ tametsi aërea maximè sint ob terræ respectũ aquei elementi paucitatem fluida plus minusve remanserunt.

Ex his colligitur aquam in metallis sub vaporosâ formâ haud posse concludi, quoniam si sub specie liquoris non est, multò minus sub forma vaporis erit, nam si liquida in illis reperirentur per ignem, non ad speciem liquidam transirent, sed ad vaporosam; & hinc quam maximè rarescerent cum periculo dissolutionis elementorum; non inconveniens tamen videtur aliquid vaporosi aëris intercludi inter ipsorum corporeitatem: aër enim qui in ipsorum compositione interponitur ita sincerus esse nequit, quin aliquid aquæ admistæ non habeat.

Patet itidem aërem ad metallorum mollitiem plurimùm facere,cùm enim ex terrâ, quæ naturaliter dura est, nec ex aqua glaciata, quæ quandam etiam præ se fert duritiem, non ex eadem liquida, quæ illic esse nequit, exoriatur, reliquum est, ut ex aëre vaporoso,vel ex aëreo vapore mollities proficiscatur.

Cùm vero aër in metallis duplici modo insit, uti dictum est, aut ligatus cum reliquis, aut liber interpositus,ex hoc duritiem potius,quam mollitiem procedere

cedere rationi consonum est; si enim hic nimis densetur, duritiem manifestam ostendit, ut in pila majori, aut utre vento repleto, nihilominus metallicam ductibilitatem plurimùm promovet: dum enim corpus metallicum ictibus malleorum percutitur, non sinit particulas nimium una cohærere, sed veluti suspensas manere cogit, ideoque ad latera expanditur sine condensatione aut saltem parva, quæ cruditatem artificibus inducit, quam etiam facile, dum metallum igni apponunt, aëremque prædictum ex percussionum violentia condensatum, iterum rarefactum tollunt.

Ex eodem aëre interposito, ex quo jam diximus opacitatem oriri, & sonum etiam magis minusque sonorum progigni certum est; hinc argentum tinnulum est, aurum verò minimè; majorem enim hoc, quam illud densitatem obtinet. Ita pariter & plumbum, quia densius est quam stannum & ferrum, sonorum non est; Æs vero si stanno admisceatur, refractariam quandam misturam parit, ideoque magis resonat, quam si ambo singillatim separata forent. Ad sonum tamen edendum diversimodè vehementem, ac varium, aër triplici ratione concurrit, ambiens videlicet intra cavitatem figuræ clausus, & qui inter metallici corporis substantiam interponitur, uti dictum est, à quibus omnibus soni varietas enascitur. At nos hic eam tantùm recensuimus, quæ ad metallicæ naturæ cognitionem faciliorem aditum aperire posse judicavimus, atque hæc de metallorum accidentibus dicta sufficiant.

FINIS LIBRI SECUNDI.

LIBER III.

De Metallis in Speciali.

De Differentiis Metallorum.

CAPUT PRIMUM.

CUm peractum jam sit de his quæ ad metallorum essentiam in primo Libro, & in Secundo, quæ ad eorundem accidentia spectare visa sunt, jam reliquum est, ut in hoc tertio tractentur species ac differentiæ particulares illorum ut sic omnis naturæ metallicæ disquisitio compleatur: antequam vero de singulis speciebus disseramus, necesse est quæstionem discutere de metallorum differentiis, num scilicet ea differant essentiali ratione, vel tantummodo ex accidenti, eo quod ex utraque parte sint auctores celebriores quamvis Albertus, qui ut mea fert opinio cæteris eruditior, clare concludat metalla differre invicem ratione propriæ essentiæ ac interioris naturæ.

Ex opposito tamen sunt alii, qui velint metallorum discrimen ex accidentali quadam imperfecta digestione contingere, seu ex recrementis in eorum generatione illis advenientibus in subterraneis locis, pro quorum excrementorum diversitate diversas metallorum species oriri putarunt.

Hujus sententiæ Geber quoque, qui Magister magistro-

giſtrorum in Chemicis diſciplinis ſæpius dictus eſt ab Arnoldo Villanovano, & aliis, eo quod clarè affirmet metallorum excrementa accidentaliter ſuperveniſſe, ideoque ab illis ſeparabilia eſſe, quoniam accidentium ſeparatio non eſt impoſſibilis.

At falluntur maximè qui Gebrum alioquin doctiſſimum in tali erroneâ fuiſſe ſententiâ dictitant, eo quod ipſe arcanam Chemicæ operationem ſub talibus loquutionibus miſticis occultare nitatur, quare de Chemicis metallis, non de vulgaribus intellexit.

Hanc autem quæſtionem acrius ventilare expedit; licet enim primâ fronte magni momenti non eſſe credatur, nihilominus aliud quid inde inferri queat non mediocris, imò maximæ utilitatis, ſi alterutro modo accipiatur, ut ſequenti capite demonſtrabitur.

Inter eos autem, qui apertè aſſeruerunt metallorum ſpeciem eſſentialem unicam tantum eſſe, auream videlicet, Caliſtenes fuit apud Albertum, qui opinatus eſt metalla ex accidenti ſolum differre, natura enim ad aurum ſolum tendebat, at ex debili, vel nimis vehementi calore aureum finem non attigiſſe, & ex commiſtione rei auri puritatem fœdantis, unde finalis perfectionis progreſſus inhibeatur. Sic ergo ſolum aurum perfectam metallicam ſpeciem conſtituet, cætera inferiora metalla erunt velut auri rudimenta, fructuſque vel maturitatem tranſgreſſi vel ad illam nondum accedentes.

Probat autem primò, quia quæ unicam communem habent materiam proximam, unumque commiſtionis modum unicam habebunt eſſentiam, nec poteſt ex iiſdem, & uno modo commiſtum pluribus

ſecun-

secundum speciem differentibus esse conveniens; hujusmodi verò esse metalla omnia liquet cum eorum commistio sit ex subtili terreo sulphureo, & ex radicali aqueo, quare omnia erunt species una.

Secundò experimento constat metalla inferiora fuisse mutata sæpius per lapidem Chysopæjum, quod esse minimè posset, si specie differrent essentiali, cum speciem in speciem transmutare sit impossibile.

Tertiò nulla potest assignari differentia eorum essentialis sed solum accidentalis, uti sunt color, odor, pondus, aliaque superiori Libro enarrata. Igitur metalla accidentaliter tantum distabunt ab invicem. Atque hæc sunt rationes potiores, quibus hæc eorum sententia innititur: at ejus oppositum sustinet Albertus, cum quo & nos constanter consentientes dicimus: metalla invicem vi propriè essentiæ & & interioris specificè naturæ differre quod sic probatur.

Primò ea quæ determinato numero stabilique natura perpetua videntur accidentaliter differre nequeunt; at ita sunt metalla, quoniam sive ea septem vel plura constituantur, nunquam numerum ejusmodi, ac naturæ varietatem proferunt, quod in accidentalibus impossibile est. Hæc enim diversissimis gradibus secundum magis aut minus augentur, uti patet in albedine figura cæterisque omnibus. Quare.

Secundò quo plures sunt causæ differentiarum accidentalium, eo magis debet etiam multiplicari numerus, & modus subjectorum, ergo cum metallorum differentiæ sint ex debilitate, vel vehementiâ caloris, & ex commistione elementorum, clarè pa-

tet

tet numerum debere penè esse infinitum, quia pro majori aut minori calore, ac excrementorum mistione & pro variâ excrementorum specie & quantitate, ac proportione cum calore, aliisque modis consimilibus, metallorum formæ deberent esse innumeræ, præter dictam superius instabilitatem, quod tamen absurdissimum esse, nemo non videt.

Tertiò Elixir argentificum, quo & adversarii metalla inferiora in argentum mutare concedunt, magis differt ab argento, quàm argentum ab auro, quo uno tantum gradu distat, eo quòd nihil transmutare potest. At Elixir prædictum multa pondera imperfectioris metalli in argentum transmutat attamen nunquam est aurum. Sed quâcunque perfectione auctum fuerit, nunquam argenteitatis lineam transgreditur, ergo ex majori vel minori perfectione metalli ejusdem differentia non pendebit, & consequenter non ex accidenti.

Quartò, Ea quæ differunt secundum omnes proprietates & accidentia & passiones, essentialiter, & intrinseca natura rerum differre necesse est: at hujusmodi sunt metalla, quæ omnibus & universis prædictis invicem discrepant, utpote fixione liquefactione, pondere, colore, sapore, odore, splendore, sonitu ductibilitate, duritie, examine, &c. ergo.

Quintò, Essentialis ratio, in quâ specifica rerum differentia consistit in rebus homogeneis, quæ nec generantur, nec nutriuntur, ut animalia & plantæ aliunde cognosci nequit, nisi ex diversitate passionum quibus subjiciuntur in operibus actis; at metalla singula tales singulas possident affectiones, ut operantibus in ea liquidò constat, ergo essentialiter differunt.

Sextò, si metallum per accidens ab alio differret, ab il-

ab illo penetrari non posset, uti fit sine accidentis mutatione, quod tamen non accidit; utrumque enim quamvis sensu optimè mistum videatur, iterum seorsim disgregatur sine accidentium mutatione.

Possent etiam & alia adduci idem probantia; at in re tam manifesta inaniter videri posset ulterius divagari cùm præsertim nullum afferri possit argumentum, quo contrarium credere cogamur; quæ enim superius adducta sunt, vel afferri possunt, nullius prorsus momenti sunt, quod signum evidens est ejus sententiæ falsitatis.

Cùm enim dicunt primò unicam, communem, proximam materiam habere metalla, unicumque mistionis modum, rationem nimis universalem promunt: Animalia etenim cuncta, & vegetantia consimilem habent mistionem, eandemque materiam, quæ vel remota est, & sunt elementa, in quibus cuncta mista conveniunt, vel proxima & immediata, & in hac species plures conveniunt, & in eadem idem reperitur discrimen essentiale, quia etiamsi animalia fiunt ex carne, ac stirpes è ligno; caro tamen à carne, & lignum à ligno non minus differt, quam materia metalli à metallo; si quis enim crederet materiam aliquam præexistere proximam, utpote argentum vivum metallis omnibus commune, ex quo illa componerentur, maxime deciperetur, ut suprà probatum est, cùm de materia loquebamur. Cùm igitur animalia sicut & stirpes simili ratione generentur, nutriantur atque communem materiam subjectam possideant, & nihilominus non per accidens, sed per essentialem naturam discrimentur, pari ratione de metallis concludendum erit.

Ad secundum responsio patet ex cap. 12. lib. 1. præsentis

ſentis hujuſce Operis, & ex cap. ſeq. quamvis enim metalla ſpecie differant, & ut ſic transmutari nequeant; ratione vero ſeminalis potentiæ transmutantis poteſt unum in aliud commutari, ſicut animal transmutat in ſeipſum aliud in nutritione, per quam generatur etiam, & ſemen ex eadem materia, unde corpus recentis fœtus conflatur; quod idem ſuccedit in plantis, cùm ex corrupta planta ſibi nutrimentum aggregat planta, unde augeatur fructus, fœtus, & ſemina edat; ita pariter & metallum deſtrui debet virtute alterius potentioris, cui virtus ſeminalis ita ſit aucta, ut in ſe ſuamque ſubſtantiam metallum transmutandum vertere poſſit, & qui per aliam viam procedere nititur, inſipienter hallucinatur. Quare cùm metallum dicitur eſſe in aliud mutatum, reſpondemus id non probare eorum differentiam eſſentialem eſſe, unicâ ſiquidem tantùm ratione, uti dictum eſt: quod ſi per accidens metalla diſtarent, innumeris fere modis invicem transmutarentur; quod tamen experimento, quidquid nonnulli jactent, non reſpondere conſtat.

Ad Tertium reſpondemus rerum eſſentias & accidentia tantummodo inveſtigari cum ergo omnia hæc in metallis quamplurimum differant, eorum eſſentiale diſcrimen oſtendunt. Si vero uno tantummodo vel altero accidente differrent, & magis principalibus minimè, inde ſpecificum diſcrimen interea inferri non deceret: Sic enim & ſæpe ejuſdem ſpeciei animantia, ſicut & plantæ in unico vel altero accidente diſtant, at cùm in cæteris majoris momenti conſentiant, jure conſimilis ſpeciei judicantur: Metalla ergo non in uno vel altero ſic mutuò diſſonant, ſed in omnibus, ideoque ſi aurum eſſet, paulò plus,

 minus-

minusve alio coloratum, tunc ea accidentaliter differre jure optimo dicuntur.

Verum multo magis discrepant invicem metalla, quam stirpes, & animantia; in his enim sive generationem sive nutritionem, instrumenta, modum, passiones & materiam intueamur, quam maximè convenire speciem cum specie observabimus. Cùm igitur metalla longius inter se distent, quam prædicta, quidni jure inferre possumus essentialem & specificam interea differentiam? Exemplo sit canis & ovis, utrumque carneam habet materiam ex fluido semine similibus circumstantiis præparato, generationis initia suscipit in utero matris, ibique similem auctionis progressum, & postquam in luce editum est, materno lacte pascitur, donec mediocrem cibum sibi suo nutu paret, illumque similibus instrumentis, modis & ordine conficiat, aliaque quamplurima convenientiæ signa manifesta, cùm interim nemo sit, qui duo illa specifice inter se differre non intelligat; metalla vero quæ in omnibus ac singulis proprietatibus plurimùm inter se dissonant, solum accidentaliter differre, nulla prorsus ratio dictare poterit:

Cæterum si petatur, in quonam stet essentialis ratio ac specifica differentia metallorum, nostra orthophysicorum principia, dicimus, tractationem hanc non hujus loci propriam esse, sed ad Physicam pertinere; ideoque & illic à nobis discussa sufficienter est. Breviter autem hic eandem repetere non gravabimur. Cùm ergo rerum omnium essentia juxta traditam doctrinam in seminis potestate consistat, hæc eadem vis erit, quæ metallorum species distinguit; semen autem intelligimus non ipsius corpus, quod inchoatum mistum est, sed ipsius interiorem spiri-

tua-

tualem substantiam, quæ ab astris, luce, seu igne & aëre veluti vehiculo in hæc inferiora deportatur, ibique suis circumstantiis circumscripta corpus, in quo habitet, sibi cudit; vis autem illa ne fluida ac inordinata vagans erraret à Creatore in creationis initio, seminibus & spermatibus coercita non ex unâ substantiâ spirituali; sed ex pluribus, uti corpus ex diversis elementis ob necessitatem conglomerata. Et hinc rerum propagatio perpetuo ordine & modo procedit.

Metalla verò non ex superioribus astris; sed ex Planetis singularibus gignuntur, ideoque nec semine opus habuere sed ex ipsomet spiritu, immediatè in fodinis illorum defluxu proveniunt, quamvis & spiritus cœlicus Planetarum aliquam circumscriptionem suscipiat ex diversitate circumstantiarum quæ speciem invertere nequeunt, sed bene aliquatenus immutare ut hinc metallorum abortus, monstra, & fœtus imperfectiores enascantur.

Quod idem ex debilioribus astris singulis Planetis adjacentibus originem trahere non est à ratione alienum existimare, quamvis ejusmodi Planetæ non sint in omnibus hactenus ob defectum forsan instrumentorum observati, ut in Jove stellæ mediceæ 4. à Galileo inventore sic dictæ, & iu Saturno duæ, quæ cùm simul tertio astro couniuntur Ovalem figuram reddunt.

Pro numero igitur Planetarum totidem metalla gignuntur, quinimò & ab iisdem nomina sortita sunt; ut aurum à Sole, argentum à Lunâ, cuprum vel æs à Venere, stannum à Jove, plumbum à Saturno, ferrum à Marte, & argentum vivum à Mercurio, ideoque aurum Sol dicitur, argentum Luna, & sic de reli-

fit, ut illa; cætera enim vel ictibus franguntur, vel condensantur, ita ut difficulter postea dilatari possint, vel instrumento percutienti nimis cedunt ad similitudinem aquæ, cùm aliquid in eam infigitur, quod idem in aëre concipi potest, partes enim cedendo immisso corpori ad latera confluunt foveamque aperiunt.

Hanc verò proprietatem in simplicibus elementis non advertimus; terra enim ob duritiem sic duci nequit, nec aër propter nimiam ipsius fluxibilitatem, nec aqua, sive in similitudine terræ glaciata, aut aëris vaporosa reperiatur, sive sub tertio statu liquiditatis nimis fluxilis nec sibi consistentis. Quamobrem solius misti passio est. Inter hæc autem animalia vel ipsorum partes ductibilitatem non habent, quamvis cera videatur aliquatenus metallicam ductibilitatem æmulari, sed hæc facilè percutienti adhæret, faciliterque frangitur, quod metallis non accidit; stirpium verò nulla ductilis observatur. Inter subterranea nullum, sive ea lapides sint, sive mineralia, sive media dicta, quanquam lutum ductibilitatis imaginem præ se fert, at in multis distat, à metallicâ ductibilitate, quare multa necesse est ad metallicam ductibilitatem concurrere.

Terra enim primò requiritur, ut cæteris elementis consistentiam, ne diffluant, præbeat, deinde aër, ut suâ expansione terræ atque aquæ in metallis glaciatæ duritiem moderetur & mollitiem inducat, sine qua duci minimè possent, Aqua enim in metallis fluida non est, sed ex frigiditate glaciatur, ideoque per ignem moderatum mollescunt. Multò minus specie vaporis, nisi aëri commisceatur, tunc autem aëris naturam induit. Postremò igitur aër necessarius est, non

non ille quidem, qui quarta pars est elementalium substantiarum, ad mistionem concurrentium; sed qui sive purus, sive aqueo vapori commistus inter corporeas particulas metallorum interponitur, unde spongiositatem ac opacitatem oriri superiori capite ostendimus, alioquin si particulæ ita simul confluant, ut ad extremam unitatem perveniant, mistum diaphanum redditur, & cum opacitas ductibilitatem amittit, ut in vitro, gemmis, ac elixire prædicto succedit.

Ex hoc aëre intercluso procedit, ut cum malleo metallum percutitur, ex violentia ultra naturæ debitum condensetur, metallumque si malleationi reddatur ineptum, crudum vocant artifices, ideoque necesse est illud ad ignem remitti ut iterum rarescat, prioremque suam naturalem ductibilitatem recuperet.

Ex quibus liquet ductibilitatem requirere terræ quantitatem mediocrem, si enim multùm exuperet, duritiem inducit, ut in ferro conspicitur, quod non ita ut reliqua ductibile apparet, ob terræ super abundantiam metallum nimis fluidum redditur, nec erit malleabile, ut hidrargyron, in quo patet aquam supra terram dominari ideoque malleo protrahi nequit.

Ex quo notandum est obiter ductibilitatem non ita esse propriam metallorum passionem, ut in eâ formalis ratio ipsorum consistere judicetur, alioquin argentum vivum metallum non esset, quod falsum est, eo quod essentialis ratio specierum ex uno accidenti non est accipienda, sed ex pluribus & principalibus illis generi convenientibus, unde fit, ut si quid occurrat cuidam etiam ignaro, statim dignoscere valeat, num illud in genere animalium, aut vegetabiliũ,

aut fossilium, metallorumve sit reponendum, aut minimè ex accidentium scilicet plurium sindrome formales rationes, si sint ignotæ colligere oportet, non autem ex unico. Quare cùm hidrargyron in pluribus cum metallis cæteris conveniat, quamvis ductile non est, à metallorum numero jure secludi dedecet. Non inconveniens tamen erit asserere specificam metalli differentiam à cæteris subterraneis ductibilitatem esse, utpote illorum proprium & inseparabile, nec obstat, quod de hidrargyro dicitur; Hoc enim faciliter per artem ductile redditur, ut reliqua, & suo quoque modo ductile fit; licet enim malleo duci nequeat ob liquiditatem; ducitur tamen suo modo non minus, quam cætera leviori contactu quod satis est, alioquin nec plumbum ductile diceretur respectu durioris ferri, quod valde difficiliùs extenditur. Ductibilitas enim metallica est extensio per rem comprimentem, sine interioris interpositi aëris exclusione, & hæc ipsa est in hidrargyro.

Cùm autem ductibilitas accidens sit separabile, fit ut hinc plus minusve metallis insit, quoniam singula suam ductibilitatem possident, aurum cæteris majorem, post hoc argentum, deinde cuprum, hoc sequitur ferrum & ultimò stannum & plumbum.

In metallis autem, sicut & in cæteris duplex observatur durities, altera quæ ex abundantia terræ procedit, altera ex coagulatione mistionis omnium elementorum. Hoc autem manifestum est, quia terra ex propriâ naturâ duritiem habet, ideoque duritiem misto confert. Aqua vero ex coagulatione duritiem acquirit, ut quando glaciatur, hanc tamen duritiem stabilem non esse liquet, cùm tantum terræ sibi ad-

jun-

junctum non habeat, quantum alioqui requireretur ad stabilem permanentiam, utraque durities hæc in metallis observatur; in ferro etenim durities major, quam in auro, non quia majorem coagulationem sit nactum, sed ex majori terræ abundantia, aurum vero majorem coagulationem ex meliori mistione habuit, ideoque majorem densitatem, quam ferrum, non majorem præ se fert duritiem.

Mollities autem in metallis ex opposita ratione duplex erit, altera quæ terræ paucitati accepta referri debet, altera in debiliori coagulatione, sicut in plumbo & hidrargyro, cujus mollities aquæ non est tribuenda, sed debiliori coagulationi: aqua enim in triplici statu seu forma conspicitur glaciata, fluida & vaporosa. Certum est autem in metallis sub specie liquiditatis reperiri minimè posse, quoniam ex magna eorum frigiditate necesse est aquam congelari, ac proinde cùm ad ignem apponuntur, liquescunt, quod proprium est glaciei, si vero sub specie liquida foret in ipsis per ignem remota glaciatione non liquarentur, sed ad similitudinem aquæ fluidæ in vaporem magnoperè extensum ac dilatatum verterentur, quod in metallis non observatur; hæc enim nihil aut modicè ad ignem dilatari observamus, & licet in argento vivo ad ignem non ita clarè liquefactionem intueamur, nihilominus & ipsum pariter suam cum cæteris habet, quæ cognitu ignaris est difficilis, eo quod fluiditatem habeat naturalem ex liquefactione aquæ glaciatæ minimè procedentem, nam in ipso sic fluido non minus aqua glaciatur, quam in cæteris omnibus.

Mollities ergo hidrargyri non ex aquæ liquiditate provenit, quæ in ipso frigidissimo esse nequit, nec ex

debili mistione sicut in luto tenello, fortissimam e-nim habet mistionem, quod ex difficili ejusdem dissolutione innotescit, sed ex mediocri coagulatione, quod ex paucitate terræ contingit; hæc enim respectu aëris copiosissimi, & aquæ majori portione, quam terræ portio sit; aër enim cum aquâ ad ipsius actualem fluiditatem concurrit, ideoque sulphur, quamvis aër ferè totum sit, quia tamen aquam tantam non habet, ut terram eliquet, propterea siccissimum apparet, alioquin fluidum esset, ut oleum naptha, bitumen liquidum, aliaque id genus quam plurima, quæ tametsi aërea maximè sint ob terræ respectû aquei elementi paucitatem fluida plus minusve remanserunt.

Ex his colligitur aquam in metallis sub vaporosâ formâ haud posse concludi, quoniam si sub specie liquoris non est, multò minus sub forma vaporis erit, nam si liquida in illis reperirentur per ignem, non ad speciem liquidam transirent, sed ad vaporosam; & hinc quam maximè rarescerent cum periculo dissolutionis elementorum; non inconveniens tamen videtur aliquid vaporosi aëris intercludi inter ipsorum corporeitatem: aër enim qui in ipsorum compositione interponitur ita sincerus esse nequit, quin aliquid aquæ admistæ non habeat.

Patet itidem aërem ad metallorum mollitiem plurimùm facere, cùm enim ex terrâ, quæ naturaliter dura est, nec ex aqua glaciata, quæ quandam etiam præ se fert duritiem, non ex eadem liquida, quæ illic esse nequit, exoriatur, reliquum est, ut ex aëre vaporoso, vel ex aëreo vapore mollities proficiscatur.

Cùm vero aër in metallis duplici modo insit, uti dictum est, aut ligatus cum reliquis, aut liber interpositus, ex hoc durities potius, quam mollitiem procedere

cedere rationi consonum est; si enim hic nimis densetur, duritiem manifestam ostendit, ut in pila majori, aut utre vento repleto, nihilominus metallicam ductibilitatem plurimùm promovet: dum enim corpus metallicum ictibus malleorum percutitur, non sinit particulas nimium una cohærere, sed veluti suspensas manere cogit, ideoque ad latera expanditur sine condensatione aut saltem parva, quæ cruditatem artificibus inducit, quam etiam facile, dum metallum igni apponunt, aëremque prædictum ex percussionum violentia condensatum, iterum rarefactum tollunt.

Ex eodem aëre interposito, ex quo jam diximus opacitatem oriri, & sonum etiam magis minusque sonorum progigni certum est; hinc argentum tinnulum est, aurum verò minimè; majorem enim hoc, quam illud densitatem obtinet. Ita pariter & plumbum, quia densius est quam stannum & ferrum, sonorum non est; Æs vero si stanno admisceatur, refractariam quandam misturam parit, ideoque magis resonat, quam si ambo singillatim separata forent. Ad sonum tamen edendum diversimodè vehementem, ac varium, aër triplici ratione concurrit, ambiens videlicet intra cavitatem figuræ clausus, & qui inter metallici corporis substantiam interponitur, uti dictum est, à quibus omnibus soni varietas enascitur. At nos hic eam tantùm recensuimus, quæ ad metallicæ naturæ cognitionem faciliorem aditum aperire posse judicavimus, atque hæc de metallorum accidentibus dicta sufficiant.

FINIS LIBRI SECUNDI.

LIBER

LIBER III.

De Metallis in Speciali.

De Differentiis Metallorum.

CAPUT PRIMUM.

CUm peractum jam ſit de his quæ ad metallorum eſſentiam in primo Libro, & in Secundo, quæ ad eorundem accidentia ſpectare viſa ſunt, jam reliquum eſt, ut in hoc tertio tractentur ſpecies ac differentiæ particulares illorum ut ſic omnis naturæ metallicæ diſquiſitio compleatur: antequam vero de ſingulis ſpeciebus differamus, neceſſe eſt quæſtionem diſcutere de metallorum differentiis, num ſcilicet ea differant eſſentiali ratione, vel tantummodo ex accidenti, eo quod ex utraque parte ſint auctores celebriores quamvis Albertus, qui ut mea fert opinio cæteris eruditior, clare concludat metalla differre invicem ratione propriæ eſſentiæ ac interioris naturæ.

Ex oppoſito tamen ſunt alii, qui velint metallorum diſcrimen ex accidentali quadam imperfecta digeſtione contingere, ſeu ex recrementis in eorum generatione illis advenientibus in ſubterraneis locis, pro quorum excrementorum diverſitate diverſas metallorum ſpecies oriri putarunt.

Hujus ſententiæ Geber quoque, qui Magiſter magiſtro-

giftrorum in Chemicis disciplinis sæpius dictus est ab Arnoldo Villanovano,& aliis,eo quod clarè affirmet metallorum excrementa accidentaliter supervenisse, ideoque ab illis separabilia esse, quoniam accidentium separatio non est impossibilis.

At falluntur maximè qui Gebrum alioquin doctissimum in tali erroneâ fuisse sententiâ dictitant, eo quod ipse arcanam Chemicæ operationem sub talibus loquutionibus misticis occultare nitatur, quare de Chemicis metallis,non de vulgaribus intellexit.

Hanc autem quæstionem acrius ventilare expedit;licet enim primâ fronte magni momenti non esse videatur, nihilominus aliud quid inde inferri queat non mediocris, imò maximæ utilitatis, si alterutro modo accipiatur, ut sequenti capite demonstrabitur.

Inter eos autem, qui apertè asseruerunt metallorum speciem essentialem unicam tantum esse, aurem videlicet, Calistenes fuit apud Albertum, qui opinatus est metalla ex accidenti solum differre, naturam enim ad aurum solum tendebat, at ex debili, vel nimis vehementi calore aureum finem non attigisse, ex commistione rei auri puritatem fœdantis,unde illis perfectionis progressus inhibeatur. Sic ergo cum aurum perfectam metallicam speciem constituat, cætera inferiora metalla erunt velut auri rudimenta, fructusque vel maturitatem transgressi vel ad eam nondum accedentes.

Probat autem primò, quia quæ unicam communem habent materiam proximam, unumque communionis modum unicam habebunt essentiam, nec est ex iisdem, & uno modo commistum pluribus

secun-

secundum speciem differentibus esse conveniens, hujusmodi verò esse metalla omnia liquet cum eorum commistio sit ex subtili terreo sulphureo, & ex radicali aqueo, quare omnia erunt species una.

Secundò experimento constat metalla inferiora fuisse mutata sæpius per lapidem Chysopæjum, quod esse minimè posset, si specie differrent essentiali, cum speciem in speciem transmutare sit impossibile.

Tertiò nulla potest assignari differentia eorum essentialis sed solum accidentalis, uti sunt color, odor, pondus, aliaque superiori Libro enarrata. Igitur metalla accidentaliter tantum distabunt ab invicem. Atque hæc sunt rationes potiores, quibus hæc eorum sententia innititur: at ejus oppositum sustinet Albertus, cum quo & nos constanter consentientes dicimus: metalla invicem vi propriè essentiæ & & interioris specificè naturæ differre quod sic probatur.

Primò ea quæ determinato numero stabilique natura perpetua videntur accidentaliter differre nequeunt; at ita sunt metalla, quoniam sive ea septem vel plura constituantur, nunquam numerum ejusmodi, ac naturæ varietatem proferunt, quod in accidentalibus impossibile est. Hæc enim diversissimis gradibus secundum magis aut minus augentur, uti patet in albedine figura cæterisque omnibus. Quare.

Secundò quo plures sunt causæ differentiarum accidentalium, eo magis debet etiam multiplicari numerus, & modus subjectorum, ergo cum metallorum differentiæ sint ex debilitate, vel vehementiâ caloris, & ex commistione elementorum, clarè pa-

tet

tet numerum debere penè esse infinitum, quia pro majori aut minori caloie, ac excrementorum mistione & pro variâ excrementorum specie & quantitate, ac proportione cum calore, aliisque modis consimilibus, metallorum formæ deberent esse innumeræ, præter dictam superius instabilitatem, quod tamen absurdissimum esse, nemo non videt.

Tertiò Elixir argentificum, [quo & adversarii metalla inferiora in argentum mutare concedunt, magis differt ab argento, quàm argentum ab auro, quo uno tantum gradu distat, eo quod nihil transmutare potest. At Elixir prædictum multa pondera imperfectioris metalli in argentum transmutat attamen nunquam est aurum. Sed quâcunque perfectione auctum fuerit, nunquam argenteitatis lineam transgreditur, ergo ex majori vel minori perfectione metalli ejusdem differentia non pendebit, & consequenter non ex accidenti,

Quartò, Ea quæ differunt secundum omnes proprietates & accidentia & passiones, essentialiter, & intrinseca natura rerum differre necesse est: at hujusmodi sunt metalla, quæ omnibus & universis prædictis invicem discrepant, utpote fixione liquefactione, pondere, colore, sapore, odore, splendore, sonitu ductibilitate, duritie, examine, &c. ergo.

Quintò, Essentialis ratio, in quâ specifica rerum differentia consistit in rebus homogeneis, quæ nec generantur, nec nutriuntur, ut animalia & plantæ aliunde cognosci nequit, nisi ex diversitate passionum quibus subjiciuntur in operibus actis; at metalla singula tales singulas possident affectiones, ut operantibus in ea liquidò constat, ergo essentialiter differunt.

Sextò, si metallum per accidens ab alio differret, ab il-

ab illo penetrari non posset, uti fit sine accidentis mutatione, quod tamen non accidit; utrumque enim quamvis sensu optimè mistum videatur, iterum seorsim disgregatur sine accidentium mutatione.

Possent etiam & alia adduci idem probantia; at in re tam manifesta inaniter videri posset ulterius divagari cùm præsertim nullum afferri possit argumentum, quo contrarium credere cogamur; quæ enim superius adducta sunt, vel afferri possunt, nullius prorsus momenti sunt, quod signum evidens est ejus sententiæ falsitatis.

Cùm enim dicunt primò unicam, communem, proximam materiam habere metalla, unicumque mistionis modum, rationem nimis universalem promunt: Animalia etenim cuncta, & vegetantia consimilem habent mistionem, eandemque materiam, quæ vel remota est, & sunt elementa, in quibus cuncta mista conveniunt, vel proxima & immediata, & in hac species plures conveniunt, & in eadem idem reperitur discrimen essentiale; quia etiamsi animalia fiunt ex carne, ac stirpes è ligno; caro tamen à carne, & lignum à ligno non minus differt, quam materia metalli à metallo; si quis enim crederet materiam aliquam præexistere proximam, utpote argentum vivum metallis omnibus commune, ex quo illa componerentur, maxime deciperetur, ut suprà probatum est, cùm de materia loquebamur. Cùm igitur animalia sicut & stirpes simili ratione generentur, nutriantur atque communem materiam subjectam possideant, & nihilominus non per accidens, sed per essentialem naturam discrimentur, pari ratione de metallis concludendum erit.

Ad secundum responsio patet ex cap. 12. lib. 1. præsentis

sentis hujusce Operis, & ex cap. seq. quamvis enim metalla specie differant, & ut sic transmutari nequeant; ratione vero seminalis potentiæ transmutantis potest unum in aliud commutari, sicut animal transmutat in seipsum aliud in nutritione, per quam generatur etiam, & semen ex eadem materia, unde corpus recentis fœtus conflatur; quod idem succedit in plantis, cùm ex corrupta planta sibi nutrimentum aggregat planta, unde augeatur fructus, fœtus, & semina edat; ita pariter & metallum destrui debet virtute alterius potentioris, cui virtus seminalis ita sit aucta, ut in se suamque substantiam metallum transmutandum vertere possit, & qui per aliam viam procedere nititur, insipienter hallucinatur. Quare cùm metallum dicitur esse in aliud mutatum, respondemus id non probare eorum differentiam essentialem esse, unicâ siquidem tantùm ratione, uti dictum est: quod si per accidens metalla distarent, innumeris fere modis invicem transmutarentur, quod tamen experimento, quidquid nonnulli jactent, non respondere constat.

Ad Tertium respondemus rerum essentias & accidentia tantummodo investigari cum ergo omnia hæc in metallis quamplurimum differant, eorum essentiale discrimen ostendunt. Si vero uno tantummodo vel altero accidente differrent, & magis principalibus minimè, inde specificum discrimen intera inferri non deceret: Sic enim & sæpe ejusdem speciei animantia, sicut & plantæ in unico vel altero accidente distant, at cùm in cæteris majoris momenti consentiant, jure consimilis speciei judicantur: Metalla ergo non in uno vel altero sic mutuò dissonant, sed in omnibus, ideoque si aurum esset, paulò plus,

minusve alio coloratum, tunc ea accidentaliter differre jure optimo dicuntur.

Verum multo magis discrepant invicem metalla, quam stirpes, & animantia; in his enim sive generationem sive nutritionem, instrumenta, modum, passiones & materiam intueamur, quam maximè convenire speciem cum specie observabimus. Cùm igitur metalla longius inter se distent, quam prædicta, quidni jure inferre possumus essentialem & specificam interea differentiam? Exemplo sit canis & ovis, utrumque carneam habet materiam ex fluido semine similibus circumstantiis præparato, generationis initia suscipit in utero matris, ibique similem auctionis progressum, & postquam in luce editum est, materno lacte pascitur, donec mediocrem cibum sibi suo nutu paret, illumque similibus instrumentis, modis & ordine conficiat, aliaque quamplurima convenientiæ signa manifesta, cùm interim nemo sit, qui duo illa specifice inter se differre non intelligat; metalla vero quæ in omnibus ac singulis proprietatibus plurimùm inter se dissonant, solum accidentaliter differre, nulla prorsus ratio dictare poterit:

Cæterum si petatur, in quonam stet essentialis ratio ac specifica differentia metallorum, nostra orthophysicorum principia, dicimus, tractationem hanc non hujus loci propriam esse, sed ad Physicam pertinere; ideoque & illic à nobis discussa sufficienter est. Breviter autem hic eandem repetere non gravabimur. Cùm ergo rerum omnium essentia juxta traditam doctrinam in seminis potestate consistat, hæc eadem vis erit, quæ metallorum species distinguit; semen autem intelligimus non ipsius corpus, quod inchoatum mistum est, sed ipsius interiorem spiri-

tua-

ilem substantiam, quæ ab astris, luce, seu igne &
:e veluti vehiculo in hæc inferiora deportatur, ibi-
: suis circumstantiis circumscripta corpus, in quo
pitet, sibi cudit; vis autem illa ne fluida ac inordi-
:a vagans erraret à Creatore in creationis ini-
, seminibus & spermatibus coercita non ex unâ
stantiâ spirituali; sed ex pluribus, uti corpus ex
ersis elementis ob necessitatem conglomerata.
hinc rerum propagatio perpetuo ordine & modo
ocedit.

Metalla verò non ex superioribus astris; sed ex
netis singularibus gignuntur, ideoque nec semine
is habuere sed ex ipsomet spiritu, immediatè in
inis illorum defluxu proveniunt, quamvis & spi-
is cœlicus Planetarum aliquam circumscriptio-
n suscipiat ex diversitate circumstantiarum quæ
ciem invertere nequeunt, sed bene aliquatenus
nutare ut hinc metallorum abortus, monstra, &
us imperfectiores enascantur.

Quod idem ex debilioribus astris singulis Plane-
adjacentibus originem trahere non est à ratione
num existimare, quamvis ejusmodi Planetæ non
in omnibus hactenus ob defectum forsan instru-
ntorum observati, ut in Jove stellæ mediceæ 4. à
ileo inventore sic dictæ, & iu Saturno duæ, quæ
i simul tertio astro couniuntur Ovalem figuram
dunt.

Pro numero igitur Planetarum totidem metalla
nuntur, quinimò & ab iisdem nomina sortita sunt;
urum à Sole, argentum à Lunâ, cuprum vel æs à
iere, stannum à Jove, plumbum à Saturno, fer-
i à Marte, & argentum vivum à Mercurio, ideo-
aurum Sol dicitur, argentum Luna, & sic de
K 2 reli-

reliquis, quamvis nonnulli fuerint, qui sic appellata metalla dixerint, ob eorundem quandam extrinsecam cum Planetis similitudinem & convenientiam, nescientes extrinsecam rerum speciem interioris latentis spiritus in corpore habitantis, eidemque dominantis esse signum evidens ac indicium apertissimum.

De Transmutationis Metallorum Impossibilitate.

CAPUT SECUNDUM DISCUSSUM.

PRæteritam quæstionem superiori Capite discussam, quanti referat tractasse, & quid in ea pro rei veritate statuendum sit, intelligere hoc præsenti clarè patere poterit, quoniam si metalla per accidens differre cognoscantur, eorum mutua conversio facilis existimari debet, cum accidentium remotio non sit difficilis at si eadem specie, ac essentiali ratione differant, necessariò infertur mutuam & singularem eorum transmutationem unius in aliud esse omninò impossibilem, quam plerique bove stolidiores inaniter tentare præsumunt, nondum satis tot inanibus futilibusque periculis frustrà confectis, edocti. Existimant enim argentum posse in aurum, atque cuprum in argentum converti absque semine ab auro argentoque prolicito; cùm tamen hoc in nullo genere seu animalium seu stirpium cognitum fuerit ut unum in aliud commutetur, & huc argumenta universa tendunt eorum, qui transmutationis metallorum impossibilitatem demonstrare nituntur, uti fuit imprimis Thomas Erastus Rudolphi Imperatoris Medicus percelebris, cui tamen responsum dedit A-

polo-

ologiâ doctiſſimâ Claveus nobilis Gallus Theatri hemici vol. 2. inſertus, ejuſdem rationes 44. clariſ-nè optimèque diſſolutas exhibens. Nemo ſiqui-m non intelligit artem nullam ſeminalibus virtu-bus, quæ ſpirituales ſunt, ſic dominari, iiſque uti, ut ſdem in ſubjectam materiam pro libitu indere ſſit, in quam per naturam non ſint incluſa. Hinc ut in genere animalium bos in equum nequeat mmutari : nec in genere ſtirpium pirum in po-um, , alioquin poſſent pari ratione rerum ſpecies oduci ac generari ſine ſemine: non enim major eſt io de generatione, quam ſit de transmutatione, m in hâc , ſicut in illa vis ſeminalis requiratur ad ciales rerum productiones.

Nec materiæ proprietatem atque accidentium nvenientia quantumvis maxima quicquam effice-valet, ut ubicunque talis virtus non reperitur, ibi-m artificialiter poſſit immitti.

Corrumpi ſanè poteſt vis ſeminis ab arte , cùm iteriam certis ac determinatis diſpoſitionibus ob-ctam diſſolvit aut perturbat : at tandem ſemel u-erſam iterum in priores amiſſas diſpoſitiones re-cere minimè valet. Imò tametſi eaſdem prorſus poſitiones materiæ afferret , ſeminalem adhuc ritum, qui artificum manibus non ſubſterniturſe-l evanidum revocare nullatenus poſſet.

Neque reſponſio quam tradit Arnoldus Villano-ius à Lullio aliiſque recepta alicujus eſſe momenti noſcitur, quâ dicitur metallorum ſpecies, ſicut & rum miſtorum non transmutari ; ſed individua cierum; non enim argenteitas in aureitatem com-tatur, ſed individuum argenteum bene in aurum ti poteſt. Pace nihilominus tanti viri reſponſio

dicta nihil adversariis negotium facessit, eo quod nemo est, qui nesciat, eo modo speciem unam in aliam vertere impossibile esse, nec id ratio superior concludit, nec minoris impossibilitatis est argentum in aurum transmutari, quam bovem hunc individuum in aliud alterius speciei; vel pirum hanc in pomum: si enim specialis differentia in diversitate seminalis potentiæ reponatur, uti superius est conclusum, cum illa indi nequeat, ubi non sit per naturam, non videtur quâ ratione unum individuum cujuscunque sit speciei, transeat realiter, ac verè in individuum alterius. Quare si unum individuum evaderet in transmutatione aliud, species utique transiret in speciem, ideoque nulla est Arnoldi responsio. Huc quoque pertinet dictum illud percelebre Avicennæ, quod nonnulli Aristoteli attribuunt, ita à plerisque citatur, quod etiam Albertus refert lib. 3 de rebus metallicis cap. 9. his verbis: *Sciant artifices Alchymiæ species permutari non posse sed similia his facere non possunt, ut tingere rubeum citrino, ut aurum videatur, & album tingere, donec sit multum simile argento, vel auro, vel cui voluerit corpori. Cæterum autem quod differentia specifica aliquo tollatur ingenio, non credo possibile, sed expoliatio accidentium non est impossibilis, vel saltem diminutio eorum.* Hæc Albertus attulit, ut eorum operationes rejiceret, qui conantur, licet nisu frustraneo metallum unum in aliud commutare per remotionem accidentium non specialis naturæ interioris, qua manente metallum sophisticè non verè ac realiter mutatum apparebit: quapropter & ipse asserit probasse aurum sic sophisticè mutatum, & post aliquas probationes ac examina per

gnem in fæcem totum abiisse, eo quod specialis ssentia non erat commutata ut dicebat, & ut ip- ibidem innuit hoc modo: *Alchymia vero (id est, era & non sophistica) per hunc modum procedit, scili- t corrumpens unum à specie sua removendo, & cum ju- mine eorum, quæ in materia sunt, alterius speciem ducendo, propter quod omnium operationum alchymi- rum melior est illa, quæ procedit ex iisdem, ex quibus ocedit natura, sicut expurgatione sulphuris per decoctio- m, & sublimationem, & expurgatione argenti vi- , & bona permistione horum cum materia metalli: in enim ex virtutibus horum omnis metalli species induci- r, qui autem per alba albificant, & per citrina citri- nt, manente specie metalli prioris in materia, procul- bio deceptores sunt, & verum aurum, & verum ar- tum non faciunt, & hoc modo fere omnes*, id est, erantes vulgariter, *vel in toto, vel in parte proce-* nt, Propterea & Avicennas (inquit Albertus:) *bjungit non permutantur species, nisi forte in primam teriam, & proximam metallorum reducantur, & uvamine artis deducantur in speciem metalli, quod va- int hactenus illi.*

Ex quibus liquet etiam sententia eorum, veram transmutationem concedunt, spe- s aut individua specierum inpermutabilia icem esse, quæ omnia ut apertius intelli- tur.

lotandum est aliud esse generationem metallorũ, d permutationem, quamvis enim in utroq; opere

requiratur naturale agens, quod utrumque compleat, materialis tamen subjecti ratione quamplurimum differre dicimus: quoniam in generatione sive ex elementis & principiis secundariis ut metalla, sive ex seminibus & spermatibus generatio sumat initium, in his omnibus exterius agens materiam sibi præparat, plasmat, & ad aliquem terminum redigit, quousque externum agens materiæ includatur, & reliquum generationis opus adimpleat. In transmutatione vero materia, quæ sub uno rectore in aliquo perfectionis gradu manebat, in alienum dominium transfertur, & quæ in una specie determinata erat, per transmutationem in aliam transire cogitur. quod tribus modis accidere potest, quos exemplo ovi explicare conveniens erit: hoc enim vel putrescendo in alienam speciem transit, quia dum seminalis virtus ex putrefactione corrumpitur, vel perturbatur, cùm scilicet dispositiones priori rectori requisitæ invertuntur, in ejus locum statim succedit alter, cui sicuti priores dispositiones erant incongruæ, ita recentiores per putrefactionem advenientes sunt opportunæ & necessariæ, ideoque in qualibet rerum putrefactione, si materia non in prima elementa aut principia secundaria transeat, sed in aliud mistum, necessario in illud mutabitur, ad quod dispositiones subsequentes subjectam materiam præparando deducunt: Virtus autem hæc secunda non est necesse, ut ab extrinseco deveniat sed sufficit ea, quæ jam in materia præexistebat, sed suas exerere vires ob carentiam circumstantiarum nequibat, alioquin in similibus putrefactionibus non observatur stabilis ordo, qui observatur, ut cum apes ex vitulo præ focato ac putrescente reparantur. Aliæque persimiles. Metalla ergo

go quia impoſſibilis aut ſaltem difficilis putrefa-
ionis ſunt, hâc ratione permutari nequeunt. Quod
etiam permutarentur, non quodlibet in quodlibet
xta voluntatem artis, ſed determinate, quò natu-
in putrefactione illa traheret.

Secundo ovum in aliam ſpeciem tranſire videtur,
im in pullum transmutatur, at hæc verè atque rea-
er transmutatio vocari nequit; Materia ſiquidem
b eodem rectore ſeminali jacer perpetuo, ab initio
d finem uſque, quare dici nequit ſpecies mutari, niſi
tantum ad exteriorem figuram, & accidentia, pe-
es quæ non reſidet ſpecialis eſſentiæ differentia, &
leo tunc ad alium finem dirigere materiam, niſi ad
iam vergebat ab initio, eſt impoſſibile. Metalla iti-
m hoc modo transmutari poſſunt, ſed nec omnia,
ç tantam præ ſe ferunt exterius mutationem,
antam animalia & ſtirpes: dicitur autem hæc ratio-
abilius maturatio, in qua metalli ſpecies non trans-
uratur, ſed ſolum ad ulteriorem perfectionis gra-
um per artem ducitur, quam fecerit natura in pri-
a operatione, ſicuti de ovo dictum eſt.

Tertio permutatur ovum verè ac realiter, cùm ab
imali cujuſcunque ſit ſpeciei in alimentum aſſu-
itur, & in propriam ſubſtantiam vertitur, & hæc
era eſt transmutatio; quia non ſolum corporea ſub-
antia, ſed ſpiritualis virtus ſeminis, quæ prius in ovo
ominabatur, jam alienæ poteſtati ſubjicitur, & ad
lius nutum obedire cogitur: Metalla ergo ſic ſolum
ealiter ac vere transmutari valent, quamvis enim
pſa non nutriantur ut animalia & plantæ, nihilomi-
us eorum transmutatio prædictorum nutritioni
roportione certiſſime reſpondet, ſuoque modo nu-
titio jure merito nuncupari debet. Elixir enim Ara-

LIBER III.

De Metallis in Speciali.

De Differentiis Metallorum.

CAPUT PRIMUM.

CUm peractum jam sit de his quæ ad metallorum essentiam in primo Libro, & in Secundo, quæ ad eorundem accidentia spectare visa sunt, jam reliquum est, ut in hoc tertio tractentur species ac differentiæ particulares illorum ut sic omnis naturæ metallicæ disquisitio compleatur: antequam vero de singulis speciebus differamus, necesse est quæstionem discutere de metallorum differentiis, num scilicet ea differant essentiali ratione, vel tantummodo ex accidenti, eo quod ex utraque parte sint auctores celebriores quamvis Albertus, qui ut mea fert opinio cæteris eruditior, clare concludat metalla differre invicem ratione propriæ essentiæ ac interioris naturæ.

Ex opposito tamen sunt alii, qui velint metallorum discrimen ex accidentali quadam imperfecta digestione contingere, seu ex recrementis in eorum generatione illis advenientibus in subterraneis locis, pro quorum excrementorum diversitate diversas metallorum species oriri putarunt.

Hujus sententiæ Geber quoque, qui Magister magistro-

trorum in Chemicis disciplinis sæpius dictus est
Arnoldo Villanovano, & aliis, eo quod clarè affir-
t metallorum excrementa accidentaliter super-
uisse, ideoque ab illis separabilia esse, quoniam ac-
entium separatio non est impossibilis.

At falluntur meximè qui Gebrum alioquin do-
ssimum in tali erroneâ fuisse sententiâ dictitant,
quod ipse arcanam Chemicæ operationem sub
bus loquutionibus misticis occultare nitatur,
ire de Chemicis metallis, non de vulgaribus intel-
it.

Hanc autem quæstionem acrius ventilare expe-
licet enim primâ fronte magni momenti non esse
datur, nihilominus aliud quid inde inferri queat
i mediocris, imò maximæ utilitatis, si alterutro
do accipiatur, ut sequenti capite demonstrabi-

Inter eos autem, qui apertè asseruerunt metallo-
n speciem essentialem unicam tantum esse, aure-
videlicet, Calistenes fuit apud Albertum, qui o-
atus est metalla ex accidenti solum differre, natu-
enim ad aurum solum tendebat, at ex debili, vel
nis vehementi calore aureum finem non attigisse,
x commistione rei auri puritatem fœdantis, unde
llis perfectionis progressus inhibeatur. Sic ergo
im aurum perfectam metallicam speciem consti-
t, cætera inferiora metalla erunt velut auri rudi-
nta, fructusque vel maturitatem transgressi vel ad
m nondum accedentes.

Probat autem primò, quia quæ unicam commu-
n habent materiam proximam, unumque com-
tionis modum unicam habebunt essentiam, nec
est ex iisdem, & uno modo commistum pluribus
secun-

secundum speciem differentibus esse conveniens, hujusmodi verò esse metalla omnia liquet cum eorum commistio sit ex subtili terreo sulphureo, & ex radicali aqueo, quare omnia erunt species una.

Secundò experimento constat metalla inferiora fuisse mutata sæpius per lapidem Chysopæjum, quod esse minimè posset, si specie differrent essentiali, cum speciem in speciem transmutare sit impossibile.

Tertiò nulla potest assignari differentia eorum essentialis sed solum accidentalis, uti sunt color, odor, pondus, aliaque superiori Libro enarrata. Igitur metalla accidentaliter tantum distabunt ab invicem. Atque hæc sunt rationes potiores, quibus hæc eorum sententia innititur: at ejus oppositum sustinet Albertus, cum quo & nos constanter consentientes dicimus: metalla invicem vi propriè essentiæ & & interioris specificè naturæ differre quod sic probatur.

Primò ea quæ determinato numero stabilique natura perpetua videntur accidentaliter differre nequeunt; at ita sunt metalla, quoniam sive ea septem vel plura constituantur, nunquam numerum ejusmodi, ac naturæ varietatem proferunt, quod in accidentalibus impossibile est. Hæc enim diversissimis gradibus secundum magis aut minus augentur, uti patet in albedine figura cæterisque omnibus. Quare.

Secundò quo plures sunt causæ differentiarum accidentalium, eo magis debet etiam multiplicari numerus, & modus subjectorum, ergo cum metallorum differentiæ sint ex debilitate, vel vehementiâ caloris, & ex commistione elementorum, clarè pa-

et numerum debere penè esse infinitum, quia pro
majori aut minori calore, ac excrementorum mistio-
e & pro variâ excrementorum specie & quantita-
, ac proportione cum calore, aliisque modis consi-
ilibus; metallorum formæ deberent esse innume-
, præter dictam superius instabilitatem, quod ta-
en absurdissimum esse, nemo non videt.
Tertiò Elixir argentificum, quo & adversarii me-
lla inferiora in argentum mutare concedunt, ma-
is differt ab argento, quàm argentum ab auro, quo
no tantum gradu distat, eo quod nihil transmutare
otest. At Elixir prædictum multa pondera imperfe-
ioris metalli in argentum transmutat attamen
unquam est aurum. Sed quâcunque perfectione
actum fuerit, nunquam argenteitatis lineam trans-
reditur, ergo ex majori vel minori perfectione me-
lli ejusdem differentia non pendebit, & conse-
uenter non ex accidenti.
Quartò, Ea quæ differunt secundum omnes pro-
ietates & accidentia & passiones, essentialiter, &
trinseca natura rerum differre necesse est: at hujus-
odi sunt metalla, quæ omnibus & universis prædi-
is invicem discrepant, utpote fixione liquefactio-
, pondere, colore, sapore, odore, splendore, sonitu
uctibilitate, duritie, examine, &c. ergo.
Quintò, Essentialis ratio, in quâ specifica rerum
ifferentia consistit in rebus homogeneis, quæ nec
enerantur, nec nutriuntur, ut animalia & plantæ a-
nde cognosci nequit, nisi ex diversitate passionum
uibus subjiciuntur in operibus actis; at metalla sin-
ula tales singulas possident affectiones, ut operanti-
us in ea liquidò constat, ergo essentialiter differunt.
Sextò, si metallum per accidens ab alio differret,
ab il-

ab illo penetrari non posset, uti fit sine accidentis mutatione, quod tamen non accidit; utrumque enim quamvis sensu optimè mistum videatur, iterum seorsim disgregatur sine accidentium mutatione.

Possent etiam & alia adduci idem probantia; at in re tam manifesta inaniter videri posset ulterius divagari cùm præsertim nullum afferri possit argumentum, quo contrarium credere cogamur; quæ enim superius adducta sunt, vel afferri possunt, nullius prorsus momenti sunt, quod signum evidens est ejus sententiæ falsitatis.

Cùm enim dicunt primò unicam, communem, proximam materiam habere metalla, unicumque mistionis modum, rationem nimis universalem promunt: Animalia etenim cuncta, & vegetantia consimilem habent mistionem, eandemque materiam, quæ vel remota est, & sunt elementa, in quibus cuncta mista conveniunt, vel proxima & immediata, & in hac species plures conveniunt, & in eadem idem reperitur discrimen essentiale, quia etiamsi animalia fiunt ex carne, ac stirpes è ligno; caro tamen à carne, & lignum à ligno non minus differt, quam materia metalli à metallo; si quis enim crederet materiam aliquam præexistere proximam, utpote argentum vivum metallis omnibus commune, ex quo illa componerentur, maxime deciperetur, ut suprà probatum est, cùm de materia loquebamur. Cùm igitur animalia sicut & stirpes simili ratione generentur, nutriantur atque communem materiam subjectam possideant, & nihilominus non per accidens, sed per essentialem naturam discrimentur, pari ratione de metallis concludendum erit.

Ad secundum responsio patet ex cap. 12. lib. 1. præsentis

ntis hujusce Operis, & ex cap. seq. quamvis enim
etalla specie differant, & ut sic transmutari neque-
nt; ratione vero seminalis potentiæ transmutantis
otest unum in aliud commutari, sicut animal trans-
utat in seipsum aliud in nutritione, per quam ge-
eratur etiam, & semen ex eadem materia, unde cor-
us recentis fœtus conflatur; quod idem succedit in
lantis, cùm ex corrupta planta sibi nutrimentum ag-
regat planta, unde augeatur fructus, fœtus, & semi-
a edat; ita pariter & metallum destrui debet virtu-
alterius potentioris, cui virtus seminalis ita sit au-
ta, ut in se suamque substantiam metallum trans-
utandum vertere possit, & qui per aliam viam pro-
edere nititur, insipienter hallucinatur. Quare cùm
etallum dicitur esse in aliud mutatum, responde-
us id non probare eorum differentiam essentia-
m esse, unicâ siquidem tantùm ratione, uti dictum
t: quod si per accidens metalla distarent, innumeris
re modis invicem transmutarentur; quod tamen
perimento, quidquid nonnulli jactent, non re-
ondere constat.

Ad Tertium respondemus rerum essentias & ac-
dentia tantummodo investigari cum ergo omnia
æc in metallis quamplurimum differant, eorum es-
ntiale discrimen ostendunt. Si vero uno tantum-
odo vel altero accidente differrent, & magis prin-
palibus minimè, inde specificum discrimen inte-
a inferri non deceret: Sic enim & sæpe ejusdem spe-
ei animantia, sicut & plantæ in unico vel altero ac-
dente distant, at cùm in cæteris majoris momenti
nsentiant, jure consimilis speciei judicantur: Me-
lla ergo non in uno vel altero sic mutuò dissonant,
d in omnibus, ideoque si aurum esset, paulò plus,

 minus-

alem ſubſtantiam, quæ ab aſtris, luce, ſeu igne &
te veluti vehiculo in hæc inferiora deportatur, ibi-
e ſuis circumſtantiis circumſcripta corpus, in quo
bitet, ſibi cudit; vis autem illa ne fluida ac inordi-
ta vagans erraret à Creatore in creationis ini-
, ſeminibus & ſpermatibus coercita non ex unâ
ſtantiâ ſpirituali; ſed ex pluribus, uti corpus ex
erſis elementis ob neceſſitatem conglomerata.
hinc rerum propagatio perpetuo ordine & modo
ocedit.

Metalla verò non ex ſuperioribus aſtris; ſed ex
netis ſingularibus gignuntur, ideoque nec ſemine
us habuere ſed ex ipſomet ſpiritu, immediatè in
inis illorum defluxu proveniunt, quamvis & ſpi-
us cœlicus Planetarum aliquam circumſcriptio-
n ſuſcipiat ex diverſitate circumſtantiarum quæ
ciem invertere nequeunt, ſed bene aliquatenus
mutare ut hinc metallorum abortus, monſtra, &
tus imperfectiores enaſcantur.

Quod idem ex debilioribus aſtris ſingulis Plane-
adjacentibus originem trahere non eſt à ratione
enum exiſtimare, quamvis ejuſmodi Planetæ non
t in omnibus hactenus ob defectum forſan inſtru-
ntorum obſervati, ut in Jove ſtellæ mediceæ 4. à
lileo inventore ſic dictæ, & iu Saturno duæ, quæ
n ſimul tertio aſtro couniuntur Ovalem figuram
dunt.

Pro numero igitur Planetarum totidem metalla
nuntur, quinimò & ab iiſdem nomina ſortita ſunt;
urum à Sole, argentum à Lunâ, cuprum vel æs à
nere, ſtannum à Jove, plumbum à Saturno, fer-
n à Marte, & argentum vivum à Mercurio, ideo-
aurum Sol dicitur, argentum Luna, & ſic de
reli-

reliquis, quamvis nonnulli fuerint, qui sic appellata metalla dixerint, ob eorundem quandam extrinsecam cum Planetis similitudinem & convenientiam, nescientes extrinsecam rerum speciem interioris latentis spiritus in corpore habitantis, eidemque dominantis esse signum evidens ac indicium apertissimum.

De Transmutationis Metallorum Impoßibilitate.

CAPUT SECUNDUM DISCUSSUM.

PRæteritam quæstionem superiori Capite discussam, quanti referat tractasse, & quid in ea pro rei veritate statuendum sit, intelligere hoc præsenti clarè patere poterit, quoniam si metalla per accidens differre cognoscantur, eorum mutua conversio facilis existimari debet, cum accidentium remotio non sit difficilis at si eadem specie, ac essentiali ratione differant, necessariò infertur mutuam & singularem eorum transmutationem unius in aliud esse omninò impossibilem, quam plerique bove stolidiores inaniter tentare præsumunt, nondum satis tot inanibus futilibusque periculis frustrà confectis, edocti. Existimant enim argentum posse in aurum, atque cuprum in argentum converti absque semine ab auro argentoque prolicito; cùm tamen hoc in nullo genere seu animalium seu stirpium cognitum fuerit ut unum in aliud commutetur, & huc argumenta universa tendunt eorum, qui transmutationis metallorum impossibilitatem demonstrare nituntur, uti fuit imprimis Thomas Erastus Rudolphi Imperatoris Medicus percelebris, cui tamen responsum dedit Apolo-

ologiâ doctissimâ Claveus nobilis Gallus Theatri :hemici vol. 2. insertus, ejusdem rationes 44. clarissimè optimèque dissolutas exhibens. Nemo siquiem non intelligit artem nullam seminalibus virtubus, quæ spirituales sunt, sic dominari, iisque uti, ut isdem in subjectam materiam pro libitu indere ossit, in quam per naturam non sint inclusa. Hinc t ut in genere animalium bos in equum nequeat mmutari : nec in genere stirpium pirum in poum, , alioquin possent pari ratione rerum species oduci ac generari sine semine: non enim major est tio de generatione, quam sit de transmutatione, m in hâc , sicut in illa vis seminalis requiratur ad eciales rerum productiones.

Nec materiæ proprietatem atque accidentium nvenientia quantumvis maxima quicquam effic valet, ut ubicunque talis virtus non reperitur, ibim artificialiter possit immitti.

Corrumpi sanè potest vis seminis ab arte , cùm ateriam certis ac determinatis dispositionibus obictam dissolvit aut perturbat : at tandem semel u- versam iterum in priores amissas dispositiones reicere minimè valet. Imò tametsi easdem prorsus spositiones materiæ afferret , seminalem adhuc iritum, qui artificum manibus non substernitur sel evanidum revocare nullatenus posset.

Neque responsio quam tradit Arnoldus Villanonus à Lullio aliisque recepta alicujus esse momenti gnoscitur, quâ dicitur metallorum species, sicut & orum mistorum non transmutari ; sed individua ecierum; non enim argenteitas in aureitatem comutatur, sed individuum argenteum bene in aurum rti potest. Pace nihilominus tanti viri responsio

dicta nihil adversariis negotium facessit, eo quod nemo est, qui nesciat, eo modo speciem unam in aliam vertere impossibile esse, nec id ratio superior concludit, nec minoris impossibilitatis est argentum in aurum transmutari, quam bovem hunc individuum in aliud alterius speciei; vel pirum hanc in pomum: si enim specialis differentia in diversitate seminalis potentiæ reponatur, uti superius est conclusum, cum illa indi nequeat, ubi non sit per naturam, non videtur quâ ratione unum individuum cujuscunque sit speciei, transeat realiter, ac verè in individuum alterius. Quare si unum individuum evaderet in transmutatione aliud, species utique transiret in speciem, ideoque nulla est Arnoldi responsio. Huc quoque pertinet dictum illud percelebre Avicennæ, quod nonnulli Aristoteli attribuunt, ita à plerisque citatur, quod etiam Albertus refert lib. 3 de rebus metallicis cap. 9. his verbis: *Sciant artifices Alchymiæ species permutari non posse sed similia his facere non possunt, ut tingere rubeum citrino, ut aurum videatur, & album tingere, donec sit multum simile argento, vel auro, vel cui voluerit corpori. Cæterum autem quod differentia specifica aliquo tollatur ingenio, non credo possibile, sed expoliatio accidentium non est impossibilis, vel saltem diminutio eorum.* Hæc Albertus attulit, ut eorum operationes rejiceret, qui conantur, licet nisu frustraneo metallum unum in aliud commutare per remotionem accidentium non specialis naturæ interioris, qua manente metallum sophisticè non verè ac realiter mutatum apparebit: quapropter & ipse asserit probasse aurum sic sophisticè mutatum, & post aliquas probationes ac examina per

ignem

gnem in fæcem totum abiisse, eo quod specialis ...lentia non erat commutata ut dicebat, & ut ip... ibidem innuit hoc modo: *Alchymia vero (id est, ...ra & non sophistica) per hunc modum procedit, scili... corrumpens unum à specie sua removendo, & cum ju...amine eorum, quæ in materia sunt, alterius speciem ...ducendo, propter quod omnium operationum alchymi...arum melior est illa, quæ procedit ex iisdem, ex quibus ...rocedit natura, sicut expurgatione sulphuris per decoctio...em, & sublimationem, & expurgatione argenti vi...i, & bona permistione horum cum materia metalli: in ...is enim ex virtutibus horum omnis metalli species induci...ur, qui autem per alba albificant, & per citrina citri...ant, manente specie metalli prioris in materia, procul...dubio deceptores sunt, & verum aurum, & verum ar...gentum non faciunt, & hoc modo fere omnes*, id est, operantes vulgariter, *vel in toto, vel in parte proce...dunt.* Propterea & Avicennas (inquit Albertus:) *Subjungit non permutantur species, nisi forte in primam materiam, & proximam metallorum reducantur, & sic juvamine artis deducantur in speciem metalli, quod voluerint hactenus illi.*

Ex quibus liquet etiam sententia eorum, qui veram transmutationem concedunt, species aut individua specierum inpermutabilia invicem esse, quæ omnia ut apertius intelligantur.

Notandum est aliud esse generationem metallorũ, aliud permutationem, quamvis enim in utroq; opere

requiratur naturale agens, quod utrumque compleat, materialis tamen subjecti ratione quampluri-mum differre dicimus: quoniam in generatione sive ex elementis & principiis secundariis ut metalla, sive ex seminibus & spermatibus generatio sumat initium, in his omnibus exterius agens materiam sibi præparat, plasmat, & ad aliquem terminum redigit, quousque externum agens materiæ includatur, & reliquum generationis opus adimpleat. In transmutatione vero materia, quæ sub uno rectore in aliquo perfectionis gradu manebat, in alienum dominium transfertur, & quæ in una specie determinata erat, per transmutationem in aliam transire cogitur. quod tribus modis accidere potest, quos exemplo ovi explicare conveniens erit: hoc enim vel putrescendo in alienam speciem transit, quia dum seminalis virtus ex putrefactione corrumpitur, vel perturbatur, cùm scilicet dispositiones priori rectori requisitæ invertuntur, in ejus locum statim succedit alter, cui sicuti priores dispositiones erant incongruæ, ita recentiores per putrefactionem advenientes sunt opportunæ & necessariæ, ideoque in qualibet rerum putrefactione, si materia non in prima elementa aut principia secundaria transeat, sed in aliud mistum, necessario in illud mutabitur, ad quod dispositiones subsequentes subjectam materiam præparando deducunt: Virtus autem hæc secunda non est necesse, ut ab extrinseco deveniat sed sufficit ea, quæ jam in materia præexistebat, sed suas exerere vires ob carentiam circumstantiarum nequibat, alioquin in similibus putrefactionibus non observatur stabilis ordo, qui observatur, ut cum apes ex vitulo præfocato ac putrescente reparantur. Aliæque persimiles. Metalla ergo

rgo quia impossibilis aut saltem difficilis putrefa-tionis sunt, hâc ratione permutari nequeunt. Quod etiam permutarentur, non quodlibet in quodlibet juxta voluntatem artis, sed determinate, quò natura in putrefactione illa traheret.

Secundo ovum in aliam speciem transire videtur, cùm in pullum transmutatur, at hæc verè atque realiter transmutatio vocari nequit; Materia siquidem sub eodem rectore seminali jacet perpetuo, ab initio ad finem usque, quare dici nequit species mutari, nisi quantum ad exteriorem figuram, & accidentia, penes quæ non residet specialis essentiæ differentia, & ideo tunc ad alium finem dirigere materiam, nisi ad quam vergebat ab initio, est impossibile. Metalla itidem hoc modo transmutari possunt, sed nec omnia, nec tantam præ se ferunt exterius mutationem, quantam animalia & stirpes: dicitur autem hæc rationabilius maturatio, in qua metalli species non transmutatur, sed solum ad ulteriorem perfectionis gradum per artem ducitur, quam fecerit natura in prima operatione, sicuti de ovo dictum est.

Tertio permutatur ovum vere ac realiter, cùm ab animali cujuscunque sit speciei in alimentum assumitur, & in propriam substantiam vertitur, & hæc vera est transmutatio; quia non solum corporea substantia, sed spiritualis virtus seminis, quæ prius in ovo dominabatur, jam alienæ potestati subjicitur, & ad illius nutum obedire cogitur: Metalla ergo sic solum realiter ac vere transmutari valent, quamvis enim ipsa non nutriantur ut animalia & plantæ, nihilominus eorum transmutatio prædictorum nutritioni proportione certissime respondet, suoque modo nutritio jure merito nuncupari debet. Elixir enim Ara-

bum aurificum & ratione metalla omnia in sese convertit virtute sui seminis,qua pollet,& quæ aucta est ultra consuetum naturæ gradum quia ignis ipsius, in quo seminis virtus ac potestas habitat, sic est auctus, ideoq; cætera metalla veluti pabulum sibi aggregando unit. Elexir vero prædictum, cum homogeneum sit, ac ejusdem naturæ metallicæ hujusce igni augmenti capax est, cum cætera mista organorum ac subjectorum necessitati addicta, talem ignis excessum ferre nequeant,quamvis & illud sui augmenti determinationem habeat; quia infinite augeri nequit : sicut ergo in animalium nutritione sic in hac metallica transmutatione requiritur vis activa seminalis rei transmutantis alimentum, quod sit idoneum & affine corpori,in quod convertendum est; Digestio convenienti calore patrata, partium divisio, utilium nempe ab inutilibus,ut his veluti fæcibus rejectis,reliquorum fiat alendo corpori assimilatio atque conjunctio.Et quod magis est,summaque notatione dignum,repassio est,quam similitudine ac proportione nutritionis animalium alendorum habet ab alimento, dum enim homo in aliti substantiam transit,aliquam reactionem molitur in illud,& quantum potest,nititur transmutare, & hinc ex ambobus fit tertium quoddam.

Ex quibus apparet veram ac realem transmutationem unicam tantum esse, unicum modum & artem, quæ procedit ex iisdem,ex quibus procedit natura,& cum iisdem vel similibus circumstantiis in qua species & essentia rei transmutandæ omninò perit quantum ad prædominium , & dominio alterius potentioris submittitur cæteras omnes falsas sophisticas, ac impossibiles frustraneosq; conatus omnes illorum, qui circa eas occupantur,maximaque imperitia ac stoli-

itate laborare dicimus eoſdem, qui metallum quod-
unque inferius area ſpecie alio quovis extraneo me-
lio niſi duntaxat aureo ſemine inſignire nituntur.
Cùm enim plumbum v.g. aurum evadere tentatur,
el ipſius ſeminalis virtus interior, in qua ſpecialis eſ-
entia conſiſtit, ſoſpes & integris viribus permanet,
& tunc aliud quid fieri nequit, quam plumbum, nec
plumbi ſemites egredi poteſt, alioquin ordo naturæ
inverteretur, ſi quid ſine ſemine miſtorum omnium
conflaretur: vel ſeminalis virtus deſtruitur, quod fa-
cile fieri poteſt, & tunc aut in elementa, principiave
ſecundaria abibit, aut quo putrefactionis genus illud
deducet: tunc enim ſpiritualior inferior vis, quæ prius
impotens ac labitans, ſuperiori virtuti obedire coge-
batur, ex illius abſentia quaſi vicem gerens viribus re-
paratis, imperii ſedem occupat, & ſuo arbitratu mi-
ſtum regit atque gubernat : quare ſic ars nulla erit
quæ pro ſuo nutu plumbum in aurum vertat, nec e-
rit efficiens aliquod præter aurum, quod auri natu-
ram & ſpeciem indat.

Quoniam etiamſi ſpecies plumbea deſtruatur, hoc
ſatis non eſt, ut aurum fiat, ſed neceſſe eſt præterea &
auri ſemẽ adeſſe quod ſuam præbeat eſſentiam, quam
ab alia re, quæcunque ea ſit, minime ſperare poteſt.

Hinc nonnulli aurum ſuis ſophiſticis confectioni-
bus addunt ut illis auream eſſentiam impertiant, at
miſelli non minus hic hallucinantur: dupliciter enim
à ſpe cadunt. Primo quod aurum ſemen in ſe quidem
poſſidet, at ita debile, ut ſibi tantum ſufficiat, quo-
modo ergo cæteris participabit, quod ne minimum
quid ſuperabundantis habet? Secundo quod natura-
le aurum ob fortiſſimam ſui miſtionem tam arcte li-
gatum eſt, ut impoſſibilis diſſolutionis pene videa-
tur. Si verò aurum ſe aperire jactitent, tunc dicimus

hoc minimè satis esse, quacunque enim re aperiretur, nisi illa eadem sit, ex quâ corpus ipsius ab initio suæ generationis conflatum fuit, in quam scilicet spiritualis substantia seminis recipi, convolvi, dilatari atque counìri queat, nihil inde fiet. Exemplo gravi triticei, quod terræ injectum ab eodem prorsus succo aperitur, à quo fuit ab initio suæ generationis compositum, & in quem suas operationes seminalis ejusdem grani vis operationes cunctas exercuit. Quod Lullius non minus doctè quam fideliter docuit in Theo. sui Testam. cap. 26. sæpiùs citato ubi etiam Comitis Trevirensis verba hoc idem monentis attulimus.

Quod si talis materia habeatur aurei seminis susceptiva non in aurum tunc transmutabitur, eo quod in primâ naturæ operatione, non similis erat perfectionis: hæc enim non ex materia, perfectò atque completo auri semine prædita, primordiale generationis initium habuit, sed ex nudis elementis primis & principiis secundariis tantum, ut superius dictum est. Arti vero conceditur soli ut magico Physico artificio, gamacicoque connubio mista naturæ simul jungat, ut in insertionibus plantarum, cum plantis fieri consuevit, unde fructus multiplici nomine sublimiores edantur.

Ex quibus omnibus colligi potest ex eo transmutationem metallorum esse impossibilem, quia essentiali differentia invicem distent, nisi unica solum ratione, destructione scilicet prioris essentiæ ac speciei per vim seminalem alterius potentioris agentis, per quod ars naturæ famula, ejusque ministra valet unum metallum in aliud quodcunque amiserit, pro varietate seminis commutare verè, realiter ac sine fal-

falso. Atque hinc patere potest responsio ad omnia, quæ contra possent objici, neque contradictorie oppositas esse proportiones illas, metallorum nempe transmutationem veram ac certam esse, uti primo Libro patefecimus, & metallorum transmutationem esse penitus impossibilem. Nec responsionem Arnoldi veritatem attingere, ut cuilibet, quæ hic revelavimus, intime scrutanti bene patere potest.

De speciebus singulis Metallorum.

CAPUT III.

JAm consequens est, ut de singulis metallorum speciebus singillatim agatur, ut quæ universali sermone conclusa sunt, in singulis metallis applicata clarius innotescant, indeque singularis cujusque natura & proprietas aperiatur, & quanquam id ex universali discussione à quovis facile recolligi posse videtur, particularis nihilominus examinatio non minimum utilitatis allatura judicabitur, cum universaliter dicentes facillime decipi possint, & cujusque rei veritas particularis lucidior eniteat.

In illorum autem examine ordinem servabimus ratione dignitatis & æstimationis mortalium, quorum mentes metallorum splendore obtenebrantur, illud plurimi faciunt, quod nullius usus humanis necessitatibus esse liquido experiuntur: cum vice versa illud maximè flocci faciant, quod sibi proficuum non tantum, sed penè simpliciter necessarium sentiunt, & quantum quodlibet ab utilitate recedit, tantò magis æstimatione ac pretio extollitur, cujus rationem inveniri aliam non credimus, nisi ut mystico arca-

arcano Dei, quanta nimirum hominis erga beneficiorum officia ingratitudo sit, manifestatur. Quid enim aurum humanis indigentiis commodi afferre dignoscitur, ut nihilominus ab iisdem tanti fiat, ut cætera omnia per ipsum metiri tacito quodam omnium populorum consensu voluerint.

Proximè sequitur argentum, quod sicuti nonnullos præbet usus tum ob duritiem, tum ob faciliorem dissolutionem qua Medici artificesque nonnulli uti solent, ita minus quam aurum æstimatur.

Post hoc argentum vivum officia hominibus exhibet innumera, ideoque pari æstimatione rependitur: sicutenim commoda dat majora quàm argentum, ita vilius quam illud habetur.

Cuprum adhuc pluris utilitatis esse nobis apparet ex his, quæ ab ipso tum in integra sua natura, tum diversimodè alterato, vel destructo præparantur: quapropter & mortalibus quoque indignius reputatur.

Præterea stannum atque plumbum propter faciliorem eliquationem, & quia magis tractabilia sunt, ob mollitiem debilemque mistionem, quam maximè utilia humanis necessitatibus judicantur, indeque viliora quoque quam cætera antedicta reputantur.

Quid ferro denique præstantius, cunctisque penè operibus laboribus hominum aptius? ut unicus mortalium auxiliator famulatorque dici mereatur. At quid ex adverso abjectius pretio ac æstimatione inferius, ut in compitis & plateis pedibus conculcetur, nihilque tam nauci quam ipsum habeatur? quod sicuti magnam sapientum animis admirationem parere debet, ita non minori videtur indignatione posse cogitari. Ordinem ergo prædictum servantes, autum

rum ante cætera in examen ducemus, alia vero ſubin, de ordine prænarrato.

De ſingulis autem ea ſcrutabimur, quæ ad Phyſicam contemplationem ſpectant, unde ſcilicet ſua ſpecialis natura pendeat; quæ miſtio elementorum, quibus principiis ſecundariis proportione Reſpondeat, quæ tandem ſua completa perfectione proprietates, cæteraque ad eorum hiſtoriam, & alia extrinſecus illis accidentia pertinent, ab Auctoribus, quos in præfatione recenſuimus peti poterunt.

Priuſquam verò ſpecialem cujuſcunque diſcuſſionem aggrediamur, operæ pretium exiſtimavimus communem metalli deſcriptionem juxta noſtram doctrinam afferre, ut inde quid per metallum intelligi oporteat, cognoſcatur, ne in ſingulis eadem ſæpius repetere cogamur. Metallum ergo dicimus corpus miſtum foſſile, homogeneum à ſemine ſpiritualis ſubſtantiæ ſeptem Planetarum immediatè genitum ex elementis per ſecundaria principia directè tranſeundo ad finale perfectionis complementum mercurialibus proprietatibus principaliter inſignitum, non inflammabile, non diſtillabile, ſed liquabile, ac ductibile: ſingularem autem particularum declarationem afferre non opus erit, cum earum aliquæ liquidò unicuique patere, nonnullæ verò ex iis quæ primo libro tradita ſunt, comprehendi queant. Illas verò (per principia ſecundaria directè tranſeundo) ad finale complementum ideo addidimus, ut à metallis abortivis, imperfectis atque corruptis diſtingueremus, jam ergo de unoquoque ſingillatim.

De auri natura & proprietatibus.

CAPUT IV.

AUrum ergo specialem suam naturam à sole suscipit non solum efficienter, sed substantialiter; ideoque & solis nomine jure meritò insignitur. Cùm enim specie ab aliis differre ostenderimus, nec de ipso dici possit, quod de homine vulgo fertur, solem videlicet & hominem generare hominem, cùm illud ab auro non gignatur. Unde ergo suam specificam essentiam obtinebit? cui semini accepta referri debebit; id est, aureitas unde nam erit; solarem itaque substantiam non corpoream sed omninò spiritualem luci affinitate conjunctam per aërem prima corporis rudimenta recipientem in subterraneas cavitates delatam, ibique sibi elementa (uti opus est) in aurum efformare dicimus: id autem non subitò, sed sensim paulatimque per calorem disponi, ad principia secundaria procedere, tandemque in Aureitatis perfectionem terminari, uti superius generali sermone fusius est ostensum.

Terram autem in auro suam potestatem exercere liquet ex ejusdem solido ac impenetrabili ligamine, atque in igne stabiliente non ea quæ ex densitate, sed quæ ex terminatione provenit: quantumcunque enim densum esset, nisi per terram in densitate stabiliter permanere cogeretur, diffluerer. Aquam itidem suam virtutem in eo possidere, constat ex liquefactione per ignem. Aërem deniq; inesse multis nominibus conjectari possumus, imò ipsius portionem multò magis abundare. At jam de virtutibus, non de materiæ quantitate intelligimus. Ignis

Ignis verò plurimùm habere creditur, & plus fortassis quam cuprum, licet plerique ferè omnes contrarium asserant, quod tamen inde pendet, quia Cuprum vel Æs facile dissolvitur, ideoque ignis inter elementa clausus sese patentiorem ostendit: at in auro ignis tam arcto elementorum carcere cohibetur, ut non facilè vires exolutus reparet, suique juris potestas ostendatur exterius, atque hinc est, ut ipsius vel tenuissimè triti sapor sentiri nequeat: in eo tamen ignem excedere probabile est ex hoc, quod cum pluribus rotationibus in suâ confectione opus habuerit, necesse est eo plus ignis ibi inclusum fuisse, quinimò hoc idem patere potest ex eo, quod cùm tenuissimam habeat substantiam, necessariò & caussam adesse oportebit tenuitatis: hæc autem aliunde, quam ex igne contingere nequit; hic enim sicut elementa subtiliat, ita in tenuitate per suam præsentiam servat.

De principiis autem secundariis ipsius, id primò certum est aurum non sulphure atque mercurio componi, ut non indigni Auctores insinuare nituntur, nisi metaphoricè locuti fuerint, quod & superius rejecimus, cùm demonstraverimus, aurum non minus ex una substantia constare, quam cætera omnia mistorum genera homogenea, imò magis ut ex arctissima ipsius mistione recolligi potest, purissimum enim est, nec aliquid in illo fæculentiæ conjicitur, imò si proportione alicui ex principiis respondeat, nihil minus id erit, quam sulphur, cùm nihil minus igne petatur, quam aurum, ut propterea incorruptibile credatur, ideoque & vulgare sulphur, quod cætera metalla adustione comburit, aurum non tangit, unde minor illius cum sulphure affinitas, & convenientia

eluceſſit, ſalinoſæ naturæ magis participare ſimilitudinem apparet, quia ignis actioni reſiſtit, plurimùm autẽ cum Mercurio convenit, non ſolùm enim vulgari Mercurio facillimè conjungitur, ſed & liquoribus accidit ſe quadantenus ſolvi permittit, licet non interiores aditus ejuſmodi ſolutiones permeent, ſed corpus tantum illius, unde levi negotio ab iiſdem omnibus ſeparatur, & in priſtinam formam redit.

Cum nihil igitur in illo, ſive id elementum ſit, ſive principium ſecundarium, nimis ſupra cætera dominari experiamur, optimâ ratione factum eſt, ut in eo æqua elementorum, ac principiorum proportio exiſtere perhibeatur.

Hinc eſt ut incorruptibile prorſus naturalibus ſubſtantiis permaneat. Cum verò Geber aſſerit: *Aurum ex ſubtiliſſima ſubſtantia argenti vivi & clariſſima conſtare, & ex ſubſtantia parva ſulphuris mundi & puræ rubedinis fixi, clari, & à natura ſua mutati tingentis illud.* Nolim intelligatur illud ex argento vivo vulgari progigni, multoque minus ex eodem & ſulphure tanquam ex duabus diverſis componentibus ſubſtantiis: horum enim utrumque falſum in ſuperioribus manifeſtè demonſtratum fuit: ipſe namque Auctor artificialem potius auri conflationem ibidem intellexit. Cum enim videret tam ex argento vivo, quàm ex vulgaribus metallis, ſuperfluitatibus excluſis per minimam quantitatem lapidis Chryſopæi, quem ſulphuris nomine ſæpiſſimè deſcribunt artifices, aurũ exurgere; ex argento vivo & ſulphure illud componi ſcripſit, cùm tamẽ per ſulphur illud aurum verè ſit in altiorẽ multò gradum elatum, quam

ſit

sit naturale; naturalis tamen generatio sic non procedit, uti superius sufficienter ostensum est. Omnium verò non solum metallorum; sed & mistorum quorumcunque, atque simplicium ponderosissimum est aurum, quia densissimum, cùm aëris plurimum contineat; ideoque tenuissimum in sua substantia; quoniam ignis in aëre clausus, elementa per plures circulationes optimè plasmata in tenuitatem redegit, ac proinde citrinitate illud tinxit, purissimum ac splendidum reddidit. Hinc pariter fit, ut maximè sit ductile, & potissimum si super aliud metallum extendatur, argentum enim auri bracteolâ vel tenuissimâ contectum latissimè diductum auro semper tinctum inspicitur, uti notavit Albertus. Molliusculum pariter est ob aërem, non tamen tinnulum ac sonorum ob densitatem, per quam peregrinus aër in sua corporeitate interclusus minor est redditus. In igne liquescit, sed post ignitionem, ut hinc appareat, quosdam esse limites in metallorum passibilitate ab igne; nonnulla enim facile liquefiunt, antequam ignescant, ut plumbum ac stannum, nonnulla difficulter etiam post ignitionem, ut cuprum, & adhuc difficilius ferrum, cujus causa aquæ abundantia est, sicut ex adverso terra difficilis liquefactionis est origo: Duplici quoque fixione præditum recognoscitur, tum ea, quæ ex terræ super aquam prædominio, tum ea, quæ ex densitate mistionis procedit. Hinc fit ut nihil ex illo resolvi possit, ideoque nec odor, nec sapor illius ullatenus percipi valet, nihilque sui rebus quibuscunque sibi commistis communicat, nec aperiri quovis artificio illud est possibile, & propterea quodam modo indestructibile atque perpetuum, unde & divi-

nitatis aliquà ratione simulacrum est in terris, & hinc ab Altissimo ad sui Tabernaculi ornamenta inter cætera electum virtutibus pluribus scatere consonum est, non tamen in suâ naturali corporeaque densitate, prius enim illud dissolvere oportet, antequam interiores latentes vires exerere queat; ejusdem vero dissolutionis via unica est, ardua tamen ac perdifficilis ab Artificibus, qui illam ex voto possidere arctissimè contecta, atque tunc solummodò rubedinis tinctura, Gebro referente, dicetur, aliàs minimè.

Ex omnibus ergo quæ hactenus de auro sunt dicta, talem ejusdem descriptionem afferre possumus. Aurum metallum est solaris astri semine spirituali genitum, ponderosissimum, tenuissimum, vitrinum, purissimum, splendidum, maximè ductibile, molle, mutum, cum ignitione liquabile fixissimum, inodorum, & insipidum, fere incorruptibile in examine cementi & antimonii persistens.

Specialiter verò ac potior differentia veri auri est examina prædicta sustinere posse; nihil enim hucusque innotuit, quod verum aurum à Sophistico atque fictitio secernendum dederit, præter ea duo, quibus artificialiter genuinum ac naturale aurum probatores explorant; cementi autem examen antiquissimum est, sed aliud per antimonium paratum non multis ab hinc sæculis repertum constat. Utriusque formulam qui cupit, Auctores in præfatione citatos adeat, aliosque quamplurimos, qui illa diligentissimè descripserunt.

Plura de auro cupienti Joannes Franciscus Mirandulanus integrè ac pereleganti tractatu satisfaciet; id tamen hujusce Auctoris prætereundum minimè

mè visum est, quod quinque modis genericè aurum generari queat, rationibus quippe supra descriptis satis liquere potest nonnisi unicam auri progignendi rationem & formam haberi posse per artem, naturam quoad potest æmulantem, naturæ modus in superioribus luculenter est expressus; artis verò à naturali non absimilis in quibusdam non tamen in omnibus, cum ars aurum in ulteriorem perfectionem ducat quàm fecerit suo primo actu natura. Cùm ergo seminalis illius virtus sit maximè aucta, non mirum videri debet, si materiam idoneam ex metallis reliquis petita in se transferre queat, unde aurum per artem conficiatur omnibus præditum differentiis, quibus naturale.

Cæterùm quod aurum inde extrahi possit, ubi per naturam licet, sæpè invisibiliter inditum fuerit, & majori quidem lucro ab uno artifice, quam ab alio, non est abnegandum, at quod aliâ ratione, quam prædictâ unicâ & singulari progignatur, hoc omni falsitate falsius est, nec in re tanti momenti ignarum vulgus ad imposturas nimis proclive Christiana pietas deceptionibus detinere sinit.

Hinc quoque falsum cognoscitur quod Geber cap. de Sole scriptum reliquit, æris nempe ramenta tenuissima ex minera illius cum aqua defluxa, ac diutissimè lota, & in avenæ calore per triennium decocta in aurum mutata, secundum partem: hoc enim ideo contingere potuit, quia in ære aurum admistum fuerat, delitescunt sæpè metalla in metallis, quod ab ære lotura & calore depuratum prius abditum in propatulum sese protulit, non autem quod ibidem vel alibi ullatenus, si non præextiterit, aurum confici possit. Quod itidem scribit Albertus Lib. Mineral.

Cap. de Auro, suo nimirum tempore inventum esse auri pulverem & grana inter suturas capitis demortui hominis, ibidemque genitum virtute minerali, quâ pollebat, impossibile protestamur, non tamen historiam rejicimus, sed generationis modum, ubi enim ejusmodi generationis causæ & circumstantiæ desunt, effectus nullatenus sequetur. Quare si verum quod auctor Pyrotechniæ aliique plures prodidere de auro inter segetum surculos ex terrâ in Hungaricis agris emergente, illisque adhærente; pari ratione potuit ex subterraneis fodinis extrudi quicquid auri in calvariâ prænarrata inventum fuit. Auri nempe particulas facile est sursum impelli per calorem & spiritus salinosos, uti fieri observatur in coopercu-lis vasorum, ubi aurum depuratur; cementum enim ex tali ac tegularum polline paratur: pollinem e-nim ideò addunt, ne sal liquescat, sed discontinuatum ab igne penetrari possit, spiritus interim salinosus quicquid auro inest extranei, secum in sublime ducit, simulque auri tenuissimas particulas in testaceis cooperculis infixas relinquit, quibus in pulverem actis, quantum auri ibidem aderit, recuperatur.

De Argenti natura & Proprietatibus.

CAPUT V.

Argenti naturam inquirentes methodum, qua in auro examinando usi fuimus, adhibebimus: dicimus igitur illud ex Lunæ seminali substantia spiritualiter generari, ac propterea nobilioribus etiam proprietatibus donari, quam cætera metalla: sicut

enim aurum nobilioribus proprietatibus insignitur ob sui parentis magnitudinem, potentiam, atque præstantiam, super planetas reliquos; ita pariter argentum propterea Lunæ nomine prænotatum, ac nobilibus proprietatibus exornatum, quia ex Luna terræ omnium propinquissima processerit, atque inde actione vehementiori sua virtute illam petere valuerit.

Terram ergo in Luna seu argento prævalere super aquam inde constat, quod ad ignem constans permaneat, quamvis non ita stabiliter, ac pertinaciter ut aurum, quod inde procedit: quòd non ita fortem nactum sit mistionem, ut aurum; in diuturniori siquidem ad ignem fluxu ejus portio diminuitur, qui enim experti sunt, viderunt ex libra una ipsius unciam periisse, & in vitrum cælestinũ migrasse spatio sex mensium, cùm ex auro puro nihil penitus decesserit, ex aliis verò plus minusve pro diversa eorundem mistionis perfectione. Hinc etiam oritur facilis argenti in calcem reductio, quæ in auro est difficillima. Duplex autem causa imperfectioris ejus mistionis cognoscitur, quæ tamen ad unicam redigi potest, paucioribus enim rationibus circumactum fuit, sic ipsius natura exigente, quod inde patet, quia elementa non ita sunt attenuata, nec tantum ignis habuit, ut illa attenuare valeret, ideoque album permansit, si enim ulterius fuisset ignis progressus, ac ipsius interioribus recessibus auctus, citrinitatem contraxisset, ut aurum quod calorem pariter multiplicatum rubore tingitur.

Minorem igitur ignis portionem obtinuit argentum, quàm aurum, & inde minus elementa subtiliata sunt, & mistio crassior, & imperfectior, unde

pondus etiam dimidio minus est auri pondere, moles enim æquales auri & argenti duplo magis pendere aurum invenitur argento.

Substantiam quoque rariorem inde obtinuit ex majori quantitate aëris in mistione interpositi. Duplex enim aër in metallis includitur, primus est qui mistioni essentialiter adhæret, & ab initio generationis mistis omnibus adjungitur, & est de intrinsecâ ratione mistorum, qui nec diminui, nec augeri potest, nisi elementa ipsa aperiantur, hoc est, nisi spiritualis mistio exolvatur. Alter est qui inter particulas minimas misti corporeas intercluditur unde opacitas fit & levitas. & hic alterari potest stabili mistione permanente; aërem verò hunc appello, licet aqueo vapore commisceri queat, quia aëris modo manet, hunc verò plurima extrinsecus supervenientia petere & variare possunt.

Inde fit, ut sæpè densius argentum reddatur per admista aërem prædictum alterantia, quod ignatis ac rudioribus ansam dedit erroneæ credulitatis; opinantur enim tunc perfectius auroque propinquius, quia naturali argento ponderosius, postea citrinitate inficiunt, ac pro vero auro jactitant, cum non sit ex rei veritate nisi falsum atque sophisticum; vera siquidem ac realis rerum transmutatio in seminis eorundem permutatione consistit; cum itaque hæc permutatio in ejusmodi argento non fiat, utcunque accidentibus aurei palliatum semper argentum erit.

Ex prædictis etiam liquet quare argenti aurique par pondus sub aquâ impar inveniatur, quod & alibi in hoc tractatu declaravimus. Ex hoc eodem aëre interposito sonorum ac tinnulum argentum redditur; causa soni diversitatis semper est aër, sive is, qui

intra

intra misti corpus interponitur, sive qui exterius ex figurarum varietate proficiscitur, ideoque pro campanis construendis non duntaxat figuratio ipsorum attenditur, sed & materiæ compositio, quamobrem ex ære multo paucoque stanno compositio paratur aptior, in hâc enim mistione utriusque metalli portione naturali elementorum intacta manente aër solum eorundem alteratur ac permutatur, licet ex ignis violentia plus minusve substantiæ deperdatur.

De secundariis argenti principiis illud hic memoria repetendum est, illud non ex tribus ita componi, quia natura prius tria aut duo fabrefecerit, ex quibus postea argenteum corpus extruxerit, hoc enim maximè foret erroneum, sæpiusque sufficienter explosum; nec decipi quis se patiatur nonnullorum, & Alberti specialiter verbis, qui capite de argenti naturâ scribit: *Nos autem per antedicta certificati sumus quod argentum vivum in compositionem argenti venit, quia secundum calorem ejus coloratur, & habet activa illius, quando liquescit; tunc enim non adhæret tangenti, nec quiescit in superficie una, nec omninò diffunditur ut aqua, &c.* Et paulò pòst subdit, quod sicut cætera, quæ per ignem liquantur tres habeat humores, &c. nullum enim compositum naturale, unum, essentiale post elementa ex pluribus diversis corporeis substantiis construitur, quod liquet in singulis speciebus, cùm enim plantarum semina gignuntur ex unico terræ succo corpus assumunt, nec ex pluribus succis constare possunt, nisi illa per modum unius invicem commista concurrant; sicut & animalia, quorum tum principium, tum alimentum ex unico, non ex pluribus compaginantur, alioquin unum essentiale non essent, sed accidentale.

Cùm ergo dicitur argentum ex argento vivo fieri, nolim intelligatur argentum fieri ex argento vivo vulgi, nec ex argento vivo aliquo universali pluribus metallis communi, quamvis nonnulli sic voluisse videantur, eò quod metaphoricè fuerint loquuti, & ad Chemicam occultam operationem respexerint; in naturæ tamen operibus hoc falsum penitus cognoscitur; animal enim non ex alio animali specie dissimili compaginatur, nec planta ex plantâ, tametsi videatur animal quodcunque ex carne, & planta ex ligno constare; cùm verò animal inchoatur non ex carne alterius, nec ex carne communi materiam suam & compositionem accipit.

Consimiliter argentum ideo dicitur ex argento vivo componi quia ipsius corpus proprietates possideat plurimas earum, quæ argento vivo competunt, nec propterea quod argentum igne liquefactum tangenti non adhæreat, nec quiescat in superficie unâ, nec ut aqua diffundatur ex argento vivo componi sibi quis persuadere debet, quoniam proprietates dictæ diversimodè argento & mercurio conveniunt; oportet enim huic ut illi ex igne liquescere, postea frigore condensari, stabiliter in calore permanere, quorum nihil argento vivo competit; cùm enim in pluribus & potioribus invicem distent, & in quibus conveniunt non eodem modo contingat, non illinc argumentari licet, argentum ex argento vivo fluere quare in quibusdam cum mercurio dissentire concedimus, ideoque naturæ & proprietatem illius particeps est argentum, at ex illo substantiam suam possidere negamus.

Consimiliter & sulphuris naturam redolet, & cum

illo plurimùm convenit, nam & tangentis manus inficit, in igne liquefactum fœtidum odorem expirat, minus tamen quam cætera, igne quin etiam consumitur, & in calcem redigitur, licet difficulter, non ità tamen ut aurum à sulphure vulgari, si liquescenti superinjiciatur exuritur, maximèque deturpatur.

Salineas pariter proprietates continere liquet, ex eo quod in igne liquescat, stabiliter in eo constans spiritualibus liquoribus sese penetrari, & calcinari patiatur, cùm autem homogeneum sit, & unica ipsius sit substantia in partes se dividi non sinit essentialiter diversas, nisi ex corruptione in principia secundaria migret, aut in elementa redeat. Qui ergo credunt ipsum ex sulphure purgationibus emundare, ut sic ejus residuum in aurum vel in perfectiorem argento naturam commutetur, quam maximè decipiuntur; cùm enim totum sit similare, si sulphur totum ex illo separare niteretur, totum pariter argentum amitteret, & quamvis quod tentant, perficerent, adhuc aurum esse non posset, nec aliquid argento superius: nulla enim causa foret auream naturam afferens, aut extra lineam argenteitatis excludens.

Sunt præterea qui credant illud in argentum vivum commutari, quod diversis rationibus effici potest, quarum unam alibi manifestavimus, ipsum enim calcinatum, ac triplo salis ammoniaci conjunctũ pluries oleo tartari imbibitur, ac exsiccatur, atque inde volatile factum in sublime tollitur, fluidumq; non aliter ac hidrargyron redditur, quin etiam argenteo colore cuprũ, & alia non aliter ac illud superficialiter adhærendo tingit, quibus proprietatibus potioribus

quam

quam sint illæ, quibus Albertus probare admititur argenti materiam ex hidrargyro constare, quia scilicet in igne fluidum, tangenti non adhæreat, nec in superficie una quiescat ut aqua, &c. posset quis adduci ut credat argentum hidrargyro non tantùm simillimum, sed idem cum illo existere, cùm præsertim non igne, sed frigido sic transmutatum inspiciatur, nihilominus hoc quoque modo sophisticè palliatum ita vivum argentum est, sicut Asinus leoninâ pelle contectus leo est, cum enim extraneis ejusmodi liquoribus, quibus in tali specie detinebatur, liber evadit ac separatur in argentum verum ut prius regreditur, & hujus naturæ putaverim fuisse argentum sub formâ pultis inventum, de quo meminit Albertus ibidem; quanquam ille ex argenti vivi abundantiâ provenire scribit, non tamen argenti vivi nihil ibi adesse cognoscatur consimilibus namque liquoribus salinosis naturaliter illi adhærentibus in tali mollitie detinebatur, quibus igne tandem separatis argentum solum, ut erat se prodidit.

Ductibile autem argentum est plus quidem, quam cætera sint, uno auro excepto, à quo longe superatum intuemur: quo enim tenuiori substantiâ præditum est metallum, eo etiam ductibilius, hoc est, longè latèque magis expansile apparet. Examen verò speciale argenti, quo artifices illud ab aliis illegitimis falsisque argentis dispescunt, cineritium, sive cuppellam appellant, in quo plumbo igne liquefacto argentum injiciunt, ibique fluere permittunt: nam quicquid argentum naturale, ac verum non existit absumitur, solùmq; illud, quod sincerum est, subsidit. In hoc vero examine & permanens est, hoc tamen alia quoque criteria patitur, quæ argentum ferre nequit.

Ex præhabitis igitur hanc argenti definitionem colligimus, quod argentum metallum sit ex spirituali Lunæ semine productum, album, mediocriter ponderosum, splendidum, purum, fixum, cum ignitione liquabile, sulphuris proprietates aliqualiter participans sonorum, & in plumbi examine perdurans.

De argenti vivi Natura & Proprietatibus.

POst argentum æstimationis ordine sequitur hidrargyron cujus natura summè admiranda super cætera non solùm metalla, sed subterranea cuncta disquisitionis dignissima censeri debet, Genitor autem ipsius mercurii sidus est, ex hoc enim spiritualis substantia per lucem, & aëra in terram effunditur, ubi locum sibi propitium reperiens ex elementis corpus plasmat, & in liquidum metallum perficit, natura ulteriorem suæ perfectionis gradum arti adjutrici relinquente, siquidem in metallum nobilius se redigi patitur, cùm ob suam mollitiem magis quam aliud sit obediens, & suis proprietatibus magis auro communicat quam cæteris, hoc est, perfectioni ac nobilitati aureæ magis appropinquat.

Nec ex eo quod actu fluidum sit, ex metallorum classe rejiciendum erit, ut visum est aliquibus, tum quia naturam & proprietates metallicas, & eas quidem sublimiores possidet, tum quia facilè in duritiem licet sophisticam sibique extraneam abeat, & per elixir aureum vel argenteum pauca substantiæ suæ diminutione auream & argenteam naturam veram & realem suscipit.

Terram autem ipsius ab aquâ separari ex eo liquet, quod velut aqua per ignem evolat, secumque terram trahit; non tamen ut aqua in vaporem rare-

scit,

scit, aërique commiscetur, imò refrigeratum idem ut prius aqua cæteris elementis inseparabiliter adhærente invenitur. Aëris vero plurimum continere ex pondere & densitate conjicitur: ab auri namque pondere sexta parte minus recedit, ut naturaliter habetur, at depuratum artificio auro præponderat. Ignis vero non tantum, ut aurum habuit, ideoque album remansit. Dictum autem est hidrargyron, id est, aqueum argentum, eò quod aquæ speciem præ se ferat, cùm etiam in frigido, & actu liquidum videatur, unde & hinc vivum etiam argentum est appellatum, quod nobilitate sua vitalem potentiam ostendat, quamvis & alia subsit occasio occultior, & ratio apud Chemicos artifices.

Fluxilitatis autem ipsius causam Scriptores omnes aquæ superabundantiæ referunt, at cui aquæ, & quomodo minimè explicare curarunt, cùm præsertim omnia, quæ aquæ plurimùm habent, frigiditate glaciari conspiciantur, quod in Mercurio non accidit. Duplex enim in illo consideranda venit aqua, prima est, quæ cum cæteris elementis, & igne radicaliter ab initio suæ generationis counita fuit, quam ab eodem removere, vel diminuere, sine mistionis ejus destructione possibile non est. Altera est, quæ sive vapor aëreus, sive aër aqueus dicatur, eidem corpori (ut alibi declaratum est) interponitur, unde corporis perspicuitas impeditur, & hæc licet de argenti vivi compositione corporali proportione sit, & ab eodem tolli nequeat, absque subtiliori artificio, non est tamen illi essentialis ut altera, ideoque diversimodè sine penitioris seminis amissione separabilis, atque ex hâc potissimùm volatilitas ipsius, & fluxibilitas pendet, non ex alia penitiori recessu mistionis inclusa,

hinc

hinc oritur effectus admirandus, quem alio nostro Tractatu de Liquore Alchaes Paracelsi cum Helmontio retulimus: liquor enim hic ab hidrargyro per ignem extractus ita illud figit, ut plumbi pati deinceps possit examen, cujus causa ab ipso non revelatam, dicimus prædictæ aquæ seu aëris ablationem esse; cùm enim liquor ille tenuissimus non interiorem ultimum penetret recessum, proximè tamen ad illum accedit, quo nulli alteri licet tenui corpori patet aditus, aquam prædictam aëream corpore tenus interpositam delet, & ita fixum redigit, quoniam illuc ingrediens, ulterior ingressus ad elementa spiritualia tenuiora inhibetur.

Hoc autem quod diximus verum esse manifestum hinc quoque redditur, quod hidrargyron levi negotio; si non fixum, saltem consistens facilè reddatur multifariam, sed præsertim cùm super plumbi liquefacti vaporem suspenditur, statim namque liquiditatem deserit. Certum autem est vaporem illum profundam elementorum mistionem minimè pervadere ideoque in idem hidrargyron plumbi ab eo detracto vapore iterum regreditur: Cùm ergo fluxibilitas tam leviter deperdatur, nullatenus interiori mistione variata, argumentum evidens est actualem fluxum hidrargyri non ex interiori essentia proficisci, sed ex extrinseca corporea conditione.

Hoc idem innotescit ex altero superiori capite proposito experimento de argento hidrargyri specie personato; ipsissimum enim argentum vivum quisq; diceret, cùm tamen nil nisi argentum ab extraneo sibi adhærente hospite sic detentum sit hoc solùm discrimine, quod ab hoc levius quam ab argento vivo detrahatur: quod si mistionis interior compa-

ges dissolveretur, nulla deinceps in utroque præposito experimento spes superesset novæ reparationis prioris misti, quinam fieri posset ut nova reproductio semel ablata resurgeret? Ne quis autem miretur, nos hic geminam in rebus mistionem recognoscere, alteram interiorem, & essentialem, quam spiritualem in Orthophysicorum opere nominamus; alteram exteriorem & accidentalem, quam corpoream nuncupamus, cum facile alterari possit, altera immutabili permanente, hoc modo liquescit argentum, & hidrargyron aquis acribus, quas fortes & separationis aquas dicunt, ita ut aquea reddita videantur, cùm nihil penitus ex hujusmodi dissolutione sint passa, quantum ad essentialem & intrinsecam compositionem; aquis enim prædictis à metallis segregatis, metalla eadem prorsus ut prius apparent, sic pariter sal commune aqua elementali sic solvitur, ut in aquam migrasse credatur, cum tamen igne pellitur in vaporem aqua, sal idem ut antea non mutatum reparatur. In his ergo similibusque dissolutionibus solum rerum corporeitas sive corporis ratio, status, atque conditio permutatur non interior mistionis quidditas; similiter & argentum vivum ob sui corporis rationem actu fluidum conspicitur, & idcircò corporis conditione, statuque mutato, mutatur & effectus, ab eo dependens.

Hinc pariter evenit ut metalla universa præter ferrum hidrargyri commistione speciem ac formam argenti vivi nanciscantur, licet unum magis quàm aliud, & huic inseparabilius, quam illi connectatur, commistionis fraude præsertim accident. At metalla sic dissoluta exteriorem adipiscuntur speciem hidrargyri, cùm tamen verè ac realiter non sint.

Dictum

Dictum etiam est hidrargyron vulgari appellatione. Mercurius ob astri sui parentis dignitatem, cui admirandas proprietates acceptas refert, & hinc tertium ex principiis secundariis Mercurius est appellatum, propter rationes alibi allatas; ac vice versa hydrargyron mercurius nuncupatur, non tantum ex genitore planeta, sed ex proportione ac similitudine, quam cum mercurio principio participat, licet ab illo valde quoque distet ob seminis ipsimet soli specialem virtutem. Unde clarè liquet quàm stolidè hallucinentur qui credunt hoc metallum; vel aliud quodcunque mistum speciale suum semen habens aptam esse materiam sine alterius seminis potentioris interventu pro metallorum generatione. Cùm ergo Mercurium dicunt Scriptores nonnulli metallorum materiam, eiusdem proprietates, non corporalem materiam intellexere; sicuti cùm dicimus carnem materiam esse communem animantium, & lignum stirpium, non intelligimus carnem aliquam communem esse, neque unam ex altera componi, sed proprietatum convenientia omnia dicimus ex carne fieri, & plantas ex ligno, cum singula singulas speciales materias requirant, prout ex vi seminis huc vel illuc ducuntur, placuit autem veteribus communem hanc metallorum materiam seu proprietates mercurii nomine insignire ob multas easque dignissimas rationes, sed specialiter eo quod in illo omnes colores observaverint, ut hinc in illo metalla cuncta existere prodiderint, & quod in ulteriorem perfectionem progredi queat, quamvis autem mercurialibus proprietatibus scateat, præsertim quia in igne non permaneat, nihilominus sulphuri quoque non minimùm proportionatur, cùm facilè per ig-

 nem

nem inflammetur, ac sulphuri communi commisceatur, ex quibus sic multis per sublimationem cinnabaris factitia paratur, minus tamen sulphuri convenire indicatur ex eo, quòd minus hydrargyron quàm argentum per sulphur læditur, ex eadem namque cinnabari argento vivo segregato eadem fere quantitas reassumitur, quæ fuit antea in compositione adhibita; sicut autem mercurialem sulphureamque naturam possidere constat; ita plurimum distat à salinosa, & idcirco ferro quod cum sale maximam affinitatem habet nihil convenire observatur.

Ex prædictis vero duæ pulchræ quæstiones examinandæ exurgunt: Prima est; quare mercurius sulphuri adhæreat, & cum illo tantam convenientiam præ se ferat, cùm ex altera parte amicitiæ fœdus strictissimum cum auro iunxisse videatur, nullum enim ex reliquis ita libenter auro connectitur ac Mercurius, cum tamen auro nihil necessitudinis cum sulphure intercedat. Cuius difficultatis dissolutio non difficilis existimabitur, si quæ superius dicta recolligamus. Duplex in mistis potissimum metallicis compositionis consideratio habetur, altera est mistionis elementorum in ipsorum profundo, quam spiritualem mistionem dicimus; Altera est corporis conditio & constitutio, multum autem refert hanc distinctionem mente firmiter retinere, tum in rerum naturalium cognitione, tum in medicis disciplinis, quamplurima enim invicem conveniunt ratione corporeæ affinitatis, quæ discordant ratione alterius penitioris mistionis: & vice versa plurima in hac cōveniunt, quæ in illa dissonant, sic sal ab aqua, ac liquoribus aqueis dissolvitur, propter corpoream conditionem salis, ac propterea liquores prædicti eiusdem interio-

ra

ra minime permeant, leviterque ſegregantur, ſalque remanet, quod prius fuerat; ſimiliterque aurum ab aqua regia nuncupata diſſolvitur in corpore, non autem in miſtione, nam perinde ab aqua diſſolvente, ſicut ſal ab aqua communi, ſic argentum ab hidrargyron à vulgari ſeparationis aqua, pleraque alia corpore tenus hoc modo connectuntur, ut poſtea facilè diſgregentur; ſic etiam metalla invicem, & media mineralia vocata, cùm tamen profundiora miſtionum ligamina intacta ſuperſint. Interim verò plura ſunt, quæ non tantum exteriori corporali cortice copulantur, ſed penitus in abditis penetralibus uniuntur, ut ex ambobus vel pluribus unum fiat nullâ ratione amplius ſegregabile.

In genere autem animalium ac vegetantium infinita propemodùm reperire eſt tali mutua counione liganda ſub liquorum ac vaporum forma, fermentatione præſertim intermedia, quo medio plurima fiunt unum. At in genere metallico ſimiles connexiones non ita promptæ contingunt, ob fortiſsimam interiorum miſtionum connexionem; quare ſubtiliori indagine inveſtiganda ſunt: quinimò propter gradus etiam innumeros, ſæpè contingit error, ut exiſtimentur duo, vel plura intimè iuncta, quæ tamen facto periculo ſingula integra iterum reviviſcunt. Unam ex his maximè admirandam Chemiæ profeſſores prædicant, in qua aurum mercuriali liquore occulto tali modo complicatur, ut cùm poſtea ritè ambo miſta cognoſcantur perenniter inſeparabilia maneant, nulloque ingeniorum ingenio diſiungi poſsibile ſit, cùm tamen antea ſpeciè penitus diſtantia forent.

Concordantia verò rerum, quæ simul corporaliter coniunguntur consideratur penes elementorum proportionem, generationis & compositionis modum, & præsertim substantiæ tenuitatem, quæ ex ignis maiori vel minori quantitate pendet, hinc varii exoriuntur gradus ligaturæ, ut hinc quædam ad hunc, quædam ad alium pertingere tantùm posint, nec ultra terminum transire.

Aurum ergo intimè penetrari nequit à vulgi mercurio, nisi maior accedat artis industria, sed solum corpore tenus, quo tamen nequit contendere commune sulphur, quod nihilominus mercurii corpus tangere valet, at interiorem mistionem nequaquam. Sic oleum sulphur dissolvit, at non hidrargyron, sic pariter in nostris orthophysicis demonstravimus, inter principia rerum naturalium quædam esse invicem longè distantia, quæ simul coniungi minime valerent, nisi mediorum ope, quæ quia naturam extremorum in se continent, distantium principiorum coniugium moliuntur: hic igitur affinitatis gradus multiplex ut dictum in causa est, ut interiora corporum plus minusve intimè petantur, & unum eo penetret, quo aliud penetrare nequit.

Inter elementa verò terra ob crasitiem nihil est apta solvere, aqua mediocriter ad solutionem valet, non glaciata sed fluida, magisque in vaporem acta. Aër verò ob tenuitatem sese rebus insinuare aptior est. At ignis utpote spiritus, est universale rerum dissolutivum, cuius potentiæ nihilominus plura plus minusve resistunt, ut inter cætera aurum, at de his alibi fusius.

Altera discutienda quæstio est de mercurii seu hidrar-

hidrargyri fluxibilitate, cùm enim omnia, quæ plurimùm aquæ continent frigore glaciari obſerventur, ſolùm argentum vivum, quod ab aquæ copia actu liquidum exiſtimatur regionibus ac tempeſtatibus frigidiſſimis nullatenus obdureſcit, admirationem itidem auget, quod videantur metalla cætera igne liquefacta non tantùm frigore, ſed in ipſomet igne aliquantiſper decreſcente ſtatim obdureſcere, cùm hidrargyron nulla ratione frigore ſe congelari vel obdureſcere ſinat.

Credidere nonnulli id ex calore interiori proficiſci, quod à ratione minimè videri poſſet abſonum, cum eâ ratione aliqua videantur, ſic liquida frigoribus permanere, ut ardens aqua. At huic reſponſioni ſcrutatoris cauſarum mens acquieſcere nequit: aurum enim multò calidius eſt mercurio, cùm tamen non liqueſcat actu. Præterea mercurii calor interior tam arctè ligatus, ut corpoream mercurii fluxibilitatem extrinſecã nequeat attingere, ſicut ardens aquæ prædicta, ideoque facilè diſſolvitur, & in elementa per ignem redigitur, quod mercurio non accidit, vulgare quoque ſulphur maximè calidum eſt interius, cùm tamen obduratum conſpiciatur.

Poſſet exiſtimare ex aëris copia mercurii liquiditatem oriri, ſolus enim aër fluidus eſt, nec quantumvis gelida conſtitutione glaciatur, nec id quidem immeritò ſapientiſſimi Creato[illegible] judicio peractum exiſtimetur, cùm enim aër p[illegible]um ſit propinquius & affinius ignis ſubjectum, ſi naturaliter, ut terra, vel accidentaliter ut aqua ex frigore in ſoliditatem abiret, difficulter admodum ab igne penetrari, eidemque connecti poſſet, hinc ardens aqua, tum quia ignis interior haud ſtrictè cohibetur, tum quia plurimo

aëre abundat, qui sedes est ignis, actu liquida manet. Verum hoc idem in argento vivo non est, quoniam interior aër non minus quam ignis interiore mistione constringitur, ut liquiditatem suam actualem parere, aut conservare nequeat, imò sulphur quod totum ferè nil aliud est, quàm aër, attamen liquidum non videtur.

Quare alterius ordinis apparet liquiditatem esse Mercurii, ac metallorum igne liquescentium: hæc enim per actualem ignem in fluxibilitate detinentur, sed hidrargyron nec per actualem, nec per interiorem in mistione ligatum liquidum redditur: sola igitur corporeitas ipsius, sive aër in suo corpore, uti supra declaravimus interpositus ejusdem fluxibilitatem producit; ideoque facilè illo aëre vel deleto, vel aliquo vapore sicco constricto, ut in cinnabari sublimato vulgari, vel in eo quod super plumbum liquescens expositum fuerit, ac similibus protinus hidrargyron liquiditatem amittit, nullam interim læsionem penitiori mistione patiente.

Est autem fluxibilitas mercurii in genere mollitiei, idem enim est in metallis mollibus mollities, ac in mercurio liquiditas, eademque causa nascitur mollities in iisdem, unde in argento vivo liquiditas, quæ sua est mollities gradu tantummodo differens à mollitie plumbi, quod si ulterius molle redderetur, flueret ut mercurius, & hic si paulò minus mollesceret, plumbi duritiem adipisceretur.

Atque hinc liquet non licere ex metallorum in igne fluxu, quamvis similis argenti vivi fluxibilitati videatur, argumentari eorundem originem atque materiam ex mercurio esse, cùm unumquodque seorsim suam specialem habeat materiam ex propria cujusque seminis virtute procreatam. Vo-

Vocant nonnulli corpoream hanc conditionem superficialem ad differentiam profundioris, quæ in intima mistione jacet, quibus si per superficialem non extima solum intelligatur cutis visibilis, sed interior facile mobilis, & non reipsa, sed nomine tantummodò discrepent, non reluctabimur; licet aptiori vocabulo nominetur corporea constitutio seu dispositio, sicut à nobis sufficienter superius est declarata.

Unum hic summopere notandum præterire non possumus in sinceriorem philosophantium gratiam, ad argenti vivi naturam cognoscendam non minimum utilitatis præbens: scrutationis autem hujusce occasionem dat Geber, dum sic de mercurio loquitur: *Putarunt tamen aliqui non superfluam habere terram, vel immunditiam, sed vanum est quod cogitaverunt, vidimus enim ipsum, &c.* quæ verba abstrusissima sunt, ac intellectu difficillima, imò falsa prorsus si superficialiter, ut verba sonare videntur, accipiantur, quamvis alioquin arcanum revelet pretiosum, ideoque à Gebero ejusmodi artificiosa locatione implicatum: innuitur enim ab ipso, non declaratur apertè, nec ita leviter exercetur, ut inquit, nec illud superficialiter insinuatum alicujus est momenti, sed aliud per illud indigitatum ac propterea non vanum judicari debet, quod ab iis quos reprobat, asseritur, argentum scilicet vivum superfluam nullatenus habere terram, sicut nec aliquod aliorum, nec ipsius ratio quicquam roboris habet, id est quòd multæ sit leviditatis, alioquin plumbum plus terreæ fæculentiæ haberet, & adhuc magis ferrum, cùm tamen hæc & alia nihil superflui naturaliter contineant, post ipsorum ultimam purificationem, cum homogenea sint, & nihil superflui in illa natura indiderit. M 4 Quare

Quare duplici ratione mistum hoc sub considerationе speculantium cadere potest, vel ratione suæ naturalis perfectionis, atque ita nihil in illo, sicut in cæteris, quæ non nutriuntur superfluitatis inveniri potest, vel ratione ulterius perfectionis, ad quam artificialiter deduci potest, atque sic verum erit aliquid in illo reperiri extranei, & hoc sic leviter tetigisse atque intelligentibus indicasse sufficiat, licet ex præhabitis non pauca recolligi possint, ex quibus argenti vivi natura & proprietates percipi valeant, quantum ad Physicum, tum etiam, quantum ad Chimicum spectare videbitur, nec sine ratione cum Gebro, Cap. de Martis natura ad laudes Altissimi, qui illud creavit, convertetur ille, qui eas scrutari potuerit. Cujus auctoris verba hic recensere non erit à proposito nostro incongruum; sic igitur ille: Laudetur igitur benedictus & gloriosus Deus altissimus, qui creavit illud, deditque illi substantiam, & substantiæ proprietates, quas non contingit ex rebus ullam in natura possidere, ut in illa possit inveniri hæc perfectio per artificium aliquod, quod in illo invenimus potentia propinqua. Ipsum enim est, quod ignem superat, & ab igne non superatur, sed in illo admirabiliter requiescit, gaudens eo.

Postremò argentum vivum definiemus metallum album ex nimia sui mollitie fluidum omnium, præter aurum ponderosissimum, ab igne leviter evolans ex spirituali substantiæ astri Mercurii semine progenitum, ad ulteriorem perfectionem artificialiter ex propriâ naturâ ductibile.

De Cupri vel Aëris natura atque Proprietatibus.

CAPUT VI.

IAm notum esse potest propositæ doctrinæ fundamenta, Cuprum seu æs ex planetâ Veneris, unde & Venus communiter nuncupari solet, originem suam sortiri, ideoque majoris perfectionis cæteris tribus subsequentibus metallis perhibetur, si perfectionem hanc ad aurum referamus, eò quòd astrum ipsius iisdem potentius radios ad subterranea demittens, suam spiritualem vim generativam suæ fodinæ imprimit, unde cuprum, modo alias explicato gignitur.

In ipso autem terram superabundare inde constat, quod durius reliquis omnibus sit præter ferrum, ac difficile per ignem liquescat cum præcedente ignitione, ideoque & levius similiter invenitur, stanno ferroque exceptis; Terra enim superabundans ob crassitiem propriam densationem impedit; cùm è-contra condensationem adjuvet aër ob substantiæ tenuitatem; liquescit tamen quod indicat, aquam in ejus mistione majorem vim possidere, quam in ferro. Cùm verò corpus ipsius (uti dictum est) terreum densari non valdè possit, aër continuationem supplet, & ideo raritatem parit. Dico autem aërem non in mistione profunda essentialiter ingredientem, sed aërem in corporeitate interpositum, quod opacitatem parere alibi ostendimus. Hinc fit ut facilè penetretur à sulphure & sulphureis, & per se solùm inflammetur, & calcinetur non difficulter. Ex colore verò ipsius videretur ignis in ejus mistione maximè

prævalere, ignis tamen in eo profundus non est, sed superficialis, quod inde liquet, quia leviter de colore in colorem transit, præsertim per commista, ex arsenico namque albescit, per thutiam cadmiam, lapidem calaminarem, atque his congenera in citrinitatem commutatur: per aceti vaporem, ac uvarum acidos vinaceos pulchro virore suffunditur.

Quod vero hæc prædicta non in profundo cupro adhæreant, cognoscitur quia iisdem ab eo per ignem separatis, rursus in naturalem suum roborem redit, quare prædicti colores ex accidentali atque debili heterogeneorum adjunctione proficiscuntur. Ignis nihilominus in cupro tantus inesse nequit, quantus in auro, argento, hidrargyro & aliis, quod adversatur iis, quæ hactenus de cupro credita sunt, illud scilicet ex superabundanti calore creari. Vel enim hoc intelligitur de calore extrinseco, æris mistionem non ingrediente, & hoc dici nequit, tum quia in mineris calor maximè debilis, teste Comite Bernardo Trevirensi, qui fodinas plures perlustraverat, tum quia metalla cuncta in eorum generationis exordiis, cum fumida sint, facillimè quoque exterminarentur per calorem aliquatenus mediocritatem excedentem: calor enim excedens corruptivus est, non generativus, si verò de calore intrinseco, inter elementa ligato, nulla ratio afferri posse videtur, qua convincamur asserere calorem seu ignem cupri cæterorum calore majorem esse, sive mistionem sive vaporem & colorem illius fuerimus contemplati, mistio siquidem debilior est, saltem præcedentium trium, quæ omnium calculo minori calore prædita judicantur. Debilis vero mistio debilem caloris sive interioris sive exterioris actionem ostendit, quæcunque enim perfectio-

ajoris mistionis observantur à calore saltem & instrumento perfectionem suam nanciscuntur; sine hoc enim attenuari elementa nequeunt, & nisi hæc ita sint, nunquam couniri simul intimè possunt.

Si saporem dein attendere velimus, ille in Physicis inquisitionibut nimis fallax Judex habebitur, quoniam ea sæpe calidiora creduntur, quæ validiorem instrumento gustus inferunt actionem, quod tamen non ex ignis quantitate superexcedente provenit, sed ex debilitate, facilique resolutione connexorum elementorum, hinc fit, ut auri quamvis calidissimi, quia resolubile non est, calor comprehendi minimè possit. Et ècontra arsenicon vehementer adurit, quia leviter exolvetur, quinimò æris nullus ferè sapor percipitur, nisi per admista, vel per ignem in calcem redigatur; tunc autem sapor alteratur ita, ut nec solius cupri videatur, vel per ignem empireum concipiens naturalem saporem invertit, spurius redditur; hinc diversi ex cupro sapores eliciuntur per artificium; interdum etiam dulces, quare admodum incertum erit judicium, quod ex cupri sapore afferri potest. Viride quin etiam æs redditum saporem stipticum, & calcanthinum, quem ponticum vocant, præ se fert qui juxta medentum regulas frigoris esse pethibetur.

Ex colore tandem adhuc incertius judicium erit pro cupri calore, cùm varietati maximè sit obnoxius, & si quis æris color naturalis haberi debeat, viridis certè naturalior quam alius dicetur, cùm in hunc etiam sponte vergat ac tendat; imò calchantum ex cupri corruptione proficiscens viride conspicitur: viriditas autem debilis potius caloris, & cruditatis indicium existimatur, quam superabundantis ex quibus omnibus deficientis ignis quam superabundantis conjecturam elucere fas erit.

Pars vero cupri colorativa ſuperficialis non in profundo contenta judicatur ex occulto liquore admirabili, qui ex cupri vitriolo totam diſcerpit viriditatem, cujus reſiduum in album metallum commutatur, nunquam impoſterum revireſcens, quod nullum ex ſeptem erit, ſed novum ex æris corruptione reſurgens.

Si verò cuprum ad principiorum ſecundariorum examen ducamus, cum omnibus non mediocrem affinitatem habere cognoſcemus, extrinſecè tamen, ac ſuperficialiter cum ſulphure majorem analogiam, quam cum Mercurio potius, deinde cum ſale convenire patebit. Quo fit difficilius quam argentum liqueſcat in igne: at facilius evolet, ideoque nec plumbi trutinam ſuſtinere valet, ut illud: durius tamen cùm ſit difficiliuſque fluat, magis terreum ac ſalinoſum apparet.

Ex arſenici commiſtione corporeitas cupri variatur, ſiquidem comburitur quodammodo, ac in calcem redigitur, ideoque albeſcit quidem, ſed malleo frangitur, nec ut prius ductile permanet: per ſulphur verò potius nigricat eò quod ignis in ſulphure clauſus; dum exteriori flammà comburitur, evaneſcit, & idcircò in carbonem quadantenus verſum nigrore cuprum inficit; ex lapide verò calaminari, tutiâ, & ſimilibus flaveſcit, unde aurichalcum (latonem vulgo nominant) paratur, hæc enim non ita ut arſenicon & ſulphur patiuntur ab igne, & propterea ſtabiliori nexu cum aëre complicantur, fulgoremque cupri potius auget quam imminuat, non ob aliam rationem niſi quia æs ſulphureorum vaporum actioni minus eſt obnoxium: ſicut enim ſulphureis inficitur & obtenebratur, ita mercurialibus prædictis defenditur;

ditur: hinc aurichalcum splendorem obtinet stabiliorem, quam cuprum, si prius ambo expolita atque nitentia extiterint.

Cæterum æs plurimos usus pro humanis necessitatibus exhibet, & in arte vitrorum diversæ tum gemmæ finguntur, tum amausa, quæ vitro metalla vocari queunt, non tantum viriditatem præbentia, sed & alios etiam colores cum aliis admistis producentia, de quibus Altissimo concedente specialem tractationem mente multis jam ab hinc annis præconceptam promere intendimus.

Ex his ergo liquet Cuprum esse metallum Veneris Planetæ seminalibus radiis exortum cum ignitione fusibile, rubrum, facileque virescens, pondere, liquefactione, splendore, ductibilitate sicut æstimatione inter metalla medium, cementi ac cineritii examina refugiens.

De Stanno.

CAPUT VII.

Iam ab initio assumpti ordinis ratio poscit, ut Stannum in examen ducatur. Hoc vero Jovis appellatione vulgariter prænotatur, quamvis nonnulli album plumbum nuncupent, existimantes à plumbo parum differre, uti Albertus, quinimo Geber cap. de Jovis essentia scribit alterutrum artificio in alterum commutari. Differt nihilominus stannum à plumbo quàm maximè, si proprietates utriusque metalli acrius attendantur, non tantùm quæ se produnt extrinsecus, quemadmodum sunt liquefactio, fixio, splendor, color, odor, pondus, durities, sonus & ducti-

ctibilitas, sed etiam quæ in ipsius operibus inveniuntur, uti sunt stridor, calcinatio, in cæteris commistio, aliæque consimiles. Ex quibus omnibus manifestè indicari poterit quam magnum inter utrumque discrimen interjaceat. Ex his enim omnibus penitioris essentiæ conditio intelligi poterit, ut hinc alterius in alterum transmutationem quocunque artificio, nisi alterutrius seminis virtute impossibilem argumentari liceat, non tamen aliquatenus invicem concordare negaverim; concordantiæ cujus rationem cæteris omnibus & singulis æque competere dignoscitur. Stannum ergo virtute spirituali Jovis Planetæ tanquam semine corpus sibi plasmante procreatur in fodinis, ac propterea Jovis appellatione indigitari solitum est. Cùm autem hoc astrum distet à terra, & sole, cujus lumine in sua spirituali potestate juvatur magis quam cætera præter Saturnum, hinc fit ut præter hunc debilius metallum pariat; Distat quin etiam stannum à stanno sanè non minimùm, Anglicum enim nobilius quàm Germanicum, aut aliud primo intuitu conspicitur, siquidem argenti præstantiam æmulari judicabitur, tametsi ab eo longissimè discrepet. Causa verò discriminis inter prædicta genera stanni multiplicitas est aliarum stellarum, quæ circa Jovis astrum observantur; à quibus debilior vis aut fortior emanare potest, quæ tamen diversitatem non speciei, sed accidentium duntaxat operetur.

Ut autem ipsius mistionem intimius rimari possimus, operæ pretium est memoriâ repetere, quæ aliàs me probasse memini, duplicem nempe in mistis compositionem inspiciendam, alteram corpoream exteriorem, vel artificialem, interiorem alteram, quam

quam Geber profundam vocat. Corporalis non difficulter mutari potest, cùm sal, aqua, seu metallum metallo admiscetur, tùnc enim apertè liquere poterit metallum extrinsecus solum esse solutum, interim sospite & illæsa manente, quæ penitior est, ejusdem compositione: hæc enim semel dissoluta nulla spes reparationis superstes erit amplius, nisi forte per naturam solutio instituatur, cùm in ulteriorem prolificationem sponte vel arte movetur. Hoc autem non perfunctoriè transeundum suadeo, cùm sit consideratio magni momenti, nec fas est ab extrinsecâ corporali compositione mutata interioris alterationem perpetuò inferre, sicuti videre est in superius allatis dissolutionibus, in quibus dissolvente liquore à dissolutis remoto, nihil damni alteram intimius existentem sensisse observare licebit.

Stannum itaque sicut & cætera plurima utrique destructioni subjicitur multifariam, tum per adjuncta, tum etiam per varias super ipsum patratas operationes, quibus interdum ignari se aliquid præstitisse autumant, cùm tamen in veritate nihil. Multa quidem illi commiscentur intimius, atque ideo majorem illi alterationem inferunt, quibus nihilominus disgregatis remanet, quod prius erat stannum, nisi facta fuerit aliqua mistionis interioris corruptio, tunc enim in aliud quid tertium abit, nec facile in priorem amissam formam revertitur. Multum ergo aëris seu aquei vaporis in sua corporali mistione interpositi habuisse dignoscitur, eò quod minimum habere ponderis experimur, & valdè minus quam plumbum, quod in cæteris stanno inferius est. Cùm enim plumbum auri dimidium, argenti par pondus, stannum tertiam tantummodò partem aurei ponderis

deris æquet. Per calcinationem verò ipsius densatur substantia excluso aëre vel etiam halitu, atque sic pondus augetur: aquæ verò plurimum habere; Terræ parum inde conjicitur, non quia facilè igne liquescat, quod ei ex corporea humidiori mistione contingere potest, sed quod in fugam facilè vertatur, totum per sublimationem post calcinationem. Ex quo liquet in interiori quoque mistione, sive in radice ut Geber loquitur, plus aquæ obtinuisse quàm terræ, quod ex majori etiam albedine, quam sit in plumbo & ferro conjicitur, eamque etiam cæteris, quibus admiscetur, impertitur. Atque hinc non multum ignis illi adhæsisse liquet, alioquin non albo colore inficeretur, quamvis color ipsius lividus non nitidus sicut in argento appareat. In profundiori verò mistione aquam non valde terræ supereminere ac modicum aëris includi ex ipsius corporis raritate declaratur. Et idcircò parum quoque ignis inesse, & consequenter paucioribus rotationibus circumductum, unde debilem mistionem obtinuerit.

Mercurio præterea magis assimilari, quam sulphuri, aut sali, & idcirco calcinatione flammam non edit, licet sulphur aliquatenus redoleat. Hoc autem inde fit, quia cum raram habeat in corpore substantiam, facilè per ignem destruitur, & in secundaria principia transmutatur, quæ tamen priorem misti naturam, unde processerunt, redolent. Cùm verò primum quod separatur, sulphur sit, utpote levius ideo conditionem præfert in suarum substantiarum divisione. Nec quis credat has prædictas partes & substantias separatim præextitisse ante Jovis mistionem, ex quibus subinde processerit Jovis corporeitas, ut alioquin primâ fronte voluisse videtur Geber, qui

qui non sic intelligi debet, sed quod existimaverit sic illius metalli essentias facilius inquirentibus insinuari. Naturæ siquidem opera quæcunque suas producet species, seu mavis individua specierum, non ex aliis prioribus mistis , post primam elementorum simplicium conjunctionem , ideoque unum ex uno, non ex pluribus naturaliter procedit, nisi fortè per accidens aliquid extraneum intermisceatur.

Stridet vero stannum , si dentibus comprimatur, cujus causa est ipsius prædicta substantiæ raritas cum aliquali mediocri mollitie, si enim durum rigidumque foret ut ferrum, haud comprimi posset. Si verò sic molle, ut facilè in se concideret, non sonum stridoris edere valeret , uti constat in globo laneo vel consimili, in quo stridor comprimenti nullus percipitur, qui tamen sensibilis est in serico, si colore ex charmesi infectus fuerit ob duritiem ex illius coloris siccitate provenientem. Ideoque plumbum tum quia mollius, tum quia densius compressum minimè stridet.; in calcinatione tamen exterior corporeitas mutatur. Per ignem enim calcinantem vapor aëreus excluditur reliquum attenuatur magis & densatur, ideoque stridorem tribus calcinationibus Gebro experiente deserit.

Ex hâc eâdem causâ provenit ut argento æríque commistum eorundem auferat ductibilitatem, quod non pariter contingit auro, nec plumbo, quibus eorum corpoream mistionem non nimis invertit, eò quod aurum propter maximam densitatem non sinit per stannum rarefieri. Plumbum verò quanquam aliquatenus rarescat, non tamen eatenus ut ductibilitatem amittat cùm maximè sit humidum ; Argentum verò atque cuprum, quia rariora sunt, ac propte-

rea tinnula ac sonora ut propter admistionem stanni magis in substantia rarescant; & hinc sonora quoque magis redduntur, at ductibilitatem relinquunt. Propter eandem rationem stannum sonorum est, plus quam sit aurum, & plumbum, minus tamen quàm argentum, cuprum, imò & ferrum. Ad sonoritatem verò multum quoque confert substantiæ durities, quoniam quæ mollia sunt, percutienti cedunt, in sese comprimuntur, atque ita resonare nequeunt.

Ex ejusdem corporis compositione fit consimiliter, ut in igne diutius permanere nequeat, & multò minus in cementi examine ac cineritii, quamvis in plumbi probatione difficillimè recedat, & difficilius quidem, quàm cuprum, eò quod per substantiæ raritatem combibit metallorum corpora, ut ab iis leviter secerni minimè patiatur.

Ex prænarratis ergo colligitur stannum metallum esse per spiritum seminalem Jovis Planetæ prognatum, album, leve, fuscum, mediocriter purum, molle non fixum, sine ignitione liquabili, stridens, mercurialibus proprietatibus insignitum æri & argento ductibilitatem auferens, nec in examinibus perfectorum consistens.

De Plumbi natura & Proprietatibus.

CAPUT VIII.

SAturnus Planeta à solo & sole cæterorum Planetarum distantissimus, seminales influxus in terræ cuniculos projiciens, ibique materiam prædispositam cum cæteris naturæ suæ debitis circumstantiis inveniens, illam plasmat, ac dirigit, quousque in plum-

plumbum convertat, quod inde Saturni nomine Scriptoribus prænotari solet. Debiliorem quam cætera suprascripta metalla mistionem sortitum est, ex radiorum suorum nimis distantium debilitate, licet ponderosum valdè sentiatur, quod non ex perfectione mistionis procedit, sed quia multum aëris in ejus compositionem est ingressum, & consequenter plurimum ignis: aquæ verò minus, sed valdè minus terræ, quamvis aliqui crediderint ex pondere plurimum elementi ejusdẽ obtinuisse, at falsò uti, superius ostẽsum est, cùm de pondere disceptavimus, quod hic repetere non est opus. Hinc factum est ut molle corpus obtinuerit, sicut argentum vivum, à cujus mollitie parum recedit. Ex mistionis verò debilitate fit, ut in penitiores ipsius recessus facilè pertingere possimus, & ipsum vel solum, vel per adjuncta plus minusve destruere; quod de iis quæ fortiorem, magisque constrictam mistionem habuerunt, non contingit. Ea siquidem difficilius in destructionem abeunt, & propterea facilius quam stannum calcinatur, & plurimum substantiæ deperit; quam plurima quin etiam inde parantur ob tractationis & apertionis facilitatem. Etenim in arte medicâ & chyrurgicâ pharmaca in vitratia, vitrometalla & Amausa, in pictoriâ colores, atque in aliis consimiliter innumera parantur ad humanas necessitates non parum conducentia, quemadmodum superius innuimus. Et propterea in penultimâ cæterorum metallorum sede ac pretio locatur.

De eodem verò Gebrum profundius quàm Albertum meminisse liquet, & quod hic mercurii proprietatibus minus quam sulphuris exornatum scripserit: at de substantia plurimum habuisse mercurii;

sulphuris minimum, eò quod eliquatum videatur argentum vivum, quasi ex exteriori facie interioris essentiæ conditionem integrè haurire possimus. Aliud vero similitudo est, aliud natura rerum, ut hinc Geber non immerito reprehendat eos, qui ex plumbi quibusdam accidentibus ejusdem perfectionem, & cum auro convenientiam argumentabantur, eò quod viderint, utrumque ponderosum mistum & non putrescere. Verum quam maximè decipiuntur, eò quod sulphuris naturam longè magis æmulatur, quam Mercurii, quod non solum ex præfata plumbi mistione indicatur, sed ex eo quod subdit Albertus, quia ipsius aliter atque sulphuris halitus argenti vivi fluxilitatem tollit, & consistere facit. Hinc etiam est, ut ignitionem pati nequeat, sicut sulphur, quod non tantum eliquatur non ignitum, sed ferro alioqui ignibili superinjectum liquefactionem eidem tribuit; sed ignitionem demit: facilis enim in rebus quibuscunque per ignem liquefactio non ex aquæ superabundantia quomodocunque pendet, uti voluisse videtur Auctor quarti Meteoror. tex. 1. sive is Aristoteles, sive Avicennas fuerit, sed ex aquâ præcisè terram superante, etiam si aër super utrumque prævaleat. Oleum etenim, cera, pinguedo, in quibus aër copiosus existit, terræ portio & aquæ valdè modica; quia tamen terra superatur ab aqua admodum facilem liquefactionem produnt. Quod si terra aquæ supereemineat, liquefactio vel nulla penitus, vel difficillima erit, ut in lapidibus quibusdam, & ferro; sic pariter vulgare sulphur, quod totum penè aëreum est, ac minimum aquæ continet, quia tamen terræ adhuc minimum cæterorum, facilem dat liquefactionem. Plumbum ergò pari modo licet aëreum

valdè

valdè dixerim, ideoque sulphureum; quia terræ potestas aquæ subjicitur facillimæ liquefactionis, at sine præcedenti ignitione videtur.

Ex hâc eâdem causâ provenit ut pro examine argenti & auri in cineritio adhibeatur; cùm enim sit facilis liquefactionis, resolutionis, volatilitatis, dum per ignem evolat, ac secum cuprum & stannum, quamvis hoc difficilius ducit, auro, argento, quorum mistionem interiorem pervadere nequit intactis residentibus.

Calcinatur autem multipliciter nec difficulter, eo quod facillimè aperiatur ob terræ paucitatem, quoniam aër sine sufficienti portione terræ dissolventi cautè resistere nequit, & hinc sulphure vel arsenico, cum quibus non parum convenit, calcinatum sublimatur in calorem rubicundum non nimis clarum, quinimò solum etiam in furno reverberationis continuo agitatum, in minium sic vulgo dictum vertitur, quod in vitriariorum furno horis duodecim decoctum in vitrum vertitur, at valde fluidum, nec operibus omnibus opportunum, si tamen tribus partibus minii, una Silicis vitrarii superaddita fuerit, ex quo innumera conficiuntur amausa diversorum colorum, quæ nihilominus in plumbum, ut prius facili artificio redeunt, quia nisi seminalis vis interior penitus evicta moriatur, promptè sibi corpus prius alteratum recudit, amissamque formam priorem induit. Sunt enim calcinationum modi non plumbi tantum, sed reliquorum omnium calcinabilium multiplices, quibus alter altero magis in penitiora mistorum penetrat, & seminales spiritus necat, qui si quando superstites non ex toto pereant, prorumpunt iterum in priores effectus, cui eis circumstantiarum op-

 portu-

portunitas exhibita fuerit, sunt enim calcinationes nonnullæ, quæ plumbi exteriora duntaxat occupant, unde illud levius quoque alterant, sicuti cum super aceti vapores locatum ab iisdem penetratur, calcinatur & in cerussam commutatur. Hinc est ut per calcinationem etiam multiplicem nitidius minimè reddatur, quod in stanno non accidit, hoc enim etiam per argentum vivum pluries calcinatum nitidius ac solidius evadit, nihilominus in hoc stanno prævalet, quod leviori artificio propter causas superius allatas in calcem transeat. Hoc tandem de plumbo reticendum non est, quod nonnullis non levis admirationis existit, quod in quibusdam suis calcinationibus augeatur sensibiliter in pondere, ut cùm ex ipso minium conficitur, non solum per ignem non imminuitur, verum notabiliter augetur, quod inde contingit, quia per halitus igneos ex lignorum combustione suscitatos corpus ejusdem penetratur & calcinando seu partes corporeas dividendo sic aperitur, ut prædicti vapores cum illo commisceri, cohærere, & amissam corporeitatem rursus assumere queant, unde & ponderis augmentum exurgit. Ex combustis vero fuligines corporis adhæsione condensabiles, liquidò cognoscere est in omnibus, quæ in domesticis focis uruntur indies. Ex quibus non tantum aquei vapores, sulphurei, mercurialesque halitus; sed salinosi quoque ac terrestres elevantur, qui postmodum in superioribus camini conclavibus exsiccati, coagulatique reperiuntur. Hoc idem sub dio existens accidit, per diuturnas siquidem evaporationes quandam calcinationem suscipit, & cum iisdem sibi counitis majorem corporeitatem acquirit, & hinc pondus,

Ex plumbi sua sic declarata temperie sulphurea provenit, ut pro varia alteratione diversos præferat sapores, ad quandam dulcedinem vergentes omnes, quinimò & acres quosdam liquores præsertim acidos, per ipsum dulcescunt, dum ex iis interim quod mercuriale acidum adest separat, sibique adjungit.

Plumbi species juxta recentiores Risemutum sive plumbum cinereum existimatur: nón hinc tamen sequitur metallorum species multiplicari, sicut enim plumbum per astrum Saturni proditur in lucem, ita poterit per minores stellas eidem astro modo junctim modo sejunctim adjacentes Gallileo Thelescopio visibiles, hæc plumbi species gigni, sicut non dubito plures etiam mistiones sub terram condi, quæ fiant per debiliores astrorum invisibilium influxus, uti de stanno diximus, cujus plures observantur species propter stellas mediceas à doctissimo Galileo primum inventas, & à serenissimâ Mediceorum Prosapiâ hoc nomine insignitas.

Plurima porrò de plumbo huc afferri potuissent, quæ tamen hujus loci propria minimè visa sunt, cùm ex dictis satis superque natura plumbi & proprietates intelligi possint.

Reliquum ergò erit ut summatim omnia in definitione unâ colligantur. Plumbum igitur metallum est Saturni Planetæ seminali spiritu in terræ cuniculis genitum, imbecillis mistionis, sulphureum, lucidum, ponderosum, volatile, molle, sine ignitione liquabile, mutum, cineritii examen reliquis omnibus minus tolerans.

De Ferri natura & Proprietatibus

CAPUT IX.

IAm reliquum est, ut ferri naturam præscriptâ methodo ut in aliis requiramus. Producitur autem hoc in suis fodinis seminali virtute substantiæ spiritualis Martis Planetæ, ex quo Martis nomine à Chemicæ professoribus præsignatur, si debitas præparationes in præjacenti materiâ invenerit, quas tamen facilè adesse inde liquet, quod ipsius generatio brevi tempore compleatur; siquidem perhibent in Ilhea Insula post viginti quinque annos ita denuò jam exhaustas fodinas repleri, ac si nihil inde metalli fuerit extractum, quod signum est ipsius corpus non multis circulationibus agitatum ac circumductum, ideoque terram in eo prædominari, aquam verò paucam inesse, & aëris licet non modicum in exteriori corporeâ mistione, interius tamen parum aëris, & consequenter ignis. Hinc inter frigida numerari consueverit, ex quâ commistione ponderis carentia procedit, cæteris enim omnibus ponderat minus juxta Gastonis Clavei probationem, tertiam namque partem ponderis auri solummodò æquare scribit in Apologiâ adversus Thomam Crastum: licet enim ex terra salis naturam participare dignoscatur, attamen cùm aër ex aquæ defectu non fuerit nimis in gyrum circumactus, non potuit multum densari, & idcircò debilis mistionis remansit, tametsi ex terrâ duritiem ac soliditatem sit nactum: ex quo factum est etiam ut valdè sonans percipiatur. Salinosum ergo apparet, & consequenter ex pro-

propriâ naturâ maximè fixum, at quia rarum & spōgiosum, dissolutioni fortiter non valet resistere. Aliud enim est volatile seu fugitivum ab igne propter mistionis elementorum proportionem; aliud verò propter partium ex dissolutione resultantium proprietatem. Argentum enim vivum volatile est ex propriâ naturâ, at quia non resolubile ex mistione ex utroque capite, sicut aurum fixum. Vulgare sulphur è contra licet non debilis mistionis esse dignoscitur, quod etiam per ignem exustum non in elementa, sed in oleosum mercurialem liquorem abeat, & ob terræ super aquam dominium fixum esse debuisset; quia tamen ob aëris copiam ignis dissolutioni est obnoxium, inter volatilia collocatur; ita similiter ferrum ex proportione mistionis elementorum igni adversari debuisset, cùm in eo terra prævaleat, super aquam, quia tamen propter aëris interclusi copiam ignem facilè dissolventem admittit, volatile secundum partes redditur. Ex prædicto aëre sic interposito in ferri corporali mistione, fit etiam ut facilè comburatur, & in scoriam abeat. A sulphure consimiliter & arsenico penetratur, ut inde liquefactionem adipiscatur, tunc autem ignibile non erit amplius. Hinc etiam est, ut à pinguibus, uti sunt sævum, pix & similia, teste Alberto aperiatur, ut stanno ingressum præbeat, per quod etiam frangibile mox reperitur. Ex aquæ paucitate difficilis tractationis existit, nec liquescit propriè, & vera fusione ut reliqua, verùm igne valida mollescit, malleoque se duci sinit. Ex corporeis ejusdem spongiositate fit, ut sonorum sentiatur magis quàm stannum, quia illo durius est, at illo obscurius, licet expolitum, splendida satis albedine niteat, quæ tamen alteratur ex aëris exhala-

lationibus, præsertim sulphureis, hinc est ut odoribus ac fœtoribus, sicut & alia præter aurum maximè lædatur & in fuscam nigredinem, persæpè in rubiginem ducatur. Quapropter innumeris rationibus calcinationi subjicitur, tum solum, tum per adjuncta quamplurima, sicca, & fluida, imò & aërem ipsum, si præsertim is halitibus abundet, ut totum ferè in scoriam transeat, unde in sal & atramentum seu vitriolum nigrore inficiens commutatur, & plures etjam inde medicinæ pro humani corporis ægritudinibus abigendis parantur. Sæpè nihilominus juxta interiorem compositionis mistionem incorruptum reperitur, ut facilè in priorem formam redeat, ut cæteris plus minusve contingere solet, tametsi hoc facilius, quàm cætera prænarrata, & quod iis omnibus promptius in suis penetralibus aperiatur, quoniam pro cujusque metalli majori vel minori in intima penetrationis facilitate, aut difficultate facilius, vel difficilius seminis interioris vis extinguitur, ideoque ferrum, eò quod sit ejusmodi, facillimè destruitur, ut essentialis natura penitus intermoriatur.

Sicut ex adverso aurum ex opposità causâ per quascunque operationes super ipsum expertas, nil penitus detrimenti sentit, in abditis quantumcunque in exteriori corporis materiâ funditus devastatum, eversumque videatur. Ex omnibus enim idem subinde resurgit, ut prius illæsum omnino.

Cætera verò metalla prout magis minusve auri vel ferri naturæ approximant, sic pariter ex formæ exterioris corruptione seminis in profundo existentis internecioni reperiuntur obnoxia.

Cæterum ferrum à Chalybe nullatenus differre sciatur,

ſciatur, niſi quod hic magis per artem ſit elaboratus, & in puriorem nitorem deductus, & idcirco denſior, & paulò plus ponderis, quam rude ferrum poſſidet. Hujus verò metalli durities tantam mortalium neceſſitatibus utilitatem exhibet, ut ſine ipſo non tantum incommodè, ſed nec illorum vita diutius trahi prorſus potuiſſe videatur. Nulla enim ars eſt, quæ ſine inſtrumentis ex ferro petitis exerceri valeat, tametſi ſceleſtorum hominum paucitas ferri beneficio in ſui ipſius perniciem ſæpenumerò abuti ſoleat.

Unum in calce hujus capitis non vulgari adnotatione dignum haud prætermiſſum velim, cui anſam dat Geber, dum Capite de Marte aſſerit illud eſſe rubedinis tinctura de facili, ſunt enim qui putent hanc rubedinis tincturam debere illic intelligi rubeum elixir metalla cætera in aurum tranſmutans, & quod vulgare ferrum Arabs ille doctiſſimus intellexerit, ita namque nonnulli decoctores autumant, cum ex philoſophorum turba, aliiſque primæ notæ ſcriptoribus audiant ſublimioris Chemicæ artis labor vocari opus martis, quod idem voluiſſe videtur, at perperam Joannes Braceſcus in myſtico ſuo libello, cui titulum fecit lignum vitæ, nihil enim minus Auctorem illum, ac reliquos Chemiæ profeſſores quiſque voluiſſe ſciat, quam vulgare ferrum arcanum illud opus pretioſiſſimum exigere. At mos eſt Auctoribus iis admodum uſitatus, ut digniora, momentique majoris artis opera ſub eiuſmodi locutionum involucris tegant & occultent, ne impiis innoteſcant; ac ſimul interim peritioribus quid velint, exprimant: non enim verbis utuntur quibuſcunque; ſed quæ ſimilitudinem, convenientiam, proportio-

nem

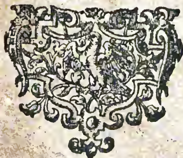
nem & analogiam admirabilem habeant cum re, quam revelare nituntur; sic itaque intelligunt, cum metalla cuncta ex una prima radice pendere scribant, qua enim ratione hoc verum erit, si de metallis vulgaribus hoc interpretari quisque velit? nam perinde esset, ac si diceretur, animalia cuncta vel plantas universas ex unâ primâ & immediatâ radice proficisci, quod superius falsum penitus esse demonstratum est sufficienter. Verum cum in operatione colores plurimi sese prodant cum metallis proportionem habentes & subiecta materia una, unica, simplex & singularis, iure optimo dicuntur omnia metalla ex una radice oriri, metalla subintellige physicochemica non vulgaria. Geber itaque sciens materiam chemicam martialem semel naturam assumere, atque tunc rubedinis esse tincturam, de ferro ea verba protulit, quod tamen de chemico non de vulgari est intelligendum. Hinc est ut non facilè quis auctoritate scriptorum uti possit in probationibus & argumentis, nisi prius optimè perpenderit de quibus metallis ii locuti sint. Igitur propter hanc eandem rationem cum materia physicochemica arduæ admodum ac difficillimæ fusionis, seu divisionis inveniatur, sine qua tamen nequaquam opus perfici, nec ad finale complementum deduci poterit, opus martis vocatum est. Mars enim sive dixeris ferrum difficulter tractatur, solvitur, ac funditur: Chemicum enim opus eandem, imo valde maiorem difficultatem in sui tractatione, fusione, divisione, vel solutione experitur, in solutione verò, quæ totius artificii caput est, & principium universæ operationis cardo vertitur. Præterea cùm idem vulgare ferrum diversimodè calcinatum, diversos præ se ferat colores,

rubrum

rubru in præsertim, flavum & viridem, ut in subjectæ physicochemicæ materiæ solutione per expertum artificem ingeniosè tractatæ inspiciuntur. Hinc firmi ter imperitiores ex ferro, seu ferri scoriâ & excremento Elixir illud pretiosissimum desumi crediderunt, quod totum erroneum ac impossibile prorsus existit, mysticè solum à possessoribus artis prolatum ob incredibilem occultæ veritatis cum literali falsitate similitudinem. De quo tamen in aliis nostris de hac re tractatibus fusius atque clarius scribitur.

Ex prædictis omnibus ferri definitionem haurire convenit, metallum nempe esse sidere martis parente, in subterraneis fodinis conceptum, & partum impurum, igne non fusibile, ex propria natura fixum, salinosum, durum, sonorum, livida albedine tinctum, leve, rarum, per ignem facilè dissolubile, malleo ductibile, examen cineritii non sufferens.

FINIS LIBRI TERTII.

LIBER

De Metallicis seu mediis Mineralibus.

LIBER IV.

Licet ex eis quæ superioribus libris declarata sunt de metallis, metallorum seu mineralium, quæ media vocantur, etiam natura recolligi potuisset; attamen cum eorum in speciali examinatio plurimum mihi visa sit conducere ad perfectiorem mistorum omnium cognitionem, non erat hæc tractatio ullatenus omittenda. Ideoque scriptores, qui de metallis egerunt, de mediis quoque inquisitionem tradiderunt; media namque dicta fuere, quòd naturam extremorum participent. Extrema verò sunt in genere subterraneorum, & fossilium, lapides & metalla, inter quæ sunt media prædicta: mihi verò quia non sic existimatur horum metallorum, seu mineralium essentia, idcircò nec nomine mediorum utendum erit in præsentia, nisi quantùm ad studiosorum spectare cognoscatur intelligentiam. Rerum etenim differentiæ tradendæ sunt, quæ majus inter ea discrimen ostendant, ut distinctiori & clariori methodo procedatur. Non videtur autem sufficiens distinctio metallorum à mediis vocatis, quòd illa liquescant igne, vel ponderosa sint, vel colorata, vel alia quavis proprietate dotata, quam hæc; nisi fortè dicatur esse ductibilitas, quæ tamen insufficiens pariter cognoscitur ex eo, quòd hæc sit corporalis quædam metal-

lorum

lorum proprietas exterior, & accidentalis ex interiori essentia minimè profluens, ideoque facilè separabilis. quod inde clarè liquet, cùm videlicet metallum metallo adjungitur, ut æs ac stannum, cujus quoque odore, ut ajunt levi nempe halitus ipsius contactu metalla pleraque ductibilitatem amittunt.

Quamobrem cùm proprietates ejusmodi vel facilè immutentur, vel etiam mediis vocatis competant, non sufficiens erit ratio distinctionis extremorum participatio, nec per consequens nomen hoc mediorum. Diversa ergò methodo nobis procedendum erit in mineralium & metallicorum examine. Cùm enim elementa prima principia corporea sint, unde cuncta naturaliter componuntur per causas effectrices, qui spiritus astrales sunt, & hæc non immediatè ad metalla ducantur, sed per secundaria principia, quæ magnam habent latitudinem, unde mista primo meteorologica procedunt, quorum terminus est cùm per ignem universalem mistionum omnium rectorem sufficienter præparata dispositaque sunt ad spiritum Astralium, quæ semina sunt functiones incipiendas: Tunc enim terminus alter incipit, in quo specificæ proprietates in materiam prædictam induuntur, nec id fieri potest in instanti, sed per gradus, cùm natura non per saltus procedat, sed per omne possibile medium, quousque ad metam perveniat prædestinatæ ab initio perfectionis; in qua omnis actio cessat, & mistum quiescit. De gradibus ergò in quibus ignis tanquam mistionis gubernator & dominator elementa suo nutu dirigit, hîc non est differendum, cùm illi pertineant ad meteorologicas mistiones. Metallica ergo de quibus in præsentia,

sunt

sunt ipsamet metalla, sed inchoata, non à primis initiis, neque in suis finibus completa, sed ab eo tempore, quo seminales causæ materiam subjectam plasmare cœperunt, atque adeo mediorum nomine congrua ratione insigniuntur. In quibus gradibus jam notum est, plures abortivos fœtus in lucem prodire posse; si enim ex accidenti mistum illud in cursu sistatur, tunc metallicum non metallum fiet; nec id solum, sed in tali cursu natura sæpius unum cum altero confundit, & sæpè cum pluribus, quæ cùm nondùm constricta sint, facilè in radicibus misceri possunt, ut non abortivi fœtus, sed monstruosi enascantur, quæ cùm in multiplici differentia esse non possint, non mirum erit, si horum metallicorum mistorum innumeræ species conspiciantur, quas omnes exquirere impossibile esset. Verum nos de notioribus & comunioribus discussionem habituri sumus, ut hæc tractatio suis numeris absoluta, quantum per nos licuerit, habeatur.

De Sulphure vulgari & Sulphureis.

CAPUT PRIMUM.

Quæ de sulphure principio secundario proposita fuere, huc translata claram exhibere possunt de sulphure vulgari notitiam: non enim absque ratione hoc mistum sulphuris nomine indigitatum est à Scriptoribus, qui priores hac appellatione usi sunt, quamvis hoc ab illo non minimum distet, quoniam hoc non in via est ad ulteriorem mistionis perfectionem, sed in ultimo suæ perfectionis termino locatum, ita ut naturaliter ulterius progredi nequeat.

At principium secundarium, sulphur dictum in via est ad majorem perfectionem tendens; nisi ex accidenti impertinenter occurrente prohibeatur.

Si enim vapores salinosi, ac exhalantes fumi alterius generis intermisceantur, à directo cursu exorbitans ad aliud compositum quasi violenter ducitur; atque interdum à priori ad quem vergebat, fine sic distrahitur, ut in aliam diversam speciem commutetur. Atque hinc plurima fiunt non tantùm sulphurea mista subterranea, sed etiam mercurialia, & salinosa redduntur ea, quæ ab initio sulphurea erant. Principiorum namque secundariorum hoc proprium est; ut invicem facillimè transmutentur.

Cùm enim ipsa sint media, per quæ transeunt elementa in primordiali mutua permistione; ac nondum stricto ligamine connexa per additionem alterius elementi, vel per subtractionem ejus, quod ab initio dominabatur in aliud proximum convertitur. Horum omnium mistionum gradus & puncta quasi oculis ipsis subjecta tradidimus per figuram in circulo triangularem in nostris orthophysicis.

Sulphur ergo vulgare non principium est secundarium, sed illi plurimùm affinitate conveniens; ad mercurium enim aliquatenus vergit; & sal magis tamen ad mercurium; quod inde patet, quia sublimatione in vasis aptis ascendit, quod signum est aquam per terram inferius sisti non posse, sicut alioqui debuisset, si talis natura in eo prævaleret: & quavis & minima aquæ portio contineatur, ideoque nec distillatione ex ipso quicquam humoris prolicitur, totum enim ferè aër est condensatus. Tantum igitur aquæ terræque in ejus compositionem ingressus est;

O quan-

quantum ad stabilem fortemque mistionem opus fuerat. Ignis verò plurimùm includit, sine hoc enim adeò strictam elementorum ligaturam hanc obtinuisset. Alibi verò demonstratum est aërē proprium, immediatum, & magis amicum ignis domicilium, indeque magnum ipsius pondus exoritur. Aër enim sicut in proprio ac naturali statu levitatem subjecto in existenti tribuit, ita cùm densatur, pondus acquirit, quod patet in aqua quæ liquida vel glaciata ponderosa est, in vaporem adacta levis. Hoc pariter & in mistis animadvertere licet. Hidrargyron liquidum gravissimum ignis actione rarescit, ac leve redditur, rursusque refrigeratum in priorem densitatem redit, amissamque gravitatem recuperat. Ex quibus clarè liquet, levitatem ac pondus accidentaliter corporibus inesse ideoque separabile. Hinc aër ex mistione densatus pondus infert, sicut ex adverso terra mistione rarescens, levis efficitur.

Quòd verò sulphur totum penè sit aër, non indè solùm declaratur, quòd ex eo per distillationem aqua prolici nequeat, sicut ex mistis omnibus igne dissolubilibus; sive ea sint animalia, sive vegetantia tantùm, seu fossilia. At ex sulphure licet igne dissolubili aquam distillari est impossibile. Verùm etiam ex eo, quod facile ignem concipiat. quicquid enim terram vel aquam in mistione prædominantem habet, flammam non concipit. At sulphur carbone quoque ignito absque ulla flamma illico flammam exhibet; proprium enim aëris est ignem, seu lucem in instanti suscipere.

Quodsi Helmontius aquam vitæ objiciat oleosam totam ardentem, licèt ferè tota vertatur in aquam elementalē ex tactu salis tartari, ut scilicet hinc osten-

dat mistum quodcunque ex aqua tantummodò constare seminibus in varias species efformata, id nobis non adversatur, tum quoniam aqua, quæ in ardenti liquore non dominabatur, ejusmodi salis contactu segregatur quodammodo; sal enim aquam imbibit, ut hinc primo distillatione ardens spiritus priore potentior expellatur, & postmodum aqua sincerior insipida sequatur, tum etiã, quia probari adhuc nequit, aërem non fuisse hoc modo partim insensibiliter exclusum, partimque in spiritu prolicito condensatum iri, nec tamen aqua residua, quæ putatur elementaris, erit absque aëre terraque, tametsi aquam prævalere non inficias ierim.

In aqua igitur ardente aër dominium occupat, licet multum aquæ insit, dominium etenim non penes quantitaté existimari convenit, sed juxta proprietates & virtutes, quæ validiores debilioresve sunt pro diversa mistionis ratione spiritus interioris seminalis agentis & ignis. In mistis præterea elementa ponderare juxta quantitaté est impossibile: cùm enim probatum sit illa rarescere atque condensari, ut pro tali alteratione variari quoque pondus & molem quomodo poterunt in dissolutione illorum quantitates exactè ponderari? Igitur non ex materiæ quantitate sive in pondere, sive in mole singulorum dominium dimetiri possumus, sed ex virtutibus & effectibus, qui utpote ex primis elementorum simplicium proprietatibus fluentes in mista derivantur. Cùm enim aër plus minusve densatur, molẽ amittit, sed acquirit pondus. Terra vero si rarescat, gravitatem amittit, sed molem valde majorem adipiscitur. Quamobrem non poterit ullatenus elementorũ superabundantia ex illorum materiali quantitate cognosci, cùm quantitas

titas considerari nequeat, nisi juxta pondus aut molem, quæ cùm in misto ex varia condensatione & rarefactione pendeat, atque passiones hæ suscipiant magis & minus, & innumerabiles gradus obtineant, nunquam consequenter quantitas haberi certa poterit. Cùm ergo dicitur in misto prædominari aliquod ex elementis non de quantitate ipsius intelligi poterit, ut cùm mistum ignem facilè corrumpit aëris dominium non iuxta quantitatem imperceptibilem, argumentamur, sed iuxta proprietatem illam aëris propriam, quæ est, ignem vel lucem illico in sinum admittere, & si aqua dominetur, necessariò mistum volatile reddit, quia hæc est aquæ proprietas, ut sine flamma fugiat ab igne, sic pariter si terra vincat cætera, necessariò mistum ab igne stabile reddat, cùm terræ proprietas sit ab igne non fugere, sed pertinaciter in ipso manere.

In sulphure itaque, ut etiam in aqua vitæ aërem supra cætera prævalere quis posset ex quantitate ipsius dimetiri? cùm nec pondere, nec mensura, cum cæteris æquiparari queat. Posset quidem aër in sua natura per mensuram forsan quandam definiri, sed quomodo terræ eadem mensura comprehensæ proportionari posset? etsi terra ponderetur, quomodo ponderabimus aërem, & cum ipso terram proportione respondeat?

Ex eo igitur solum in his aëris dominium comprehendimus, quia per ignem flagrant, flagratio enim, ut in Orthophysicis probatum est, aëris proprietas est.

Sed consideratione dignius videtur, num scilicet sulphur à suo speciali semine producatur, uti cætera sunt mista specifica, & metalla præsertim. Num videlicet sit spiritus astralis, ex quo sulphuris generatio succedat, si enim sulphur semen suum habere

dicatur, necessario sequitur speciem à cæteris distinctam constituere, & sui generationem regularem obtinere, alioquin abortus esset alterius causæ generantis. Quod autem hic de sulphure dicimus, idem quoque debet intelligi de mercurialibus, & salinosis & quod hic determinabitur, de aliis quoque statutum esse intendimus; doctrina enim hæc ad duo reliqua intelligenda inserviet. Hæc autem consideratio à nemine hactenus mihi videtur discussa, cùm tamen non levis momenti esse existimari debeat: ut discrimen cognoscatur inter ea, quæ abortivam habent generationem, & alia quæ juxta naturæ ordinem & regulam producuntur, uti sunt metalla. In hoc autem potissimùm invicem differunt, quod ea quæ abortiva dicuntur, non habent stabilem ubique modum, nec easdem semper circumstantias, sed nunc hoc, nunc illo modo variantur secundum plus & minus: cujusmodi non sunt metalla, ubi supra satis probatum existimamus. At cùm hæc tria sæpè diversa inveniantur inter abortiva recensenda viderentur. Sulphuris enim species quamplurimæ sunt, non tantùm juxta colores discernendæ, sed etiam juxta plures alias proprietates & accidentia: non solùm in uno genere mistorum trium, sed in singulis: inter sulphurea namque recensentur in genere metallicorum non tantum sulphura sic vulgò nuncupata, sed & bitumina, gagates carbones fossiles, & quædam liquidiora, ut petroleum, naphtha, similesque id genus in subterraneis genitæ pinguedines. In vegetantibus olea itidem Resinæ, pices, & id genus quamplurima igne flagrantia, imò ligna ipsa sulphuris naturam ex proprietate magis participare videntur: sicut animalia Mercurii, & metallica Salis; in animali quoque ge-

nere sunt olea butyra, sæva, adipes, aliæque consimiles mistiones pingues, naturamque sulphuris æmulantes.

Ex quibus argumentari licet non esse semen aliquod speciale sulphuris generativum, siquidem unius generis proprietates, principalesque præsertim non inveniuntur in duobus aliis generibus, ut metallorum, in vegetantibus & animalibus nec vegetantium in metallis & animalibus, nec animalium in illis. Sulphuris vero metallici principalis proprietas etiam in vegetantibus & animalibus cognoscitur, singula enim pari modo flagrant, & ignis flammâ dissolvuntur. Verum nec abortus jure dici poterunt, fætus enim abortivi sunt, quorum productio est à vi seminis exorbitante, cum totam materiam alio ducit, quam sit naturæ seminis intentio. At sulphurea prædicta sunt partes homogeneæ mistorum, à quibus disgregantur: quamvis negari nequeat à virtute seminis progigni quodammodò, quatenus virtute spirituali consimili gignantur. At virtus hæc seminalis ignis est, qui cùm sit universale agens, dispositivum, & præparator cujuscunque seminis specifici, cum materiam subjectam ad semen recipiendum disponit, illam vel in sulphuream, vel in mercurialem, vel in salinosam speciem redigit juxta elementi prædominantis ra ionem in misto formando vel corrupti dissolutione. Quod ut clarius explicetur, & sulphuris vulgaris natura & generatio intelligatur, operæ pretium erit modum enucleare præcise, quomodo id contingat, unde & quamplurima fossilia intelligi poterunt.

Ignis ergò qui tanquam instrumentum universale præparans, disponens ac digerens in subterraneis ut semi-

semina specierum in subjectam materiam suas proprias figuras, & speciales proprietates imprimere possint, eousque in elementa operatur, quousque in mistionem aliquam illa ducat, uti superius declaratum est, ubi de generatione metallorum in universali. Cùm verò elementa sic præparata sint, ut ad semen introducendum reddita sint idonea, tunc semen ipsum suas functiones exercere incipit, & ignis non ut principale agens, sed ut seminis minister & famulus mistum inchoatum perficit, quamobrem usque ad punctum quo semen suo nutu materiam dirigere potest, mistum nomine principiorum secundariorum indigitatur: est enim vel sulphur, vel mercurius, vel sal, pro diversitate proportionis elementi, ut dictum est, & tunc meteorum est, & facilè dissolubile, quod si hoc contingat in aëre, tunc necesse est ut ordine quodam procedat.

Primò enim fit sulphur, deinde mercurius, & postea sal: nam in aëre diversa ratio est, quam sit in subterraneis, ibi enim nec tanta copia terræ, atque aquæ inveniri potest, ut sufficere possit ad principia hæc secundaria inordinatè gignenda. Sicut in terræ specubus, ideoque in aëre sulphur densum solidum & compactum produci nequit, sicut nec etiam in aquis; requiritur enim major terræ abundantia, quam possit in aëre libero reperiri, & in aquâ.

In terræ verò cavernis, cum ignis mistionem præparaverit, ut jam spiritus seminalis debeat successivè mistionis residuum adimplere si non inveniat mistum suis necessitatibus opportunum juxtà proportionem sibi naturaliter injunctam, ulterius progredi nequit, ignis tamen actio ab incepto itinere digestionis & mistionis non cessat, sed eò usque procedit,

quousque mistum sit ita ligatum , terminatum & clausum , ut igni interiori operanti potestas prohibeatur, tunc mistum illud non erit meteorum, cùm non sit in via mistionis, sed sit jam finaliter completum juxta subjecti naturam, & circumstantias, quare nec principium erit secundarium , neque minus erit in aliquâ regulari specie à virtute seminali procedente, nec jure dicetur abortus, cùm sit in termino mistionis sic possibilis ; neque minus monstrum, hoc enim fit à specifico semine à fine sibi naturæ, lege, præscripto deviante, neque spurius conceptus, eò quod non sit à seminalibus spiritibus specie differentibus directus. Erit ergo productum quoddam ignis universale, & hujus generis sunt sulphur vulgare, & pleraque alia sulphurea, mercurialia, & salinea; & sic innumera quoque generantur fossilia , in quibus nil prohibet quædam inesse seminum specialium rudimenta , atque nonnulla eorum specimina præbuere, quia spiritus seminalis materiam quantùm potest dirigit, cùm vero defectu alicujus necessariæ conditionis terminum attingere prædestinatum nequeat, subjectum inficit quodammodò, non perficit; ideoque mistum fit quodammodò abortivum, seu monstruosum , nisi quod ignis reliquum mistionis complet, usque ad stabilem ligaturam, seu connexionem, quod in homogeneis tantummodò metallicis accidit; in instrumentariis vero & organicis non similiter fieri potest , eò quod nunquam ignis est principale generationis directivum , sed in ipso statim exordio seminales virtutes generationem inchoant , in spermatibus & ovis, ac proinde si fiant abortus, vel monstra, sic remanent, nec ignis supplere valet, quadantenus defectum.

Hinc

Hinc provenit ut tot ſint genera ſulphurum, & ſulphureorum: cùm enim inchoatur miſtio per ignem in ſubterraneis, ſi fuerit in ea aër prædominans, ſulphur quippe fiet; ſed hic aſſociari poterit vel aquæ abundantiori, vel terræ, & huic vel alteri ſemini, & hoc in pluribus diverſiſque admodum gradibus; ſic fiunt ſulphura diverſorum colorum, & proprietatum plus minusve ſolida, vel fluida, & hâc ratione generantur olea, bitumina, carbones foſſiles, ambaria pinguedineſque conſimiles quamplurimæ, eo quod in iis ſit terræ defectus, & nequeant ad ſulphuris vulgi compactionem & ſoliditatem provenire.

Non diſſimiliter evenit in plantis, quarum partes non tantùm pro neceſſitate ſeminis naturaliter, quam diſgregatione partium artificialiter ſolutarum; nonnullæ enim naturam & proprietatem ſalis, aliæ mercurii, aliæ ſulphuris liquido repræſentant. Sulphureæ ſunt olea, reſinæ, vel liquidiores vel ſolidiores, aliæque conſimiles ſucci pingues, plus minusve concreti pro ratione ſubdominantis elementi: uti declaratum eſt, quinimò & univerſa penè ſtirpium corpora ſulphurea liquidò cernuntur, cùm facillimè ignem concipiant, alterum tamen altero magis ob eandem rationem; ſicuti animalia mercurialem potius æmulantur compoſitionem, & metallica ſalineam, ut in Orthophyſicis ſatis eſt enarratum.

In animalibus quoque idem porrò accidit, ut tam ex naturâ, quàm ex arte plura ſulphura, vel ſulphuris miſtionem æmulantia reperiantur, quemadmodum ſunt oleoſa quamplurima, pinguia, ut adeps, ſevum, cera, excrementa nonnulla, ſuccique plures tum fluidi, tum concreti, uti notum eſt.

Unum tamen hic quam maximè notandum ſuper-

addere visum est, quod ad naturam non tantùm metallorum, sed omnium in universum compositorum corporum intelligentiam plene comprehendendam mirum in modum conferre crediderim, tota namque metallica respublica non divisim in partes dissecta considerari debet, sicut idem fieri nequit in singulis individuis stirpium & animalium, quorum cognitio non ex partibus invicem separatis habenda erit, sed ex omnibus simul junctis, ex quibus singulare individuum constat, cùm tamen partes nonnullæ sulphur, aliæ mercurium, vel sal præ se ferant, & pleræque aliæ quandam ex his mediocrem temperiem; sic pariter in universâ naturâ metallicâ succedit; hæc enim uti unica individualis compositio intelligi debet, quæ pluribus constet partibus similaribus sulphureis, mercurialibus, salineis, vel ex his plus minusve commistis. Ubi quoque cernantur stirpium radices, trunci, stipites, rami, folia, & flores cum suis corticibus, succis & excrementis cujuscunque generis metallicorum proportione respondentibus, quod idem dicendum erit de animalium partibus tam utilibus quam inutilibus. Tota ergo metallica congeries unicum erit individuum, in quo necesse est partes reperiri quam plurimas, ut in individuis duorum reliquorum generum; nulla enim ratio est, cur de uno diversimodè disputetur, quam de alio. Ex hac verò proportione cognoscetur, quam in omnibus natura similis, imò eadem esse velit juxta Pythagoræ monitum in aureis carminibus, sic enim ait: atque cognosces quâ fas est naturam in omni re similem. Quod autem diximus de corporeâ compositione, idem quoque dicere oportet de interiori seminali virtute à quâ corporea mistura, dirigitur, & quamvis in

vis in unico metallo unicum sufficiens sit semen ab unico Planetâ profluxum, in totâ nihilominus mistione subterraneâ omnes operatas esse spirituales virtutes dicere rationi consonum est, sicut in uno etiam speciali individuo stirpium, & animalium, in quo tot complicantur spiritualia semina, quot sunt effectus necessarii à seminibus procedentes, qui omnes in totâ metallica universitate dignosci poterunt. Quod si posset idem in individuo Plantarum & animalium perfici, quod in metallicis, ex iisdem effodi possent omnia seorsim, ac membratim, aurum nempe, argentum, ferrum, sulphur, lapides & reliqua cuncta etiam excrementitia, abortiva, & monstruosa suo modo illis respondentia. Non tamen in his par operatio permittitur, tum quia sine alimento degere nequeunt, nec simili generatione inchoantur, tum quia stabilem corporis ligaturam compactam, & solidam non obtinuerunt.

Ex prædictis omnibus sulphuris definitionem elicere non erit incongruum. Est ergo sulphur universale naturæ mistum homogeneum, ab igne vice seminis cum aëre dominante productum, per terram in ultimâ suâ densitate stabiliter constrictum, unde maximè ponderat, & facilè flagrat.

De Mercurio & mercurialibus, ut Arsenico, Auripigmento.

CAPUT II.

Mercurii nomen nimis æquivocum apud auctores inveniri, jam alibi in hoc tractatu sufficienter à nobis demonstratum esse credimus, à Chemistis potissi-

De Metallicis seu mediis Mineralibus.

LIBER IV.

Licet ex eis quæ superioribus libris declarata sunt de metallis, metallorum seu mineralium, quæ media vocantur, etiam natura recolligi potuisset; attamen cum eorum in speciali examinatio plurimum mihi visa sit conducere ad perfectiorem mistorum omnium cognitionem, non erat hæc tractatio ullatenus omittenda. Ideoque scriptores, qui de metallis egerunt, de mediis quoque inquisitionem tradiderunt, media namque dicta fuere, quod naturam extremorum participent. Extrema verò sunt in genere subterraneorum, & fossilium, lapides & metalla, inter quæ sunt media prædicta: mihi verò quia non sic existimatur horum metallorum, seu mineralium essentia, idcircò nec nomine mediorum utendum erit in præsentia, nisi quantum ad studiosorum spectare cognoscatur intelligentiam. Rerum etenim differentiæ tradendæ sunt, quæ majus inter ea discrimen ostendant, ut distinctiori & clariori methodo procedatur. Non videtur autem sufficiens distinctio metallorum à mediis vocatis, quòd illa liquescant igne, vel ponderosa sint, vel colorata, vel alia quavis proprietate dotata, quam hæc; nisi fortè dicatur esse ductibilitas, quæ tamen insufficiens pariter cognoscitur ex eo, quòd hæc sit corporalis quædam metal-

lorum proprietas exterior, & accidentalis ex interiori essentia minimè profluens, ideoque facilè separabilis. quod inde clarè liquet, cùm videlicet metallum metallo adjungitur, ut æs ac stannum, cujus quoque odore, ut ajunt levi nempe halitus ipsius contactu metalla pleraque ductibilitatem amittunt.

Quamobrem cùm proprietates ejusmodi vel facilè immutentur, vel etiam mediis vocatis competant, non sufficiens erit ratio distinctionis extremorum participatio, nec per consequens nomen hoc mediorum. Diversa ergò methodo nobis procedendum erit in mineralium & metallicorum examine. Cùm enim elementa prima principia corporea sint, unde cuncta naturaliter componuntur per causas effectrices, qui spiritus astrales sunt, & hæc non immediatè ad metalla ducantur, sed per secundaria principia, quæ magnam habent latitudinem, unde mista primo meteorologica procedunt, quorum terminus est cùm per ignem universalem mistionum omnium rectorem sufficienter præparata dispositaque sunt ad spiritum Astralium, quæ semina sunt functiones incipiendas: Tunc enim terminus alter incipit, in quo specificæ proprietates in materiam prædictam induntur, nec id fieri potest in instanti, sed per gradus, cùm natura non per saltus procedat, sed per omne possibile medium, quousque ad metam perveniat prædestinatæ ab initio perfectionis; in qua omnis actio cessat, & mistum quiescit. De gradibus ergo in quibus ignis tanquam mistionis gubernator & dominator elementa suo nutu dirigit, hîc non est disserendum, cùm illi pertineant ad meteorologicas mistiones. Metallica ergo de quibus in præsentia,

sunt

sunt ipsamet metalla, sed inchoata, non à primis initiis, neque in suis finibus completa, sed ab eo tempore, quo seminales causæ materiam subjectam plasmare cœperunt, atque adeo mediorum nomine congrua ratione insigniuntur. In quibus gradibus jam notum est, plures abortivos fœtus in lucem prodire posse; si enim ex accidenti mistum illud in cursu sistatur, tunc metallicum non metallum fiet; nec id solum, sed in tali cursu natura sæpius unum cum altero confundit, & sæpè cum pluribus, quæ cùm nondum constricta sint, facilè in radicibus misceri possunt, ut non abortivi fœtus, sed monstruosi enascantur, quæ cùm in multiplici differentia esse non possint, non mirum erit, si horum metallicorum mistorum innumeræ species conspiciantur, quas omnes exquirere impossibile esset. Verùm nos de notioribus & comunioribus discussionem habituri sumus, ut hæc tractatio suis numeris absoluta, quantum per nos licuerit, habeatur.

De Sulphure vulgari & Sulphureis.

CAPUT PRIMUM.

QUæ de sulphure principio secundario proposita fuere, huc translata claram exhibere possunt de sulphure vulgari notitiam: non enim absque ratione hoc mistum sulphuris nomine indigitatum est à Scriptoribus, qui priores hac appellatione usi sunt, quamvis hoc ab illo non minimum distet, quoniam hoc non in via est ad ulteriorem mistionis perfectionem, sed in ultimo suæ perfectionis termino locatum, ita ut naturaliter ulterius progredi nequeat.

At principium ſecundarium, ſulphur dictum in via eſt ad majorem perfectionem tendens; niſi ex accidenti impertinenter occurrente prohibeatur.

Si enim vapores ſalinoſi, ac exhalantes fumi alterius generis intermiſceantur, à directo curſu exorbitans ad aliud compoſitum quaſi violenter ducitur; atque interdum à priori ad quem vergebat, fine ſic diſtrahitur, ut in aliam diverſam ſpeciem commutetur. Atque hinc plurima fiunt non tantùm ſulphurea miſta ſubterranea; ſed etiam mercurialia, & ſalinoſa redduntur ea, quæ ab initio ſulphurea erant. Principiorum namque ſecundariorum hoc proprium eſt, ut invicem facillimè tranſmutentur.

Cùm enim ipſa ſint media, per quæ tranſeunt elementa in primordiali mutua permiſtione; ac nondum ſtricto ligamine connexa per additionem alterius elementi, vel per ſubtractionem ejus, quod ab initio dominabatur in aliud proximum convertitur. Horum omnium miſtionum gradus & puncta quaſi oculis ipſis ſubjecta tradidimus per figuram in circulo triangularem in noſtris orthophyſicis.

Sulphur ergo vulgare non principium eſt ſecundarium, ſed illi plurimùm affinitate conveniens; ad mercurium enim aliquatenus vergit; & ſal magis tamen ad mercurium; quod inde patet, quia ſublimatione in vaſis aptis aſcendit, quod ſignum eſt aquam per terram inferius ſiſti non poſſe, ſicut alioqui debuiſſet, ſi talis natura in eo prævaleret: & quãvis & minima aquæ portio contineatur, ideoque nec diſtillatione ex ipſo quicquam humoris prolicitur, totum enim ferè aër eſt condenſatus. Tantum igitur aquæ terræque in ejus compoſitionem ingreſſus eſt,

quantum ad stabilem fortemque mistionem opus fuerat. Ignis verò plurimùm includit, sine hoc enim adeò strictam elementorum ligaturam hanc obtinuisset. Alibi verò demonstratum est aëĕ proprium, immediatum, & magis amicum ignis domicilium, indeque magnum ipsius pondus exoritur. Aër enim sicut in proprio ac naturali statu levitatem subjecto inexistenti tribuit, ita cùm densatur, pondus acquirit, quod patet in aqua quæ liquida vel glaciata ponderosa est, in vaporem adacta levis. Hoc pariter & in mistis animadvertere licet. Hidrargyron liquidum gravissimum ignis actione rarescit, ac leve redditur, rursusque refrigeratum in priorem densitatem redit, amissamque gravitatem recuperat. Ex quibus claré liquet, levitatem ac pondus accidentaliter corporibus inesse ideoque separabile. Hinc aër ex mistione densatus pondus infert, sicut ex adverso terra mistione rarescens, levis efficitur.

Quòd verò sulphur totum penè sit aër, non inde solùm declaratur, quòd ex eo per distillationem aqua prolici nequeat, sicut ex mistis omnibus igne dissolubilibus; sive ea sint animalia, sive vegetantia tantùm, seu fossilia. At ex sulphure licet igne dissolubili aquam distillari est impossibile. Verùm etiam ex eo, quod facile ignem concipiat. quicquid enim terram vel aquam in mistione prædominantem habet, flammam non concipit. At sulphur carboni quoque ignito absque ulla flamma illico flammam exhibet; proprium enim aëris est ignem, seu lucem in instanti suscipere.

Quodsi Helmontius aquam vitæ objiciat oleosam totam ardentem, licèt ferè tota vertatur in aquam elementalĕ ex tactu salis tartari, ut scilicet hinc ostendat

dat mistum quodcunque ex aqua tantummodò constare seminibus in varias species efformata, id nobis non adversatur, tum quoniam aqua, quæ in ardenti liquore non dominabatur, ejusmodi salis contactu segregatur quodammodo; sal enim aquam imbibit, ut hinc primo distillatione ardens spiritus priore potentior expellatur, & postmodum aqua sincerior insipida sequatur, tum etiã. quia probari adhuc nequit, aërem non fuisse hoc modo partim insensibiliter exclusum, partimque in spiritu prolicito condensatum iri, nec tamen aqua residua, quæ putatur elementaris, erit absque aëre terraque, tametsi aquam prævalere non inficias ierim.

In aqua igitur ardente aër dominium occupat, licet multum aquæ insit, dominium etenim non penes quantitaté existimari convenit, sed juxta proprietates & virtutes, quæ validiores debilioresve sunt pro diversa mistionis ratione spiritus interioris seminalis agentis & ignis. In mistis præterea elementa ponderare juxta quantitaté est impossibile: cùm enim probatum sit illa rarescere atque condensari, ut pro tali alteratione variari quoque pondus & molem quomodo poterunt in dissolutione illorum quantitates exactè ponderari? Igitur non ex materiæ quantitate sive in pondere, sive in mole singulorum dominium dimetiri possumus, sed ex virtutibus & effectibus, qui utpote ex primis elementorum simplicium proprietatibus fluentes in mista derivantur. Cùm enim aër plus minusve densatur, molé amittit, sed acquirit pondus. Terra vero si rarescat, gravitatem amittit, sed molem valde majorem adipiscitur. Quamobrem non poterit ullatenus elementorũ superabundantia ex illorum materiali quantitate cognosci, cùm quan-

dicatur, necessario sequitur speciem à cæteris distinctam constituere, & sui generationem regularem obtinere, alioquin abortus esset alterius causæ generantis. Quod autem hic de sulphure dicimus, idem quoque debet intelligi de mercurialibus, & salinosis & quod hic determinabitur, de aliis quoque statutum esse intendimus; doctrina enim hæc ad duo reliqua intelligenda inserviet. Hæc autem consideratio à nemine hactenus mihi videtur discussa, cùm tamen non levis momenti esse existimari debeat: ut discrimen cognoscatur inter ea, quæ abortivam habent generationem, & alia quæ juxta naturæ ordinem & regulam producuntur, uti sunt metalla. In hoc autem potissimùm invicem differunt, quod ea quæ abortiva dicuntur, non habent stabilem ubique modum, nec easdem semper circumstantias, sed nunc hoc, nunc illo modo variantur secundum plus & minus: cujusmodi non sunt metalla, ubi supra satis probatum existimamus. At cùm hæc tria sæpè diversa inveniantur inter abortiva recensenda viderentur. Sulphuris enim species quam plurimæ sunt, non tantùm juxta colores discernendæ, sed etiam juxta plures alias proprietates & accidentia: non solùm in uno genere mistorum trium, sed in singulis: inter sulphurea namque recensentur in genere metallicorum non tantum sulphura sic vulgò nuncupata, sed & bitumina, gagates carbones fossiles, & quædam liquidiora, ut petroleum, naphtha, similesque id genus in subterraneis genitæ pinguedines. In vegetantibus olea itidem Resinæ, pices, & id genus quamplurima igne flagrantia, imò ligna ipsa sulphuris naturam ex proprietate magis participare videntur: sicut animalia Mercurii, & metallica Salis; in animali quoque ge-

 nere

nere sunt olea butyra, sæva, adipes, aliæque consimiles mistiones pingues, naturamque sulphuris æmulantes.

Ex quibus argumentari licet non esse semen aliquod speciale sulphuris generativum, siquidem unius generis proprietates, principalesque præsertim non inveniuntur in duobus aliis generibus, ut metallorum, in vegetantibus & animalibus nec vegetantium in metallis & animalibus, nec animalium in illis. Sulphuris vero metallici principalis proprietas etiam in vegetantibus & animalibus cognoscitur, singula enim pari modo flagrant, & ignis flammâ dissolvuntur. Verum nec abortus jure dici poterunt, fætus enim abortivi sunt, quorum productio est à vi seminis exorbitante, cum totam materiam alio ducit, quam sit naturæ seminis intentio. At sulphura prædicta sunt partes homogeneæ mistorum, à quibus disgregantur: quamvis negari nequeat à virtute seminis progigni quodammodò, quatenus virtute spirituali consimili gignantur. At virtus hæc seminalis ignis est, qui cùm sit universale agens, dispositivum, & præparator cujuscunque seminis specificum materiam subjectam ad semen recipiendum disponit, illam vel in sulphuream, vel in mercurialem, vel in salinosam speciem redigit juxta elementi prædominantis rationem in misto formando vel corrupti dissolutione. Quod ut clarius explicetur, & sulphuris vulgaris natura & generatio intelligatur, operæ pretium erit modum enucleare præcise, quomodo id contingat, unde & quamplurima fossilia intelligi poterunt.

Ignis ergò qui tanquam instrumentum universale præparans, disponens ac digerens in subterraneis ut

semi-

ſemina ſpecierum in ſubjectam materiam ſuas proprias figuras, & ſpeciales proprietates imprimere poſſint, eouſque in elementa operatur, quouſque in miſtionem aliquam illa ducat, uti ſuperius declaratum eſt, ubi de generatione metallorum in univerſali. Cùm verò elementa ſic præparata ſint, ut ad ſemen introducendum reddita ſint idonea, tunc ſemen ipſum ſuas functiones exercere incipit, & ignis non ut principale agens, ſed ut ſeminis miniſter & famulus miſtum inchoatum perficit, quamobrem uſque ad punctum quo ſemen ſuo nutu materiam dirigere poteſt, miſtum nomine principiorum ſecundariorum indigitatur: eſt enim vel ſulphur, vel mercurius, vel ſal, pro diverſitate proportionis elementi, ut dictum eſt, & tunc meteorum eſt, & facilè diſſolubile, quodſi hoc contingat in aëre, tunc neceſſe eſt ut ordine quodam procedat.

Primò enim fit ſulphur, deinde mercurius, & poſtea ſal: nam in aëre diverſa ratio eſt, quam ſit in ſubterraneis, ibi enim nec tanta copia terræ, atque aquæ inveniri poteſt, ut ſufficere poſſit ad principia hæc ſecundaria inordinatè gignenda. Sicut in terræ ſpecubus, ideoque in aëre ſulphur denſum ſolidum & compactum produci nequit, ſicut nec etiam in aquis; requiritur enim major terræ abundantia, quam poſſit in aëre libero reperiri, & in aquâ.

In terræ verò cavernis, cum ignis miſtionem præparaverit, ut jam ſpiritus ſeminalis debeat ſucceſſivè miſtionis reſiduum adimplere ſi non inveniat miſtum ſuis neceſſitatibus opportunum juxtà proportionem ſibi naturaliter injunctam, ulterius progredi nequit, ignis tamen actio ab incepto itinere digeſtionis & miſtionis non ceſſat, ſed eò uſque procedit,

quousque mistum sit ita ligatum, terminatum & clausum, ut igni interiori operanti potestas prohibeatur, tunc mistum illud non erit meteorum, cùm non sit in via mistionis, sed sit jam finaliter completum juxta subjecti naturam, & circumstantias, quare nec principium erit secundarium, neque minus erit in aliquâ regulari specie à virtute seminali procedente, nec jure dicetur abortus, cùm sit in termino mistionis sic possibilis; neque minus monstrum, hoc enim fit à specifico semine à fine sibi naturæ, lege, præscripto deviante, neque spurius conceptus, eò quod non sit à seminalibus spiritibus specie differentibus directus. Erit ergo productum quoddam ignis universale, & hujus generis sunt sulphur vulgare, & pleraque alia sulphurea, mercurialia, & salinea; & sic innumera quoque generantur fossilia, in quibus nil prohibet quædam inesse seminum specialium rudimenta, atque nonnulla eorum specimina præbuere, quia spiritus seminalis materiam quantùm potest dirigit, cùm vero defectu alicujus necessariæ conditionis terminum attingere prædestinatum nequeat subjectum inficit quodammodò, non perficit; ideoque mistum fit quodammodò abortivum, seu monstruosum, nisi quod ignis reliquum mistionis complet, usque ad stabilem ligaturam, seu connexionem, quod in homogeneis tantummodò metallicis accidit; in instrumentariis vero & organicis non similiter fieri potest, eò quod nunquam ignis est principale generationis directivum, sed in ipso statim exordio seminales virtutes generationem inchoant, in spermatibus & ovis, ac proinde si fiant abortus, vel monstra, sic remanent, nec ignis supplere valet, quadantenus defectum.

Hinc provenit ut tot sint genera sulphurum, & sulphureorum: cùm enim inchoatur mistio per ignem in subterraneis, si fuerit in ea aër prædominans, sulphur quippe fiet, sed hic associari poterit vel aquæ abundantiori, vel terræ, & huic vel alteri semini, & hoc in pluribus diversisque admodum gradibus; sic fiunt sulphura diversorum colorum, & proprietatum plus minusve solida, vel fluida, & hâc ratione generantur olea, bitumina, carbones fossiles, ambaria pinguedinesque consimiles quamplurimæ, eo quod in iis sit terræ defectus, & nequeant ad sulphuris vulgi compactionem & soliditatem provenire.

Non dissimiliter evenit in plantis, quarum partes non tantùm pro necessitate seminis naturaliter, quam disgregatione partium artificialiter solutarum; nonnullæ enim naturam & proprietatem salis, aliæ mercurii, aliæ sulphuris liquido repræsentant. Sulphureæ sunt olea, resinæ, vel liquidiores vel solidiores, aliæque consimiles succi pingues, plus minusve concreti pro ratione subdominantis elementi: uti declaratum est, quinimò & universa penè stirpium corpora sulphurea liquidò cernuntur, cùm facillimè ignem concipiant, alterum tamen altero magis ob eandem rationem; sicuti animalia mercurialem potius æmulantur compositionem, & metallica salineam, ut in Orthophysicis satis est enarratum.

In animalibus quoque idem porrò accidit, ut tam ex naturâ, quàm ex arte plura sulphura, vel sulphuris mistionem æmulantia reperiantur, quemadmodum sunt oleosa quamplurima, pinguia, ut adeps, sevum, cera, excrementa nonnulla, succique plures tum fluidi, tum concreti, uti notum est.

Unum tamen hic quam maximè notandum superadde-

addere visum est, quod ad naturam non tantùm metallorum, sed omnium in universum compositorum corporum intelligentiam plene comprehendendam mirum in modum conferre crediderim, tota namque metallica respublica non divisim in partes dissecta considerari debet, sicut idem fieri nequit in singulis individuis stirpium & animalium, quorum cognitio non ex partibus invicem separatis habenda erit, sed ex omnibus simul junctis, ex quibus singulare individuum constat, cùm tamen partes nonnullæ sulphur, aliæ mercurium, vel sal præ se ferant, & pleræque aliæ quandam ex his mediocrem temperiem; sic pariter in universâ naturâ metallicâ succedit, hæc enim uti unica individualis compositio intelligi debet, quæ pluribus constet partibus similaribus sulphureis, mercurialibus, salineis, vel ex his plus minusve commistis. Ubi quoque cernantur stirpium radices, trunci, stipites, rami, folia, & flores cum suis corticibus, succis & excrementis cujuscunque generis metallicorum proportione respondentibus, quod idem dicendum erit de animalium partibus tam utilibus quam inutilibus. Tota ergo metallica congeries unicum erit individuum, in quo necesse est partes reperiri quam plurimas, ut in individuis duorum reliquorum generum; nulla enim ratio est, cur de uno diversimodè disputetur, quam de alio. Ex hac verò proportione cognoscetur, quam in omnibus natura similis, imò eadem esse velit juxta Pythagoræ monitum in aureis carminibus, sic enim ait: atque cognosces quâ fas est naturam in omni re similem. Quod autem diximus de corporeâ compositione, idem quoque dicere oportet de interiori seminali virtute à quâ corporea mistura, dirigitur, & quamvis in

vis in unico metallo unicum sufficiens sit semen ab unico Planetâ proflxum, in totâ nihilominus mistione subterraneâ omnes operatas esse spirituales virtutes dicere rationi consonum est, sicut in uno etiam speciali individuo stirpium, & animalium, in quo tot complicantur spiritualia semina, quot sunt effectus necessarii à seminibus procedentes, qui omnes in totâ metallicæ universitate dignosci poterunt. Quod si posset idem in individuo Plantarum & animalium perfici, quod in metallicis, ex iisdem effodi possent omnia seorsim, ac membratim, aurum nempe, argentum, ferrum, sulphur, lapides & reliqua cuncta etiam excrementitia, abortiva, & monstruosa suo modo illis respondentia. Non tamen in his par operatio permittitur, tum quia sine alimento degere nequeunt, nec simili generatione inchoantur, tum quia stabilem corporis ligaturam compactam, & solidam non obtinuerunt.

Ex prædictis omnibus sulphuris definitionem elicere non erit incongruum. Est ergo sulphur universale naturæ mistum homogeneum, ab igne vice seminis cum aëre dominante productum, per terram in ultimâ suâ densitate stabiliter constrictum, unde maximè ponderat, & facilè flagrat.

De Mercurio & mercurialibus, ut Arsenico, Auripigmento.

CAPUT II.

MErcurii nomen nimis æquivocum apud auctores inveniri, jam alibi in hoc tractatu sufficienter à nobis demonstratum esse credimus, à Chemistis potissi-

potissimùm latissimè extensum observari licet, nec occultationis tantùm gratiâ plura hoc nomine indigitare illos voluisse quis putet; sed potius è contra, ut per mercurii proprietates descriptarum rerum naturas doctioribus clarius insinuarent, eodemque actu ignaris arcani operis mysteria occultarent, cùm non liceat ea promiscuè, ac indistinctè omnibus offerre, hinc triplicem sæpè dixere mercurium, dum quamlibet prædicti operis partem, licet valde diversam, mercurium nuncupant, quanquam non ita propriè, cum uni convenientiùs aptetur, quàm aliis, hoc tamen iis tantùm innotescit, qui praxis ordinem inspexere cæteris difficillimum, ne dicam absurdum existimari.

Primam enim partem non mercurii vocabulo, sed sulphuris explicare deceret, cum materia tunc sulphuris potius, quàm mercurii proprietatibus induatur; etenim facilè inflammatur, unde & difficilius redditur opus, quod innuere voluit Bernardus Trevirensis in parabola, cum interroganti senex responderit plus in principio laboris, quam in fine sustineri, ex eo quod fons inflammetur.

Secundam verò partem, cùm post regenerationem & puritatem in perfectiorem gradum producitur, mercurium appellare convenit, ob sui facilem volatilitatem, & aqueam, quam ostendit, speciem, quæ tanta est, ut perfectum etiam corpus secum in fugam trahere cognoscatur.

Tertiam denique salis appellationem potiùs meretur, quam Mercurii, cùm in igne stabiliter tunc permanere materia cernatur. At cùm subjectum unum ubique, idemque mercuriale sit, quis non jure asserere queat, opus universum in singulis gradibus voca-

vocari mercurium? Hoc verò totum non ita vulgo per vivum existimetur, sed iis duntaxat cognitum, qui universæ praxis ordinem experimento tetigerunt, quinimò, & primam etiam prædictam in tres alias diversas particulas dissecant auctores, quas omnes mercurii nomine indigitare solent, cum additione tamen aliquâ, ut unam ab aliis distinguant.

Quod ideo hic nos recensere voluimus, ut manifestum apertumque fiat, quam sæpe nominibus abuti soleant Scriptores rerum metallicarum, ut non mirum sit, quam facilè quisque hallucinari possit, nisi prius ab hujusce vocis æquivocatione caverit.

Nos igitur hic Physicam primariò non Chemiam agentes distinctiori processu opus esse opinamur, ut metallicorum doctrina clarior studiosis omnibus habeatur, quare dicimus hoc Mercurii nomine, non argentum vivum vulgi (uti communiter solet) nos intelligere; hoc enim inter metalla superiori libro recensuimus, quamvis mercurii titulo ob sui proprietates non immeritò appellatum fuerit. Non ergo poterit imperfectioribus mediis adnumerari, quanquam non est ad integrum complementum per naturam adactum, à metallorum tamen numero immerito sejungi putamus ob rationes superius allatas; neque minus intelligi volumus principium secundarium hic in primo libro & alibi declaratum; at de mercurialibus cæteris, quæ finalem cursum absolverunt, atque ita per terram coaluêre, ut per naturam ulterius progredi nequeant, sicuti de sulphure diximus, ac de sale dicemus: cujusmodi plurima sunt, vel ab igne ut principali rectore producta, vel per seminales etiam virtutes à recto tramite aberrantes, & abortivos, monstruosos, aut quomodolibet extraneos, & ex-

& excrementitios partus edentes, imò & artificialia nonnulla, ut sal armoniacum, quod mercurius dici potius, quam sal debuisset. Tunc verò cum mercuriali corpore ac natura nonnihil etiam seminalis vis, unde mistum processit, illucescet. Ita sunt arsenicum, auri pigmentum & id genus alia, quæ in metallorum purificatione ab igne fugiunt, ut cadmia, tutia, spodium, pompholix. Valdè autem hic demiror Geberum & Albertum, qui eum sectatus est, cum scribant hæc duo sulphuris species esse, ac inter sulphura connumerent; à sulphure tamen non parum distant, quamvis utrumque ab igne recedat, at sulphur flagrat & comburitur, Arsenicum & auripigmentum nequaquam; sulphur oleo dissolvitur non aqua, at arsenicum ècontra aquâ non oleo. Quamobrem rationabilius est inter mercurialia sine combustione ab igne fugientia, quam inter sulphurea arsenicum recensere: sicut & auripigmentum, ex quo aurum excoxit Cajus Plinio testante, quod non credatur id ex transmutatione aliqua processisse, sed extractione, ideoq; discrimen tum sensit, ut idem subdit, eo quod ex multo auripigmenti pondere parum auri collegerit, tantum scilicet, quantum ibi delitescens in particulis & atomis insensibilibus dispersum occludebatur. Non me tamen latet sæpissimè Chemistas vocabulis communibus abutentes hoc nomine aliud quid occultius innuere voluisse, quam vulgare arsenicum, tametsi (uti pluries aperuimus) non absq; ratione sic fecerint, quod & Sibillam Chimicam nuncupatam similiter egisse poterit observari in carmine, quod ex Græco Cardanus attulit, & interpretatus est; Cùm enim Sibilla sub ænigmate protulerit eum suæ ipsius sapientiæ futurum participem, qui quod in ænigmate continebatur, assequi potuisset, nil aliud

inde retrahi posse videtur, quam arsenicon, quod ad sapientiam possidendam minimùm conferre, nemo non cognoscit, quoniam Sibilla usum & morem sophorum veterum sequuta, arsenici nomen sub ænigmate occultavit, & aliud quid eo nomine significare præsumpsit, quod is passim inveniet, qui in Chemistarum libris evolvendis versatus fuerit.

Nos verò in hoc tractatu, quem ad Orthophysicorum libros adnectere volumus, sincerâ fide scribere protestamur, existimantes Chemicas obscuritates inter Physicas discussiones inserere minimè decere.

Arsenicum ergo idem est inter mercurialia, sicut vulgare sulphur inter sulphurea, per ignem scilicet tanquam per principale agens in condensationem ultimam ductum, & proportione quadam sublimato, quod vocant, vulgari respondet, nisi quod illud artificiale hoc naturale compositum est, utrumq; tamen venenum est, non ob aliam rationem, nisi quia plurimùm ignis contineat, qui cùm in subjecto sit tenuissimo, ac humiditate dissolubili, facilè ad ingenium redit, & liber juxta naturam suam comburit; ideoque si præsertim per os animalis assumatur, ventriculum & intestina rodendo corrumpit, & mortem infert.

Ex quibus liquet arsenicum nonnihil satis naturam participare ita, ut dici jure queat mercurius salinosus, quemadmodum vulgare compositum ex argento vivo, & quibusdam salibus, nitro videlicet, sale communi & Chalchanto, quod sublimatum vocant, quamvis hoc in vulgare hidrargyron non difficulter possit redigi: at non sic evenit de arsenico, in quo majori connexione ligantur elementa.

Inter mercurios verò difficile est invenire mistũ adeò compactũ, & solidũ, quod proportione respon-

deat vulgari sulphuri, & sali communi, præter argentum vivum fluidum, quod inter metalla collocamus, eò quòd non sit compositum simpliciter ab igne, ut principali agente, sed à semine speciali ab astro Mercurii defluxo. Ratio verò quare mercurialia fluida penè omnia sint, est, quia per elementum aquæ dominantis gignuntur; quod si debeant in soliditatem promoveri; id per majorem terræ portionem contingere necesse erit; unde ad naturam salis accedet, eòque magis, quò majori terræ dominio subjiciuntur; adeò ut mercuriositate amissâ in salineam naturam totaliter commutentur, & mercurii salia fiant, ut infra de sale clarius dicetur.

Quidquid ergo in altũ per ignem tollitur, & ad acidũ saporem vergit, inter mercurios collocabitur, cũ mercurii proprietatibus sit insignitum, & in subterraneis quamplurima sunt, quæ magnam tamen possident latitudinem, quamvis nonnulla quibusdam seminalibus virtutibus tincta videantur, alia verò inter principia secundaria mercurialia latius reponi debebant. Huc tamen omnia quodammodò pertinebunt, cùm in multis invicem consentire appareant. Secundaria tamen principia mercurialia dicimus, quæ ignis actionem ultimam nondum passa fuêre, sed in viâ sunt, vel ad ulteriorem vi seminis alicujus perfectionem obtinendam, in quo differunt à meteoris, quod hæc non sicut prædicta principia ad specificam prolem essentialiter dirigantur, vel ab eàdem recedendo ad elementa resolvenda sint. Præter hæc sunt porrò alia quæ vi seminis specialis ad complementum extremi termini pro diversa seminis prædestinatione pervenêre, quantum quidem per naturam est possibile, cujusmodi sunt hidrargyron commune,

Ter-

Tertia demum species est mercuriorum qui nec in viâ prædictâ consistunt, nec in termino specifico jacent, per semen, sed per ignem, uti de sulphure dictum est, & de sale dicetur. Inter plantas plurimi sunt liquores succi acidi, & volatiles, ut est etiam acetum vulgare, quæ naturam possident mercurialem, vini quoque Tartarus mercurius est solidior, ideoque mercurius Salineus appellandus. Consimiliter in animalibus observari licet, quorum partes uti cerebra, spermata, ova, imò & excrementa quædam mercurii proprietatibus donantur. Quicquid autem in his reperitur, quod igne non uritur, mercurius est; salis enim fixi nihil habetur, licet aliter sentiant aliqui.

Sicut autem sal per aquam solvitur, sic mercurius, & præsertim communis, per aërem, sulphur per ignem. Quomodo vero mercurius aëre dissolvatur, non est hujus loci dissertatio, sed in Orthochymicis quantum licet aperietur: est enim arcanum non ità vulgò prostituendum, ne impiis, scelestis, ac infidelibus Christiani nominis hostibus pateat; & panis filiorum canibus degustandus obtrudatur. Hoc innuere voluit Hermes in tabulâ smaragdinâ, ubi sic ait: portavit illum ventus in ventre suo, ubi ventus interpretatur aër, cujus vis tanta est, ut aurum etiam vulgare, vel penè indissolubile unico hoc duntaxat aëre, seu vento dissolvi se levi negotio patiatur, quod alio quovis medio assequi est prorsus impossibile.

Ex prædictis mercurii præfati definitionem hanc damus: mercurius est universale naturæ mistum homogeneum ab igne pro semine cum aqua dominante productum. Per terram in ultimâ suâ possibili densitate stabiliter constrictum, unde mediocriter ponderat, & ab igne sine combustione fugit.

De Sale communi.

CAPUT III.

DE Sale in universum, ejusque nominis æquivocatione suprà disputavimus in primo Libro, cùm de principiis secundariis dictum fuit. At hic necessariò aliquid de illo dicere convenit, cùm sit unum ex iis, quæ metallorum cognitionem dilucidiorem possit reddere in quo etiam plurimum dubitatum est, tum de naturâ, tùm etiam de generatione. Quod dictum est de sulphure, & mercurio, idem proportionaliter, & de sale debet intelligi, sal scilicet appellari, quicquid ex mistis in igne stabiliter permanet, nec in ipso comburitur, nec ab ipso recedit in fugam, quod additur, ut ab elemento terræ, unde proprietas hæc pendet distinguatur, ideo namque sal ignis ustioni resistit, quia in ipso non aër, nec aqua elementalis, sed terra dominium exercet, non tamen terra pura sal existimari debet, tum quia quandam in igne liquefactionem habet, quam sine aquâ terra obtinere nequit: dico autem terram in sui simplici ac sincerâ naturâ intellectu compræhensa, cùm ariditas quæ propriissimè terræ convenit, liquefactioni penitus adversetur.

Sapor ipsius quoque compositionem patenter ostendit, elementa siquidem in suo primordiali statu sinceritatis, sapida esse nequeunt, eo quod sensu ipso percipitur, quod quantò elementum magis ad puritatem accedit, tantò minus saporis est particeps. Cùm verò ab elementis tribus corporeis non fiat, necesse erit ab igne patrari saporem omnem: hic enim

nim ſuo calore cùm diſſolutus eſt comburit in ſuâ plenitudine, vel calefacit in ſuâ diminutione, at cùm inter elementa conſtringitur, quaſi compedibus præligatur, ut exercere poteſtatem hanc non valeat; ſicut nec aqua per miſtionem madefacit. Quod ſi penitus occludatur, nihil illius ſenſu guſtus comprehenditur, at cùm in Mediocritate quadam inter penitus occluſum ac diſſolutum fuerit, tunc levem quandam combuſtionem exerit, & hæc ſapor eſt, qui in aëris ſuperabundantiâ amaror eſt. In aquæ dominio aciditas, & in terra ſalſedo; quod ſi quandam habeant elementa cum igne mediocritatem, dulcedo paritur, quæ omnia in Orthophyſicis etiam ad oculum in ſuo ſchemate demonſtrantur.

Nunc quæ ad ſalis compoſitionem pertinent, perſequi oportet, in ipſo enim non tantùm terram cum igne neceſſe eſt ineſſe, quoniam diu ſtabiliter illa duo ligata permanere non poſſent; quare aquam, etiam & aërem ibidem exiſtere convenit, & præterea neceſſariò requiritur firma omnium dictorum elementorum compaginatio, quæ fieri nequit ſine vaporoſa omnium elevatione, nec unica ſed pluribus circulationibus repetitis: perfecta ſiquidem miſtio non fit, niſi vaporabiliter, alioquin facilè ab invicem diſgregantur, & ideo lapides in igne valido plurimùm humiditatis amittunt, eo quod illa non ſit cum terra, & reliquis pluribus rotationibus circumacta; ſal verò difficulter, & igne vehementiſſimo ſuam humiditatem deſerit, quæ acida ſentitur, cùm non ſit humiditas ſimplex, ſed miſta ex ipſo ſale prolecta per remotionem terræ dominantis. Eſt enim tranſmutatio quædam ſalis in mercurium, in aciditate ſiquidem ſalis, non terra, ut prius, ſed aquæ prævalet, nē

mista est non minus quam prius fuerit sub specie salis, tunc terrea & fixa, nunc acida & volatilis. Ex quibus apparet sal gigni non posse unico actu, eò quod non tam strictam elementorum connexionem obtinuisset, imò nec vaporabiliter tantummodò, sed spiritualiter: ignis enim ad sui naturam elementa suo nutu movet, digerit, attenuat, & in sui naturam spiritualem quadantenus redigit.

Cùm verò sal ineptum sit huic dictæ in altum sublimationi specie salis permanente, nisi hoc fiat post sui generationem per aliena corpora illud violenter extollentia. At in generatione salis, cum elementum terræ dominium obtinere oporteat, non poterit ipsum sub specie salis extolli. Sal igitur in actu generationis nequit esse sal, sed postquam genitum est, & hinc nonnulli post sui creationem sal non amplius gigni putarunt, quod sal non conspiciant, nisi genitum, quia cùm generatur sal non est, & sal omne ab initio creationis tantum fuisse productum, nullumque deinceps per naturam fieri, quod tamen absurdum esse liquet, tum ratione, tum sensu; & ratione quidem, quia mista universa reliqua generantur & propagantur; ergo sal quoque à propagationis benedictione minimè prohiberi debet, nec ratio ulla erit, quare id non fiat. Ipsum porrò destrui potest, igitur & reparari. Per ignem similiter ad lucem venit, sicut sulphur & mercurius. Cum illa igitur duo generentur jugiter & sal consimiliter gigni necesse erit.

Sensu quoque observatur, quia pluribus in locis, unde sal effoditur, vel quomodocunque extrahitur, perenniter aliud novum succedit.

Quod vero sal per ignem, non per semen generationem suam possideat, liquet ex eo, quod ex univer-

sis

sis naturæ mistis non minus quam mercurius & sulphur artificialiter extrahi potest; hoc autem fieri haud potest, si à seminali virtute aliqua penderet: quoniam quæ à semine procedunt, suas obtinere proprietates impossibile est in alio subjecto, quàm in suo specifico, ubi seminalis potestas viget, ne confusio in speciebus oriatur: & hæc ratio etiam est, quare hæc tria nomine principiorum secundariorum insigniantur, quia in omnibus persistere universaliter inveniuntur, quamvis nihil impediat, posse in talibus etiam aliquid specificæ proprietatis elucescere, cùm enim diutius associatum specificis proprietatibus, illisque substratum fuerit, non poterit priorem naturam penitus exuere, & priorem non redolere virtutem; verum salis proprietates communes & primariæ in salibus omnibus à quocunque subjecto extracta fuerint, sentientur, & inprimis est fixio, salsedo, modica gravitas, compactio, & per aquam solutio.

Ut autem generatio salis dilucidior innotescat, necesse est huc referre, quæ alibi probata sunt, mistionem scilicet quamcunque non promoveri, nisi per ignem, hunc verò actionem suam exercere immediatè in aërem, dein in aquam, & postea in terram: terra vero & aër nullam ab igne motionem sentire, quod sensu percipitur, sed solùm aquam, quæ per ignem attenuatur, rarescit, & in aërem tollitur, qui cùm in sua sphæra inveniatur, aquam in sinum recipit, sed illi dominatur, & per aërem in aquam inditur, tum quia igni convenientior aër est quam aqua, tum etiam quia ille copiosus aquam obruit, ac vincit, & hæc peregrina quodammodò est in aëris hospitio, & hinc sulphuris rudimenta meteorica fiunt;

cùm verò aqua refrigerata rursus densetur, & in imum recidat, non solum aquæ alteri adjungitur, sed propter adeptam ex aëre & igne societatem, attenuata terræ portionem solvere apta evadit, quam secum aqua iterum calefacta deferens, sublimatur in aërem, atque inde major in misto aquæ quantitas adjungitur, quod repetitione aucta sit aqua prior, ut hinc reddatur mistum ex sulphureo mercuriale. Quod si iteratis circuitionibus sæpiùs ac sæpiùs elevetur, & deprimatur, semper terræ aliquid solvitur & Mercurio counitur, quousque terra ipsa in eo dominatur, ex qua productum constringitur, figitur, & elevationi ineptum redditur: atque tunc sal effectum apparet, cùm antea in productionis cursu sal non esset. Ex quo constat salis generationem non ex semine quodam speciali pendere, sed ab igne duntaxat, principaliter agente compleri.

Constat hinc etiam sal in aëre, nec etiam in aquâ non fieri sed in terrâ, & si nihil impedit in utrisque regionibus aëris & aquis reperiri, sed aliunde ex terrâ scilicet deprómptum in qua salis generatio specialiter exercetur, in mari verò tantum inest salsedinis, non quia ibi sit genita, sed per aquæ perennem alluvionem illuc adducitur, unde postmodum per aquæ maris exsiccationem multifariam retrahitur, ex quo itidem apparet salis productionem continuatim fieri, quoniam si ab initio tantummodo creationis semel fuisset sal creatum per tot secula aquarum ab alto cadentium, ac solum universum alluentium affluxum totum sal in mare præceps ruisset, unde nonnisi raro, & in modica portione in altum extollitur, ita ut juges fontes, cæteræque salis vomicæ hactenus conservari minimè potuissent. Non tamen quis putet

ordi-

ordinem hunc ita esse inviolabilem, ut aliquoties inverti nequeat, quoniam ex defectu requisitæ circumstantiæ, vel quia desit calor, vel superabundet, vel aliquod ex elementis non sit sufficiens, vel locus fuerit ineptus, utpote clausus, tunc patet ordinem præscriptum posse plurimùm variari. Verum juxta rerum proprietates & naturas consueto jure sic disponi rationi consonum est. Ex quibus colligitur sal mistum esse perfectissimum, eò quod difficulter in elementa remeare videatur, quod signum est in eo componentia, non corporaliter, sed spiritualiter uniri, nec unico actu, sed pluribus, quare salis productio non erit in instanti, sicut quibusdam creditum fuit, cùm in generationis progressu percipi nequeat, sed solùm post sui complementi terminum, quicquid enim gignitur, sive animal, sive planta, sive metallum tenuissimum prius vaporem esse oportet. Sal vero sub salis forma vapor esse nequit, cum ejus proprietati adversetur, antequam ergo sal sit, sulphur, & mercurium extitisse necesse est. Quod si videatur interdum sal sublimari, tunc violentiâ adjunctorum accidere constat, experimentis variis ac diversis rerum sublimandarum compositionibus per artem, quod naturaliter etiam fieri oportet, cum natura ab extremo ad extremum tangat omnem possibilem gradum, quare plurima sunt salia ad mercurii naturam vel sulphuris accedentia, & illa salia dicentur mercurialia, vel sulphurea, sicut vice versâ cum sulphuris sive mercurii proprietates excedunt sulphur salineum vel mercurius salineus appellabitur, ut nomina rebus congruenter aptentur.

Ex præfatis igitur omnibus salis communis definitionem colligere decet, quod illud sit universale

naturæ mistum homogeneum, ab igne loco seminis cum terra dominante productum, per quam etiam in ultimâ suâ densitate constringitur, unde parùm ponderat, & in igne stabiliter sine combustione permanet.

De Atramentis, Alumine & Nitro.

CAPUT IV.

QUanquam ex iis, quæ superiori capite de sale in communi declarata fuêre non sit difficile, quæ de cæteris pariter salibus determinandum sit, intelligere; attamen quia plurimæ sunt non tantùm species, sed genera salium, non abs re debebit existimari, si nonnihil de talibus cæteris huc afferamus, sicuti sunt inprimis Atramenta cum suis speciebus, misii, chalcithis sorii, ac melanthmia, quæ per naturam & artem ex metallorum corruptione parantur, ac proinde eorundem subjectorum, unde desumpta sunt, plurimùm redolent. Hoc autem in metallicis potissimùm accidit ob eorum arctissimam ligaturam. Hinc forsan etiam fit, ut in animantibus, vel nihil, vel parùm salis fixi reperiatur, quia debilem admodum mistionem sunt nacta, sicut mediocriter etiam accidit in plantis, ex quarum aliquibus plurimùm salis educitur, ex aliis verò plus minusve, prout fortiorem aut debiliorem elementorum connexionem habuerunt, ideoque in his salia non inveniuntur sensibiliter saltem specificas subjectorum proprietates retinere quemadmodum in metallis, in quibus priorem mistorum naturam ac seminalem virtutem prodi liquidò cernitur; per destructionem etenim non ita

dissolvi possunt eorum constricta ligamina, ut spirituales seminum potestates evanidæ amittantur. Hinc fiunt varia diversaque atramentorum genera, præter quam quod possunt, quin etiam in simul componi, quod enim difficulter continget, cum eorum mistio, licet valdè fortis, attamen quia ex corruptione processerunt, jam sunt quodammodò aperta, ideoque nullum cum alio commisceri, quod non accidit in metallis, quæ non ita commiscentur, quin unum ab altero per propria examina iterum segregari nequeat.

Et propter hanc rationem fit, ut ex auro nullum educi possit atramentum, vel vitriolum, quia destrui nullâ ratione nec per ártem nec per naturam valet, licet in actu suæ operationis non difficulter à fine deviare possit, & in corruptionem dilabi. Hinc existimaverim produci lapidem, quem lazuti vocant, ex quo multum auri sæpe colligitur. Productus autem est hic lapis ex aureo vapore nimis terrestri, qualis ad auri perfectionem ineptus existit, ac propterea citius coagulatus constrictusque fuit, quàm per necessarias rotationes in perfectionis terminum adduci potuerit.

Quod quidem de reliquis omnibus accidere potest, ut pro majori vel minori elementorum portione inepta reddatur mistio, & in aliud terminetur, quàm fuerit seminis destinatio. Hinc tot fossilium, quæ mineralia vulgo dicuntur species exoriri solent, & potissimùm salium, quæ arctiorem connexionem in mistione habuerunt, quàm sulphura, & mercurii, unde horum non tot sunt formæ, quot salium.

Inter salia præterea recensentur Alumen, & Nitrum: Alumen tamen quamvis inter salia jure adnumera-

merari debeat, mercurii proprietates aliquatenus participare cognoscitur, quare sal mercuriale nuncupari poterit laxioris verumtamen compositionis, ideoque facilius per ignem in alias discerpitur substantias; at Nitrum plurimum sulphureæ conditionis exerit utrumque tamen ex corruptione metallorum, seu metallicorum corporum excipitur, per naturam quidem ut dictum est, per artem verò cum metallica mista per ignem calcinata dissolvuntur, & in diversas novasque abeunt species, pluresque fodinæ, quas plus minusve ad trium prædictorum naturam accedere cognoscuntur, ex proprietatibus singulis connaturalibus.

In omnibus verò salis generibus id porrò expedit animadvertere, quod præter mistiones prædictas, quas superius explanavimus tertium etiam genus est respectu elementi prædominantis in superficiali corporeà mistione, ita ut superare possit aliquod ex tribus corporeis supra reliqua, quasi excrementitia, unde & nomen desumat; si enim sal reperiatur, quod plurimum terræ contineat terreum appellari consuevit, si aquæ vel aëris multum, sal aqueum vel aëreum dicetur, sicut idem quoque dictum est. De sale accedente ad proprietates vel salis, vel mercurii, vel sulphuris, veluti sal commune salis naturam magis ostendit, quàm alumen vel Nitrum.

Chalcanthum verò, seu Atramentum sutorium, aut vitriolum, ejusque species omnes non ab elementis tantùm, & secundariis principiis nomina desument, sed à speciebus metallicis prioribus, ex quibus natura & proprietates suscepisse observantur. Neque id dictum velim, ut nominum tam exactam rationem habeamus, sed ut per nomina interiorum

rum rerum eſſentias enucleatius cunctis manifeſtemus.

De Pyrite & Marchaſita.

CAPUT V.

PYritem qui ex igne nomen habere dicitur, quod ex eo duri corporis colliſione ignis excutiatur, nunc breviter examinandum duximus: eſt autem veluti ſpuria quædam compoſitio ex pluribus, ac ferè innumeris metallicorum ſpeciebus, cui etiam & metalla inhærent. Cujus inditium apertum eſt, quod metalla ſingula ſingulos habeant pyrites. Dum enim metallica materia quæcunque ea ſit in eâ reperitur ad perfectionem, ſi extraneum quid impertinens offendat, in pyritem quaſi in corticem & excrementum commutatur. Quare veluti matrix eſt, & uterus metallorum: Cùm enim vapor per ignem erit in ſublime delatus, ut inde metallum procreetur, pro varietate ſeminalis virtutis vapori concluſæ, non totus abire poteſt in prædeſtinati metalli complementum, tunc degenerat in ſpurias quaſdam corruptiones diverſis ſeminibus reſpondentes. Hinc provenit ut ex pyrite non tantùm aurum, argentum, æs, & alia metalla educantur, ſed ſutorium atramentum, ejuſque cognatæ ſpecies omnes: Natura ſiquidem cum vaporem in metalli perfectionem ducere non valuerit, trahit eundem in miſtionē ſibi poſſibilem, quare pro diverſitate ſpeciei, ſeminis ſecūdarii principii, ſulphuris videlicet, vel mercurii vel ſalis, & pro ſuperabundantia terræ, aquæ & aëris ſtrictius aut laxius priori

vapo-

vapori adjunctis omnes metallicorum species gignuntur, quæ postmodum per artem non difficulter disgregatæ, ignis adjutorio in lucem prodirent.

Hujus lapidis quamplurimæ sunt species, pro diversitate colorum, duritiei, contentorum, quarum duæ præsertim adnotatione dignæ censentur. Altera quæ hoc vel illo, uno vel pluribus metallis dives plus minusve cognoscitur, quam etiam marchasitam vulgò dicunt, altera quam magis propriè marchasitam nuncupant, ne minimum quid imperfecti metalli continet. Ex hoc lapide aureo colore micante lapides minores angulosi efformari solent, quibus in bellicis tubulis utuntur, ut ex eo ignis excutiatur, ad pulverem tormentarium in foraminulo inferiori positum igniendum. Hic combustus nigricat, & rursus ad ignem positus, totus penè evanescit, ut hinc liquidò conjectari quisque possit, cum sale nihil affinitatis habere, sed potius cum sulphure, ac mercurii portione, quare parùm flagrat, non sicut sulphur, sed sicut Cinnabaris evolat ab igne terræ paulò residente. Quod verò Mercurii naturam participet, inde liquet, quia Veneri (ut notavit Albertus) meri argenti albedinem præstat, cæteras alias pyritis tum species, tum corporum metallicorum, quæ mineralia vulgò dicuntur, & lapidum genera, quæ à pyrite conflantur huc inserere non est instituti nostri propositum, qui tamen eas singillatim exposcerit, Georgium Agricolam aliosque Auctores in principio hujus operis à nobis laudatos expetat. Ex his enim luculenter eorum historias, extractionis modos & species intelligere ad votum poterit,

De Stibio.

CAPUT VI.

INter metallica corpora non inferiorem locum occupat illud, quod Antiquiores Græci ſtimmi, & ſtibi, Latini ſtibium, & vulgo Antimonium nominant; quamvis verò ipſius cognitio Veteribus quoque Antiquioribus extiterit; aliquatenus ejus etiam mentionem Democritum in ſuo de arte magnâ libello feciſſe conſtet; illius tamen proprietates non in re medicâ tantùm, ſed nec metallicâ parum noviſſe verè ſuſpicari poſſumus: quinimò Geber & Albertus rerum metallicarum doctiſſimi hoc tam ſingulare miſtum ſilentio prætericrunt, quod minimè (ut opinor) feciſſent, ſi facultatem ejus præcipuam in auri à cæteris metallis ſecretione noviſſent. Geber enim inter cæteras examinum metallorum ſpecies adnumeraſſet & Albertus inter alias mediorum ſpecies, quas perſequitur repoſuiſſet.

In dubium autem revocari non debet num inter metalla locari deceat, quod feciſſe videtur Georgius Agricola, dum verbis Dioſcoridis permotus ſtibium quartum plumbi genus aſſerit, quod ex ſtibio excocto efficiatur. Neſcio vero qua ratione ductus id exiſtimaverit; cum plumbo enim nonniſi ſimilitudine quadam exteriori convenire poteſt, cùm in cæteris eſſentiæ proprietatibus longè diſſideat; ſtibium enim malleo non extenditur etiam poſt decoctionem illam omnibus metallis etiam argento adverſatur, & in igne conſumit: intra corpus aſſumptum, vomitum & alvum ciet: in flores, ut vocant per ſublimationem

abit,

abit, aliaque plura efficit, quæ plumbo nullatenus competunt; major autem est similitudo stanni cum plumbo, quæ duo tamen superius invicem penitus differre monstravimus.

Unum vero adnotatione dignum habet Antimonium, à metallis omnibus diversum, quod semel calcinatum in priorem formam & naturam redigi nequit. Ex quo clarè liquere poterit illud in suo priori esse non constitui per aliquam spiritualem seminis virtutem, à quâ dirigatur, gignatur, & quoad fieri potest conservetur, nisi eam dixerimus errantem à suo naturalis propensionis scopo, quemadmodum de pyrite declaravimus: nam corpus quodcunq; fossile suæ generationis causam effectricem aliam nullam recognoscit, quam vel ignem ut principalem rectorem, vel seminalem planetarum virtutem, quæ septupla tantummodò differentia existit, & ab his omnibus metallica species exoriatur. Ab igne quidem tres tantummodò simplices sulphurea, mercurialis, & salinea; à spirituali verò semine septem, juxta septem metallorum species; ridiculum enim existimari debet, quod Georgius Agricola cum Antimonio ab ipso laudato scripsit Libro primo de nat. fossil. multas esse metallorum species nobis ignotas, nisi putaverit inter proprias metallorum species connumerari quoque debere spurias, abortivas, monstruosas, & ex pluribus compaginatas miscellas, quas non dubitandum est innumeras per naturam componi. At si fuerit opinatus ignota illa metalla adhuc in fodinarum latebris occultari, & nondum in curiosorum inquirentium notitiam advenisse, hoc sanè magis erroneum videretur, quod etiamsi verum foret, cùm id nullâ ratione fulciatur, rejiciendum similiter erit, cum entia ex

opinio-

opinione absque ulla necessitate multiplicarentur, cum æque benè salvari cuncta queant per septem jam receptas metallorum species, juxta septem, à quibus producuntur planetarum seminales radios, uti supra sufficienter probatum esse credimus.

Verum tamen multiplices esse commistionis ex ipsis tribus ab igne pendentibus, nec non à præfatis virtutibus astrorum septem in dubium revocari non debet: tot enim mistiones esse possunt, quot sunt formæ, gradus, ponderis, numeri atque mensuræ componentium. Nec propterea species multiplicabuntur, nisi accidentaliter & extrinsecè, cujusmodi est Antimonium, quod ex prædictâ superius ratione non apparet ex alicujus seminis virtute procreari. Atque hinc est, ut facillimè per ignem in varias discerpatur substantias, quarum una magis conspicua Regulus vocatur ab artificibus, quod creditum est mercurii seu argenti vivi naturam participare ob quandam exteriorem cum illo similitudinem.

Pluribus tamen, sed duabus potissimùm rationibus ducor, ut credam ab argenti semine degenerante stibium suæ generationis exordium obtinere, ut scilicet per accidens aliquod impertinens sulphuris atque salis naturam habens, argenteus vapor apprehendatur in generationis cursu constringatur & coaguletur, ut in antimonialem speciem degeneret.

Prima est quod in argenti fodinis inveniatur interdum ita permistum argento, ut nonnisi vi ignis separetur, ut in Bermanno adnotavit Agricola.

Secunda est nō minimū facienda, quod omnia metalla etiam argentū cum ipso igne liquefacta in fumū abigat, ut hinc ad auri purgationem adhiberi soleat,

siqui-

siquidem cum ipso commistum in tigillo liquefactorio quicquid auro alterius metalli adhæserit vel in vaporem secum rapit, vel in sese combibit, auro puro, puro in fundo permanente.

Hoc autem evenire non posset, nisi cum argento affinitatem haberet; hoc enim utpote perfectiori ligatura, quam cætera præditum præter aurum penetrari interius haud posset, nisi cum ipso proportionem haberet, licet enim id provenire quoque possit à sulphureo sale antimonii compositionem ingrediente, ut in auri cæmentatione cum sale ac regulis: id tamen longo tempore succedit, horis nempe triginta sex non brevi: uti fit per antimonium, quod utpote argento affine ipsius interiora facile pervadit, aperit, & in vaporem vel redigit, vel sibi associat; quod si cætera metalla pariter absumat, id mirum esse non debet, cum ea laxiori prædita mistione per ignem etiam solum in fumum scorias & cineres abeant.

Quamobrem ex his quoque innotescit naturalis compositio stibii, quod nimirum sit spurius, quidam abortus, argentei seminis per sal sulphureum à finali perfectione prohibiti: splendet autem in albo fusco fibrarum instar extenso, ut rude aliquod organizationis initium præ se ferat; prima siquidem heterogeneitatis initia materialiter à salibus egrediuntur, sal enim quodvis suam ostendit in coagulatione figuram, quam tamen variari necesse est pro diversitate componentium. Atque hinc est, ut duæ antimonii species videantur, mas altera, & altera fæmina, horridior autem scabriorque, at minus ponderosus, minusque radians & acenosior mas est; fæmina contra nitet, friabilis, fissurisque dehiscens, quod inde procedit, quia in mare salis plus, in fæminâ sulphuris inest,

est, cujus causa ex salis sulphurisque natura superius explicata exoritur, quam quisque facilè intelliget ex præhabitis ritè perceptis.

Hujus metallici corporis usus & vires veteribus ignotas hic enarrare non intendimus, tot enim sunt, ut magnum satis volumen non sufficeret, non in medicâ duntaxat arte, sed in fusoriâ, vitraria, cosmetica, chemicâ aliisque pluribus. Et in medicinâ quidem plurima præparari ex illo pharmaca docent passim Scriptores, inter quos Angelus Sala in sua de Antimonii anatomia plures descripsit illorum formulas.

Verum unum hic addere non pigebit, quod videlicet hoc nomine Auctores tum Veteres tum Neoterici aliud quid innuere voluerint, quam vulgare stibium. Sic Democritus libello de arte magna. Basilius Valentinus in curru triumphali antimonii. Alexander à Suchten libello de secretis Antimonii, Theophrastus Paracellus pluribus in locis, aliique quamplurimi, à quibus ita sæpè decipi solent imprudentiores, ut dum illi de arcano ac physicc chemico antimonio scribunt, de vulgari putent intellexisse, sicut inter cæteros præfatus Angelus Sala, qui verba Paracelsi ad commune stibium detorsit, cùm ille aliud longe diversum indicare voluerit, ubi sic ait principio vide ne corrumpatur antimonium, sed totum hoc quantum est integrum maneat citra ullam amissionem formæ: sub hoc enim delitescit arcanum. Hæc ille lib. de vita longa cap. 6. quibus verbis præcipuum Chemicæ operationis præceptum innuere voluit, ne materia quam sophi tractant, in ipso statim operationis semine, quod facile contingere potest destruatur juxta huic uniformem Sendivogii senten-

tiam, qui sic ait Tractatu de sulphure, quicquid in hac a re est notabile in præparatione amittitur à multis. Et alibi sicut hæc ars in præfatione occultatur; ita materia in principio projicitur à multis. De vulgari autem Antimonio id in elligi nequit, nihil enim refert an destruatur nec ne, quinimò in qualibet sui operatione, si eo uti voluerimus, ut corrumpatur necesse est, nisi quis perperam existimaret vulgare stibium materiam esse lapide Chrysopæjo conficiendo à Chemicis Philosophis propositam. In quo quidem plurimi sunt hallucinati, sed nullâ ratione ducti; at qui fuerit intimius ea, quæ superioribus libris à nobis candidè scripta sunt, scrutatus, in tam absurdam sententiam se protrahi minimè patietur.

De Artificiali metallorum Generatione Multiplicatione, Transmutatione & Nutritione.

CAPUT SEPTIMUM ET ULTIMUM.

QUæ ad naturalem metallorum productionem spectare videbantur, prout ab initio proposuimus, & suscepti operis ratio exigebat, jam credimus si non integrè, magnâ saltem ex parte complevisse, præsertim philosophantibus, qui Theoricæ veritatis contemplatione gaudentes, ulterius progredi nolunt, sed intra speculativæ scientiæ cancellos præscriptos limites non egredientes, permanere statuetur. At iis qui ulteriorem cognitionis terminum attingere nituntur, & quid in abditis naturæ secretionibus contineatur, omni labore scrutari pertentant, minimè satisfecisse videremur, nisi quid natura juvamine artis valeat in hoc metallico genere (quantum justa

ratio

ratio permittit) apertius similiter explicaretur. In quâ re plurimùm cespitasse tanti arcani professores ei palam fiet, qui in eorum monumentis mediocriter versatus fuerit, ne infidelibus, impiis, scelestisque prædonibus hic thesaurus religiosis, piis, humilibus, proximi Deique inprimis amantibus tantummodò reservatus indignè communicaretur.

Hinc factum est ut Antiquiores Sophi sub desperatâ formâ traditionis artem illam scriptis tradiderint; posteriores verò parcè nimis, invidè, & datâ operâ inanem implicatamque doctrinam inquirentibus obtruserunt. Recentiores quoque paulò minus Patrum vestigiis insistentes paulò clariorem lucem dederunt. Quamobrem operæ pretium me facturum spero, si quid aliud adhuc ignotum in gratiam Hermeticæ Philosophiæ sectatorum coronidis loco hic præscripserim calamo candidiori, & quæ spatsim superius indigitavimus, hic in summam unà redigentes recolligerimus. Tametsi me non prætereat non defuturos ignaros sciolos, malignos, nebulones aliosque hujus farinæ blaterones, qui adversum ingenuas nostri conatus vigilias clam (ut mos illis esse convenit) mussitent. Eos tamen sic moramur, ut scopuli duriores æstuantis æquoris fluctus. Certò siquidem certiores sumus multò plures prudentiores, pios, probosque viros reperiendos, qui triticum à lolio secernere scient, ab his, quibus prodesse voluisse sat fuerit. Hoc meum non leve fraternæ dilectionis argumentum æqui bonique consultum iri non dubito. At de his satis.

Quod igitur attinet ad artificialem metallorum generationem satis percipi nequit, quin prius quo nomine ea operatio nuncupatur, declaremus, m dò

enim generatio, vel multiplicatio, modò transmutatio dicitur, imò & nutritio jure optimo appellari meretur respectu diversorum tum finium & subjectorum, tum etiam operationum, quoniam alia est operatio, per quam materia disponitur, alia per quam perficitur & multiplicatur, & alia per quam metalla viliora virtute prædictæ materiæ ad complementum perductæ in nobiliorem speciem vertuntur.

Ad cujus majorem elucidationem adnotandum est artem propriè nil generare posse, & consequenter nec multiplicare, quod sine verà generatione fieri nequit, & ratio est, quia cum omnis generatio fiat virtute spiritualis seminis, ab astris profluentis, cum hoc arti non substernatur, ab eodem suo arbitrio dirigi minimè poterit, quare nec animal propriè, nec plantam nec metallum ars generat, nec multiplicat. Dicitur tamen abusivè ars generare aliquid, cum naturæ subjecta ita disponit, ut suo nutu novos fætus producat, vel tempore, vel numero, vel quantitate, vel perfectione tali, quâ natura sola sine artis adminiculo non produxisset. Duplex autem modus est, per quem sensu ipso videmus hanc generationem per artem patrari, quorum ambo in plantis ferè omnibus exercetur. Primus est, cùm per semina, seu potius ova in plantarum cacuminibus præsertim producta, ut commodius sponte in solum decidentia novam prolem naturaliter subinde reparent, nova generatio instituitur, quibus seminibus ars quoque utitur, ut inde plantas, unde desumpta fuére, multiplicet. Hic verò modus fit per semen in totum plantæ corpus diffusum, novum duntaxat corpus tenellum rursus per alimentum & instrumenta, in propriis ac determinatis locis ab initio componens. Secundus modus est,

cùm

cùm per ſurculos, malleolos, bulbos ſimileſque plantarum partes fit veteris plantæ quædam continuatio virtute antiquioris per totum illarum corpus diſperti ſeminis, quod utpote inſtrumentis pluribus non addictum, ſtatim atque alimentum ſibi requiſitum exugere valeat, vel per inſertionem intortam, vel per inſitionem in alias affines, & concordantes plantas inceptum prolificationis munus perſequitur in infinitum; quemadmodum ſi rectè obſervemus à priori non diſſimilem eſſe intelligemus: quoniam uterque virtute ſeminali ab initio Creationis ab Altiſſimo in primam plantam indita proficiſcitur, verum hic ratione corporis veteris dici poteſt antiquæ vegetationis continuatio, ille cùm per corpuſculum de novo inchoatum procedat, nova generatio dici ſolet.

Ex his duobus modis alterum ſibi proprium aſſumpsêre ſententia, alterum metalla, plantæ verò utpote inter utrumque genus medium obtinentes utrumque modum exercere potuêre, prior enim modus qui eſt per ſemina, ſeu ova neceſſariò inſtrumenta & alimentum exigit, ut hoc per illa digeratur, emundetur, & eouſque perficiatur, quouſque in proprium locum à naturâ inſtitutum perveniat, ad novi corpuſculi fabricam moliendam, ut hinc recens iterata prolificatio continuetur. Cùm itaque animalia pluribus quam ſtirpes inſtrumentis utantur, perfectiori etiam modò talem ſuæ prolis conſervationem, ſeu reparationem edere potuere; aliâ verò ratione animalia uti eſt impoſſibile: licet enim hæc, ſicut & vegetantia & metalla antiquum ſemen habeant, per univerſum corpus diſperſum, à quo ipſa fuerunt genita, nihilominus nulla pars animalis à trunco deciſa nedum vegetare, ſed nec vivere poteſt, eò quod ſta-

tim beneficio nutritionis, vitæ ac sensus privatur, ideoque nec pes, nec alia pars ulla poterit artificio ad priora munera viventium propria impelli, non enim ubique idem exercetur officium, sed suis locis determinatis, ex quibus quicquid necessarium est ad reliquum per suos ductus derivatur. Metalla ex adverso cum instrumentis & alimento careant, cùm per totum homogenea sint, priorem modum pullulationis exercere nequeunt, at secundum proprii corporis portionem vel insertam, vel insitam sibi corpus affine quis vetat obtinuisse? si enim plantæ idem efficere possunt, cùm tamen quorundam instrumentorum legibus sint obstrictæ, cur illud idem metalla nullis addicta instrumentis, maximèque homogenea operari nequibunt? ideò namque vegetantia utroque modo funguntur, quia utramque naturam participant; licet enim instrumentis nonnullis insigniantur, attamen illa non item sunt aliunde pendentia ut in singulis plantarum partibus facili negotio quantum sibi opus fuerit construere non valeant, quoniam undique radiculæ protuberantes alimentum requisitum exugere incipiunt, alimentum itidem ubique ferè obvium reperiunt, quod si eo destituantur apto, vel radices & fibras emittere prohibeantur, & illæ quoque continuato vegetationis progressu carere coguntur; hoc autem in metallis contingere timendum non est, cum illa nullis penitus instrumentis indigeant, sed consimili tantum, & affini, humidiore tamen corpore, quod illis velut consanguinea planta, seu terra est, unde metallicum perfectum corpus, quidquid sibi opus est assumit, assimilat, ac vicissim sese adjuvant, quod Lullius exemplo grani tritici clarissimè optimèque indigitavit in Theor. test. & Bernar-

Bernardus Trevirensis clarius in Epistola ad Thomam de Boronia Medicum revelavit his verbis superius quoque allatis : *Amen dico tibi, quod nulla aqua naturali reductione specium metallicam dissolvit, nisi illa quæ permanet in eis in materia & forma & quam metalla ipsa soluta possunt recongelare.* Ex quibus patet discrimen quoque illud inter metallicum genus & vegetabile, seu animale, quod hæc duo cùm non solum per calorem sed per instrumenta operentur, possunt alimentum illis opportunum exugere, coquere, defæcare, ac perficere, quantum illorum exigentia requisierit: at metallicum majorem concordantiam, similitudinem, ac perfectionem in suo nutrimento poscit: nisi enim tale fuerit, ad penitiora metalli nutriendi attingere haud poterit, & consequenter seminalis potestas reagere non valebit in alimentum, & illud sibi assimilare ob nimiam distantiam. Ex iisdem verbis liquet, & jam ex hujusmodi concordantiâ & affinitate alimenti cum re alendâ & augendâ duo necessariò consecutura. Primum est, quod alendi corpus quo veluti carcere seminalis potestas cohibetur, sufficienter & usque ad terminum requisitum recluditur. Secundum quod ita aptum est, ut in illud activa seminis vis operari possit, suas proprietates indere sibique integrè ac penitus counire, ut ex duobus unum fiat ejusdem speciei, & rationis cum eo, quod prius nutriendum seu multiplicandum fuerat.

Quæ omnia clariora fient, si quid in hoc opere artifex industrius assequi tentet, explicemus. Est autem finalis ejus intentio possidere metallicum subjectum, in quo sit ignis interior ita multiplicatus, ut gradus auri naturales in infinitum propemodum transcendat, qui calor sive ignis quia sedes est, in qua

spiritualis substantia seminis habitat, cùm fuerit in mercuriali aureo metallo constrictus super metalla cætera liquefacta projectus, eò usque dilatatur, ac extenditur, quousque vis ipsius remittatur, & ad gradum perveniat, quem naturale aurum exigit, tunc enim ex quocunque metallo aurum resultabit. Ea vero materia, in qua fuerit, sic ignis multiplicatus diversis nominibus insigniri solet, dicitur enim ab Arabibus Elixir; ab aliis auri semen, sive tinctura, à nonnullis medicina, eo quod nulla inventa sit hactenus, ac ipsa potentior ad humani corporis morbos abigendos, sanitatemque tuendam, atque innumeris propemodùm appellationibus, præcipua tamen est sapientum lapis, eò quod sapientum ingenio ac manibus perficiatur.

Hæc igitur medicina ad similitudinem stirpium & animalium ignis externi beneficio aggregat sibi de metallis, quicquid aptum est ad sui nutrimentum, in quod scilicet superabundantem ignem suum effundat, sibique assimilet, cæterum tanquam excrementum inutile rejiciat, & quia homogenea substantia est, instrumentis non indiget, ut alimentum aliquatenus disponat, sed sufficit ut requisitam dispositionem à metallicâ naturâ possideat; & idcircò quod metallicam naturam in se nō continet, nulla ratione per hanc medicinam in aurum commutabitur; quia præcedentes dispositiones ad semen aureum requisitas obtinere nequit per ignem violentum, qui solùm corpus metallicum liquefacit, ut in sua interiora medicinam admittat, per hunc enim cætera cuncta, seu vegetantia, seu mineralia sint, corrumpuntur; quia verò medicinale semen hoc licet in specie sit aureitatis, cum multo plures ignis gradus contineat,

tineat, quam requirat naturale aurum, ideo per additionem consimilis materiæ, sed pauciorem ignem possidentis, remittitur calor illius, usque ad terminum, quem auri natura exigit, & sic transmutatur; ignis enim utpote universale subjectum cujuscunque spiritus seminalis, cùm in hoc subjecto sit auri specie infectus, aliam nullam speciem inferre valet, quam auream, etsi argenti argenteam. Tota igitur transmutationis potestas ab igne interiori multiplicato procedit, non à seminis virtute, quæ tamen per ignem transfunditur, ideoque magis propriè nutritio dicetur, quàm generatio seu multiplicatio, hæc prædicta operatio, quam projectionem vulgò appellitant, imò nec etiam transmutatio dici poterit, nisi transmutatio dicatur, cum alimentum in aliti substantiam vertitur.

Verum quidem est in hâc operatione etiam agens ipsum quodammodo à priori statu mutari, cum gradus priores igneitatis amittat, quia tamen semper in specie aureitatis permanet, nutritionis appellatione indigitari meretur; animalia etenim & plantæ aliquam similiter alterationem ab alimentorum & succorum diversitate suscipiunt, non tamen propterea non nutriri dicuntur, eò quod ab alimento aliqualiter immutentur.

Generatio quoq; dici minimè poterit, in hâc enim requiritur spirituale semen ab astris (ut dictum est). profluens, & in materiam elementalem per ignem tantum præparatam introductum, quæ omnia artifici denegantur; nec enim ars in hoc metallorum opere semen habet, nec ignem sibi obsecundantem, nec elementa dirigere valet, ut requiritur. Quod Geber optimè monuit, cum ait artificem in omnibus natu-

ram imitari non posse, sed eam sequ tur, in quantum est possibile. Verumtamen quocunque nomine explicare libeat hanc metallorum metamorphosim, nullo hic opus est ingenio, cùm facilè perfici possit ope viri cujuscunque simplicis. At medicinam prædictam procreare, qua metallorum species omnes auream propriâ deletâ naturam recipiant, hic labor, hoc opus, cùm ad hoc aurum requiratur, cum aliundè auri semen elicere sit impossibile. Verum difficultas tota consistit in multiplicatione prætactâ graduum ignis naturalis in quâ re opus est ingenio ac industriâ penè supernaturali. Ignis etenim sicut nec aliud quodcunque principium nec generatur, neque corrumpitur, ut manifestè monstratum est in nostris Orthophysicis, quare necesse est, ut de subjecto in subjectum transfundatur, nec loquor nunc de igne vulgari soluto, à quo tamen alter inter elementa mistorum coërcitus pendet, sed de interiori, qui inter elementa constringitur, cùm in via sunt mistionis, quâ completâ nihil ultra ignis mistis ita constrictis superaddi potest. Aurum ergo aperiendum erit, & in elementalem quendam priorem mistionis progressum retroducendum erit, ut ignis ipsius naturalis augeri possit, quod tamen difficillimum est, cùm nihil id queat, nisi alia substantia corporea per naturam semicompleta & mista, ut in nullo penitus ab auri corpore discordet, præterquam in semine & humiditate, quam præparare totis viribus conantur artifices, sed in hoc cardo totius artis vertitur; at etiamsi fuerit sic aurum apertum usque ad elementa, requiritur ignis exterior ita temperatus, ut corpus prædictum sic dissolutum non exterminetur, cùm sit nimis imbecillum, facilisque corruptionis, in ipso præsertim limine

quod

quod in diem validius, firmiusque redditur, ut periculum quoque subinde imminuatur.

Materia quin etiam ea, per quam sic aurum solvitur persimili cautione tractatur, & idcirco ignem hunc occultant Scriptores omnes, nec invenire illum est possibile, nisi vel divinitus per amicum, vel per usum diuturnum, sine quo licet materia certa, & optima in quibuslibet circumstantiis cognoscatur, nisi per ignem suavem, & miro artificio directam tractetur, nihil prorsus ex eadem consequitur, sed potius destruitur & oneratur in perfectione, quod tetigit Morienus dicens: *Considera si potes rem puram atque mundissimam dirigere rectè, alioqui operatio tua inefficax reperietur*; in puncto enim destrui, atque perfici potest, itaque per hunc ignem exteriorem à sagaci artifice administratum interior naturalis ignis debilis paulatim non excitatur, ut falsò quidam docent, sed substantialiter augetur, ut exterior evadat interior, & accidentalis extrinsecus, & peregrinus fiat naturalis proprius & essentialis, usque quò perveniat ad terminum naturæ permissum, ultra quem procedere nequit: Operator tamen industrius iterum materiam solvit, & aperit, iterumque per eundem cursum ducit eandem ad terminum suum, atque adeò pluries repetit, ut ad tot gradus igneitatis mercurialem hanc auream naturam perducat, ut ipsa majoris sit incapax, quia elementa per ignem superabundantem sic attenuantur, ut ignis tenuitatem adæquent, & propterea corpore aliquo se cohiberi non sinat, sed evanida fiat.

Operationem hanc Geber in fine summæ perfectionis summatim, obscurissimè tamen tractat, atque parcissimè proponit, & in tres partes distribuit,

quas

quas ipsa gradus appellat. Non credat autem quis per Gebrum artem se assequi posse ipsomet testante, verum artis totius universaliter acceptæ ordines & fines verâ methodo doctrinali describit, & propterea illum nunc assumpsimus ducem, clariorem tamen explicationem tradentes. Ait igitur ipse: *Sumatur lapis in capitulis notus, & cum operis instantia assiduetur super illum opus primi gradus, quod dicitur sublimatio, ut per hoc mundetur à corrumpente impuritate, & est scilicet sublimationis perfectio, per quam lapis ita sublimatur, ut in ultimam puritatem deveniat, & ultimo volatilis fiat.*

In hoc primo gradu duo tangit, materiam scilicet & operationem, materiam vocat lapidem notum in capitulis, quia clarè satis illum indicavit; vocat autem lapidem materiam, quam artifex per naturam compositam, & in dimidio complementi relictam accipere debet, ut in eam operetur; hæc autem unica tantum est. & singularis radicitus, quamvis in substantiâ duplex, vel etiam triplex, sulphur enim, mercurius & sal est. In medio mercurius, quia sine inflammatione volatilis redditur, attamen est quoque sulphur & sal. Et in fine sal unde sal sapientiæ à terreis fæculentiis liberatus appellatur. Dicitur etiam ea materia auri mercurialis, tum quia maximè affinis est auro, at volatilis, quod Geber tetigit cùm dixit: *Et ultimò volatilis fiat.*

Secundò tangit operationem, quam mysticè sublimationem vocat. Non est autem sublimatio aliqua vulgaris, sed est simplex decoctio per ignem lentissimum, per quam in sublimiorem redigitur naturam, & proprietatem, ad quam sola natura illam redigere non potuit, ideoque artis auxilio perfectius opus adimplet. Quare jure merito sublimatio vocatur.

Secun-

Secundum gradum operis fixionem appellat, & sic eam proponit: *Ab hinc verò cum fixionis modus figatur, donec in ignis asperitate quiescat.* Et hic secundus præparationis gradus appellatur; licet autem hic gradus secundus fixio vocetur, ex fine, aliis tamen appellationibus indigitari solet à Scriptoribus, scilicet perfectio communiter, quia per hunc gradum ad aliquod complementum adducitur, quod ipse etiam Geber indicat his verbis: *Et in hoc quidem una perfectionis, præparationis meta consistit.* Brevissimâ verò in eâ describendâ, loquutione utitur, quia si eam, uti fit, enarrasset, utrumque opus nimis dilucidè manifestasset. At qui fusius allatam cupiat, adeat Bernardum Trevirensem, qui eam concinnè in parabolâ proponit, difficillimum etiam præparationis opus in ea complectens.

Tertium denique gradum addit ita: *Sed & tertio similiter lapis administratur gradu, qui in ultimo consistit præparationis complemento, & est scilicet, ut jam fixum lapidem cum modis sublimationis volatilem facias, & volatilem fixum, & fixum solutum, & solutum iterato volatilem, & iteratò volatilem fixum, quousque fluat & alteret in complemento solifico vel lunifico certo. Ex reiteratione igitur præparationis hujus gradus tertii in medicina resultat bonitatis alterationis multiplicatio, &c.* Quibus verbis multiplicationem insinuat, quæ per operis antedicti reiterationem perficitur, & in hâc thesaurus rei consistit, cùm per hunc virtus modica naturalis, quæ est in materiâ per artem naturæ ministrantem sic augeatur, ut ignaris incredibilis existimetur. Hanc ergo clariorem reddere non est opus, cùm aliud non requiratur, nisi opus iterum, iterumque repetere sicut prius, quare de hoc nil ultra.

Idem hoc opus universum sub eodem laconysmo traditum invenire est in plerisque aliis Auctorum tractatibus, verum neminem adhuc reperire potuimus, qui sub tam mirabilis locutionis brevitate clariorem doctrinam exhibuerit, quam Sibillam apud Virgilium, cujus enodationem in Oedipo nostro consolatario cum pluribus aliis similibus explicationibus attulimus, ex quo loco huc transferendam duximus existimantes id non injucundum tum artis illius indagatoribus, tum cæteris etiam humanioris literaturæ professoribus. Credimus autem per hanc interpretationem superiora Gebri verba quadantenus clariora evasura, ait igitur Sibilla.

Accipe quæ peragenda prius. Accipe dicit non manu tantum, sed mente, per quam comprehendat & materiam, & operandi modum super eandem ab ipso statim initio, ideo prius peragenda; non dicit autem agenda, sed peragenda, quia perfectè opus compleri oportet, seu potius opera, quia plura quamvis eodem modo, & ad eundem finem. Quare Morienus unicam quam ante dixerat operationem duplicem appellat deinceps, quia una subdit est sicut & alia, sequitur: *Latet arbore opaca Aureus & foliis & lento vimine ramus.* Hic materiam simul & operationem insinuat, materiam aureum ramum appellat, Ramum non arborem, quia non tota arbor accipienda, sed quod ex arbore naturali, quasi per artis culturam procedit ramus. Est autem hic ramus aureus, non quod sic aurum, sed quia sit auro affinis, & auream naturam æmulatur, auri que pabulum gratissimum, cum quo vegetat. Dupliciter autem Ramus hic occultatur tum ab ipsa natu-

natura mortalibus invidente, ac miris tegumentis eundem cælante, cum ab artis possessoribus non minori zelo tegentibus. Primam occultationem signat verbo *latet*, per alteram verbo sequenti *tegit*. Latet autem naturaliter in tribus substantiis, quarum quælibet suam habet operationem propriam. Has Geber vocat ordines. Seneir Philosophus nobilis Arabs terras. quas terram margaritarum, terram foliorum & terram auri nominat; & Lullius in Theorica Test. vocat tria fermenta, tres mercurios, tres terras cap 62. Hoc omnes mirificè tangit Sibilla sub iisdem pene verbis, dum ait: Latere Ramum arbore opaca, & foliis, & lento vimine. Arborem opacam, quia tenebrosa tota & virescens, ex qua exeunt margaritæ; folia propter colores, & specialiter viridem. Lentum vimen vocat denique terram auri, quia flexibilis terrea superfluitate mollior efficitur.

Iunoni infernæ dictus sacer. Id est Ramus hic subterraneæ dicatus est naturæ scilicet metallicæ, non vegetanti, nec animali. Ex quo liquet metallicam esse materiam, quia sola hæc infernæ sacratur naturæ, non supernæ lucidæ, nec cælesti. Ab hinc subditur occultatio scriptorum sic: *Hunc tegit omnis succus & obscuris claudunt convallibus umbræ.* Omnis succus, id est, omnis liber ac tractatus artem illam tegit miris involucris, locutionibus mysticis, parabolis symbolicis, Chabalisticis ænigmaticis, omnique alio genere obscuritatis, ipsis etiam magistris asserentibus: Geber enim sic: *Sermonis modo eam asscripsimus, quem solius Dei Altissimi Be edicti, sublimis & gloriosi, & nostri, qui illam scripsimus mente*

mente recolligi accidit, aut divina gratia bonitatis infusi, & paulo post, quia nobis solis artem per nos solos investigatam tradimus, & non aliis verissimam tamen & imo certam, sed non ante datur telluris operta subire, auricomos quam quis decerpserit arbore fœtus. quod paulò antè Ramum aureum dixerat, nunc auricomos fœtus appellat, ut scilicet ostendat partum esse arboris, non arborem, ut dictum est, & hunc quidem auricomum, ut affirmet quod attulimus, aurum non esse, sed auricomam, id est proprietates quam maximè consimiles gerentem materiam. Tangit etiam satis clarè operationem sub verbo *decerpserit*, sicut & infra non dissimili verbo *avulso*. & iterum infra *carpe*. quæ tria verba idem sonant, debere scilicet hunc fœtum per obstetriceam manum evelli, naturâ tamen ipsâ sponte præbente, atque volente, ut infra docebit. Nisi verò hic ramus habeatur omnis naturæ cognitionis aditus prorsus occluderetur: non enim fas est arcana, quæ sub terrâ per naturam fiunt, penetrare, nec alia mirabiliora sublimioraque non minùs operta, incerta & occulta, quæ suprà terram per artem & naturam patrantur pertingere, nisi totum hoc opus integrè atque perfectè sciatur absque dubio, & hæsitatione, opinio namque ad hanc artem nihil valet, sed scientia infallibilis experimento cognita, non fallaci requiritur. Sequitur postea: *Hoc sibi pulchra suum ferri Proserpina munus instituit*, quasi dicat fatali divinitatis decreto exigi hanc materiam & operationem, quæ omnis munus vocat, juxta dictum Sapientis: *Hanc rem non emendam pretio Deus posuit.* Sed gratis levi manuum labore at ingenii virtute prorsus Herculea. Est autem speciale donum Dei omnibus Auctoribus id confirmantibus. Sic etiam Orpheus de hac arte loquens

vocat

vocat sæpius donum & munus. Hoc verò munus addit esse *suum*, id est, Proserpinæ, seu naturæ ut ostendat non artis opus aliquod existere, sed unicæ solius naturæ, arte tamen obstetrices manus præbente. Proserpinam verò nominat divitiarum Deam Ethnicis creditam, & Plutonis uxorem, hanc autem pulchram dicit, ut alluderet ad materiam ipsam, & operationem, quæ tali pulchritudine donatur, ut si eam moribundus æger inspiceret, à languore facilè convalesceret, ut asserit Joannes de Lusnioro. Potest etiam innuisse munditiem, nitorem, ac puritatem quæ operi rectitudinem præsignant, juxta Morieni dictum considera si potes rem puram atque mundissimam dirigere rectè, alioqui operatio sua inefficax reperietur. Qui igitur ad Proserpinam, id est, ad pulcherrimam, ac propè divinam hanc artem accedere tentat, necesse est hoc prædicto munere esse præmunitum. Sequitur: *Primo avulso non deficit alter aureus & simili frondescit virga metallo.* Hic non multiplicationem, sed primam fermentationem (ut vocant artifices) declarat. Duo enim sunt Rami quorum primus quasi arborea cortex inutilis, & abjicienda, quæ primo egreditur. Alter aureus, qui etiam ineptus foret, Proserpinam adeundo, nisi animâ exornaretur auri, nonnulli sulphura nuncupant, quorum alterum incombustibile aurifermentatione roboratur, alioquin deficeret, & idcircò ait: *Non deficit alter aureus*, si primus avulsus fuerit, sed metallo consimili vegetat, sobolem parit digniorem, speciemque propagat, quod indicat per verbum *frondescit.* ad similitudinem vir-

gæ, id est, plantæ. Ex eo verò quod dicat simili metallo id fieri, non monstrat Ramum aureum prædictum aurum non esse, sed vegetare simul cum illo, quod ideo nomine metalli donatur.

Denique concludit: Ergò altè vestiga oculis, & ritè repertum carpe manu. Per verbum altè vestigia difficultatem insinuat, quam ut Geber tegit superius ibid. *Et cum operis instantia aßiduetur super ipsum opus &c.* quoniam assiduâ instantique defatigatione indiget hæc operatio; ergò altè, id est, profundè, diu, & laboriosâ indagine scrutandum mente ac manibus oculisque simul mentis & corporis, quia per signa demonstrativa dirigitur, & per ocularem intuitum ejusdem perfectio vel imperfectio declaratur. Quare sic optimè Geber libro primo summæ perfectionis capite secundo, Dicimus igitur quod si quis non habuerit sua completa organa, non poterit ad hujus operis complementum pervenire, velut si cæcus fuerit, vel in extremis detruncatus, quoniam non juvatur à membris, quibus ars ita perficitur, tanquam naturæ ministrantibus. Hæc ille, ideoque subdit *Et ritè repertum*, id est, mentali, longâ, continuâ, & ærumnosâ investigatione ramus ille indagandus erit, & posteà ritè quoque manuali apprehensione ex arbore carpendus suaviter, & cum magno ingenio eliciendus, illecebris ac blandimentis naturæ suæ convenientibus. Verbum ergo illud *ritè* addendum est tam verbo *repertum*; quam *carpe manu*,

nu, & reddit in fine rationem, *namque ipse volens facilisque sequetur, si se fata vocant, aliter non viribus ullis vincere, nec duro poteris convellere ferro.* Quibus verbis operis facilitatem incredibilem indigitat iis, qui artem sciverint; quod & Comes Bernardus confirmat inquiens: *Facilis admodum, & usque adeò, ut si clarius enarrarem verbis, aut ad oculum demonstrarem, vix credere posses.* Ipsa enim spontaneo penè conatu à compedibus & involucris, quibus ex naturâ suâ detinetur, & ab effectu prohibetur, sese cupit extricare, & ideo ipsamet vult, & exultat ut Gigas ad currendam viam si fata secunda habeantur, hoc est, si Deus primò, fortuna deinde propriaque minerva non reluctata fuerit, secùs enim quocunque conatu ac violentiâ nunquam perfici poterit: hæc enim res per vim non acquiritur, ut ait Sapiens, sed ad veritatem, mansuetudinem & justitiam deducet te mirabiliter dextera tua, & sic lux orietur justo, & rectis corde lætitia.

Pluraque eaque nunquam scriptis prodita manifestantur tanquam in propriis locis in aliis nostris voluminibus, quorum seriem in libello de liquore Alchaest jam typis tradito descriptam dedimus, quæ similiter publici

juris facienda curabimus Altissimo annuente, Cui sit in æternum jubilatio, potestas, & Gloria.

APPEN-

APPENDIX
SIMBOLICÆ CRVCIS
aliqualem illuſtrationem exhibens,

In gratiam
HERMETICÆ ORTHO-CHEMIÆ
Ac
VOARCADEMICÆ STVDIOSORVM.

Ad Præclariſsimum & Excellentiſsimum Virum ac Dominum.

D. IOANNEM MARTINVM VVAIBEL
Philoſophiæ ac Medicinæ utriuſque Doctorem.

Præclarissimo & Excellentissimo
Viro ac Domino,

D. IOANNI MARTINO VVAIBEL,

Serenissimæ Celsitudinis Ducis Neoburgensis &c. Consiliario & Archiatro,

Amico meo plurimum honorando
S. P. D.

DVæ potissimùm fuêre rationes Vir Præstantissime quibus ad hanc Appendicem tuo nomine condecorandam sum impulsus, Altera tui Animi dotes, ac virtutes insignes non unica mihi ratione perspectæ, sed præsertim ex tuis non paucis ad me conscriptis literis. Altera tua in me vel è longinquo notum immensa Benevolentia, Fides atque Gratia. Et de virtute tua quidem, nisi virium mearum tenuitas obsisteret, & morum tuorum probitas permitteret, nec id præsentis instituti cancellos egredi videretur, plurima scribere oporteret. Ampla namque mihi seges exhiberetur ad tui laudes calamo percurrendas. Quis enim posset magnam in Deum pietatem, & in ejus provi-

providentiam humilem atque devotam ſubſcriptionem ſcripto comprehendere, meritisque honoribus extollere? Prudentia item, morumque ſuavitas mira eſt, & in comparabiliis in omni re dexteritas, in omnes verò non vulgaris humanitas. Ingenii prætorea tanto præcellis acumine, ut nulla ſit artium ſcientiarumque ſublimiorum doctrina, quæ tuæ mentis amplitudinem latere queat, in medicâ præſertim facultate, quâ nemini ſecundus exiſtis, ut hinc Sereniſſima Celſitudo Ducis Neoburgenſis, qui noſtri ævi ſplendor ac decus eſt fulgidiſſimum pro ſua ſuorumque valetudine dirigenda, tua in re medica præſtantia ùti voluerit, nec eſt aliquis doctrina, nec non ſapientia percelebris, qui te tot virtutibus præclarum non admiretur atque veneretur; ſicut ex adverſo tu eos, qui nomen profiteri ſuum in re literaria poſſunt, honoribus & gratiis cumulare non ceſſas, quod ſi quis eſt, qui hoc in ſeipſo fuerit expertus, ego quanquam inter Scriptores minimus, non minimùm ſenſi ejuſdem benignitatis ac favoris argumentum, cui cùm mihi non liceat gratæ propenſionis aliud exhibere teſtimonium, non mihi viſa eſt occaſio prætermittenda, hanc Symbolicæ Crucis illuſtrationem tui nominis gloriâ illuſtriorem reddendi, ſimulque rei metallicæ, ac Ortho-Chemiæ,

miæ, seu Voarcadumiæ studiosos juvandi; neminem enim habui, cui & magis obligationibus sim obstrictus, & à quo acris judicii sinceriorem, nec non peritiorem sententiam de meo hoc labore possim exspectare. Tu interim candidè erga te meæ observantiæ specimen non rei parvitatem inspicias, & me, ut soles ama, vale. Venetiis.

A· M· D· G.

SYMBOLVM ADEPTORVM.

FINIS PRINCIPII

EST

PRINCIPIUM FINIS.

Auctor ad Sophochymicos.

ABdita naturæ quisquis pertingere curat,
Perlegat, & vivam præparet artis avem.
Tunc ne prætereat fugientis signa volucris
Prænitidæ & Viridis, servet ubique modum.
Excutiat repetens ter rite quaterque laborem,
Donec ab impuro candida fonte volet.
Hora transacta carum igni adjungat amicum,
Ignis ut hinc fiat cælica fontis aqua.
Sic superans auget solares Cinthia vires:
Indè repurgatus solque resurgit aquis.
Crescit in immensum miranda potentia Fætus
Rursus, ut ante, brevi si peragatur opus.
Semine solari superadditur aurea tandem
Virtus, atque hic est totus in Arte labor.

Lectori Benevolo.

EDideram, benevole Lector, tractatum de liquore Alchaest in gratiam præsertim Serenissimi Archiducis Austriaci GUILIELMI LEOPOLDI æternâ recordatione dignissimi, eâ simul intentione, ut errores, quos in multorum hominum mentes irrepere intellexeram, quantum per me quidem fieri posset, abstergerem. Existimabant enim plerique Ortho-Chemiæ Voarcadumiæque indagatores liquorem illum ad hujusmodi arcanum consequendum necessariò requiri: quô errore Helmontium quoque ipsum priorem liquoris illius, si non repertorem, saltem propalatorem correptum fuisse paret ex pluribus magni sui operis locis, cùm tamen toto cælo invicem duo illa opera discrepent, licet in pluribus convenire mysticè tamen tantùm videantur, ut fusiùs in eo tractatu disputantes ostendimus. Necesse ergo fuit utriusque operis aliquatenus magisterium reserare, quantum videlicet ad instituti præfati scopum obtinendum sat visum fuit, quod quidem fecimus, & specialiter de majori Physico-Chemico nuncupato processu tum scripto longiori soluto, tum carmine contractiori, nec non mysticæ Crucis haud negligendo symbolo juxta consuetum cunctorum de hac re scribentium morem atque consensum; at cùm non liceat præscriptos ab iisdem Patribus terminos transgredi, nec τῆς ἱέρας τεχνῆς arcana mysteria nimia loquacitate profanare, & imperitorum at improborum vulgus ab eo studio ar-

cea-

ceatur; Doctiores quam plures vel vivâ voce, vel literis ex me instanter petierunt, ut præpositæ saltem crucis aliqualem illustrationem dignioribus Ortho-Chemiæ Voarcadumiæque scrutatoribus offerrem, quorum petitionibus doleo sanè integrè plenariéque satisfieri non posse justis de causis cuicunque vel mediocriter in sophorum monumentis versato cognitis. Verùm nè videar omnibus, id est, candidioribus dignioribusque pariter invidisse, nolui præter ea quæ superioribus libris ultimo potissimùm capite plus æquo forsan revelavimus, hanc quæcunque ea sit quoque declarationem adjungere.

Crucem autem ad opus illud enucleandum assumpsimus consueto more quorundam, Arnaldi præsertim Villanovani lib. de secretis Naturæ Cap. 5 nec non Joannis de Londinensis in doctissimâ suâ hieroglyphicâ Monade, ut scilicet materiæ passio, quam ab artifice ferre debet, ostendatur, quod alius his versiculis innuit:

> Ensem, ignem ut martyr patitur
> Suspensus ab alto
> Aëre, vivus adhuc clauditur in tumulo.
> Martyrio tandem surgit diademate fulgens.
> Multò quam fuerat fortior, & melior &c.

Quæ verò arcana per crucem explicentur, ex eodem Auctore Therremate 16. peti poterunt, illa enim in præsentiâ, ne actum agamus, rescribere non intendimus. Sat enim erit indicasse opus illud arduum per crucem aptissimè declarari ad ejus passionem demonstrandam, quàm per artificis manus subire debet hoc naturæ subjectum. Addidimus verò

radios

radios in crucis angulis, ut ejus nitorem ac fulgorem, quæ rectæ dispositionis indicia sunt certissima, & necessaria, sicut ècontra ejusdem corruptionis indicium evidens est fæditas, impuritas, & immundities, à Lullio in codicillo limositas appellata. Hinc & tota area, in qua crux delineatur, viridis esse debet non absimili mysterio, ac Trismegistus sua tabula smaragdina operis illius revelationem reliquit velle, vel relictam esse posteris intelligi voluit, viriditas enim maximè necessaria est ad operis perfectionem, unde materia dicta est Leo viridis, vitriolum Veneris, lacerta viridis pratum virescens, similibusque à virore desumptis appellationibus. De hac eadem scribitur ô benedicta viriditas quæ cunctas res germinare facis, cum lumine venis, & cum lumine genita es, & benedicta tua operatio, quia de imperfecto facis perfectum cum tua viriditate &c. Ab hoc virore dicta est materia prædicta vitriolum, & sub vitrioli operationibus descripta, quanquam ab illo longissimè distet, neque cum illo quicquam affinitatis, nisi è longinquo possideat. Joannes Baptista Porta Neapolitanus in suo quem de magia inscripsit libello, quanquam ipse artem non calluerit, pulcherrima parabola ab alio forsan mutuata ejusdem rei circumscriptionem dedit sub figura pugnæ Phœbi & Pythonis his verbis: removeatur suo loco ingentis corporis Python cœruleis squamis, rutilis cristis, maximoque veneno minax &c. & Neotericus admodum eleganter in arcano Hermeticæ Philosophiæ opere sub horti appellatione propter eandem rationem indigitavit, & alibi Can. 8. sic habet: Tria pulcherrimorum florum in horto sapientum genera perquirenda, imò invenienda sunt, puniceæ violæ can-

candens lilium, & purpureus immortalisque amaranthus. Non longè à fonte illo liminari vernantes violæ sibi primum occurrent, quæ largo flumine aureo per rivulos irrigatæ nitidissimum saphiri subobscuri colorem induent &c. Sibilla quoque apud Virgilium arboris & rami usa est metaphorâ, ut in fine superioris tractatus retulimus non ad coloris tantummodò necessitatem insinuandam, sed etiam vegetantis, quâ pollet, energiam, quâ corruptâ, debilitatâ, aut quomodocunque confusâ, nihil inde procedit. quod Morienus particulâ illâ *si potes*, pariter manifestavit ibi: Considera si potes rem puram, atque mundissimam dirigere rectè alioquin operatio tua inefficax reperietur.

Per Crucem verò materiam eandem ostendi liquet ex Joanne Dee præcitato, eò quod ex uno puncto quatuor lineæ ad diversa tendentes procedant, ex quibus quatuor elementa subjecti Philosophici componentia præsignantur, ut mos fuit antiquissimis Authoribus. Trismegistus enim quatuor elementorum scientiam appellat, & Pythagoras in aureis carminibus τετρακτὺν, id est, Quaternionem perennis naturæ fontem dixit ob eandem rationem. Licet enim omnia ex quatuor elementis constent, nihilominus potiori quodam jure subjectum illud ex quatuor elementis conflatum dicitur, quæ per vices etiam successivè dominium habent, & præ se ferunt, quamvis hoc allegoricè debeat intelligi, eò quod ignis tantum seminali potestate directus opus dirigat, compleat, atque perficiat.

Per duas quoque Crucis lineas sese mutuo in pun-

puncto secantes, operatio insinuatur unica, & duplex. Etenim Morienus cum pluribus conatus esset probare operationem unicam penitus fore, postmodùm interroganti Regi respondit duas esse confectiones, quibus opus perficitur. Sed unam sicut & aliam, & ubi una definit alteram immediatè incipere, quod nos quoque per lineam occultam ab unâ Crucis lineâ ad alteram protensam, ac per verba cruci suppofita : Finis principii est principium finis innuimus, quod & Author rei Tractatus in Musæo Hermetico primo loco locati revelare non destitit hoc modo : Idcircò per amorem Dei adhuc unum mysterium revelabo, scitoque namque licet una unica solutio sit, quod tamen illa secundùm prius & posterius, uti in scholis loquuntur, dividatur Prima &c. & Neotericus similiter Can. 83. circulationem elementorum per duplicem rotam exerceri scribit, majorem scilicet & minorem, hanc contractam, illam extensam, contracta prior est in Crucis linea verbo ΠΡΟΤΕΡΟΝ alteram extensam verbo ΗΣΤΕΡΟΝ prænotata non absque ratione, eò quod Scriptores sæpè figura hujusmodi utantur à Græcis ὕστερον πρότερον dicta, ut in tabula Philosophorum dicitur, mirum est invidos finem ante principium posuisse, quod & Merlinus, quisque ille fuerit in profundissimâ suâ mirabilique simul allegoriâ observavit, ubi finem in principio principium in fine recensuit. Primæ huic rotæ tres circuli insunt, qui motu quodam erratico & intricato materiam jugiter & variè agitant, ac pluries septies, ad minus unum

unum quodque elementum circumagunt sibi invicem, & ordinatè succedentes quod totum etiam in Cruce descriptum est per numeros tres supra lineam, & septem infrà prænotatos, ubi notandum est obiter, modum erraticum & intricatum vocari, non quod ita sit apud naturam, nec ita exerceri debeat ab artifice, qui distinctissimè atque diligentissimè observare cuncta tenetur, sed ratione doctrinæ traditæ rem illam arcanam contegi obscuritatibus & erroribus à possidentibus implicari, ut studiosos cautiores reddant, & indignos ab arte pretiosissima omni conatu arceat, vel quia plerosque præsertim Ethnicos Arabesque invidos fuisse constet, ipsismet asserentibus. Dei judicium est (ajunt) mysterium invenientes, invidiam invenire. Hoc idem à plerisque Scriptoribus pondus dicitur, & ponderis nomine indigitatur, & à prædicto Neotherico potius metaphorâ indigitatur. Can. 52. ita: Horti Philosophorum ingressum Hesperius custodit Draco, quo patefacto fons aquæ limpidissimæ ex septemplici scaturigine emergens in limine sese undique effundit, in quo ter septeno magico numero Draconem pota, bibasque, donec &c. totum autem magisterium in pondere consistere non est dubitandum, licet hoc idem de igne affirmetur, ab eo nimirum totum pendere arcanum quæ duo tamen invicem non adversantur, in pondere scilicet totius rei cardinem verti, & in igne similiter, hæc enim duo ita inter sese invicem affinitate connectuntur, ut unum sine altero nec haberi nec intelligi queat, quoniam justum pondus ab igne benè directo procedit, & ignis à pondere seu mensura inæquali sua temperie conservatur ac regitur quinimò cuncta quæ ad hujus operis perfectionem con-

concurrunt, & quæ modò pauciora à sapientibus proponuntur, mutuo adeo nexu complicantur, ut unum tantùm illa omnia jure merito dici possint, ut cuilibet diligenti lectione illorum scripta scrutanti liquidò patere poterit. Hinc est ut nonnulli in materiæ cognitione, quidam in ignis temperie ac moderamine, alii verò in vase seu loco & tempore totum artis fundamentum consistere dictitent.

Priori ergo lineæ per planum extensæ à dextra ad sinistram Characteres adjecti sunt, in sinistro latere sulphuris obscuri & nigredine conspersi, in dextero verò Lunæ in sua plenitudinis claritate splendentis, quæ à philosophorum Mercurio nullatenus differre cognoscitur, ideòque per lineam vecultam ad eundem Mercurium protensam est indicata, quod de Mercurio vulgi neutiquàm intelligi velim, qui tantùm à Philosophico distat, quantum ovum à pullo perfecto ad prolem edendam idoneo. Lunæ verò charactere in sua plenitudine consistentis prænotatur propter defectum, cui ipsa singulis mensibus est obnoxia, à quo quasi à sulphureo combustibili obscuritatis ac nigredinis recremento liberata in suam plenitudinem candidam lucentemque redigitur: Sulphuris itaque fex atra combustaque sub charactere indigitari debebat, & suo pariter Philosophorum Mercurius, quem tamen manifestius in altera linea ab alto ad imum protracta, sua propria facie expressimus in superiori loco, ut par erat ad sui volatilitatem insinuandam.

Veruntamen cum ille nihil ultrà per se possit absque solaris animæ robore atque potentia, idcircò in inferiori loco solis configurationem adjecimus,

quod & rectè factum esse putamus, ad sui stabilem in igne permanentiam ac fixionem ostendendam.

Quæ omnia cum sic rectè disposita ac ordinata videantur, nec sint ità omnibus sed tantùm adeptis pervia, & cognitu possibilia, propterea jure merito Adeptorum symbolum appellari meruerunt, & cum eo universa dirigi debeant, ut ad divini Numinis majorem sanctificationem, proximique utilitatem tendant, ideò per literas A. M. D. G. exprimi decebat, ad majorem nempe Dei Gloriam.

Plura porro de Symbolicæ Crucis occultis arcanis huc afferri potuissent, & præsertim quæ de numerica sua potestate loco monadis præcitato examinantur: ingeniosa quippe atque notatione dignissima, utpotè quæ ad opus illud alioquin abstrusissimum referendum plurimi facientia, verum non ea nobis fuit intentio, ut quæ de Cruce mysticè indagari possunt, discuteremus, sed ea duntaxat, quæ ad symboli nostri elucidationem spectare potuissent, ut curiosis amicis aliqualiter satisfactum esset.

Ad majorem autem prædictorum omnium comprehensionem pro præsentis operis coronide Scholiasten me gerere non gravabor in carmen illud antiquissimum unà & obscurissimum, quod in tertio Theatri Chemici volumine reperiri, & à Nicolao Barnaudo commentariis interpretatum vidi, licet ille cum opus re ipsa non viderit, quanquam doctissimus, Authoris mentem non est plenariè assecutus, quarè cum illud omnia, quæ ad artem pertinent, comprehendat, non abs re fuerit clariorem illorum versiculorum interpretationem subnectere, ut per hæc etiam cum superioribus omnibus collata diligens

gens inquisitor, ac industrius operator scientiæ hujus pretiosissimæ adeptionem sperare tandem queat, sic ergo titulus habet.

Arcanum Philosophorum per virum doctissimum olim versu hexametro conscriptum in Nomine Dei viventis & vivificantis.

I.

Terra mihi corpus, vires mihi præstitit ignis
Alta domus quæro, sedes est semper in imo
Et me perfundit, qui me citò deserit humor.

More poëtarum Philosophicum subjectum de se ipso loquitur, proprietates, quas in diversâ suâ operationis parte subire debet, ænigmaticè referans, cum enim est in sui præparationis complemento, ait se à terrâ corpus habuisse, potestatem autem ab igne: seminalis vis non meminit, tùm quia non est in artis potestate ipsam dirigere, tùm quod non sit ad finalem plusquam perfectionem deducta: ignem itaque suæ virtutis auctorem recognoscit, licet & seminis ratio non fuerit neglecta, hac enim quomodolibet læsâ nihil ignis amplius operatus esset; sed velut cadaver si igne calesceret, remansisset; corporeitatem verò licet dicat terræ acceptam referre, hoc tamen non sic simpliciter est intelligendum, aqua enim magis, & aër adhuc magis magisque ad suum

corpus confluxerant, sed terram duntaxat nominat ob majorem sui sensibilem corpulentiam, quod verò non sit adhuc in sua finali perfectione patet ex iis, quæ subdit. Alta domus quæro &c. ut scilicet ostendat volatilitatem, qua nunc præditus est, quæ tamen ad fixionem tendit. At non tam citò, sicut citò aderit ab humore suo deseri, licet idem super eundem refundatur juxta Merculini dictum, & sic ascendat, ut rursus ad infima tendat, hoc autem evenit stannò atque ignem senserit, ut clarius in sequenti.

II.

Sed mihi sunt lacrymæ, sed non est causa doloris,
Est iter ad cælum, sed me gravis impedit aër,
Et qui me genuit, sine me non nascitur ipse.

In modum enim lacrymarum ascendit & descendit, per rivulos maximè splendentes, si vas optimè clausum extiterit, & res fortiter fuerint contritæ, ut dicitur in turba, nisi res igne fortiter conterantur Etelia non ascendet. & ipsa non ascendente, nihil facitis fortiter, id est viriliter animoque forti atque constanti: figuratè verò dicit non esse causam doloris, lacrymæ namque solent ex dolore ut plurimum procedere, sed jam lætitiæ potiùs est causa. Indicium enim est ex hac pluvia segetis fertilitatem copiosam expectandam, hanc etiam concinnè describit Augurellus in Chrysopæja:

At proprio quondam species madefacta liquore
Aurea quis credat? tamen hæc vidêre periti
Solvitur,

Solvitur, & spondæ paulatim vasis adhæret,
Mox petere hinc sensim vitri convexa videtur,
Duraque quæ quondam fuerat, & densa gravisq;
Mollis hebet volitatque levis, & rara fatiscit.

Et Alphidius similiter pluries idem repetit cap. 7. sed clare ibi; nisi hic vapor ascendat, nil habes, eò quod ipse est opus, & per ipsum & in ipso absque quo nihil fit; & paulò post iteraturus sum tibi in descriptione fili hujus lapidis, neque dicas quod invidiæ causa aquam nuncupavi ipsum &c. hanc vaporis ascensionem iter ad cælum appellat, & à gravi aëre prohiberi, nisi enim gravis hic aër deleatur, non iter ad superiora habebit, quod innuere voluit Author tractatus de sulphure, in fine inquiens non ascendit, qui non descendit, hoc enim est, quod Trismegistus docet, separabis terram ab igne, subtile à crasso suaviter, & cum magno ingenio, & sic ascendit à terra in cœlum &c. Hoc itaque impedimentum est præfatæ viæ ad superiora, aër nempe gravis, quem si dixeris terram, non errabis, nec malè tamen dictus est aër, eò quod ex aëreo corpore, cujus essentialis pars fuerat, est extractus, sine hoc autem per naturam non gignitur, ideò subdit: qui me genuit, sine me non nascitur ipse, nam sive partem materiæ naturalis, sive totam intelligas, sine filio, qui ab illa egreditur, per naturam non generatur. Hunc eundem Pythagoras in aureis carminibus tristem litem nuncupat illic; tristis enim lis latenter nocet congenita sequitur deinceps.

III.

Pulvis aquæ tenuis modico cum pondere lapsus,
Sole madens, æstate fluens, in frigore siccus,
Flumina facturus totas prius occupo terras.

Quem superius gravem aërem dixerat, nunc pulverem cum modico pondere vocat; aër namque gravis idem est cum terra levi diverso respectu, tum quia verè pulvis est levis, tùm quia de corpore aëreo separatus gravis jure dici non debuerat; lapsus autem est, id est eductus de tenui aqua, vel ipse tenuis de aqua elapsus; sole madens, id est tepido calore disponitur, ac præparatur, ut æstivo majori fluat, & in fine siccus inspicitur, cum opus in frigido terminaverit ex hoc autem sequuntur flumina, id est nubili supra descripti, qui de terra prædicta, seu pulvere ascandunt, cum tamen ille priùs totam terram, id est materiam in sua natura consistentem occuparet; ab hac una vili re omnes thesauri fluunt, ut passim legere est apud scriptores.

IV.

Mira tibi referam nostræ primordia vitæ
Nondũ natus eram, nec eram tum matris in alvo,
Jam posito partu, natum me nemo videbat.

Ænigmatibus primordia generationis ordiuntur, qui *mira* optima ratione vocantur, cum enim idem sit natus, & genitrix diverso tempore, cum ergo genitrix est, natus esse non potest, nec in matris alvo manere, at cum in lucem proditur, natus non com-

p[illegible]

puerpera sit enixa filium, sic alius in versiculis: spicitur, eò quod non sit in promptu genitrix, quæ

Fæmina, vir, neutrum, sibimet pareratque creatrix
Et se concipiens, se quoque parturiens.
Idcirco subdit.

V.

Non possum nasci, si non occidero matrem,
Occidi matrem, sed me manet exitus idem,
Id mea mors patitur, quod jam mea fecit origo.

Cum igitur sit mater & filius vario tempore, certum est filium in lucem prodire non posse sine matris obitu; at cum nondum ad ultimam plusquam perfectionis metam pervenerit, ad quam necessariò ducendus est, per consimilem vitæ suæ destructionem liquet eandem sortem ipsum subiturum, quàm matri suæ dederat.

VI.

Vita mihi mors est, minor si cæpero nasci,
Sed prius est fatum lethi, quam lucis origo,
Sic Solos manes ipsos mihi duco parentes.

Cum verò ex occasu resurgere gloriosior debeat, majorem sit inde perfectionem consequuturus, vivit dum moritur, & quia non fit in instanti, sed per gradus successivè, idcirco mori incipit, quando incipit oriri, itaque si perfectio ex occasu pendet, prior erit lethi quam lucis origo, atque ita per neces parētum ad vitalis auræ fruitionem ascendet, sequitur.

VII.

Magna quidem non sum, sed inest mihi maxima virtus,
Spiritus est magnus quamvis in corpore parvo,
Nec mihi germen habet noxam, nec culpa ruborem.

Exigua corporis mole præditus exterius conspicitur, at interius potentia latitat, non exigua, dum spiritualis vis maxima experienti manifestatur, hoc autem in priori statu non accidit, sed cùm per regenerationis lavacrum ab originali maculâ fuerit mundatus, tunc enim in minori corpore spiritus potestas valdè magis aucta cognoscitur, quod & Neothericus explicavit carmine sub amici nomine ab ipsomet exarato:

Sed lavat, & vitam cælica reddit aqua.
Nobilior tandem exurgit genitoribus infans.

Spiritualis ergo potestas interior maxima est in corpore parvo, cum dimidio minus, quam priùs, ac densius sit redditum. Ex radice autem venenosâ germen procedit innoxium rubore suffusum, non criminis alicujus culpâ, unde verecundari debeat, sed ex igneo nutrimento, ex cujus auctione rubedinis tinctura infectus est.

8. Ambo

VIII.

Ambo ſumus lapides,unà ſumus,ambo jacemus,
Quam piger eſt unus, tantùm non ſegnis & alter,
Hic manet immotus,nec deſinit ille moveri.

Spiritus & corpus ex una ſola radice procedit, corpus autem inſtar cadaveris vitâ functi nullam per ſe poſſidet energiam, ſed tota vis & poteſtas è ſpirituali ſemine provenit,cui ſoli omnis motus facultas, quæ corpori denegatur,referenda eſt, hæc autem in igne naturæ velut in plauſtro reſidet, ſine quo ſemen nihil operari valeret, ignis verò naturæ cùm adhuc imbecillis exiſtat, nec ipſe aliquid efficeret, niſi ab exteriori ſuppetias acciperet,totum ergò negotium ab igne pendet exteriori , qui non tantùm excitat, impellitque interiorem,ſed per ſuimet ſubſtantialem ingreſſum fovet & auget,uſque ad terminum ſubjecti naturæ debitum, quo malum recedit, atque tunc valde magis homogeneum redditur,quàm prius fuerit,ideoque ab Henrico Kunrat aptiſſimo vocabulo mentigneum appellatur, & propterea infert:

IX.

Findere me nulli poſſunt, præcidere multi
ſed ſum verſi color, albus quandoque futurus,
Malo manere niger, minùs ultima fata verebor.

Cùm ergò maximè ſit homogeneum ,& ex pluribus unum penitus effectum ſit, non poterit in partes

diversas ulterius dividi, nec in substantias dissimiles ut priùs ampliùs dissecari, rectè à nemine findi posse dicitur, sed tantùm corpore tenùs in quantitativas particulas; hoc verò non illi contingit dum verus color, sed cùm ad candorem perductus fuerit, anteà verò per nigredinem transeat necesse est, in qua si permansisset, hanc perfectionis metam non attigisset, & idcircò à priori vitâ non defecisset, nec ad extremum plusquàm perfectionis gradum pertingere valuisset.

X.

Nulla mihi vita est, nulla est peregrina figura.
Fulgor inest intus radianti luce coruscus,
Qui nihil ostendit, nisi si quid viderit ante.

Figuram pro colore accipit, quoniam homogeneitatis ratione figuram possidere nequit, sed cum est pro figurâ cujus nulli certæ addictum esse pronuntiat hoc subjectum juxtà versiculos:

Nominibus cunctis, cunctisque coloribus aptus,
Sicca & lympha fluens, Rex, Geta, flamma, lapis.

De hoc fulgore radiosâ luce corruscante, qui latet interiùs, jam alibi superiùs facta est mētio, in abditis verò penetralibus reconditur, nec apparet in propatulo, nisi periti artificis juvamine, ideoque addidit nihil ostendere nisi quod prius obstetricantis artis manibus illi administretur, quæ res maximè silenda, ut Kunrat præcitatus admonet, sic perhibens: Id antiquissimum lapis, cujus nucleus in denario philoso-

losophicè fulgens,sile. Quæ verba Delirus quidam senex antigonista silex interpretatus est, si enim X denarius nimirum verbo sile addatur, fit silex, quanquàm nec malè nominetur silex, si difficilem ejus ad solutionem duritiem respexeris, vel quia silicis more ex eodem ignis excutiatur forti chalybis collisione, ut sufficienter est indicatum.

XI.

Non ergo continuò morior, dum spiritus exit,
Nam redit assiduè, quamvis ut sæpe recedat,
Et mihi nunc magna est animæ nunc nulla potestas.

Jam sæpius præmonuimus arcanam illam operationem non unico actu compleri, sed pluribus iteratis vicibus, ut in turbâ coque, coque, & iterum coque; tere, tere, & iterum tere, & Comes Trevirensis in Epistola: sunt quædam Mercurii sublimationes ab ejus propriis corporibus, quæ illi per intima amalgamando conjunguntur, & commiscentur, à quibus pluries relevatus & reconjunctus &c. rectè verò, nec sine mysterio dixit corporibus in plurali, licet sit unum tantummodò. Caveas autem ab his verbis, nec vulgares sublimationes intelligas, cùm opus hoc à vulgaribus quibuscunque sit longissimè diversum, quamvis illis universis & singulis quadantenùs similitudinariè possit adaptari. Absque prætactâ occultâ sublimatione nihil valet, & instar fici putrefacti Lullio testante æstimari debet, attamen impretiabilis thesaurus post illam evadit, ideoque subditur & mihi

mihi nunc magna eſt animæ, nunc nulla facultas.

XII.

Plus ego ſuſtinui quàm corpus debuit unum,
Tres animas habui, quas omnes intus habebam
Diſceſſere duæ, ſed tertia pene ſecuta eſt.

Sæpius repetitum eſt corpus hoc admitabile unicum tantummodò eſſe, quare non videtur tales tantaſque ſubire potuiſſe paſſiones, cùm tamen expediat, imò potiùs oporteat id fieri, alioquin ad ultimam quò tendit metam percurrere, non valeret, ubi illi moriendum eſt, & animam à corpore ſeparari, & propterea dictum eſt tertiam animam fuiſſe pene ſecutam alias duas antecedentes, quæ deletæ penitus receſsêre. De hoc ternario animarum numero plura in medium afferri potuiſſent, quæ tamen percipi jam non erit difficile tum ex aliis magiſtrorum tractatibus, tum ex iis, quæ à nobis ſatis apertè declarata ſunt; cætera in aliis noſtris voluminibus Altiſſimo annuente, declarabuntur.

AUTHOR

AUTHOR

Ad Sopho Chemiæ Candidatos.

QUi miram lapidis virtutem ignorat, ab arte
Difficili abstineat, ne malè tangat opus.
Ergò quid est, dicam, allatis cum nomine signis
Est herba, est animal, cum petit igne volans,
Fæmina masq. simul, nihil est quoq;, & omnia rursus:
Est cælum & limus, Rex, fimus, ignis, aqua.
Dicitur & sal, Mercurius quoque, sulphur & aurum,
Quicquid & in toto sensibus orbe patet.
Hoc tamen est unum semper, sed plura meretur
Nomina, quod fiat tempore multi color.
Explicat arcanum, sed vox nulla aptior ovo,
Quod non materiam sed bene pandit opus,
Spiritus interior totam est qui complet opellam
Exterius quamvis postulet ignis opem.
Vim tamen inferri nullam sibi sustinet unquam,
Fulgida nam tristis corripit ora color.
Dulcibus alepedi blandiri convenit ignis
Non minus illecebris, quam reparare manu.
Sunt ibi ter septem præstandæ in pondere partes,
Tunc medium hoc numero quilibet artis habet.
Frigida, terrestris, combustaque fex levis, atra
Proditur, & posthac viva resurgit avis
Nox prius allatis signat vestigia plantis
Cynthia post aperit clarius imbre viam.
Ducit in optatas, fælices denique lymphas
Signifer ignipotens luce ferente diem.

Indi-

Inditur infanti major vis ignea nato
  Poſtquam ſic fuerint cuncta peracta priùs.
Conditur intereà cæco maſſa incola cæli.
  Carcere quo repetat roſcidus aſtra puer.
Grandior hic factus, curſuque per aëra ductus
  Concidit, & quamvis fortior inſit humi.
Principio ſenior, puer eſt in fine lapillus:
  Impiger eſtque ſenex, cùm juveneſcit iners
Eſt humilis primò ſervus, poſt ordine fit Rex,
  Funere conceptus, vitaque finis erit.
Utque venena huic dant vitam, ſic ipſamet augent.
  Gloria, pax, & opes unde ſaluſque fluunt.

F I N I S.

